

Økonomi og levekår for lavinntektsgrupper 2022

TALL

SOM FORTELLER

RAPPORTER / REPORTS

2022/45

Aurora Hattrem (red.)

I serien Rapporter publiseres analyser og kommenterte statistiske resultater fra ulike undersøkelser. Undersøkelser inkluderer både utvalgsundersøkelser, tellinger og registerbaserte undersøkelser.

© Statistisk sentralbyrå

Publisert: 27. oktober

ISBN 978-82-587-1612-6 (trykt)

ISBN 978-82-587-1613-3 (elektronisk)

ISSN 0806-2056

Standardtegn i tabeller	Symbol
Ikke mulig å oppgi tall Tall finnes ikke på dette tidspunktet fordi kategorien ikke var i bruk da tallene ble samlet inn.	.
Tallgrunnlag mangler Tall er ikke kommet inn i våre databaser eller er for usikre til å publiseres.	..
Vises ikke av konfidensialitetshensyn Tall publiseres ikke for å unngå å identifisere personer eller virksomheter.	:
Desimaltegn	,

Forord

Denne rapporten presenterer statistikk og analyse av den økonomiske situasjonen og levekårene for personer i Norge som tilhører husholdninger med lavinntekt. Dette er den 14. rapporten i rekken som gir en slik samlet oversikt, og er i stor grad en videreføring av den forrige rapporten *Økonomi og levekår for ulike lavinntektsgrupper 2019* (2019/33). Rapporten er videre en del av Statistisk sentralbyrås (SSB) arbeid med sosial rapportering.

Rapporten er utarbeidet av seksjon for inntekt- og leveårsstatistikk. Aurora Hattrem har ledet arbeidet av rapporten, mens de andre forfatterne som har bidratt er Jon Epland, Håvard Bergesen Dalen og Lene Sandvik. Henning Høie, Aslak Hetland og Madeleine Schlyter Oppøyen har bidratt med tekstlige innspill.

Arbeidet er finansiert av Arbeids- og inkluderingsdepartementet (AID).

Statistisk sentralbyrå, 20. oktober 2022

Ann-Kristin Brændvang

Sammendrag

De fleste innbyggerne i Norge tilhører husholdninger med relativt god økonomi. Inntektsforskjellene var det samme i 2020 som i 2017, og forskjellen mellom dem med høye og lave inntekter har dermed holdt seg stabil. De aller siste årene, fra 2017-2020, har andelen med lavinntekt vært stabil eller til og med gått noe ned (2020) – både basert på relative og absolutte avstander til medianinntekten. I 2020 var det i alt 11 prosent av hele befolkningen, utenom studenter, som tilhørte en husholdning med lavinntekt, mot 11,2 i 2017 og 10,8 i 2014.

Hovedformålet med denne publikasjonen er å belyse økonomi og levekår for grupper som er overrepresentert nederst i inntektsfordelingen. Det er særlig blant aleneboende minstepensjonister, og mottakere av henholdsvis kvalifiseringsstønad og supplerende stønad at vi finner en svært høy andel med lavinntekt på over 70 prosent. Blant de med størst økning i lavinntekt i perioden 2017-2020 finner vi aleneboende uføretrygdde med minstepensjon, uføretrygdde, mottakere av supplerende stønad og personer med nedsatt arbeidsevne. Samtidig har andelen med lavinntekt falt blant innvandrere fra Afrika, Asia etc., aleneboende under 35 år, norskfødte med innvandrerforeldre fra Afrika, Asia etc., aleneboende minstepensjonist med alderspensjon og sosialhjelpsmottakere.

Noen personer kan av ulike grunner tilhøre husholdninger med lave inntekter over en relativt kort periode, som for eksempel ett år, for siden å oppleve en klar forbedring i sin husholdnings inntekter. Det er derfor færre som opplever å ha vedvarende lavinntekt, enn årlig lavinntekt. Dersom en definerer vedvarende lavinntekt på bakgrunn av den gjennomsnittlige husholdningsinntekten i en treårsperiode, hadde 10,1 prosent av befolkningen vedvarende lavinntekt i perioden 2017 til 2020, ut i fra EUs målemetode. Andelen med vedvarende lavinntekt lå relativt stabil rundt 8 prosent i mange år frem til perioden 2010-2012. I de påfølgende årene etter 2012 har imidlertid andelen med vedvarende lavinntekt økt for hvert år.

En stor andel av personer i de ulike lavinntektsgruppene som vi ser på i denne rapporten har høy boutgiftsbelastning og opplever boutgiftene som svært tyngende. Mange av gruppene rapporterer også om økonomiske problemer, og det er langt større andeler som ikke klarer å betale en uforutsett utgift enn befolkningen som helhet. Sammenlignet med befolkningen er det også klart større andeler som rapporterer om mangler av grunnleggende materielle eller sosiale goder som følge av sin økonomiske situasjon.

I flere av lavinntektsgruppene er det også betydelig lavere yrkesaktivitet enn i befolkningen, noe som bidrar sterkt til deres økonomiske situasjon. Det er spesielt sosialhjelpsmottakere og innvandrere fra Afrika, Asia etc. som i størst grad rapporterer om dårlige levekår, men også enslige forsørgere, par med barn og lav inntekt, mottakere av arbeidsavklaringspenger og uføretrygdde rapporterer i større grad om boligproblemer, økonomiske vansker og mangler av goder.

I internasjonal sammenheng har Norge en liten andel av befolkningen under lavinntektsgrensen. Sammenlignet med nordiske land som Danmark og Finland, er likevel andelen barn i lavinntektshusholdninger relativt stor i Norge, og har vokst de siste årene. Den samme utviklingen gjelder også i Sverige. I forhold til mange EU- og OECD-land er Norge og de andre nordiske landene blant dem med minst andel som mangler materielle goder, og det er relativt få som er i risiko for fattigdom eller sosial eksklusjon.

Abstract

Most Norwegian households are financially relatively well-off. Income inequality has remained the same in 2020 as in 2017, and thus the disparity between those at the bottom of the income distribution and those at the top remained stable. Accordingly, during the same period, the share of people in low-income households remained relatively stable – and even fell a little – both in terms of relative and absolute measures of low-income. In 2020, 11 percent of the population (excluding students) belonged to a low-income household, compared to 11.2 in 2017 and 10.8 in 2014.

The aim of this report is to thus to shed light on the economic situation and living conditions of various low-income groups, like single parents, immigrants and recipients of various social security benefits.

The share of people in low-income households is especially big among single persons receiving the minimum level of old-age pension or disability benefit and recipients of supplementary benefit, social assistance, and qualification benefits respectively. However, those experiencing the most rapid growth in the proportion of low-income in recent years are people with reduced ability to work and recipients of supplementary benefit and disability benefit respectively. At the same time, the prevalence of low income has declined among groups such as immigrants and Norwegian-born with immigrant parents from Africa, Asia etc., single persons under 35 years, single persons receiving the minimum level of old-age pension and recipients of social assistance.

Some people only experience a short period of low income, while low income is a more persistent situation for others. In the three-year period 2017-2020, 10.1 per cent of all persons belonged to a household with persistent low income. The proportion with persistent low income was stable around 8 per cent for many years up until the period 2010-2012. In the following years, the share with persistent low income has increased annually.

A majority of the various low-income groups report of poor housing conditions, compared to the population in general. Many are also unable to pay an unforeseen expense and find the housing expenses burdensome, and report more frequently of economic problems. Compared to the population in general, material and social deprivation is more common among people in low-income groups. In several of the low-income groups, there is also significantly lower occupational activity than in the total population, which contributes greatly to their economic situation. Poor living conditions are most prevalent among social assistance recipients and immigrants from Africa, Asia etc. However, there are also a relatively big share who report of poor living conditions among single parents, low-income couples with children and people receiving disability benefits or work assessment allowance (AAP).

In an international perspective, the proportion of people in low-income households in Norway is small. However, compared to other Nordic countries like Denmark and Finland, the share of children with low income has risen substantially in recent years. This is also the case in Sweden. Still, the share of people in households in material deprivation or at risk of poverty or social exclusion, is relatively small in the Nordic countries compared to other EU- and OECD-countries.

Innhold

Forord	3
Sammendrag	4
Abstract	5
1. Innledning	8
2. Datagrunnlag og definisjoner	9
2.1. Datagrunnlag	9
2.2. Inntektsbegrep	10
2.3. Inntekt justert for husholdningsstørrelse ved bruk av forbruksvekter	11
2.4. Definisjon av lavinntektsgrense (årlig og vedvarende)	13
2.5. Indikatorer basert på inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger	16
2.6. Indikatorer basert på levekårsundersøkelsen	18
2.7. Ulike lavinntektsgrupper	19
2.8. Web-ressurser	21
3. Lavinntekt og inntektsfordeling	22
3.1. Innledning	22
3.2. Utviklingen i lavinntekt for noen økonomisk utsatte grupper	25
3.3. Lavinntekt og formue	32
3.4. Lavinntekt og gjeld	34
3.5. Lavinntekt og pensjonsformue	36
3.6. Inntektsfordeling	37
4. Vedvarende lavinntekt	42
4.1. Nærmere om datagrunnlaget	42
4.2. Definisjon av vedvarende lavinntekt	43
4.3. Utviklingen i vedvarende lavinntekt	43
4.4. Sammensetning av lavinntektsgruppen	46
4.5. Yrkestilknytning og utdanning	47
4.6. Økonomiske kjennemerker ved lavinntektsgruppen	49
4.7. Boforhold, økonomiske problemer og tilknytning til arbeidsmarkedet	50
4.8. Lavinntekt innen ulike grupper	57
4.9. Nærmere om innvandrere med vedvarende lavinntekt	61
4.10. Nærmere om barn med vedvarende lavinntekt	64
5. Sosiale indikatorer for lavinntektsgrupper	70
5.1. Sosiale indikatorer for barnefamilier	70
5.2. Sosiale indikatorer for aleneboende	90
5.3. Sosiale indikatorer for sosialhjelps- og kvalifiseringsstønadsmottakere	107
5.4. Sosiale indikatorer for innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre	122
5.5. Sosiale indikatorer for aleneboende minstepensjonister	147
5.6. Sosiale indikatorer for etterlattepensjonister	161
5.7. Sosiale indikatorer for uføretrygdede	166
5.8. Sosiale indikatorer for personer med nedsatt arbeidsevne med og uten arbeidsavklaringspenger	178
5.9. Sosiale indikatorer for langtidsledige	191
5.10. Sosiale indikatorer for mottakere av supplerende stønad	198

6. Internasjonale sammenligninger	206
6.1. Utfordringer ved å sammenligne lavinntekt over landegrensene	206
6.2. Fortsatt tegn til finanskrisens spor.....	207
6.3. Økt fattigdomsrisiko for norske og svenske barn	209
6.4. Jevn inntektsfordeling indikerer få med lavinntekt.....	210
6.5. Lav andel med vedvarende lavinntekt på Island	212
6.6. Lav arbeidsintensitet – Hellas med størst andel i EU.....	213
6.7. Materielle mangler er lite utbredt i Norden.....	214
6.8. Store forskjeller mellom land i risiko for fattigdom eller sosial eksklusjon.....	215
Referanser	220
Vedlegg A: Overlapp mellom ulike grupper	224
Vedlegg B: Indikatorer	228
Figurregister	239
Tabellregister	241

1. Innledning

Formålet med denne rapporten er å belyse økonomi og levekår for grupper som er overrepresentert nederst i inntektsfordelingen. Rapporten gir et bilde på hvordan situasjonen til økonomisk utsatte grupper er nå, i tillegg til eventuelle utviklingstrekk ved å følge utviklingen i inntekt og levekår over en lengre tidsperiode frem til 2021 (2020 for inntektsstatistikken). For å gi et bilde av nettopp dette er det utviklet flere indikatorer som blant annet viser tilknytning til arbeidslivet, utdanning, økonomisk utsatthet, helse- og boligforhold, samt oppfatning av egen økonomi. I rapporten er det også lagt vekt på å vise forekomsten av vedvarende lavinntekt, betydningen av formue for lavinntektshusholdninger, samt utviklingen i inntektsulikhet. Det er benyttet data fra flere kilder, som heldekkende statistiske registre og databaser fra mindre utvalgsundersøkelser.

Rapporten har følgende disposisjon: I kapittel 2 gjøres det nærmere rede for datagrunnlaget som benyttes, hvilke grupper av befolkningen som omfattes av rapporteringen, hvordan vi måler lavinntekt og hvilke andre metodiske innfallsvinkler som har blitt valgt for å belyse utviklingen i økonomi og levekår.

Kapittel 3 beskriver utviklingen i årlig lavinntekt, og hvordan inntektene fordeler seg i hele befolkningen over lengre tidsperioder. Her vises utviklingen i andelen med årlig lavinntekt innad i ulike grupper, målt etter ulike definisjoner. I tillegg presenteres «lavinntektsgapet», som er et mål på hvor mye inntekt personer i lavinntektsgruppen mangler for å bli løftet over lavinntektsgrensen. Til slutt belyser kapitlet sammenhengen mellom inntekt og formue ved å måle andelen med lavinntekt justert for ulike formuesgrenser.

Årlig lavinntekt kan være alvorlig, men tilhørighet til en lavinntektshusholdning er først og fremst et problem dersom dette er en tilstand med en viss varighet. Det er flere måter å definere det å ha vedvarende lavinntekt. En kan for eksempel ta utgangspunkt i hvor mange ganger en person har hatt inntekt under de årlige lavinntektsgrensene, eller en kan ta utgangspunkt i gjennomsnittsinntekten over en treårsperiode. De personene som har en inntekt per forbruksenhet som er lavere enn den gjennomsnittlige lavinntektsgrensen for den gitte treårsperioden, kan regnes som personer med vedvarende lave inntekter. Vi presenterer tall for begge disse målemetodene i kapittel 4.

I kapittel 5 følger en analyse av økonomisk utsatte grupper i befolkningen. Blant disse finnes en rekke trygde- og pensjonsmottakere (uføretrygdete, alderspensjonister med minste pensjonsnivå, etterlattepensjonister og langtids arbeidsledige), sosialhjelpsmottakere, personer med nedsatt arbeidsevne med og uten arbeidsavklaringspenger, innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, enslige forsørgere, par med barn og aleneboende. For hver enkelt gruppe presenteres ulike indikatorer som kan ha betydning for inntektsnivå, økonomisk utsatthet og levekår. Dette gjelder for eksempel forekomsten av årlig lavinntekt, tilknytning til arbeidsmarkedet, boligstandard, økonomiske vansker, materielle mangler, helseforhold og bruk av supplerende ytelser fra det offentlige. Mer utfyllende tall til dette kapitlet kan finnes på SSBs nettsider eller i vedlegg B.

Til slutt vil det være interessant å se på utviklingen i økonomi og levekår i Norge i et internasjonalt perspektiv. Kapittel 6 presenterer derfor en oversikt over ulike indikatorer for sosiale forhold i andre EU- og OECD-land. Tallene her er hentet fra EU sitt statistikkbyrå Eurostat og OECD. Eurostat publiserer blant annet løpende mål for både årlig og vedvarende lavinntekt i medlemslandene. Andre indikatorer viser husholdningenes arbeidsintensitet, materielle mangler, økonomiske problemer, boutgiftsbelastning mv. Også land utenfor EU, deriblant Norge, leverer tall til disse strukturindikatorene basert på EUs undersøkelse om inntekt og levekår (EU-SILC).

2. Datagrunnlag og definisjoner

2.1. Datagrunnlag

Det er flere datakilder som er brukt i fremstillingen av tallene i denne rapporten.

Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger

Datagrunnlaget til tallene om inntekt og formue i denne rapporten er hentet fra Statistisk sentralbyrås (SSB) inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Fra og med inntektsåret 2004 er dette en heldekkende statistikk som omfatter alle personer i privathusholdninger som bor i landet ved utgangen av året. Inntektsopplysninger påkobles fra ulike administrative registre, blant annet Skattedirektoratet, NAV, Husbanken og Lånekassen. Husholdningssammensetning er avledet ved hjelp av ulike kilder som Det sentrale folkeregister (DSF), Lånekassen, Postens adresseregister og opplysninger fra skattemeldingen. Før 2005 bygde denne statistikken på representative utvalgsundersøkelser som ble gjennomført årlig. Mer informasjon om statistikkgrunnlaget kan finnes under «Om statistikken» på SSBs sider for inntekts- og formuesstatistikk¹

Levekårsundersøkelsen

Det finnes viktige levekårsområder som ikke kan belyses ved hjelp av data fra inntektsstatistikken, men som krever egne personundersøkelser. Dette gjelder for eksempel opplysninger om personers bosituasjon, boligøkonomi, deres oppfatning av sin personlige økonomi eller enkelte opplysninger om helse og arbeidsforhold. Dette er data som samles inn årlig i Levekårsundersøkelsen EU-SILC (*European Union Statistics on Income and Living Conditions*), som er en landsrepresentativ utvalgsundersøkelse.

Norge har gjennomført EU-SILC siden 2003. Frem til 2010 besto levekårsundersøkelsen både av en tverrsnittundersøkelse og en panelundersøkelse som ble gjennomført hvert år. I årene før 2003 dannet tverrsnittundersøkelsene grunnlaget for de fleste opplysningene om ulike gruppers boforhold. Siden 2011 har EU SILC-dataene blitt samlet inn i en felles undersøkelse sammen med den årlige nasjonale Levekårsundersøkelsen². Levekårsundersøkelsen EU-SILC er en panelundersøkelse som dekker en rekke levekårsområder. Noen sentrale tema er med i undersøkelsen hvert år, mens andre rullerer, hovedsakelig i en treårig syklus. Den EU-regulerte delen, EU-SILC, består av flere årlige moduler pluss en mindre ad-hoc modul som er tilpasset aktuelle politikkbehov. Årlige moduler omfatter husholdningskartlegging, boforhold, økonomi og materielle og sosiale mangler, helse, livskvalitet, barnetilsyn og arbeidsforhold. I tillegg samles det hvert år inn nasjonale data om et levekårstema som roterer med en syklus på tre år – en videreføring av de tradisjonelle Levekårsundersøkelsene. Disse roterende bolkene omfatter temaene boforhold (utvidet), utsatthet og uro for lovbrudd, organisasjonsaktivitet, politisk deltakelse og sosialt nettverk, friluftsliv og idrettsaktiviteter.

I 2021 måtte Levekårsundersøkelsen EU-SILC tilpasses til ny rammeverksforordning for integrert europeisk sosialstatistikk (IESS), som trådte i kraft 1.1.2021. Formålet med forordningen er å øke relevansen til sosialstatistikken gjennom en samordning på tvers av undersøkelser og land. Endringer i variabler som skal leveres til Eurostat innebærer et nytt opplegg for hvilke variabler som skal samles inn når, samt beskrivelse av kjernevariabler som skal være felles på tvers av undersøkelsene som omfattes av forordningen.

¹ Se <https://www.ssb.no/ifhus> - Om statistikken - Produksjon

² Før 2011 ble EU-SILC gjennomført som en årlig panelundersøkelse, mens den nasjonale levekårsundersøkelsen ble gjennomført som en separat årlig tverrsnittundersøkelse.

I Levekårsundersøkelsen EU-SILC kobler man til opplysninger fra inntektsregisteret året før datainnsamlingen. Det vil si at for undersøkelsen som er gjennomført i 2021, er det koblet til inntektsopplysninger for inntektsåret 2020. Siden levekårsundersøkelsen får koblet på de samme inntektene som inngår i inntektsundersøkelsen, er det også mulig å benytte levekårsundersøkelsen til å presentere ulike levekårsindikatorer for grupper med vedvarende lavinntekt. I 2021 var bruttoutvalget i Levekårsundersøkelsen EU-SILC på 11 697 personer 16 år og eldre, og vi oppnådde intervju med 6 032 personer. For å justere for skjevheter i hvem som deltar i undersøkelsen er tallene vektet. Fra 2021 er det laget ny vekt. Den nye vekten skal sikre at grupper der en mindre andel svarer på undersøkelsen (f.eks. lavinntektshusholdninger og innvandrere) blir riktig representert i de nasjonale tallene. Tall for tidligere årganger er også vektet, men med en annen metode. Endringen i vekt vil i all hovedsak føre til at andelen med økonomiske problemer øker. For tallene om vedvarende fattige er det brukt samme vekt i 2021 som tidligere. For mer om vektene og datagrunnlaget til Levekårsundersøkelsen EU-SILC, se Dalen og Pettersen (2021). For mer om den historiske utviklingen til strukturen i Levekårsundersøkelsen, se With og Dalen (2021)

2.2. Inntektsbegrep

I denne rapporten benyttes begrepet inntekt etter skatt som mål på inntekt. Dette begrepet omfatter summen av alle yrkesinntekter (lønn- og næringsinntekter), kapitalinntekter (renteinntekter av bankinnskudd og avkastning på diverse verdipapirer). Til fratrekk kommer utlignet skatt (sum inntekts- og formuesskatt til kommune, fylke og stat, samt medlemsavgifter til folketrygden) og negative overføringer (det vil si pensjonspremier i arbeidsforhold og betalt barnebidrag). For en detaljert gjennomgang av alle inntektskomponenter som inngår i inntektsbegrepet viser vi til SSBs faste publisering av inntekts- og formuesstatistikken for husholdninger³.

Dette inntektsbegrepet ligger tett opp til den «praktiske» definisjonen av inntekt, slik blant annet Canberra-rapporten anbefaler (United Nations Economic Commission for Europe (UNECE), 2011).

Selv om inntektsbegrepet omfatter de fleste kontante inntekter som husholdningene mottar, vil det også være andre faktorer som i stor grad påvirker inntektsnivået til barn og voksne, men som ikke omfattes av denne inntektsdefinisjonen. Dette gjelder følgende komponenter:

- Verdien av alle offentlige tjenester, som for eksempel verdien av alle kommunale og statlige helsetjenester og støtte til utdanning. Det har blitt vist at den økonomiske verdien av slike tjenester er betydelig for husholdningene (Nørgaard, 2001), og at slike inntekter er med på å jevne ut inntektsforskjeller (OECD, 2011). Siden mange av de offentlige tjenestene blir finansiert av husholdningene selv, gjennom direkte (skatt på inntekt og formue) og indirekte skatter (moms og avgifter), bør også moms og avgifter trekkes fra samlet inntekt slik en for øvrig gjør med de direkte skattene.
- Verdien av hjemmeproduksjon. Dette kan omfatte ubetalte omsorgstjenester fra slektninger, naboer og venner, eller verdien av den egeninnsatsen en selv utfører i egen bolig og som en ellers måtte kjøpe i markedet. Beregninger har vist at verdien av ulønnet husarbeid er betydelig i det norske samfunnet (Brathaug & Bruvik Westberg, 2012). Det er også grunn til å tro at denne inntektskomponenten har en betydelig utjevneende effekt på inntektsfordelingen (Mattila-Wiro, 2004; Frazis & Stewart, 2006; Tsakoglou, et al., 2010).
- Verdien av boligjenester og andre varige konsumgoder. Dette omfatter den økonomiske fordel husholdningen har av å bo i egen bolig, framfor å være leietakere. I tillegg omfatter denne inntektsposten tilsvarende fordel en har av å eie ulike varige forbruksgoder som for

³ <https://www.ssb.no/ifhus>

eksempel kjøretøy, vaskemaskin, komfyr, kjøleskap etc. (United Nations Economic Commission for Europe (UNECE), 2011)

Det er bare de registrerte kontante inntektene som inngår i inntektsbegrepet. Inntekter som unndras beskatning eller inntekter opptjent ved ulovlig virksomhet vil derfor ikke være med. Ifølge internasjonale undersøkelser kan det i Norge dreie seg om verdier som tilsvarer 20 prosent av vårt BNP som hvert år undras beskatning gjennom «svart» arbeid og annen illegal virksomhet (Kelmanson, Kirabaeva, Medina, Mircheva, & Weiss, 2019).

Prinsipielt skulle inntektsbegrepet omfatte alle kapitalinntekter, herunder avkastningen av egen bolig, mens kapitalutgifter, slik som renteutgifter blir trukket fra. Når dette ikke er gjort, skyldes det at inntektsstatistikken ikke har gode nok opplysninger om den økonomiske fordelingen av å bo i egen bolig. Derimot foreligger det fullstendige opplysninger om husholdningenes renteutgifter, som i sin helhet kan trekkes fra på skattemeldingen. Som en grov korreksjon for at inntekt av egen bolig ikke er med i inntektsbegrepet, har en valgt å ikke gjøre fratrekk for renteutgifter. Betydningen av å inkludere boliginntekt på norske data er belyst i flere tidligere studier, blant annet i NOU 2009:10 Fordelingsutvalget (NOU, 2009:10), og nylig i rapporten Økonomisk ulikhet i Norge i det 21. århundre (Aaberge, Mogstad, Vestad, & Vestre, 2021). I samme rapport har de også med ikke-realiserede kapitalgevinster på bolig og annen fast eiendom og verdipapirer (unntatt aksjer) og personlig eieres andel av overskudd i private selskaper i sitt inntektsbegrep. Her belyses også betydningen av verdien av de kommunale tjenestene.

Nye regler for utregning av barnebidrag ble innført fra og med 1. oktober 2003. Mottatte barnebidrag ble fra denne datoen skattefri inntekt. Fra og med 2004 omfatter inntektsstatistikken kun mottatte barnebidrag som er underlagt offentlig avtale. Mottatte barnebidrag gjennom private avtaler inngår ikke.

Ifølge Canberra-rapporten (United Nations Economic Commission for Europe (UNECE), 2011) bør også regulære overføringer fra husholdninger i ett land til husholdninger i et annet land regnes med i inntektsbegrepet, henholdsvis som inntekt for den husholdningen som mottar ytelsen og trekkes fra som en negativ overføring for den husholdningen som betaler. I statistikkgrunlaget vårt har vi ingen opplysninger om slike transaksjoner. Det er likevel grunn til å anta at slike transaksjoner er med på å redusere den disponible inntekten til mange husholdninger, for eksempel arbeidsinnvandrere og andre innvandrershusholdninger, som jevnlig overfører penger til familie i hjemlandet.

Skattefrie leieinntekter, som utleie av bolig når eieren har brukt minst halvparten av den til egen bolig, inngår ikke i inntektsstatistikken. En del kommunale ytelser inngår heller ikke i inntektsbegrepet, som f.eks. kommunal bostøtte eller kommunal kontantstøtte. Det er heller ikke gjort fratrekk for kommunal eiendomsskatt.

2.3. Inntekt justert for husholdningsstørrelse ved bruk av forbruksvekter

Hvis man ønsker å måle inntektsnivået til en enkeltperson, er det naturlig å ta utgangspunkt i den samlede inntekten til husholdningen personen tilhører. En husholdning består av én eller flere personer med ulikt inntektsnivå. I mange husholdninger bor det i tillegg barn eller andre personer som ikke har egen inntekt, men som blir forsørget av de andre husholdningsmedlemmene. En person som har lav eller ingen egen inntekt, kan fortsatt ha et høyt inntektsnivå, avhengig av inntektene til de andre husholdningsmedlemmene.

For å kunne sammenligne den økonomiske velferden til husholdninger av ulik type og størrelse er det vanlig å justere inntekten ved hjelp av såkalte forbruksvekter. Slik kan man regne ut hvor stor inntekt en husholdning på for eksempel fire personer må ha, for å ha samme levestandard eller

økonomisk velferd som en enslig person. Ved forbruksvekting tar man hensyn til at en husholdning som består av flere personer har flere utgifter, men også kan nyte godt av stordriftsfordeler ved at flere personer deler på utgifter til TV, internett, strøm og andre forbruksvarer.

Når slike forbruksvekter blir brukt, forutsetter man at hele husholdningsinntekten blir likt fordelt på alle husholdningsmedlemmene. Det er derimot ikke sikkert at dette er en fullt ut korrekt antakelse. Resultater fra undersøkelsen om økonomi og levekår i Europa (EU-SILC) i 2010, viser at rundt 60 prosent av norske parhusholdninger anser alle husholdningsinntektene som felles økonomiske ressurser for hele husholdningen, en fjerdedel anser kun en del av inntektene som felles for hele husholdningen, mens rundt 15 prosent mener at enhver inntekt tilhører kun den personen som mottok denne inntekten. Det er i underkant av en tiendedel som holder egen inntekt helt adskilt fra resten av husholdningen, og denne andelen er noe større blant lavinntektshusholdninger. Videre mener 80 prosent av parhusholdningene at beslutninger om pengebruk generelt sett blir tatt av begge parter i husholdningen. Dette gjelder spesielt avgjørelser som går på å låne penger, bruke sparepenger og foreta dyre innkjøp av varige forbrugsgoder. Det er noe mindre andeler som mener de tar felles beslutninger om daglige innkjøp og innkjøp for barna – det er en tendens til at kvinner i større grad bestemmer over disse innkjøpene enn menn (Eurostat, 2017).

Undersøkelsen viser også at nesten 70 prosent oppga at de selv kunne avgjøre sitt eget personlige forbruk, men denne andelen var en god del mindre blant dem som tilhørte lavinntektshusholdninger, på i underkant av 50 prosent. Det var også færre som mente at de fritt kunne velge å bruke penger på barna blant lavinntektshusholdningene enn i befolkningen generelt (Eurostat, 2017). En undersøkelse om norske lavinntektsfamilier mellom 2000 og 2009, viste at svært få foreldre som slet med å få endene til å møtes, valgte å bruke mindre penger på barna, men heller reduserte daglige utgifter og eget personlig forbruk (Sandbæk & West Pedersen, 2010).

I tillegg har det etter hvert vokst fram nye forbruksmønstre som gjør at tradisjonelle forbruksvekter kan stå i fare for å undervurdere noen husholdningers reelle stordriftsfordeler. Eksempler på dette er fremveksten av ulike typer av delingsøkonomi som f.eks. bildeling, venner som møtes ute for å spise felles måltider etc. Studier tyder på at husholdninger som er involvert i slike aktiviteter kommer bedre ut økonomisk, enn det de tradisjonelle ekvivalensskalaene viser (Soloveichik, 2022). I det datagrunnlaget som er benyttet her har vi imidlertid ingen opplysninger om den interne fordelingen av inntektene innen husholdningen eller forekomsten av delingsøkonomi.

Det finnes i dag flere måter å beregne forbruksvekter på, og det er ingen enighet om hvilken metode som er den beste. I denne rapporten har vi valgt å bruke den såkalte «modifiserte» OECD-skalaen, eller EU-skalaen, som er den som oftest benyttes i Europa i dag. I statistikkbanken på SSBs hjemmesider⁴ kan man også finne inntektsdata der den «gamle» OECD-skalaen benyttes (frem til 2019), en skala som også ble brukt i tidligere utgaver av denne rapporten.

Inntekt per forbruksenhet ved bruk av EU-skalaen beregnes ved å dele husholdningens samlede inntekt etter skatt på forbruksvekten. Forbruksvekten beregnes slik at første voksne husholdningsmedlem får vekt lik 1,0, mens neste voksne får vekt lik 0,5 og alle barn vekt lik 0,3. Etter denne ekvivalensskalaen trenger derfor en familie på to voksne og to barn en samlet inntekt etter skatt tilsvarende 2,1 ganger inntekten til en aleneboende for å ha samme levestandard, som vist i tabell 2.3.1.

⁴ Se <https://www.ssb.no/statistikkbanken/selecttable/hovedtabellHjem.asp?KortNavnWeb=ifhus&CMSSubjectArea=inntekt-og-forbruk&checked=true>

Tabell 2.3.1 Forbruksvekt og samlet husholdningsinntekt etter skatt som gir lik ekvivalensinntekt per forbruksenhet, etter antall personer i husholdningen. EU-skala

Husholdningsstørrelse	Forbruksvekt	Samlet husholdningsinntekt etter skatt som gir ekvivalensinntekt per forbruksenhet (kroner)
1 voksen	1	402 300
2 voksne	1,5	603 500
2 voksne og 1 barn	1,8	724 100
2 voksne og 2 barn	2,1	844 800
2 voksne og 3 barn	2,4	965 500
1 voksen og 1 barn	1,3	523 000
1 voksen og 2 barn	1,6	643 700
1 voksen og 3 barn	1,9	764 400

Kilde: Inntekts- og formuessstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

En slik ekvivalensskala skal altså både ta hensyn til at store husholdninger må ha større inntekter enn små for å oppnå samme økonomiske velferdsnivå, men skal også ta hensyn til at store husholdninger har stordriftsfordeler som små husholdninger ikke har. Vi kan illustrere dette ved å ta utgangspunkt i de to husholdningstypene nevnt over. Dersom en aleneboende har en inntekt på 402 300 kroner i 2020 (det vil si beløpet som var median inntekt etter skatt per forbruksenhet dette året), trenger ikke familien på fire (to barn og to voksne) fire ganger så stor inntekt som den aleneboende (dvs. $402\,300 \times 4 = 1\,609\,200$ kroner) for å ha samme velferdsnivå. På grunn av stordriftsfordeler er det tilstrekkelig med 2,1 ganger inntekten til den aleneboende, dvs. 844 800 kroner ($402\,300 \times 2,1$) ved bruk av denne ekvivalensskalaen.

2.4. Definisjon av lavinntektsgrense (årlig og vedvarende)

En lavinntektsgrense kan defineres på ulike måter, og er ofte basert på enten en *absolutt* tilnærming eller en *relativ* tilnærming.

I en absolutt tilnærming tar man utgangspunkt i det pengebeløpet som kreves for å skaffe seg et utvalg av basisvarer, for eksempel matvarer som regnes som ernæringsmessig nødvendig. Det blir også gjort tillegg for nødvendige utgifter til husleie, klær mv. Det mest kjente eksemplet på en absolutt definisjon av lavinntekt er den amerikanske fattigdomsgrensen. Den ble utviklet tidlig på 1960-tallet og tok utgangspunkt i det gjennomsnittlige inntektsnivået til en husholdning med to barn som brukte 30 prosent eller mer av det totale forbruket på matvarer (Dalaker, 2000). En slik lavinntektsgrense skal i utgangspunktet være absolutt, dvs. at dette beløpet bare skal justeres hvert år for prisstigning. Imidlertid vil det også her foreligge et subjektivt element. Varer som tidligere ble betraktet som luksus, kan i dag bli regnet som nødvendighetsartikler. Telefon, TV og internettilknytning kan være eksempler på slike varer og tjenester. Den amerikanske fattigdomsgrensen har blant annet blitt kritisert for at den ikke tar hensyn til at forbruksmønsteret har endret seg over tid, og for at den i stor grad gjenspeiler forbruksmønsteret slik det var i 1950-tallets USA (Citro & Micheal, 1995).

I en relativ tilnærming unngår man å måtte foreta subjektive valg vedrørende hvilke nødvendighetsartikler som skal inngå i beregningen av lavinntektsgrensen. I denne metoden er det vanlig å benytte det generelle inntektsnivået i landet som referanse. Man tar da ofte utgangspunkt i medianinntekten for hele befolkningen. Medianinntekten er det inntektsbeløpet som deler en gruppe i to like store halvdel, etter at inntekten er sortert stigende (eller synkende). Det vil altså være like mange personer med en inntekt over som under medianinntekten.

Personer med en inntekt under ulike avstander til medianinntekten defineres som å tilhøre lavinntektsgruppen. Lavinntektsgrensen settes vanligvis til 50 eller 60 prosent av medianinntekten. Dette er en metode som ofte benyttes i internasjonale studier, for eksempel av OECD (2011), Eurostat (1998) og analyser som benytter Luxembourg Income Study (LIS), for eksempel (Atkinson, Rainwater, & Smeeding, 1995). I motsetning til en absolutt tilnærming vil en relativ tilnærming føre

til at dersom det generelle inntektsnivået i befolkningen øker, må også husholdningsinntektene til personene nederst i fordelingen øke tilsvarende for at det ikke skal bli flere med lav inntekt.

Men også en relativ tilnærming reiser flere begrepsmessige problemer. En innvending som ofte nevnes, er at dette vel så mye er et mål for inntektsfordeling heller enn for lavinntekt eller fattigdom, og at valg av relativ avstand til det generelle inntektsnivået (f.eks. 50 prosent) er høyst vilkårlig (Pedersen & Smith, 1998; Bradshaw, 2000; Aaberge & Atkinson, 2013).

I denne rapporten vil det hovedsakelig bli benyttet en relativ tilnærming til definisjonen av lavinntekt. Ettersom datagrunnlaget er inntekt, og ikke forbruk, har vi ingen muligheter til å konstruere lavinntektsgrenser basert på budsjettandeler. Vi har videre valgt å benytte medianen, heller enn gjennomsnittet, som mål på det generelle inntektsnivået. Selv om gjennomsnittet gjerne er lettere å forholde seg til for folk flest, er medianen et mer robust mål ettersom den i mindre grad blir påvirket av få observasjoner med svært høye eller lave inntekter.

I rapporten brukes lavinntektsgrensen som i dag benyttes av EU, det vil si at lavinntektsgrensen settes lik 60 prosent av medianinntekten for alle personer, etter å ha korrigert for ulikheter i husholdningsstørrelse ved hjelp av forbruksvekter (eventuelt ekvivalensskala) etter EU-skalaen. Tabell 2.4.1 viser årlig median inntekt per forbruksenhet og gjennomsnittlig median inntekt per forbruksenhet for treårsperioder for hele befolkningen i perioden 2000-2020 etter EU-skalaen, i både løpende og faste kroner

Tabell 2.4.1 Årlig median inntekt etter skatt per forbruksenhet og gjennomsnittlig årlig median inntekt etter skatt per forbruksenhet for ulike treårsperioder 2000-2020. Etter EUs skala. Løpende og faste priser. Kroner

	Løpende kroner	Faste priser (2020-kroner)
Årlig median inntekt etter skatt per forbruksenhet		
2000	187 000	278 000
2001	198 000	285 000
2002	208 000	296 000
2003	213 000	297 000
2004	219 000	304 000
2005	231 000	315 000
2006	242 000	323 000
2007	262 000	347 000
2008	283 000	361 000
2009	287 000	358 000
2010	296 000	360 000
2011	309 000	372 000
2012	322 000	384 000
2013	335 000	392 000
2014	346 000	396 000
2015	353 000	397 000
2016	359 000	389 000
2017	369 000	392 000
2018	381 000	394 000
2019	396 000	401 000
2020	402 000	402 000
Gjennomsnittlig median inntekt etter skatt per forbruksenhet for treårsperioder		
2000-2002		286 000
2001-2003		293 000
2002-2004		299 000
2003-2005		305 000
2004-2006		314 000
2005-2007		328 000
2006-2008		344 000
2007-2009		355 000
2008-2010		360 000
2009-2011		363 000
2010-2012		372 000
2011-2013		383 000
2012-2014		391 000
2013-2015		395 000
2014-2016		394 000
2015-2017		393 000
2016-2018		391 000
2017-2019		396 000
2018-2020		399 000

Kilde: Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger (1996 - 2003) og inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger (2004 -), Statistisk sentralbyrå

I tabell 2.4.2 presenteres årlige lavinntekstgrenser for ulike typer husholdninger i 2020, der lavinntekstgrensene beregnes til henholdsvis 50 og 60 prosent av median inntekt etter skatt per forbruksenhet, etter EU-skalaen. Som vist i tabellen gir det vesentlig utslag på lavinntekstgrensen om det er 50 prosent eller 60 prosent av medianinntekten som settes som grense. Ved bruk av 60 prosent blir lavinntekstgrensen 20 prosent høyere. For eksempel er lavinntekstgrensen for en enslig person 201 100 kroner når 50 prosent benyttes, mens lavinntekstgrensen ved bruk av 60 prosent var 241 400 kroner samme år.

Tabell 2.4.2 Lavinntekstsgrenser i kroner (årsinntekt), basert på ulike avstander til medianinntekt etter skatt (EU-skala). Ulike husholdningstyper. 2020

	Lavinntekstsgrense		Forbruksvekt
	50 prosent av medianinntekt (kroner)	60 prosent av medianinntekt (kroner)	
Enslig	201 100	241 400	1
Enslig forsørger			
med 1 barn	261 500	313 800	1,3
med 2 barn	321 800	386 200	1,6
med 3 barn	382 100	458 600	1,9
Par uten barn	301 700	362 000	1,5
Par			
med 1 barn	362 000	434 400	1,8
med 2 barn	422 400	506 800	2,1
med 3 barn	482 700	579 200	2,4
med 4 barn	543 000	651 600	2,7

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå. Tabell 09593

Utvikling i lavinntekt basert på tverrsnittsdata (ett bestemt år), gir begrenset informasjon om hvor lenge en tilstand varer, som for eksempel om lavinntekt er et kronisk eller forbigående fenomen. Tidligere undersøkelser har vist at det kan være betydelige forskjeller med hensyn til hvilke grupper av befolkningen som har størst sannsynlighet for å ha vedvarende lavinntekt (se for eksempel (Andersen, Aaberge, Wennemo, & Epland, 2003)). Noen grupper vil bare kortvarig ha lavinntekt, for eksempel på grunn av underskudd i næring eller tap ved salg av aksjer et år, mens andre grupper kan ha langt større vansker med å forbedre sin økonomiske situasjon over tid.

Vedvarende lavinntekt er i denne rapporten hovedsakelig definert som det å ha en inntekt etter skatt per forbruksenhet som i gjennomsnitt over en periode på tre år, er lavere enn den gjennomsnittlige lavinntekstsgrensen for de samme årene. Tabell 2.4.1 viser for eksempel at mediangjennomsnittet basert på EUs ekvivalensskala var på 399 000 (2020-kroner) for årene 2018-2020. Alle personer med en gjennomsnittlig årlig ekvivalentinntekt under 239 400 kroner i denne treårsperioden, vil dermed tilhøre gruppen med vedvarende lavinntekt når lavinntekstsgrensen settes lik 60 prosent av medianinntekt.

I kapittel 4 gjøres det mer rede for hvordan man ved hjelp av paneldata kan følge utviklingen til de samme individene over flere år for å avdekke hvor mange som har såkalt vedvarende lavinntekt, sammenlignet med hvor mange som årlig befinner seg i lavinntektsgruppen.

2.5. Indikatorer basert på inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger

I tillegg til å vise forekomsten av lavinntekt, skal vi også trekke inn andre indikatorer som kan beskrive levekårsutviklingen for ulike grupper i samfunnet. I kapittel 5, samt i vedlegg B og på SSBs nettsider presenteres følgende indikatorer (indikatorene gis både for hele gruppen og for de med lavinntekt i gruppen). Indikatorene er basert på hovedinntektstakeren i en husholdning. Det vil si den personen i husholdningen som har fått registrert høyest samlet inntekt etter skatt, eller eldste person i de tilfeller det ikke er noen inntektstakere.

Yrkestilknytning

Andel personer i husholdninger uten noen yrkestilknyttede

I inntekts- og formuesstatistikken for husholdninger, regnes yrkestilknyttede personer som personer som har en samlet yrkesinntekt (summen av lønnsinntekt og netto næringsinntekt) større enn to ganger folketrygdens grunnbeløp (G), som tilsvarte 201 706 kroner i gjennomsnitt i 2020.

Denne definisjonen skiller seg fra begrepet tilknytning til arbeidslivet som brukes i analyser basert på levekårsundersøkelsen i denne rapporten (se kapittel 2.6). Den skiller seg videre fra begrepet sysselsatt i SSBs arbeidsmarkedsstatistikk, som teller personer som utførte inntektsgivende arbeid av minst én times varighet i referanseuka/-dagen, og samsvarer heller ikke nødvendigvis med NAVs definisjon av sysselsatte eller yrkestilknyttede.

Andel personer som tilhører husholdninger der yrkesinntekt er største husholdningsinntekt

Summen av lønnsinntekt og netto næringsinntekt utgjør husholdningens største inntektskilde.

Utdanning

Andel personer som tilhører en husholdning hvor hovedinntektstaker kun har grunnskole eller lavere som høyeste fullførte utdanning

Andel personer som tilhører en husholdning hvor hovedinntektstaker har uoppgitt utdanningsnivå

Fra og med 2011 er det i statistikken over befolkningens høyeste utdanning (BHU) inkludert resultater fra spørreundersøkelsen om utdanning⁵ fullført i utlandet. Denne spørreundersøkelsen førte til at andelen uoppgitt i BHU ble redusert fra om lag 43 prosent til 20 prosent. Dette gjør det problematisk å sammenligne utviklingen for denne indikatoren med tall før 2011.

Ytelser fra folketrygden

Andel av samlet husholdningsinntekt som består av ytelser fra folketrygden

Samlebegrepet «ytelser fra folketrygden» inkluderer her ulike stønader, trygder og pensjoner som alderspensjon, arbeidsavklaringspenger, uføretrygd, barnepensjon, forsørgertillegg, gjenlevendepensjon og overgangsstønad (f.o.m. 2016).

Økonomisk utsatthet

Andel personer som tilhører en husholdning som mottar bostøtte

I utgangspunktet kan alle personer over 18 år, eller under 18 år med egne barn, og med et inntekts- og formuesnivå under en viss grense søke om bostøtte (Husbanken, 2022). I tillegg stilles det krav om at man ikke er student eller i førstegangstjenesten. I inntekts- og formuesstatistikken inngår kun bostøtte fra Husbanken, og kommunal bostøtte er dermed ikke inkludert.

Andel personer som tilhører en husholdning som mottar sosialhjelp

Andel personer som tilhører en husholdning som mottar både bostøtte og sosialhjelp

Økonomisk sosialhjelp er stønad til livsopphold gitt etter sosialtjenesteloven. Dette er en behovsprøvd stønad som skal sikre et forsvarlig livsopphold til personer som ikke selv kan sørge for sitt livsopphold gjennom arbeid eller ved å gjøre gjeldende økonomiske rettigheter. Stønaden er ment å være midlertidig, og skal ha som siktemål å gjøre mottakeren selvhjulpent.

Rente- og gjeldsbelastning

Andel personer som tilhører en husholdning med stor rentebelastning

En husholdning regnes som å ha stor rentebelastning når samlede renteutgifter utgjør mer enn 15 prosent av husholdningens samlede inntekt før skatt.

Andel personer som tilhører en husholdning med stor gjeldsbelastning

En husholdning regnes som å ha stor gjeldsbelastning når samlet gjeld er mer enn tre ganger så høy som husholdningens samlede inntekt før skatt.

⁵ Se <http://www.ssb.no/utdanning/artikler-og-publikasjoner/undersokelse-om-utdanning>

Formue og gjeld

Andel personer som tilhører en husholdning som eier egen primærbolig

Primærbolig er den boligen der man har sitt hjem ved utgangen av inntektsåret. Man kan bare eie én primærbolig. Våningshus på gårdsbruk blir ikke regnet som primærbolig i inntekts- og formuesstatistikken.

Inntektsfordeling

Gini-koeffisienten

Dette er et ulikhetsmål som baser seg på forholdet mellom den kumulative andelen av befolkningen rangert etter størrelsen på inntekt etter skatt per forbruksenhet (målt etter EU-skalaen) og den kumulative andelen av totalinntekten de disponerer. Størrelsen på koeffisienten representerer den andelen av totalinntekten som må fordeles for å oppnå full likhet. Gini-koeffisienten kan variere fra 0 (fullstendig likhet) til 1 (maksimal ulikhet), hvor 0 indikerer at alle innbyggerne har akkurat like stor inntekt, mens tallverdien 1 indikerer at én person eier all inntekt.

S80/S20

Ulikhetsmålet S80/S20 gir forholdstallet mellom gjennomsnittlig inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) til den femtedelen (20 prosent) av befolkningen med aller høyest inntekt og gjennomsnittsinntektene til den femtedelen (20 prosent) som har lavest inntekt.

P90/P10

Ulikhetsmålet P90/P10 gir forholdstallet mellom inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) til den personen i fordelingen som har høyere inntekt enn 90 prosent av alle andre (P90) og inntekten til den personen som har lavere inntekt enn 90 prosent av alle andre (P10). Fordelen med dette målet i forhold til S80/S20 er at det i mindre grad blir påvirket av observasjoner med svært høye (eller lave) beløp.

2.6. Indikatorer basert på levekårsundersøkelsen

Boligtype- og standard

Boligtype- og standard omfatter følgende indikatorer:

- Enebolig: Omfatter andel som bor i enebolig
- Småhus ellers: Omfatter andel som bor i rekkehus eller tomannsbolig
- Bor i husholdning som eier: Personer som bor i husholdning som eier boligen sin som selveier eller andelseier.
- Bor trangt: En person bor trangt hvis personen bor alene på ett rom eller i flerpersonghusholdning med flere personer enn beboelsesrom. Kjøkken, bad, entre eller små rom under 6 kvm regnes ikke som beboelsesrom.
- Bor romslig: En person bor svært romslig dersom husholdningen har minst tre beboelsesrom mer
- enn antallet personer i husholdningen. Kjøkken, bad, entre eller små rom under 6
- kvm regnes ikke som beboelsesrom.
- Boligareal: Det totale arealet innenfor boligens yttervegger. I kjeller og loft regnes bare med arealet fra beboelsesrom.
- Boligareal per person: Boligareal fordelt på antall personer i husholdningen.

2.7. Ulike lavinntektsgrupper

De ulike indikatorene som er nevnt ovenfor gis for følgende (lavinntekts)grupper:

1) Barn og barnefamilier

Barn under 18 og ulike barnefamilier med yngste barn i alderen 0-17 år:

- Enslig forsørger: Mor eller far med yngste barn 0-17 år. Enslig forsørger refererer til om forelderen lever i et parforhold eller ikke, og ikke forsørgerstatus. Barn plasseres i den husholdningen der de har folkeregistret adresse ved utgangen av året.
- Par med barn under 18 år. I levekårsdelene ser vi på barnefamilier med lav inntekt (1. kvintil). Dette er par med barn, der yngste barn er i alderen 0-17 år, som tilhører den femtedelen (første kvintil) av barnefamilier med lavest inntekt etter skatt per forbruksenhet.

2) Aleneboende

Aleneboende deles opp i aldersgruppene under 35 år (studenter er forsøkt utelatt i denne aldersgruppen), 35-49 år, 50-66 år og 67 år og eldre. I tillegg vises tall fordelt på kjønn for siste tilgjengelige årgang. I levekårsdelen skilles det bare mellom aleneboende under 35 år og 35 år og eldre, og her er ikke studenter utelatt i noen av gruppene.

3) Mottakere av sosialhjelp og kvalifiseringsstønad

Sosialhjelpsmottakere er personer som har mottatt økonomisk sosialhjelp etter sosialtjenesteloven i løpet av året. Aleneboende sosialhjelpsmottakere og langtidsmottakere av sosialhjelp er skilt ut som egne undergrupper i inntektsdelen av rapporten, men disse gruppene er ikke gjensidig utelukkende. Langtidsmottakere er definert som personer som står registrert med mottatt sosialhjelp i minst 6 av årets 12 måneder. I delkapitlene basert på levekårsundersøkelsen er sosialhjelpsmottakere definert som personer som bor i husholdninger der en eller flere personer mottok sosialhjelp året før datainnsamling. Mottakere av kvalifiseringsstønad er personer som har deltatt i kvalifiseringsprogram etter sosialtjenesteloven og mottatt tilhørende stønaden (kvalifiseringsstønad) i løpet av året. Kvalifiseringsstønad ble gradvis innført fra november 2007.

4) Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre

Innvandrere defineres som personer født i utlandet av to utenlandskfødte foreldre, og som har fire utenlandskfødte besteforeldre. Norskfødte med innvandrerforeldre regnes som personer født i Norge av to utenlandskfødte foreldre og fire utenlandskfødte besteforeldre.

Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre deles opp etter landbakgrunn i to hovedgrupper:

- EU/EØS, Sveits, USA, Canada, Australia og New Zealand (EU/EØS etc.)
- Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS/Sveits og Oseania utenom Australia og New Zealand (Afrika, Asia etc.)

Det gis også egne tall for personer som tilhører en husholdning der hovedinntektstaker har flyktningbakgrunn, og herav de som i tillegg tilhører husholdninger som mottar introduksjonsstønad. Personer med flyktningbakgrunn inkluderer alle personer som selv kom som flyktninger til Norge, samt innvandrere som kom som familieinnvandrere til flyktningene. Når vi ser på personer med flukt som første innvandringsgrunn, ser vi kun på personer som selv kom som flyktninger, og inkluderer da ikke familieinnvandrere til flyktninger. Introduksjonsordningen gjelder for nylig ankomne innvandrere mellom 18 og 55 år med flyktningbakgrunn (Skatteetaten, 2019). Stønaden blir gitt til de som deltar på introduksjonsprogrammet, og er ment som inntektssikring mens de deltar.

Inntektsdelen ser på personer som bor i en husholdning der hovedinntektstaker er innvandrere eller norskfødt med innvandrerforeldre, mens personer som tilhører husholdninger der hovedinntektstaker er student er utelatt. I levekårsdelen er studenter inkludert, og her ser vi bare på personer som selv er innvandrere.

5) Aleneboende med minste pensjonsnivå

Aleneboende minstepensjonister kan deles inn i undergruppene

- Aleneboende alderspensjonister med minste pensjonsnivå
- Aleneboende uføretrygdete med minste ytelse fra folketrygden

6) Etterlattepensjonister

Etterlattepensjonister er personer som har mottatt etterlattepensjon fra folketrygden i løpet av året, og er gjenlevende etter ektefelle, partner eller samboer med felles barn. Gjenlevendepensjonen blir beregnet ut fra den avdødes pensjonsopptjening, og avkortes etter mottakers inntekt. Gjenlevendepensjonen blir stoppet når mottaker fyller 67 år.

7) Uføretrygdete

Uføretrygdete er personer i alderen 18-67 år som har mottatt uføretrygd fra folketrygden i løpet av året som følge av at inntektsevnen er varig nedsatt med en viss grad på grunn av varig sykdom, skade eller lyte. Før 2015 ble denne gruppen kalt uførepensjonister.

Unge uføretrygdete er personer i alderen 18-29 år (ekskl. studenter) som har mottatt uføretrygd fra folketrygden i løpet av året. Gruppen unge uføre er her en ren aldersavgrensning, og må ikke forveksles med unge som har fått innvilget uføretrygd etter regelverket for unge uføre, som betinger at uførheten inntraff før fylte 26 år.

8) Personer med nedsatt arbeidsevne

I denne rapporten brukes litt ulike definisjoner på personer med nedsatt arbeidsevne etter hvilken statistikk vi henter tallene fra. I tallene som kommer fra inntekts- og formuesstatistikken for husholdninger skilles det mellom personer med nedsatt arbeidsevne som har mottatt arbeidsavklaringspenger (AAP) i desember samme inntektsår og personer med nedsatt arbeidsevne som ikke har mottatt AAP. Ikke alle som er registrert med nedsatt arbeidsevne hos NAV, mottar arbeidsavklaringspenger. Arbeidsavklaringspenger er en ytelse for personer med redusert arbeidsevne på minst 50 prosent.

I tallene fra Levekårsundersøkelsen EU-SILC har man ikke mulighet til å skille ut de som har fått nedsatt arbeidsevne men som ikke har mottatt AAP. I disse tallene består gruppen derfor kun av personer som har mottatt arbeidsavklaringspenger i løpet av inntektsåret. I årene forut for 2010 er gruppen definert som dem som mottok rehabiliterings- eller attføringspenger.

Tallene i denne rapporten bygger på statistikk fra 2020 og tidligere, og blir dermed påvirket av nye regler for arbeidsavklaringspenger som ble innført i 2018.

9) Langtidsledige

Langtidsledige er personer som har vært registrert helt arbeidsledige i minst 6 måneder sammenhengende i løpet av året. Denne definisjonen skiller seg fra NAVs definisjon av langtidsledige, som omfatter helt ledige som har hatt en sammenhengende ledighetsperiode på minst 26 uker.

10) Mottakere av supplerende stønad

Ordningen med supplerende stønad trådte i kraft 1. januar 2006 og skal sikre en minsteinntekt for personer som har fylt 67 år og bor i Norge, men har kort botid, slik at de ikke har kunnet tjene opp tilstrekkelige alderspensjonsrettigheter i folketrygden.

Referansegruppe og studenter

For alle tabeller gis det som referanse tall for hele befolkningen. Referansegruppen for inntektsstatistikken er hele befolkningen, eksklusive studenter. Indikatorene fra inntektsstatistikken gis gjennomgående for alle personer tilhørende husholdninger hvor hovedinntektstaker tilhører en av gruppene ovenfor. Med hovedinntektstaker menes den personen med høyest registrert samlet inntekt i husholdningen. Indikatorer for levekår er basert på at personen selv tilhører gruppene ovenfor. Levekårsindikatorene vises for alle, inkludert studenter.

Studenter er her definert som personer som ikke er yrkestilknyttet eller trygdemottaker og som mottar studielån. Personer som tilhører en husholdning der hovedinntektstakeren er student, er vanligvis ikke inkludert i tabellene i denne rapporten, siden studielån ikke regnes som inntekt. For noen av lavinntektsgruppene i denne rapporten vises likevel inntektsindikatorene for hele gruppen, inkludert studenter: Dette gjelder for eksempel for gruppen av barn 0-17 år, der foreldrene kan være studenter, personer som mottar sosialhjelp, personer som er langtidsledige mv. Dette er gjort for å i størst mulig grad belyse situasjonen til alle som befinner seg i denne spesifikke lavinntektsgruppen. I noen grupper, for eksempel aleneboende under 35 år, vil studentene utgjøre en betydelig andel av gruppen, og i dette tilfellet vil det være naturlig å utelate studenter når en vil beskrive de økonomiske levekårene til denne gruppen. I tabeller over inntektsfordeling og ulikhet er studentene utelatt i samtlige grupper. Det er viktig å være klar over at de ulike gruppene i denne rapporten ikke er gjensidig utelukkende, men i varierende grad overlapper hverandre. Vedleggstabellene A1 og A2 bakerst i rapporten gir en oversikt over i hvilken grad de ulike gruppene overlapper hverandre.

2.8. Web-ressurser

Mange av tallene som presenteres i denne rapporten er tilgjengelige på SSBs nettsider. Se samsiden for Økonomi og levekår for lavinntektsgrupper⁶, for videre henvisninger til aktuelle artikler, tabeller og andre nettsider som er relevante for dette temaet. Her er også mange av tidsseriene for ulike økonomiske indikatorer (som i tidligere utgaver av denne rapporten var lagt i vedlegg B) tilgjengelige.

⁶ <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/okonomi-og-levekaar-for-ulike-lavinntektsgrupper>

3. Lavinntekt og inntektsfordeling

Jon Epland og Aslak Hetland

Hovedpunktene i dette kapitlet kan oppsummeres ved:

- økningen i andelen personer med relativ lavinntekt har flatet ut
- det har blitt noen færre barn med årlig lavinntekt de siste årene
- nedgangen i eldre med lavinntekt har stoppet opp
- små endringer i inntektsfordelingen de siste fem årene

3.1. Innledning

I dette kapitlet ser vi nærmere på utviklingen i årlig lavinntekt i et lengre perspektiv. Siden andelen av befolkningen med lavinntekt - slik vi definerer lavinntekt her - i stor grad påvirkes av utviklingen i ulikhet, ser vi også på hva som har skjedd med inntektsfordelingen i samme periode.

Som omtalt i kapittel 2, benytter vi hovedsakelig en "relativ" definisjon av lavinntekt, der lavinntektsgrensen hele tiden ses i forhold til det som er den vanlige eller "typiske" inntekten i befolkningen. Men vi skal i tillegg trekke inn en "absolutt" tilnærming. Det kan være av interesse å beregne hvor mange som er i lavinnteksgruppen dersom en benytter en lavinntektsgrense basert på ett bestemt år i en periode på flere år, og deretter bare justerer denne lavinntektsgrensen for prisstigningen som har funnet sted i perioden. Vi ser også på hvordan antallet personer med lavinntekt påvirkes når en inkluderer formue i beregningen av lavinntekt.

I tillegg til å vise utviklingen for hele befolkningen i et lengre perspektiv, ser vi også på forekomsten av årlig lavinntekt innen ulike grupper av husholdninger, blant annet de gruppene som ble omtalt i kapittel 2. Vi vil blant annet belyse at for noen grupper vil andelen med lavinntekt variere etter hvordan vi definerer gruppen.

Når vi presenterer utviklingen i årlig lavinntekt, gjør vi dette ved hjelp av den lavinnteksdefinisjonen som i dag hyppigst benyttes i EU, det vil si at det beløpet som tilsvarer 60 prosent av median ekvivalentinntekt i befolkningen benyttes som en lavinntektsgrense. Det er her benyttet EUs ekvivalensskala, jamfør kapittel 2.2, som legger moderat vekt på husholdningenes stordriftsfordeler. I noen tilfeller benytter vi også en lavinntektsgrense som tilsvarer 50 prosent av medianinntekten.

I tillegg til å vise utviklingen for hele befolkningen, presenteres også utviklingen i lavinntekt der vi har utelatt personer i studenthushold.⁷ Grunnen til dette er at studielån ikke defineres som inntekt ifølge inntektsstatistikken, slik at studenter ofte vil ha lave inntekter og dermed være overrepresentert i lavinnteksgruppen. Men siden det å ta utdanning kan ses på som en form for investering i framtidig inntekt, kan det hevdes at det er urimelig å betrakte studenter som en lavinnteksgruppe – ikke minst siden de fleste studentene bare kortvarig oppholder seg i lavinnteksgruppen (Epland, Kiel og Strøm, 2013). I tillegg tenderer antallet studenter å øke i perioder med svekkede konjunkturer, noe som kan påvirke andelen med lavinntekt.

Utviklingen siden midten av 1980-tallet

Figur 3.1.1 viser utviklingen i årlig lavinntekt over en periode på mer enn tre tiår, fra 1986 til 2020. Som figuren viser hadde 11 prosent av befolkningen en husholdningsinntekt etter skatt per forbruksenhet som lå under 60 prosent av medianinntekten i befolkningen i 2020. Personer i

⁷ Studenthushold er her definert som husholdninger der hovedinntektstaker verken er yrkestilknyttet eller trygdemottaker, men som derimot mottar studielån.

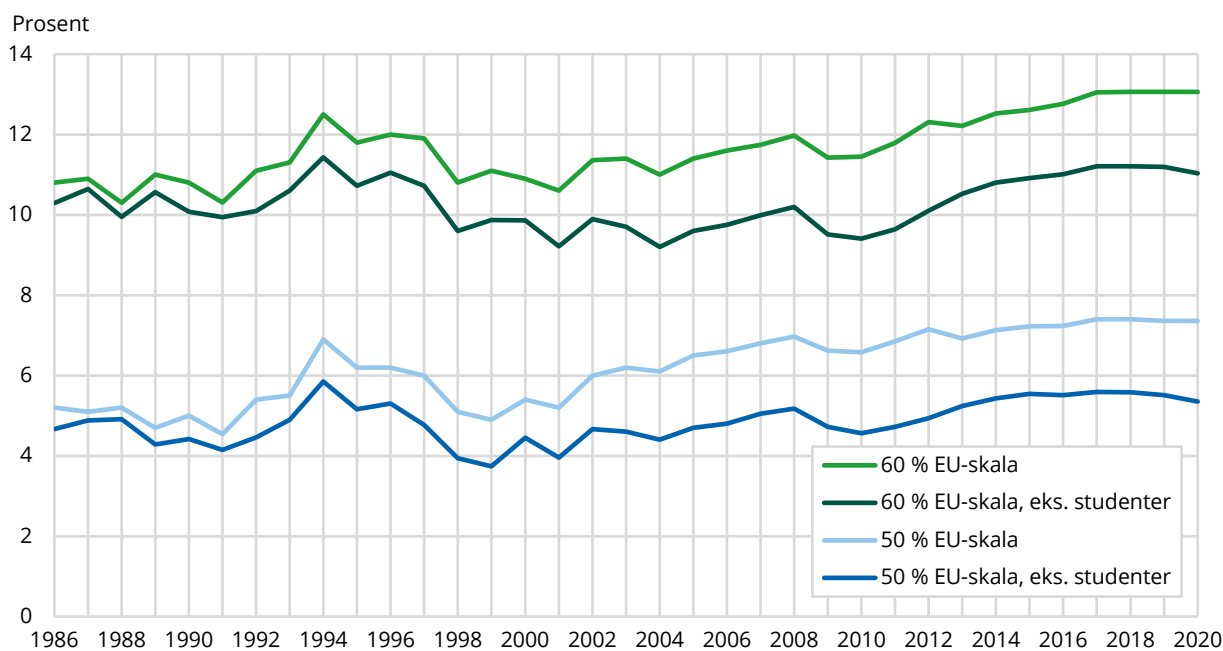
studenthusholdninger er her utelatt. Settes lavinntektsgrensen noe lavere, tilsvarende 50 prosent av medianen, var andelen på 5,4 prosent.

Dersom også personer i studenthusholdninger regnes med, øker andelen med lavinntekt med om lag 2 prosentpoeng, til henholdsvis 13,1 og 7,4 prosent. Denne avstanden har vært relativt stabil de siste årene, men har blitt større sammenlignet med hva den var på 1980- og 1990-tallet. Dette skyldes at studentene utgjør en økende andel av befolkningen. Dermed vil de også utgjøre en større andel av lavinntektsgruppen.

Utviklingen i lavinntekt for årene mellom 1986 og 2020 har vært preget av svingninger. Andelen med lavinntekt økte fra 1986 og til midt på 1990-tallet. Dette var en periode preget av store problemer i norsk økonomi, der blant annet arbeidsledigheten økte betydelig. I takt med bedre tider etter 1995, faller også andelen personer i lavinntektshushold fram til om lag 2000. I påfølgende år økte andelen med lavinntekt sakte fram til 2009, der en på nytt ser en liten nedgang. Denne nedgangen skyldes delvis finanskrisen, som førte til en liten nedgang i medianinntekten i befolkningen. Dermed ble det også lettere for lavinntektshusholdningene, der mange er stønadsmottakere og dermed i mindre grad utsatt for konjunktursvingninger, å holde tritt med den generelle inntektsveksten i samfunnet.

Etter 2010 økte imidlertid andelen med lavinntekt for hvert år fram til 2017. Dette gjelder uansett om lavinntektsgrensen settes ved 50 prosent eller 60 prosent av medianinntekten. De aller siste årene, fra 2017-2020, har imidlertid andelen med lavinntekt vært stabil eller til og med gått noe ned (2020).

Figur 3.1.1 Utviklingen i andelen personer med årlig lavinntekt. Andelen personer med ekvivalentinntekt under hhv. 50% og 60% av median ekvivalentinntekt (EU-skala). 1986-2020. Prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger (1990-2003) og Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger (2004-)

Utviklingen i «absolutt» lavinntekt

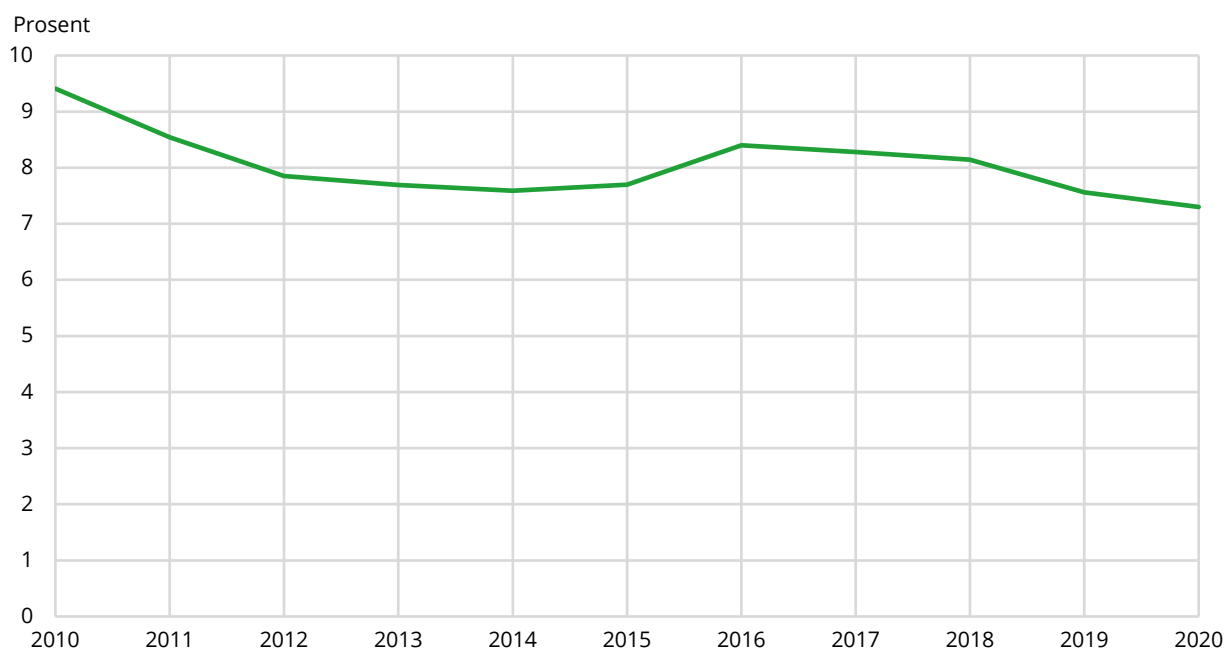
Vi har så langt definert lavinntekt basert på relative avstander til medianinntekten for det enkelte år. Men det er også nyttig å se på utviklingen i lavinntekt når en velger lavinntektsgrensen for ett bestemt år, og deretter bare korreterer dette beløpet for prisstigningen i perioden. Med en slik «absolutt» definisjon av lavinntekt får en bedre fram hvordan inntektsutviklingen har vært for de med lav inntekt i perioden. Dersom for eksempel personene nederst i fordelingen har hatt en

svakere inntektsutvikling i perioden enn den generelle prisveksten i samfunnet (det vi si den inflasjonsjusterte medianinntekten for ett bestemt år), vil dette føre til en økning i tallet på personer med «absolutt» lavinntekt.

Figur 3.1.2 viser utviklingen i lavinntekt mellom 2010 og 2020, men der vi nå benytter lavinntektsgrensen for år 2010 som referanse for alle påfølgende år. Figuren viser hvor mange personer som ville vært i lavinntektsgruppen de ulike årene dersom en tok utgangspunkt i det beløpet som var lavinntektsgrensen i 2010, og der denne inntektsgrensen kun er justert for prisstigningen i perioden.

Figuren viser at det skjedde en nedgang i andelen med lavinntekt ved bruk av en slik «fast» lavinntektsgrense i begynnelsen av tiårsperioden, fra 9,4 prosent i 2010 til 7,6 prosent i 2014. Dette betyr at i denne perioden må gruppen av lavinntektshushold ha økt inntektene sine noe mer enn det som var prisveksten i samme periode, altså hadde denne gruppen en realinntektsvekst i inntektene i denne perioden. I 2016 øker igjen andelen personer med «absolutt» lavinntekt. Dette sammenfaller med etterdønningene etter «oljesjokket» i 2014, der mange husholdninger fikk reduserte realinntekter – også de som befinner seg aller nederst. Etter 2016 går andelen på nytt nedover. Likevel er lavinntektsandelen i 2020 på 7,3 prosent, bare marginalt mindre enn det den var i 2014 (7,6 prosent).

Figur 3.1.2 Utviklingen i andelen personer¹ med årlig lavinntekt. Lavinntekt basert på inntektsgrenser for 2010². Prosent

¹ Personer i studenthusholdninger er utelatt

² Lavinntektsgrensen lik 60% av median ekvivalentinntekt i 2010 (EU-skala), justert for prisstigningen i etterfølgende år ved hjelp av konsumprisindeksen.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger.

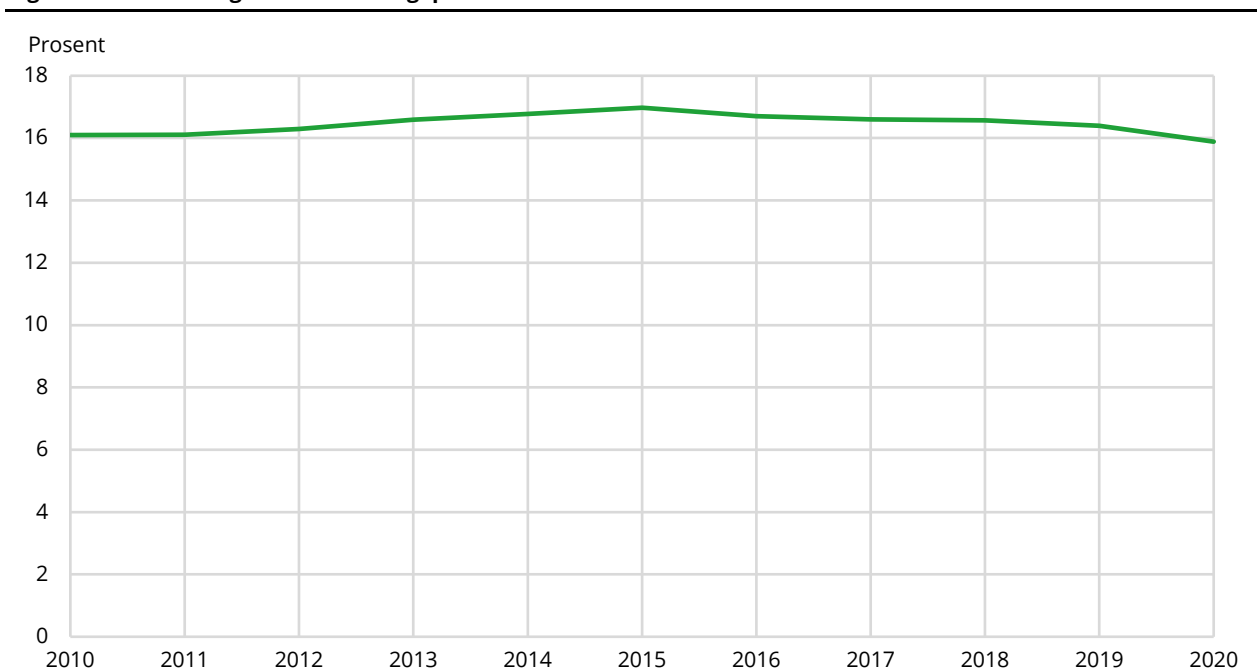
Lavinntektsgapet

Vi har nå beskrevet utviklingen i lavinntekt ved å tallfeste hvor mange i befolkningen som har årlig lavinntekt over tid. En slik opptelling av hvor mange personer som til enhver tid har lavinntekt gir nyttig informasjon om forekomsten av lavinntekt, om det blir flere eller færre med lavinntekt, men sier ingenting om inntektssituasjonen til de personene som befinner seg i lavinntektsgruppen. Det oppfattes for eksempel som problematisk dersom de «fattige» stadig blir fattigere, selv om antallet «fattige» ikke endrer seg noe særlig. En måte å belyse inntektssituasjonen til de i lavinntektsgruppen på er å presentere «lavinntektsgapet», som er et mål på hvor mye inntekt personer i lavinntektsgruppen mangler for å bli løftet over lavinntektsgrensen.

Figur 3.1.3 viser lavinntektsgapet for tiårsperioden 2010-2020, og tar utgangspunkt i den «relative» definisjonen av lavinntekt. Vi definerer lavinntektsgapet på samme måte som Eurostat (Eurostat, 2003), ved å ta utgangspunkt i den prosentvise forskjellen mellom det beløpet som tilsvarer medianinntekten (per forbruksenhet) til alle som befinner seg under lavinntektsgrensen og det beløpet som utgjør selve lavinntektsgrensen.⁸ Jo høyere inntektsnivå (medianinntekten) de «fattige» har i forhold til lavinntektsgrensen, desto mindre vil lavinntektsgapet være. Eller sagt på en annen måte: Dersom medianinntekten til alle i lavinntektsgruppen ligger like under lavinntektsgrensen, vil det kreves mindre ressurser å få «løftet» dem over streken, enn om deres medianinntekt ligger langt under lavinntektsgrensen.

Det går fram av figuren at lavinntektsgapet har vært relativt stabilt i hele denne perioden, og ligger på mellom 16 og 17 prosent. Når lavinntektsgapet er på 16 prosent, slik det var i 2020, betyr dette at halvparten av alle personer i lavinntektsgruppen hadde en inntekt som minst tilsvarte 84 prosent av lavinntektsgrensen. Det er med andre ord relativt mange personer som har husholdningsinntekter like i nærheten av lavinntektsgrensen.

Figur 3.1.3 Utviklingen i lavinntektsgapet¹. 2010-2020. Prosent

¹ Differansen i prosent mellom medianinntekten til alle personer i lavinntektsgruppen og selve lavinntektsgrensen.

Personer i studenthusholdninger er utelatt

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

3.2. Utviklingen i lavinntekt for noen økonomisk utsatte grupper

I dette avsnittet ser vi nærmere på hvordan utviklingen i lavinntekt har vært de siste årene innen de ulike gruppene som inngår i denne rapporten, og som er presentert i kapittel 2.5.

Det er likevel viktig å påpeke at de ulike gruppene selvsagt ikke er gjensidig utelukkende. Samme person kan inngå i mer enn en gruppe. Personer i husholdninger som mottar sosialhjelp kan for eksempel også inngå i gruppen av barnefamilier, så vel som i gruppen av innvandrere. Vi viser ellers til vedleggstabell A1 som viser i hvor stor grad samme personer opptrer i mer enn én gruppe.

⁸ En alternativ metode er å benytte gjennomsnittsinntekten for alle i lavinntektsgruppen heller enn medianen. Men siden mange personer i lavinntektsgruppen vil ha negative inntekter (f.eks. næringsdrivende med underskudd) vil dette i stor grad påvirke gjennomsnittsinntektene. Medianinntekten er derfor et mye mer robust mål, som i mindre grad påvirkes av få observasjoner med svært store negative inntekter.

Ulike tellemetoder gir ulikt resultat

En skal i tillegg være oppmerksom på at hvordan vi definerer de ulike gruppene kan ha betydning når det gjelder å tallfeste hvor mange innen de ulike gruppene som tilhører lavinntektsgruppen. Som omtalt i kapittel 2.5, har vi for de fleste flerpersonghusholdningene benyttet kjennemerker ved *hovedinntektstakeren* til å klassifisere de ulike gruppene. For eksempel vil gruppen av uføretrygdte være alle personer i en husholdning der hovedinntektstakeren mottar uføretrygd. Et argument for å benytte en slik definisjon er at vi på denne måten identifiserer det som folk flest trolig oppfatter som en «typisk» husholdning med en uføretrygdet, dvs. at hovedkilden til livsopphold er stønad (uføretrygd). Men det vil likevel være tilfeller der den som mottar uføretrygd ikke vil være den i husholdningen som er hovedinntektstaker. Hovedinntektstakeren kan i stedet være en yrkesaktiv ektefelle. I tabell 3.2.1 viser vi at for noen grupper kan det være klare forskjeller i husholdningsøkonomien alt ettersom en stønadsmottaker er hovedinntektstaker eller ikke.

Tabell 3.2.1 presenterer tre ulike definisjoner. Vi ser først på forekomsten av lavinntekt blant alle personer med ett bestemt kjennemerke, for eksempel alle med uføretrygd, alderspensjon eller som er registrert som mottaker av sosialhjelp. Vi ser for eksempel at av alle de 364 000 personene som var registrert som mottaker av uføretrygd i 2020, hadde om lag 54 000 av disse (15 prosent), en ekvivalentinntekt under EUs lavinntektsgrense.

Den neste kolonnen viser tilsvarende antall basert på den definisjonen av gruppene som hovedsakelig benyttes i denne rapporten. Ifølge denne definisjonen er det kjennemerker ved hovedinntektstakeren i husholdningen som avgjør hvilken gruppe en tilhører. I tillegg teller vi også med eventuelle husholdningsmedlemmer, dvs. personer som vi går ut fra har samme økonomiske levekår som hovedinntektstakeren selv. Vi ser nå at andelen med lavinntekt øker for de fleste grupper. Andelen personer i husholdninger der hovedinntektstaker mottar uføretrygd og med lavinntekt er nå for eksempel 24 prosent, eller 78 000 personer.

I siste kolonne er gruppene definert ut i fra om «minst ett» av medlemmene i husholdningen er alderspensjonist, uføretrygdet, langtidsledig eller lignende, men altså uten nødvendigvis å være hovedinntektstaker i husholdningen. Vi ser at sammenlignet med tall der definisjonen bygger på kjennemerker knyttet til hovedinntektstaker, er andelen med lavinntekt nå mindre. Blant dem med uføretrygd er for eksempel lavinntektsandelen bare 12 prosent ved en slik definisjon. Forklaringen på at andelen med lavinntekt faller for de fleste gruppene ved en slik definisjon, er at mange av trygdemottakerne deler husholdning med andre som har høyere inntekt, og som dermed er hovedinntektstaker i husholdningen. Vi ser også at andelen med lavinntekt er mindre for innvandrerne ved en slik definisjon. Dette kan skyldes at noen personer med innvandrerbakgrunn bor i husholdninger der hovedinntektstakeren ikke er innvandrer. Eksempler på slike husholdninger kan være ektepar der bare den ene har innvandrerbakgrunn.

Men selv om andelen med lavinntekt generelt går ned når vi ikke lenger definerer gruppene ut i fra kjennemerker ved hovedinntektstakeren, så ser vi at *antallet* personer med lavinntekt likevel er høyere ved en slik definisjon. Det skyldes selvsagt at dette er en videre definisjon, som omfatter en større del av befolkningen.

Tabell 3.2.1 Sammenligning av personer i husholdninger der hovedinntektstaker blir vektlagt eller ikke. Antall og andel med lavinntekt (EU-skala 60 prosent).¹ Ulike grupper. 2020

	Personer			Personer i husholdninger der hovedinntektstaker er...			Personer i husholdninger der minst ett medlem er...		
	Med lavinntekt			Med lavinntekt			Med lavinntekt		
	Hele gruppen	Antall	Andel	Hele gruppen	Antall	Andel	Hele gruppen	Antall	Andel
Trygde- og pensjonsmottakere									
Alderspensjonister	915 500	84 400	9,2	958 100	90 600	9,5	1 143 200	95 100	8,3
Uføretrygdede	363 800	54 200	14,9	325 500	77 900	23,9	695 100	84 300	12,1
Langtidsledige	64 900	21 300	32,8	64 200	30 900	48,1	160 200	45 400	28,4
Innvandrere og flyktninger									
Innvandrere fra EU, etc.	351 100	73 100	20,8	409 700	79 400	19,4	566 100	95 000	16,8
Innvandrere fra Afrika, Asia, etc.	419 000	141 500	33,8	519 800	184 100	35,4	695 300	202 800	29,2
Norskfødt med innvandrereforeldre fra EU, etc.	46 500	7 600	16,3	7 900	900	11,3	116 700	18 400	15,8
Norskfødt med innvandrereforeldre fra Afrika, Asia, etc.	142 000	45 600	32,1	41 300	7 200	17,3	317 500	98 100	30,9
Person med flyktningbakgrunn	224 600	93 100	41,4	312 200	128 700	41,2	350 700	133 000	37,9
Andre									
Sosialhjelpsmottakere	121 000	69 000	57,1	167 600	116 200	69,3	249 600	137 800	55,2
Personer med nedsatt arbeidsevne uten AAP	68 000	24 400	35,9	75 700	38 100	50,3	159 000	55 200	34,7
Mottaker av arbeidsavklaringspenger (AAP)	121 900	27 200	22,3	120 300	42 300	35,2	300 600	50 600	16,8

¹ Personer i studenthusholdninger er utelatt.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Som påpekt i kapittel 2.5, er de fleste gruppene i denne rapporten definert på bakgrunn av kjennemerker ved hovedinntektstakeren i husholdningen. I det følgende skal vi se utviklingen i årlig lavinntekt de siste 20 årene for de ulike gruppene.

Tabell 3.2.2 viser at det er klare forskjeller i relativ andel med lavinntekt blant enslige med barn sammenlignet med par med barn. Blant enslige med barn hadde nær 31 prosent lavinntekt i 2020, mens dette var tilfelle for 8 prosent av alle dem som tilhørte husholdningstypen par med barn. Barn som bor sammen med kun én voksen har altså mer enn tre ganger så stor sannsynlighet for å havne i lavinntektsgruppen som barn i parfamilier. Utviklingen mellom 2004 og 2020 viser at det ble flere barn i lavinntektsgruppen fram til og med 2018, og deretter en liten nedgang. Utviklingen er imidlertid noe ulik for enslige med barn og par med barn. Det er først og fremst blant barn i parfamilier at andelen med lavinntekt har gått ned, mens andelen fortsetter å øke for de barna som kun bor sammen med en av foreldrene. For en mer detaljert beskrivelse av utviklingen i lavinntekt for barnefamilier, viser vi til kapittel 5.1 i denne rapporten.

Blant de ulike gruppene av trygdemottakere er det aleneboende minstepensjonister som peker seg ut som en av gruppene med størst andel i lavinntektsgruppen. I 2020 hadde så mange som 74 prosent av alle i denne gruppen en inntekt under lavinntektsgrensen. Den store andelen denne gruppen har i lavinntektsgruppen kommer blant annet av at lavinntektsgrensen som benyttes, ligger høyere enn beløpet som utgjør minstepensjonen til aleneboende. I 2020 måtte en aleneboende minstepensjonist ha en tilleggssinntekt utover pensjonen på nær 33 000 kroner i året, for ikke å

havne i lavinntektsgruppen. For aleneboende minstepensjonister, der tilleggssinntektene hovedsakelig kommer i form av renter på bankinnskudd eller mottatt tjenstepensjon, vil det være mange som ikke har så høye tilleggssinntekter. I 2020 hadde for eksempel 2 av 3 aleneboende pensjonister med minstepensjon tilleggssinntekter på mindre enn 35 000 kroner.

Andelen minstepensjonister i lavinntektsgruppen har variert mye over tid. I noen år, for eksempel 2006, var andelen på 77 prosent, mens andre år, for eksempel 2010, var andelen nede på 64 prosent. Den store variasjonen kan blant annet forklares med at en i noen år har hatt en opptrapping av minstepensjonene som gir denne gruppen en raskere inntektsvekst enn medianen i befolkningen, mens i andre år henger ikke minstepensjonene med økningen i medianinntekten i samfunnet. Aleneboende minstepensjonister er for øvrig omtalt mer i detalj i kapittel 5.5.

En annen gruppe som er kraftig overrepresentert i lavinntektsgruppen, er personer i husholdninger der hovedinntektstakeren har vært arbeidsledig i minst seks måneder. Nesten halvparten av alle langtidsledige, 48 prosent, var i lavinntektsgruppen i 2020. Dette var en større andel enn det man finner både blant mottakere av arbeidsavklaringspenger (35 prosent) og alderspensjonister og uføretrygdete (10 og 24 prosent). Andelen med lavinntekt i denne gruppen varierer imidlertid mye med konjunktorene. I år der få er arbeidsledige, for eksempel 2008, er andelen med lavinntekt blant de som er langtidsledige stor. I år der ledigheten er relativt stor, for eksempel under finanskrisen i 2010, er andelen langtidsledige med lavinntekt mindre. Forklaringen er at i «gode» år med liten ledighet, er det de mest utsatte, det vil si de som har størst problemer med å komme inn på arbeidsmarkedet, som blir igjen i gruppen av langtidsledige. I «dårlige» år med rask økning i ledigheten, kommer det derimot inn flere personer med større inntekter enn de som allerede befinner seg i gruppen av langtidsledige. Dette er trolig også forklaringen på hvorfor andelen langtidsledige med lavinntekt falt noe i pandemiåret 2020, sammenlignet med året før.

Som det framgår av tabell 3.2.2 er innvandrere en gruppe kjennetegnet av at mange tilhører lavinntektsgruppen. I 2020 hadde 35 prosent av alle personer i husholdninger der hovedinntektstaker var innvanderer med landbakgrunn fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS/Sveits og Oseania utenom Australia og New Zealand (Afrika, Asia etc.) Disse personene hadde dermed en lavinntektsrisiko som var mer enn tre ganger så stor som i befolkningen generelt. Andelen med lavinntekt i denne gruppen har likevel gått noe ned de siste tre årene.

Også norskfødte med innvanderforeldre fra de samme landområdene er overrepresentert i lavinntektsgruppen i 2020.

Andre grupper med en stor andel personer med lavinntekt, er unge aleneboende, personer med kvalifiseringsstønad og sosialhjelpsmottakere. Det er ikke uventet at mange sosialhjelpsmottakere befinner seg i lavinntektsgruppen. I 2020 hadde 69 prosent av alle sosialhjelpsmottakere lavinntekt, litt færre enn året før (70 prosent). Andelen med lavinntekt er enda større for personer i husholdninger der hovedinntektstakeren mottar kvalifiseringsstønad. I 2020 hadde 76 prosent av denne gruppen inntekt under EUs lavinntektsgrense, like stor andel som året før.

Andelen med lavinntekt blant ikke-studerende aleneboende 35 år eller yngre var derimot mindre, med en andel på 32 prosent i 2020. For denne gruppen har lavinntektsandelen gått noe ned siden 2017.

En annen utsatt gruppe er personer med supplerende stønad. Dette vil i hovedsak være eldre innvandrere med så kort botid at de ikke har full opptjening i folketrygden. Denne ytelsen ligger på nivå med minstepensjonen til enslige, og andelen med lavinntekt ligger også på om lag samme nivå som blant minstepensjonistene, 75 prosent i 2020.

I denne rapporten ser vi også nærmere på personer i hushold der hovedinntektstakeren har nedsatt arbeidsevne, men uten å motta AAP (Arbeidsavklaringspenger). Også denne gruppen er klart overrepresentert i lavinntektsgruppen, med en andel på 50 prosent i 2020. Denne andelen har blitt noe større de siste årene.

I tabell 3.2.2 har vi vist utviklingen i de relative andelene som har lavinntekt, det vil si den sannsynligheten som personer i de ulike gruppene har for å tilhøre lavinntektsgruppen. For noen grupper kan det å vise *antall* framfor *andel* med lavinntekt gi et annet bilde på utviklingen i lavinntekt. Selv om noen grupper viser en økning eller nedgang i andelen personer i lavinntektsgruppen de siste årene, kan likevel utviklingen i *antallet* personer med lavinntekt vise seg å være motsatt. Dette gjelder for eksempel for flere innvandrergupper. Blant husholdninger der hovedinntektstaker er innvanderer eller norskfødt med innvanderforeldre har for eksempel andelen med lavinntekt gått noe ned siden 2017. I samme periode økte likevel *antallet* personer med lavinntekt i denne gruppen. Forklaringen er at det de siste årene har blitt stadig flere personer i befolkningen som har innvandrerbakgrunn. Sosialhjelpsmottakere viser motsatt utvikling. Her har andelen med lavinntekt vært stabilt høy i årene etter 2017, men antallet med lavinntekt har i samme periode gått ned siden det har blitt færre som mottar denne ytelsen de siste årene.

Tabell 3.2.2 Andel personer i husholdninger med årlig lavinntekt¹. Ulike grupper. 1996 - 2020. Prosent

	1996	1999	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Hele befolkningen	12,0	11,1	11,4	11,0	11,6	12,0	11,4	12,3	12,5	12,6	12,8	13,0	13,1	13,1	13,1
Hele befolkningen eksklusive studenter	11,1	9,9	9,9	9,2	9,8	10,2	9,5	10,1	10,8	10,9	11,0	11,2	11,2	11,2	11,0
Barnefamilier															
Enslige forsørgere	14	15	16	15,0	18,0	20,9	20,2	23,5	26,7	27,5	28,5	30,1	30,6	30,4	30,8
Par med barn 0-17 år	5	4	5	6,0	6,0	6,4	6,2	6,9	8,0	8,3	8,6	8,8	8,9	8,6	8,2
Barn under 18 år	7	7	8	8,0	9,0	9,6	9,2	10,4	12,0	12,3	12,8	13,3	13,4	13,1	12,8
Trygdemottakere															
Hovedinntektstaker er															
alderspensjonist	32	26	25	20,0	19,0	17,5	13,0	10,5	9,8	9,6	9,5	9,3	9,4	9,5	9,5
Hovedinntektstaker er uføretrygdet	16	16	14	12,0	14,0	16,1	12,3	14,8	18,1	17,6	17,9	19,8	21,6	22,8	23,9
Hovedinntektstaker er etterlatte-pensjonist (gjenlevende ektefelle)	11	16	8	11,0	11,0	10,7	9,6	10,4	10,9	10,5	10,9	11,8	12,3	12,5	12,9
Aleneboende minstepensjonist	84	74	75	72,0	76,7	75,2	64,2	67,7	71,7	72,5	72,2	73,4	74,9	75,4	74,4
Aleneboende minstepensjonist med alderspensjon	:	:	:	76,9	81,0	79,3	70,0	72,2	75,5	78,7	78,2	78,4	79,7	78,6	77,0
Aleneboende uføretrygdede med minsteytelse	:	:	:	56,9	65,1	66,7	50,2	58,9	65,7	61,0	61,1	64,9	68,1	70,9	71,1
Hovedinntektstaker er langtidsledig	36	33	33	35,0	43,0	48,0	39,4	45,8	51,0	48,6	45,3	45,7	50,6	55,5	48,1
Hovedinntektstaker mottar arbeidsavklaringspenger	.	.	.	.	.	.	25,3	29,7	31,5	32,7	32,8	33,9	32,3	33,7	35,2
Innvandrere og flyktninger															
Hovedinntektstaker er innvandrer eller norskfødt med innvandrerforeldre	28	20	27	29,0	30,0	31,2	29,9	31,4	32,3	32,2	31,9	32,0	31,4	30,7	29,6
Innvandrere fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand ²	:	:	:	15,5	18,7	22,7	24,4	24,5	24,1	23,2	21,4	20,3	19,6	19,7	19,4
Innvandrere fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand ²	:	:	:	33,8	34,7	35,3	32,4	35,5	38,2	38,8	39,3	40,0	39,3	37,7	35,4
Norskfødte med innvandrerforeldre fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand ²	:	:	:	9,9	10,6	10,8	10,7	10,2	10,6	11,8	11,0	11,1	10,6	11,5	11,3
Norskfødte med innvandrerforeldre fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand ²	:	:	:	27,6	25,8	24,9	21,6	21,2	20,8	19,3	19,6	18,9	18,6	17,8	17,3
Andre grupper															
Hovedinntektstaker er sosialhjelpsmottaker	36	35	44	44,0	51,0	56,1	49,4	59,4	64,8	66,8	68,6	70,1	69,9	69,6	69,3
Hovedinntektstaker er mottaker av kvalifiseringsstønad	:	:	:	:	:	:	45,4	69,6	73,4	74,0	71,8	74,7	76,0	75,9	75,7
Aleneboende under 35 år ²	26	27	29	30,0	31,0	32,8	34,2	35,8	35,5	35,4	34,7	34,9	34,0	33,3	31,8
Mottakere av supplerende stønad	.	.	.	.	.	90,5	55,6	63,4	69,5	71,5	70,9	72,0	74,6	75,9	75,3
Personer med nedsatt arbeidsevne	.	.	.	.	.	.	24,3	34,4	41,1	42,8	44,6	47,1	50,4	51,4	50,3

¹ Lavinntekt definert som en husholdningsinntekt per forbruksenhet (EU-skala) lavere enn 60 prosent av medianen det enkelte år.

² Personer i studenthushold er utelatt.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger (1996-2002) og Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger (2004-)

Tabell 3.2.3 Antall personer i husholdninger med årlig lavinntekt¹. Ulike grupper. 2004, 2006, 2008, 2010, 2012, 2014 - 2020

	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Hele befolkningen eksklusive studenter	409 000	442 000	474 000	448 000	492 000	540 000	551 000	561 000	575 000	579 000	583 000	576 000
Barnefamilier												
Enslige forsørgere	42 000	51 000	61 000	60 000	71 000	82 000	80 000	83 000	89 000	88 000	87 000	89 000
Par med barn 0-17 år	108 000	116 000	122 000	120 000	135 000	155 000	162 000	168 000	173 000	174 000	167 000	159 000
Barn under 18 år	86 000	97 000	106 000	103 000	116 000	135 000	139 000	144 000	150 000	150 000	146 000	142 000
Trygdemottakere												
Hovedinntektstaker er alderspensjonist	110 000	108 000	100 000	78 000	76 000	81 000	82 000	83 000	83 000	86 000	89 000	91 000
Hovedinntektstaker er uføretrygdet	31 000	36 000	38 000	30 000	40 000	49 000	51 000	52 000	59 000	67 000	73 000	78 000
Hovedinntektstaker er etterlattepensjonist (gjenlevende ektefelle)	3 500	4 000	3 000	3 000	3 000	3 000	3 000	3 000	3 000	3 000	3 000	3 000
Aleneboende minstepensjonist	56 000	53 000	60 000	52 000	53 000	53 000	53 000	55 000	55 000	57 000	63 000	63 000
Aleneboende minstepensjonist med alderspensjon	48 000	44 000	49 000	43 000	42 000	40 000	39 000	41 000	40 000	39 000	44 000	42 000
Aleneboende uføretrygdede med minsteytelse	8 000	9 000	10 000	8 000	11 000	13 000	14 000	14 000	16 000	18 000	20 000	21 000
Hovedinntektstaker er langtidssledig	20 000	17 000	10 000	19 000	19 000	26 000	26 000	26 000	24 000	23 000	23 000	31 000
Hovedinntektstaker mottar arbeidsavklaringspenger	.	.	.	46 000	50 000	48 000	47 000	47 000	46 000	38 000	37 000	42 000
Innvandrere og flyktninger												
Hovedinntektstaker er innvandrere eller norskfødt med innvandrereforeldre	106 000	127 000	161 000	181 000	222 000	260 000	273 000	282 000	293 000	298 000	302 000	298 000
Innvandrere fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand ²	19 000	26 000	45 000	60 000	74 000	86 000	87 000	81 000	78 000	77 000	79 000	80 000
Innvandrere fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand ²	78 000	89 000	104 000	107 000	131 000	155 000	165 000	179 000	192 000	195 000	194 000	184 000
Norskfødte med innvandrereforeldre fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand ²	400	500	500	500	500	600	900	800	900	1 000	900	1 000
Norskfødte med innvandrereforeldre fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand ²	1 800	2 200	2 800	3 000	3 800	4 600	4 700	5 300	6 000	6 000	7 000	7 000
Andre grupper												
Hovedinntektstaker er sosialhjelpsmottaker	74 000	80 000	80 000	77 000	89 000	107 000	112 000	120 000	128 000	129 000	124 000	116 000
Hovedinntektstaker er mottaker av kvalifiseringsstønning	:	:	:	8 000	10 000	9 000	9 000	9 000	9 000	10 000	10 000	10 000
Aleneboende under 35 år (uten studenter)	62 000	68 000	79 000	79 000	90 000	85 000	83 000	82 000	84 000	83 000	85 000	83 000
Mottakere av supplerende stønning	:	:	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000
Personer med nedsatt arbeidsevne	.	.	.	12 000	17 000	24 000	26 000	27 000	29 000	35 000	38 000	38 000

¹ Lavinntekt definert som en husholdningsinntekt per forbruksenhet (EU-skala) lavere enn 60 prosent av medianen det enkelte år.

² Personer i studenthusholdninger er utelatt

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger (1996-2002) og Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger (2004-)

3.3. Lavinntekt og formue

Det er nærliggende å se inntekt og formue under ett når en beskriver ulike gruppers økonomiske levekår. I den internasjonalt innflytelsesrike Stiglitz-rapporten, som gir anbefalinger om indikatorer til å måle økonomisk ressurser og livskvalitet, tar for eksempel forfatterne til orde for at inntekt og formue bør ses i sammenheng (Stiglitz, Sen, & Fatoussi, 2009). Argumentet som benyttes, er at det ikke er sikkert at et lavinntekts-hushold med stor formue økonomisk sett er verre stilt enn et hushold med gjennomsnittlig inntekt, men som ikke har noen formue i det hele tatt.

I det følgende skal vi se nærmere på sammenhengen mellom inntekt og formue blant lavinntekts-hushold. Vi ser både på husholdningenes finansformue (bankinnskudd, aksjer og andre verdipapir) og nettoformue (summen av finansformue, boliger og annen fast eiendom, men fratrukket utestående gjeld). Ut i fra tabell 3.3.1 ser vi at de 576 000 personene som var under EUs lavinntekts-grense (EU-60) i 2020 generelt sett hadde lite i formue, selv om tallene for 2020 er klart høyere enn for tidligere år. Median finansformue var på 47 000 kroner, mens nettoformuen var på 41 000 kroner. For de yngre i lavinntektsgruppen er det relativt få som har noe i oppsparte midler. For disse lå medianen for både finansformue og særlig for nettoformue noe under nivået i lavinntekts-gruppen totalt. Men for aldersgruppen 55-66 år, og særlig for dem som er 67 år eller eldre, er det mange som på tross av at de har lave husholdningsinntekter, likevel har stor formue. I den eldste aldersgruppen er median finansformue på 269 000 kroner, mens nettoformuen, der vi også tar med verdien på egen bolig, er så høy som 1,7 millioner kroner. Dette betyr at halvparten av alle alderspensjonister i lavinntektsgruppen (EU-60), har en nettoformue på over 1,7 millioner kroner.

Tabell 3.3.1 Personer¹ i ulike aldersgrupper med husholdningsinntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) under hhv. 50 og 60 prosent av medianen. Husholdningens finansformue og nettoformue. Median. Kroner. 2020

	EU-definisjon (50%)			EU-definisjon (60%)		
	Antall personer	Finansformue	Nettoformue	Antall personer	Finansformue	Nettoformue
0-17 år	69 000	29 000	16 000	134 000	39 000	27 000
18-24 år	40 000	20 000	3 000	69 000	40 000	6 000
25-34 år	55 000	15 000	0	96 000	28 000	0
35-44 år	43 000	18 000	3 000	78 000	28 000	11 000
45-54 år	31 000	28 000	17 000	60 000	34 000	35 000
55-66 år	26 000	57 000	170 000	53 000	57 000	291 000
67-	15 000	260 000	1 842 000	86 000	269 000	1 686 000
Alle	280 000	26 000	9 000	576 000	47 000	41 000

¹ Personer i studenthusholdninger er utelatt.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger.

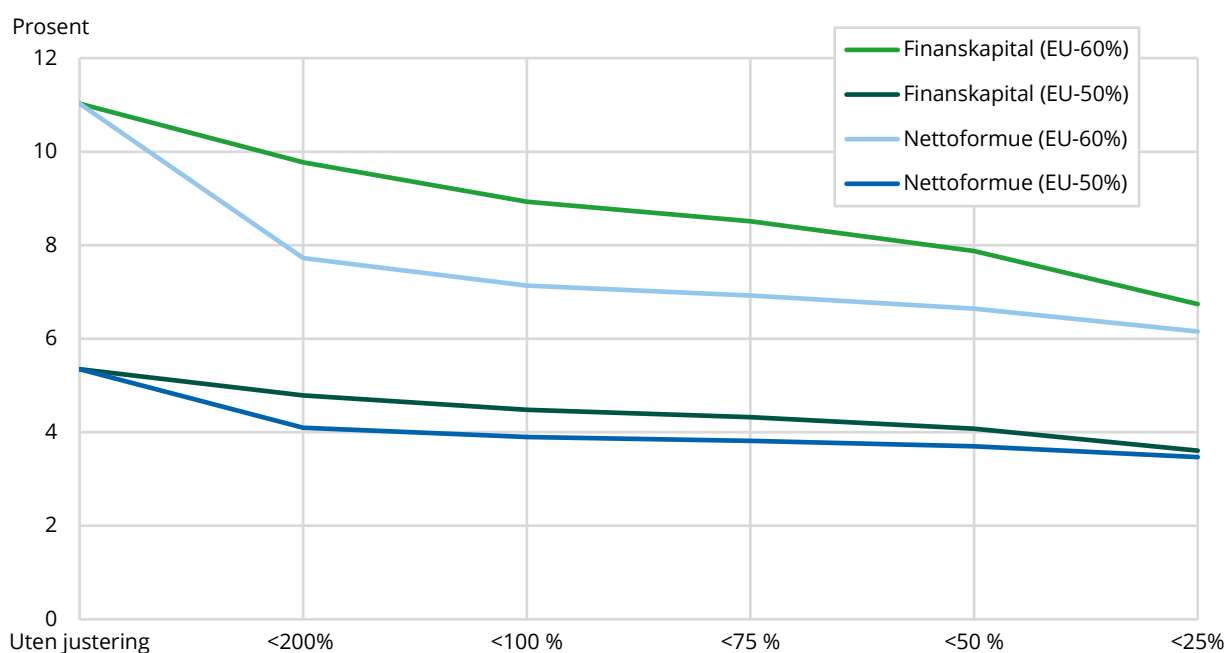
I figur 3.3.1 ser vi nærmere på hvilken betydning formue har når man tallfester lavinntektsgruppen. Vi ser altså på hvor mange som befinner seg i denne gruppen etter at man utelater personer som er «formuende». Det er ikke lett å definere hva som menes med å være «formuende». I flere internasjonale studier er det vanlig å benytte selve lavinntektsgrensen som mål på i hvor stor grad lavinntekts-hushold har en formue «til å tære på», for eksempel ulike prosenter av det beløpet som tilsvarer lavinntektsgrensen. Forutsetningen er at også formuen justeres per forbruksenhet. For en oversikt over litteratur på dette området, viser vi til Epland og Kirkeberg (2012). Dette er også en metode som benyttes i figur 3.3.1.

Ut i fra EUs lavinntektsgrense på 60 prosent av medianinntekten i befolkningen, hadde 11 prosent av befolkningen lavinntekt i 2020. Regner vi «formuende» som dem som hadde minst to ganger beløpet som tilsvarer lavinntektsgrensen i henholdsvis finansformue eller nettoformue per forbruksenhet (for en enslig person ville dette være et beløp på 483 000 kroner), synker andelen personer i lavinntektsgruppen til hhv. 9,8 prosent (finansformue) og 7,7 prosent (nettoformue). Settes kravet til formue lavere, til akkurat selve lavinntektsgrensen (241 000 kroner for en enslig

person), ser vi at andelen med lavinntekt faller ytterligere, nå til hhv. 8,9 og 7,1 prosent. Settes formueskravet til kun 25 prosent av lavinntektsgrensen, det vil si at en forventer at personene i lavinntektsgruppen skal kunne tære på formuen i 3 måneder, ser vi at andelen med lavinntekt faller til 6,7 prosent for finansformue og 6,2 prosent for nettoformue. Det synes derfor klart at flere av dem med inntekter under lavinntektsgrensen, iallfall har en liten økonomisk buffer i form av oppspart kapital. Særlig i pandemiåret 2020 er det mange – også i lavinntektsgruppen – som økte sparingen betydelig.

Figuren viser tilsvarende endring når vi benytter en lavinntektsgrense på 50 prosent av medianinntekten. Også her blir det som forventet færre i lavinntektsgruppen når vi tar hensyn til at personene også har formue, men utslagene ser ut til være mindre enn for en lavinntektsgrense på 60 prosent av medianen. Dette skyldes at det er færre eldre, de med størst formue, i lavinntektsgruppen ved en slik lavinntektsgrense.

Figur 3.3.1 Andel personer¹ med årlig lavinntekt (EU-skala) etter å ha justert for ulike formuesbeløp. Husholdningens formue per forbruksenhet i prosent av lavinntektsgrensen. 2020. Prosent

¹ Personer i studenthusholdninger er utelatt.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger

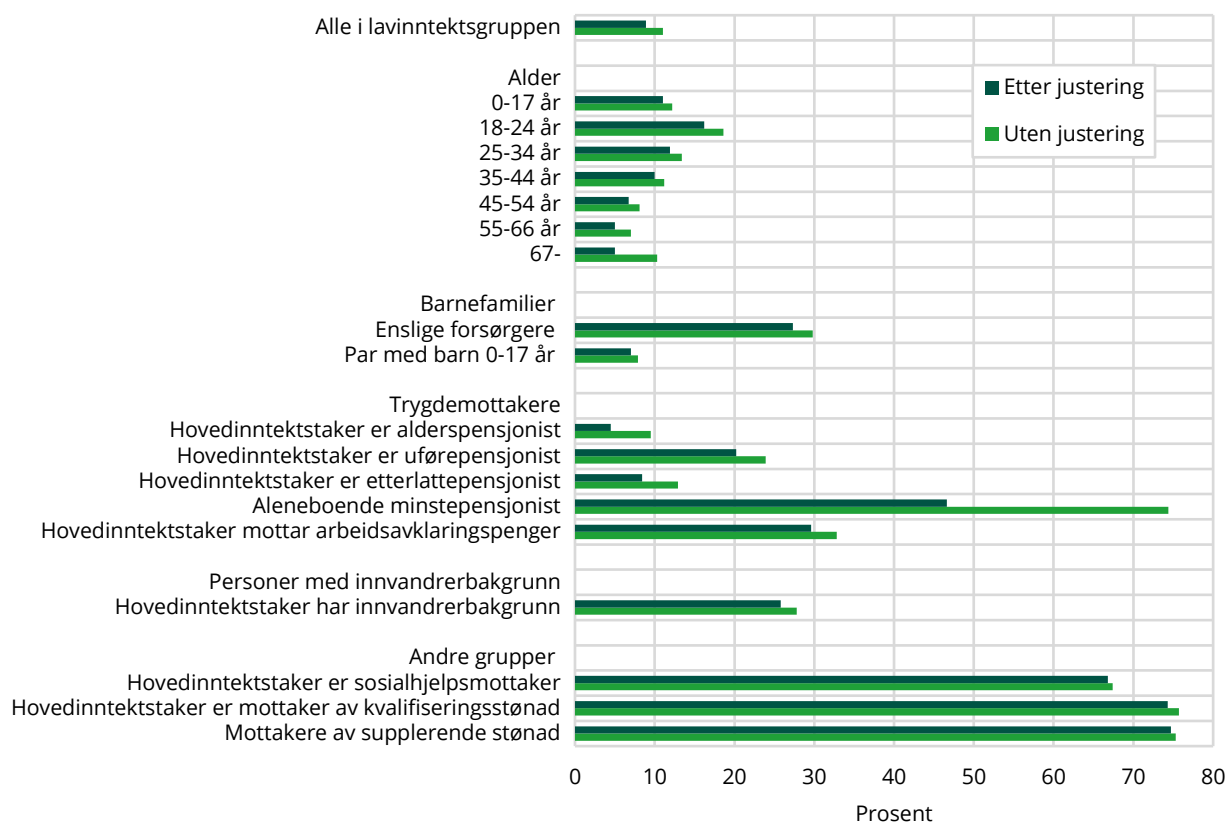
Det er altså først og fremst de eldre i lavinntektsgruppen som har formue. Det er også blant disse at det blir færre i lavinntektsgruppen når en tar hensyn til formue. I figur 3.3.2 ser vi nærmere på den betydningen formue har for å redusere forekomsten av lavinntekt for ulike lavinntektsgrupper. Formue blir her definert som det å ha en finansformue (per forbruksenhet) større enn selve lavinntektsgrensen (EU-60%). For en aleneboende var dette beløpet på 241 000 kroner i 2020.

For den yngre delen av lavinntektsgruppen, det vil si dem som er under 45 år blir det små endringer i andelen med lavinntekt selv om en tar hensyn til finansformue. Det er med andre ord få i denne gruppen som har oppsparte midler tilsvarende lavinntektsgrensen, i motsetning til de eldre. For dem som er 67 år eller eldre fører det at vi utelater fra lavinntektsgruppen alle med en finansformue større enn lavinntektsgrensen til at andelen blir halvert, fra vel 10 prosent før man tar hensyn til formue til 5 prosent etter.

Blant de andre gruppene er det først og fremst for aleneboende minstepensjonister at formue har stor betydning. For disse reduseres andelen med lavinntekt fra om lag 74 prosent uten justering, til om lag 47 prosent etter justering for formue.

For de andre gruppene viser figur 3.3.2 at endringene i lavinntekt er små etter at en tar hensyn til eventuell finansformue.

Figur 3.3.2 Andel personer med lavinntekt¹ før og etter justering for formue². 2020. Prosent

¹ Andel personer med inntekt etter skatt lavere enn 60 prosent av medianen for alle. Personer i studenthushold er utelatt.

² Finansformue per forbruksenhet større eller lik lavinntektsgrensen.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger.

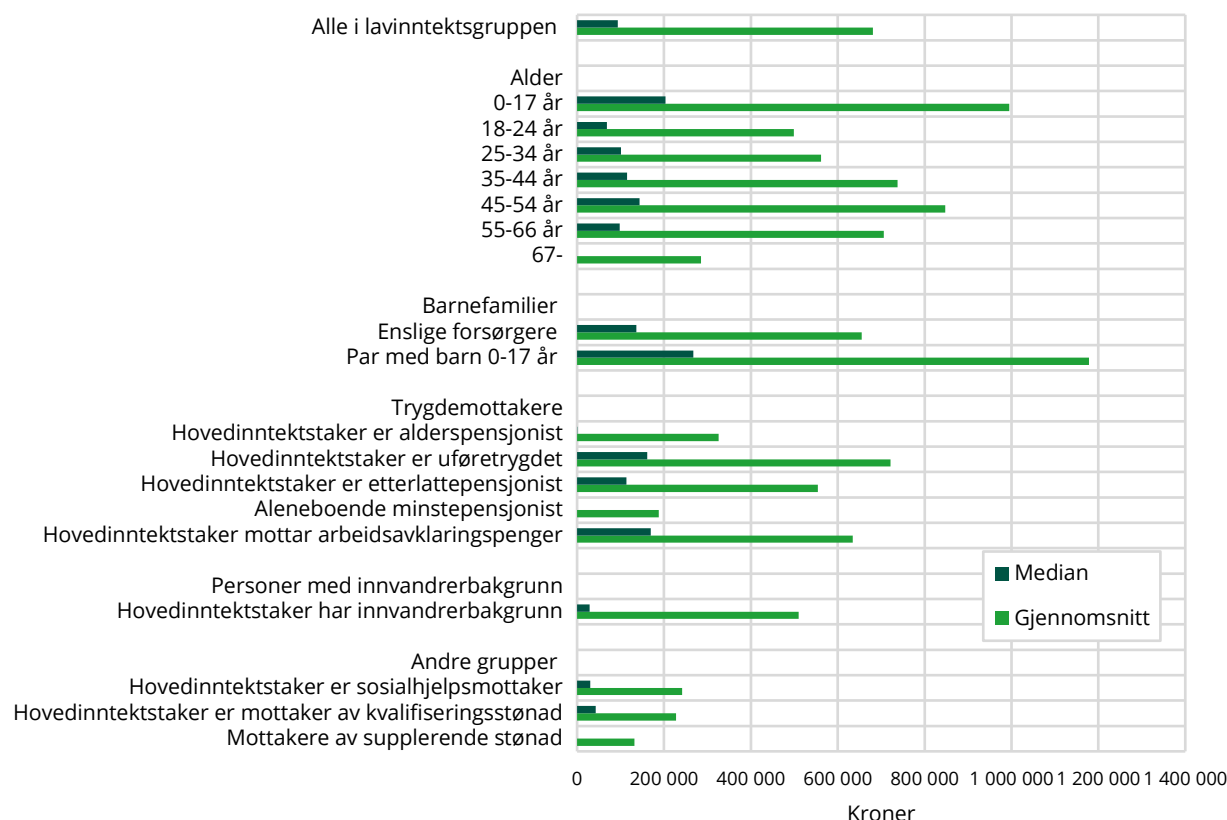
3.4. Lavinntekt og gjeld

I tillegg til formue vil også det å ha mye utestående gjeld ha stor betydning på husholdningsøkonomien, særlig for dem med lave inntekter. Dette vil i særlig grad gjelde for usikret gjeld, det vil si lån som er tatt opp hovedsakelig for å benyttes til forbruk og der lånekostnaden er høy. I figurene 3.4.1 og 3.4.2 ser vi nærmere på hvor mye henholdsvis gjeld og usikret gjeld de ulike gruppene hadde i 2020.

I figur 3.4.1 ser vi på summen av all gjeld innen de ulike gruppene. Nivået på gjelda er belyst både som gjennomsnitt og som median for husholdningene. Det vil gå fram av figuren at det er store forskjeller mellom gjennomsnittsbeløp og median. Dette tyder på at det er noen få personer som har svært stor gjeld og som dermed påvirker gjennomsnittsbeløpet, men ikke medianen. For alle personer i lavinntektsgruppen var for eksempel gjennomsnittlig gjeld på 681 000 kroner i 2020, mens medianverdien kun var på 94 000 kroner. Det er videre barnefamilier som har størst gjeld blant dem i lavinntektsgruppen. For par med barn der yngste barn er 0-17 år, var gjennomsnittlig gjeld på nær 1,2 millioner kroner i 2020. Men igjen så går det fram at dette tallet påvirkes av at noen få i gruppen har svært stor gjeld. Medianen, det som derved er den «typiske» gjelda for denne gruppen, var kun på 268 000 kroner. Dette betyr at par med barn i lavinntektsgruppen har relativt liten gjeld sammenlignet med par med barn generelt i befolkningen, der median gjeld var på 2,8 millioner kroner i 2020.

Også for mange av de andre gruppene er størrelsen på gjelda relativt beskjeden. Median gjeld var for eksempel på om lag 30 000-40 000 kroner for både sosialhjelpsmottakere, mottakere av kvalifiseringsstønad og innvandrere. For pensjonistene i lavinntektsgruppene var det færre enn halvparten som hadde gjeld overhode, siden medianverdien her var null.

Figur 3.4.1 Husholdningens gjeld for personer med lavinntekt¹. Gjennomsnitt og median. 2020. Kroner

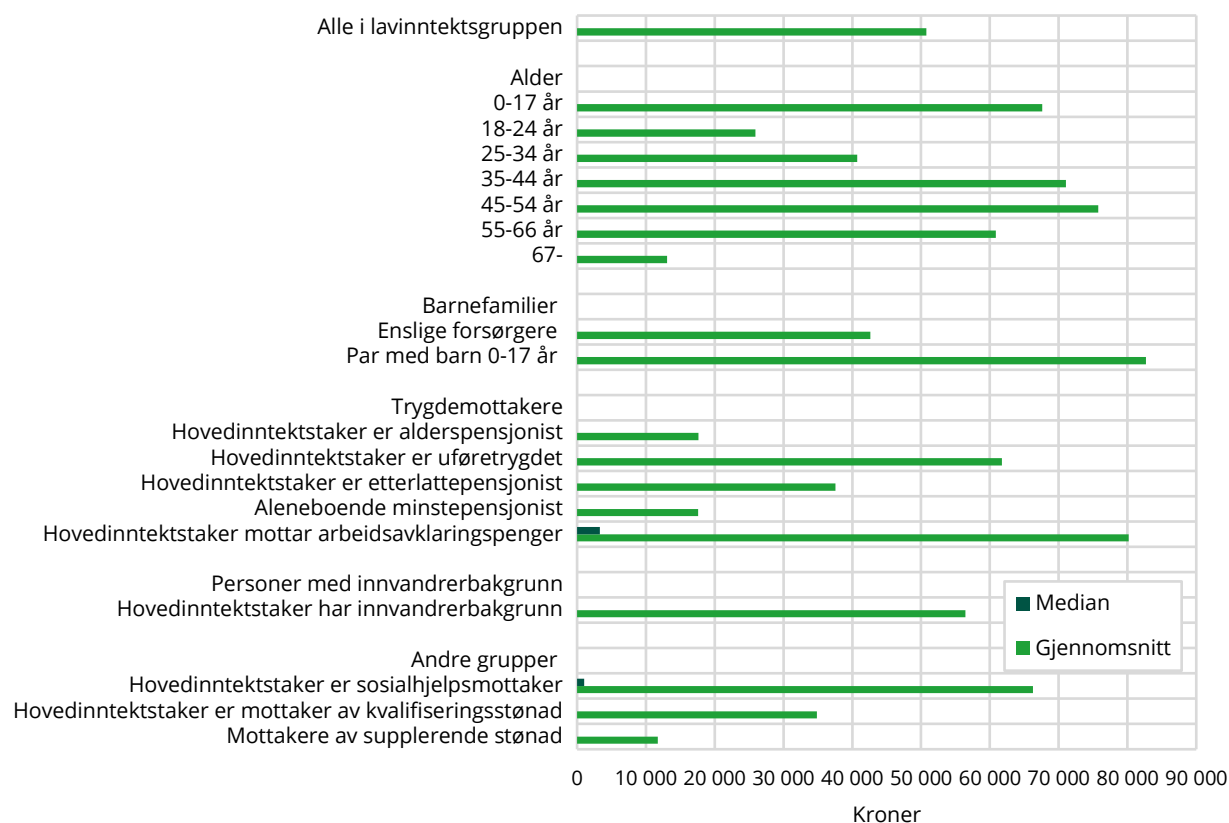

¹ Andel personer med inntekt etter skatt lavere enn 60 prosent av medianen for alle. Personer i studenthushold er utelatt.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Innteks- og formuesstatistikk for husholdninger.

For husholdninger med lave inntekter, kan det å ta opp forbrukslån være en måte å øke husholdningens forbrukspotensiale på. I 2020 tilhørte 37 prosent av alle i lavinntektsgruppen, vel 214 000 personer, en husholdning som hadde usikret rentebærende gjeld. Figur 3.4.2 viser hvor mye slik usikret gjeld de ulike gruppene hadde ved utgangen av 2020. Den usikrede gjelda er avgrenset til rentebærende gjeld, det vil si kredittkortgjeld der låntaker betaler renter av lånet (se også Høie, 2022). Vi benytter igjen median og gjennomsnitt til å belyse nivået på slik gjeld.

Som det går fram av figuren så er de fleste lavinntektsgruppene forsiktig med å skaffe seg stor, usikret gjeld. Medianen er som forventet lik null for alle i lavinntektsgruppen, siden vi allerede vet at mindre enn halvparten (37 prosent) hadde slik gjeld i hele tatt i 2020. Gjennomsnittet var på sin side på 62 000 kroner. Blant de ulike gruppene med størst usikret gjeld finner vi mottakere av arbeidsavklaringspenger, uføretrygdede og barnefamilier. For disse gruppene var gjennomsnittlig usikret rentebærende gjeld på mellom 75 000 og vel 100 000 kroner. Men igjen så er det slik at det er trolig noen få som har lånt mye. Medianverdiene til de samme gruppene ligger på bare 5000 kroner eller mindre.

Figur 3.4.2 Husholdningens usikrede gjeld¹ for personer med lavinntekt². Gjennomsnitt og median. 2020. Kroner¹ Omfatter kun rentebærende gjeld.² Andel personer med inntekt etter skatt lavere enn 60 prosent av medianen for alle. Personer i studenthushold er utelatt.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger.

3.5. Lavinntekt og pensjonsformue

Pensjonssystemet i Norge sikrer at alle har en viss oppspart formue den dagen man går av med pensjon. Beregninger av denne pensjonsformuen viser at den er betydelig sammenlignet med annen husholdningsformue (Sandvik & Normann, 2021). Man har imidlertid ikke tilgang til pensjonsformuen på samme måte som med finans- og realformuen. Den er ikke tilgjengelig før personen faktisk går av med pensjon og selv da vil den ofte bli utbetalt som en annuitet i stedet for som et engangsbeløp (Fredriksen & Halvorsen, 2019). Pensjonsformuen påvirker altså ikke dagens økonomiske situasjon, men den utgjør store deler av den inntekten personer skal leve av som pensjonister. I dette avsnittet skal vi se nærmere på verdien og fordelingen av pensjonsformuen i 2018 for personer med og uten lavinntekt som nærmer seg pensjonsalder.

Tabell 3.5.1 viser fordelingen av pensjonsformuen for bosatte personer i alderen 55-61 år. Som vi ser utgjør den gjennomsnittlige samlede pensjonsformuen for personer i husholdninger med lavinntekt nesten 2,5 millioner kroner mens pensjonsformuen til personer som ikke tilhører lavinntektsgruppen er noe over 5,4 millioner kroner. Pensjonsformuen består av opptjent formue eller pensjonsrettigheter fra en rekke ulike ordninger. Folketrygden er den grunnleggende pensjonsordningen i Norge. Den gir en pensjon som står i forhold til inntekten som yrkesaktiv, men sikrer også at alle får en minste pensjonsinntekt dersom man har lav eller ingen inntekt. Privat eller offentlig tjenstepensjonen utgjør et tillegg til pensjonen fra folketrygden for de som er yrkesaktive. Utover dette kan man tegne egne individuelle pensjonsordninger.

Tabell 3.5.1 Samlet gjennomsnittlig pensjonsformue i 2018 for bosatte personer 55-61 år med og uten lavinntekt¹

	Gjennomsnitt for alle		Gjennomsnitt antall med beløp	
	Ikke lavinntekt	Lavinntekt	Ikke lavinntekt	Lavinntekt
Samlet beregnet pensjonsformue	5 421 000	2 481 000	5 424 000	2 530 000
Alderspensjon fra folketrygden	4 225 000	2 344 000	4 227 000	2 390 000
Offentlige tjenestepensjoner inkl. AFP	734 000	85 000	1 504 000	480 000
Private tjenestepensjoner inkl. AFP	440 000	48 000	710 000	132 000
Individuelle ordninger	22 000	4 000	143 000	96 000

¹ Lavinntekstgrensen er satt til 60 prosent av medianinntekten og nettoformue per forbruksenhet mindre enn lavinntekstgrensen

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Forskjellene i gruppene med og uten lavinntekt er langt mindre når vi sammenligner gjennomsnittlige pensjonsformuen i folketrygden enn når vi sammenligner den gjennomsnittlige pensjonsformuen opptjent gjennom tjenestepensjonen. Pensjonsformuen fra folketrygden blant personer i husholdninger med lavinntekt utgjør 55 prosent av pensjonsformuen til personer i husholdninger uten lavinntekt mens den kun utgjør 12 prosent av den offentlige tjenestepensjonen og 11 prosent av den private tjenestepensjonen. Svært mange i lavinntektsgruppen har ikke opptjening av tjenestepensjon, omtrent halvparten i gruppen med lavinntekt mot om lag 10 prosent i gruppen uten lavinntekt. Tabell 3.5.1 viser hvordan pensjonsformuen endres hvis vi bare ser på de som har hatt opptjening i de ulike ordningene. Da øker den gjennomsnittlige pensjonsformuen i tjenestepensjonene betydelig. Likevel utgjør pensjonsformuen i offentlige tjenestepensjonsordninger blant personer i husholdninger med lavinntekt kun 32 prosent av pensjonsformuen til personer i husholdninger uten lavinntekt og kun 19 prosent av pensjonsformuen i de private tjenestepensjonene. Forskjellene i den individuelle pensjonssparingen er noe mindre sammenlignet med de andre ordningene – den gjennomsnittlige pensjonsformuen for lavinntektsgruppen utgjør om lag 67 prosent av opptjeningen til gruppen som ikke har lavinntekt. Individuelle ordninger utgjør imidlertid en svært liten del av den samlede pensjonsformuen.

Det ser med andre ord ut til at lavinntektsgruppen kan forvente magrere år også ved overgangen til pensjonisttilværelsen, men alderspensjonen fra folketrygden bidrar til at den samlede pensjonsformuen for personer i husholdninger med lavinntekt utgjør om lag halvparten av pensjonsformuen til personer som ikke tilhører lavinntektsgruppen.

3.6. Inntektsfordeling

Det er på mange måter en nær sammenheng mellom utviklingen i lavinntekt og endringer i inntektsfordelingen. Ved en relativ definisjon av lavinntekt, som vi hovedsakelig benytter i denne rapporten, vil andelen personer i lavinntektsgruppen i stor grad påvirkes av hva som skjer med den generelle inntektsfordelingen i samfunnet.

Vi skal i det følgende se nærmere på utviklingen i inntektsulikhet de siste årene. Ved presentasjon av inntektsforskjeller er det vanlig å benytte ulike summariske ulikhetsmål som kan si noe om graden av skjevfordeling mellom husholdningene. Ett av de mest benyttede ulikhetsmålene er den såkalte Gini-koeffisienten. Dette målet varierer fra 0 (full likhet) til 1 (maksimal ulikhet). Jo høyere denne koeffisienten er, desto større er altså ulikheten.

Figur 3.6.1 viser en grafisk framstilling av inntektsulikheten målt ved Gini-koeffisienten for årene 1986-2020. Inntektsbegrepet er det samme som ble benyttet i avsnittet om lavinntekt, det vil si inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala).

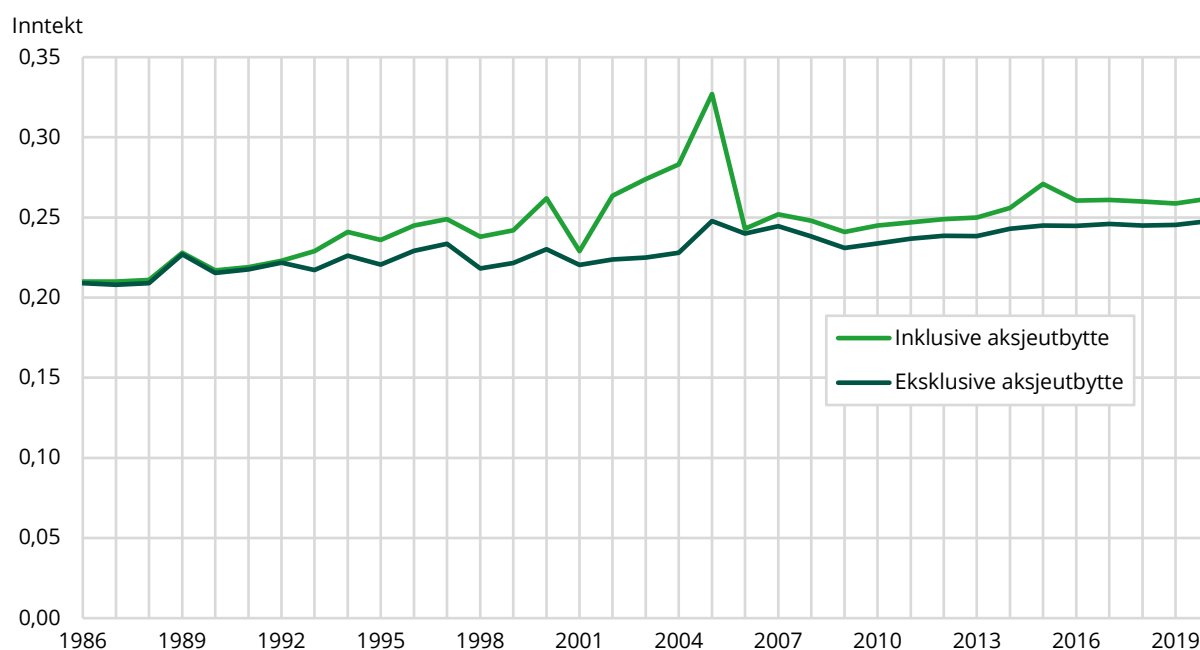
Utviklingen i inntektsulikhet i Norge har de siste årene blitt sterkt påvirket av utviklingen i aksjeutbytte. Aksjeutbytterne økte betydelig i årene 2002-2005, før nye skatteregler gjorde det mindre lønnsomt å ta ut utbytte i 2006. Konsekvensen var en betydelig nedgang i aksjeutbytte og

mindre inntektsforskjeller fra 2006. Vi illustrerer dette i figur 3.6.1 som viser utviklingen i ulikhet etter at vi både inkluderer og ekskluderer aksjeutbytte fra husholdningsinntekten.

Som figuren viser, har inntektsulikheten økt nesten hvert år etter 1986 og fram til 2005. Vi ser imidlertid at ulikheten målt ved Gini-koeffisienten ble betydelig mindre fra 2000 til 2001, før den på nytt økte kraftig fram til 2005. Utviklingen i 2001 skyldes for en stor del også tilpasninger til endrede skatteregler for aksjeutbytte. For inntektsåret 2001 ble det innført personlig beskatning av aksjeutbytte, mens denne skatten ble fjernet allerede året etter. Dette førte til at en rekke aksjonærer lot være å ta ut utbytte i 2001.

Utelater vi aksjeutbytte fra inntektsbegrepet, framstår inntektsfordelingen som mye jevnere, og vi finner heller ikke den samme dramatiske økningen i ulikhet. Vi registrerer likevel en økning i ulikhet fra 2004 og til 2005. Dette skyldes en sterk økning i andre typer av kapitalinntekter, for eksempel gevinster ved salg av aksjer, og i noen grad større ulikhet i yrkesinntekter (særlig næringsinntekter). Etter 2007 ble fordelingen noe jevnere fram til 2009, trolig på grunn av finanskrisen som førte til noe svakere vekst i husholdningsinntektene i toppen av fordelingen. Etter 2009 økte ulikheten hvert år frem til 2016, for deretter å endre seg lite.

Figur 3.6.1 Utviklingen i inntektsulikhet målt ved Gini-koeffisienten¹. Inntekt etter skatt per forbruksenhet² (EU-skala). 1986 - 2020

¹ Se kapittel 2.5 for en nærmere omtale av Gini-koeffisienten

² Negative beløp satt lik 0

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger (1990-2003) og Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger (2004 -)

Slike summariske inntektsmål gir en god indikasjon på om ulikheten har blitt større eller mindre over tid, men kan ikke si noe om hvor i inntektsfordelingen endringene skjer, om det for eksempel er endringer i toppen eller bunnen av fordelingen som forklarer endringer i ulikheten. For bedre å få fram slike endringer har vi delt befolkningen inn i fem like store inntektsklasser (kvintiler), sortert etter størrelsen på inntekt etter skatt per forbruksenhet. Tabell 3.6.1 viser hvor stor del av totalinntekten de ulike inntektsklassene disponerer over tid.

Tabellen viser at når ulikheten økte fram til 2005, så er det først og fremst på grunn av at personene i den høyeste inntektsklassen disponerte en stadig større andel av totalinntekten, mens alle andre inntektsklasser fikk redusert sin andel. Mens den femdelen av befolkningen med høyest inntekt

disponerte 32 prosent av all inntekt i 1986, økte denne andelen til over 40 prosent i 2005. Etter skattereformen i 2006 falt inntektsandelen til den rikeste femdelen til 34 prosent, men økte siden til om lag 35 prosent i 2016. I påfølgende år endret denne andelen seg lite.

Dersom en sammenligner gjennomsnittsinntektene til femdelen med høyest inntekt med femdelen med lavest inntekt, hadde den høyeste inntektsklassen en inntekt som var 3,6 ganger høyere enn den laveste inntektsklassen i 2020. Tilbake i 2005 var inntektsforskjellen mellom de to gruppene så stor som hele 4,5. Som et alternativt ulikhetsmål viser tabell 3.5 også forholdstallet mellom inntekten til den personen som hadde en husholdningsinntekt høyere enn 90 prosent av alle andre i befolkningen, og inntekten til den personen som hadde en inntekt lavere enn 90 prosent av befolkningen (P90 og P10). Ved dette målet påvirker ikke inntektene til de 10 prosentene av befolkningen med høyest inntekt og de 10 prosent av befolkningen med lavest inntekt fordelingen. Vi ser at dette forholdstallet var relativt stabilt mellom 1986 og fram til om lag 2006, ved å ligge på om lag 2,6. Deretter økte forholdstallet til 2,7 i 2012, og ytterligere i påfølgende år. I 2020 lå forholdstallet mellom P90 og P10 på 2,82.

Tabell 3.6.1 Fordelingen av husholdningens inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala), for personer¹. Andel av totalinntekten². 1986 - 2020. Prosent

	Kvintiler					Alle	Gini-koeffisient	Std.avvik Gini-koeff.	S80/S20 ³	P90/P10 ⁴
	1	2	3	4	5					
1986	10,9	15,7	19,0	22,7	31,6	100	0,208	0,002	2,9	2,6
1988	10,8	15,7	19,0	22,6	31,8	100	0,209	0,002	2,9	2,5
1990	10,6	15,7	19,0	22,6	32,1	100	0,214	0,002	3,0	2,6
1992	10,5	15,5	18,9	22,7	32,4	100	0,219	0,003	3,1	2,6
1994	10,1	15,2	18,8	22,5	33,6	100	0,235	0,002	3,3	2,7
1996	10,2	15,1	18,6	22,1	34,2	100	0,240	0,004	3,4	2,6
1998	10,5	15,2	18,4	21,9	33,9	100	0,233	0,003	3,2	2,6
2000	10,1	14,8	17,9	21,4	36,0	100	0,257	0,004	3,6	2,6
2002	10,0	14,8	17,9	21,4	35,9	100	0,258	0,004	3,6	2,6
2004	9,8	14,4	17,4	20,8	37,5	100	0,276		3,8	2,59
2006	10,3	15,2	18,5	22,2	33,9	100	0,235		3,3	2,64
2008	10,1	15,2	18,4	22,1	34,1	100	0,240		3,4	2,69
2010	10,2	15,2	18,4	22,1	33,9	100	0,236		3,3	2,62
2012	10,0	15,2	18,4	22,2	34,0	100	0,239		3,4	2,75
2014	9,8	15,0	18,3	22,2	34,7	100	0,247		3,5	2,79
2015	9,6	14,6	17,9	21,8	36,1	100	0,263		3,8	2,82
2016	9,7	14,9	18,2	22,1	35,1	100	0,252		3,6	2,81
2017	9,7	14,9	18,2	22,1	35,0	100	0,252		3,6	2,83
2018	9,7	14,9	18,3	22,2	35,0	100	0,251		3,6	2,83
2019	9,7	14,9	18,3	22,3	34,8	100	0,250		3,6	2,83
2020	9,7	14,9	18,2	22,1	35,1	100	0,252		3,6	2,82

¹ Personer i studenthusholdninger er utelatt

² Negative beløp er satt lik 0

³ Forholdet mellom gjennomsnittsinntektene til rikeste og fattigste 20 prosent i befolkningen

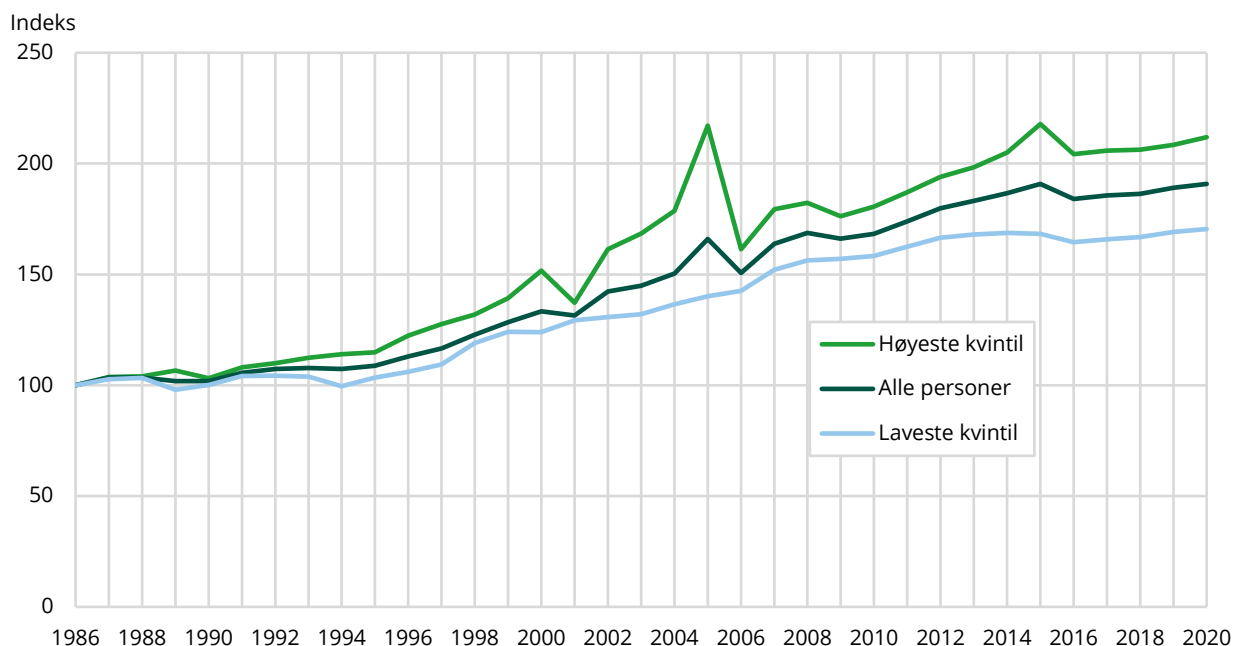
⁴ Forholdstallet mellom inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 9 og desil 10 (P90) og inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 1 og desil 2 (P10).

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger (1990-2003) og Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger (2004-)

Selv om vi registrerer at de observerte inntektsforskjellene har økt siden 1986, er det likevel viktig å være oppmerksom på at den realinntektsøkningen som har funnet sted i samme periode, også har kommet de nederst i inntektsfordelingen til del, selv om inntektsutviklingen har vært svak de siste årene. Dette blir illustrert i figur 3.6.2 som viser den prosentvise realinntektsøkningen til den «fattigste» femdelen (1. kvintil) og den «rikeste» femdelen (5. kvintil), samt gjennomsnittet for hele befolkningen. Som figuren viser, skjedde det en klar inntektsforbedring for femdelen med lavest inntekt fra midten av 1990-tallet og fram til 2014. I påfølgende år ble imidlertid inntektsutviklingen til dem nederst i fordelingen negativ, og det var først i 2019 at realinntektene kom opp på samme nivå som i 2014. I 2020 er inntektsnivået så vidt høyere enn i 2014 for lavinntektsgruppen. I 2020 hadde

personene i den laveste femdelen av befolkningen en inntekt per forbruksenhet som var om lag 70 prosent høyere enn det tilsvarende gruppe hadde i 1986. Dette var en klart svakere inntektsvekst sammenlignet med den rikeste femdelen, som – på tross av en betydelig realinntektsnedgang i både 2006 og 2016 – økte inntektene med 112 prosent i samme periode. Femdelen med høyest inntekt hadde altså mer enn dobbel så høy realinntekt i 2020, sammenlignet med det tilsvarende inntektsklasse hadde i 1986. Den gjennomsnittlige realinntektsøkningen i befolkningen var på sin side 91 prosent mellom 1986 og 2020. Utviklingen de aller siste årene viser at realinntektsveksten har avtatt både blant dem nederst i fordelingen og for dem i toppen, men mest for dem nederst.

Figur 3.6.2 Utviklingen i inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)¹. Gjennomsnitt. Indeks i faste 2020-kroner. 1986=100

¹ Personer i studenthusholdninger er utelatt

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger (1986-2003) Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger (2004-)

Regionale variasjoner i inntektsulikhet

Vi skal avslutningsvis i dette kapitlet se hvordan inntektsfordelingen er innen ulike deler av landet.

På grunn av regionalreformen som trådte i kraft i 2020 kan ikke lenger inntektsfordelingstall for fylkene sammenlignes med eldre år. Ut i fra inndelingen for 2020 er det Oslo som skiller seg fra resten av landet ved å ha mye større inntektsforskjeller enn noen av de andre fylkene. Mens inntektsforskjellen mellom femdelen av befolkningen med høyst inntekt og femdelen med lavest inntekt er 3,6 for hele landet, er tilsvarende forholdstall hele 5,2 i hovedstaden (tabell 3.6.2). I tillegg til Oslo er også inntektsforskjellene relativt store i Viken og Rogaland. Blant de fylkene som hadde de minste inntektsforskjellene i 2020 etter gjeldende fylkesinndeling finner vi Innlandet, Troms og Finnmark og Nordland.

Det er trolig flere faktorer som er med på å forklare de regionale forskjellene i ulikhet. At ulikheten i Oslo er så mye større enn i resten av landet kan blant annet skyldes den særegne husholdningsstrukturen her, der mer enn halvparten av husholdningene består av aleneboende. Ulikheten innen gruppen av aleneboende er gjerne større enn blant andre husholdninger (se kapittel 5.2 i denne rapporten). I tillegg har Oslo et sterkt innslag av innvandrere med landbakgrunn fra land utenfor Europa, der mange er overrepresentert nederst i inntektsfordelingen. Samtidig er det også svært mange personer med store næringsinntekter og kapitalinntekter bosatt i hovedstaden.

Tabell 3.6.2 Fordelingen av husholdningens inntekt etter skatt per forbruksenhet¹ (EU-skala), for personer. Fylker. 2020. Rangert etter Gini-koeffisienten

	Gini-koeffisient	S80/S20 ²	P90/P10 ³	Antall husholdninger
Alle	0,252	3,6	2,8	2 467 329
Oslo	0,320	5,2	3,5	348 864
Viken	0,258	3,8	2,9	556 957
Rogaland	0,253	3,6	2,9	208 460
Vestfold og Telemark	0,240	3,4	2,7	196 210
Vestland	0,237	3,4	2,7	283 459
Agder	0,232	3,3	2,7	137 061
Møre og Romsdal	0,227	3,2	2,6	119 083
Trøndelag	0,227	3,2	2,6	214 623
Innlandet	0,224	3,1	2,6	175 969
Troms og Finnmark	0,221	3,2	2,6	113 688
Nordland	0,217	3,0	2,5	112 954

¹ Negative beløp er satt lik 0. Personer i studenthusholdninger er utelatt.

² Forholdet mellom gjennomsnittsinntektene til rikeste og fattigste 20 prosent i befolkningen

³ Forholdstallet mellom inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 9 og desil 10 (P90) og inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 1 og desil 2 (P10).

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå

4. Vedvarende lavinntekt

Jon Epland, Madeleine Schlyter Oppøyen og Håvard Bergesen Dalen

Hovedpunktene i dette kapitlet kan oppsummeres ved:

- Flere med vedvarende lavinntekt mellom 2011-2019, små endringer i 2020
- Stabil andel alderspensjonister i lavinntektsgruppen, men flere med uføretrygd og AAP
- Innvandrerbarn i klart flertall blant barn i lavinntektshusholdninger
- Andelen som eier boligen sin blant lavinntektsfamilier har falt de siste årene, og det er en langt lavere andel eiere i denne gruppen enn i den øvrige befolkningen. Personer i husholdninger med vedvarende lavinntekt bor dessuten trangere og opplever boutgiftene som mer tyngende enn den øvrige befolkningen.
- Fire av ti lavinntektsfamilier ville ikke klart en uforutsett avgift. Dette er litt færre enn de siste årene.
- Tre av ti lavinntektshusholdninger har en eller flere helårs yrkesaktive, mot åtte av ti i den øvrige befolkningen.

Vi har så langt presentert utviklingen i lavinntekt og andre sosiale indikatorer basert på tverrsnittsdata, det vil si slik situasjonen var på ett bestemt tidspunkt (år). Dette gir nyttig informasjon om utviklingen i lavinntekt og andre levekårsindikatorer, men sier ikke noe om hvor lenge en slik tilstand varer, om for eksempel det å ha lav inntekt er et kronisk eller forbigående fenomen. Tidligere undersøkelser har for eksempel vist at det kan være forskjeller med hensyn til hvor lenge ulike grupper av befolkningen befinner seg i lavinntektsgruppen (se f.eks. Kaur (2013)). Noen grupper vil bare kortvarig ha lavinntekt, mens andre grupper vil ha større vansker med å forbedre sin økonomiske situasjon.

I dette kapitlet følger vi utviklingen til de samme personene over flere år. Vi vil da få informasjon om hvor mange som har vedvarende lavinntekt, sammenlignet med hvor mange som bare årlig befinner seg i lavinntektsgruppen. Vi ser i tillegg på hvilke grupper som har stor risiko for å ha vedvarende lav inntekt, og om noen grupper har fått bedre eller verre økonomiske levekår de siste årene.

4.1. Nærmere om datagrunnlaget

Datagrunnlaget for de fleste av inntektsindikatorene i dette kapitlet er basert på *inntekts- og formuesstatistikken*, som omfatter alle personer i privathusholdninger bosatt i landet (totaltelling). For å vise utviklingen i vedvarende lavinntekt, er de samme personene fulgt over en periode på flere år. Alle personer som ved årsslutt i det siste året i analyseperioden var bosatt i landet, og som også bodde i landet i de foregående årene, vil dermed være med i populasjonen. Dette betyr at de som enten innvandret eller ble født i denne perioden, ikke vil være med. Det samme gjelder for personer som i løpet av denne perioden flyttet på institusjon.

Panelet i levekårsundersøkelsen EU-SILC som benyttes her, består av personer som ved utgangen av 2021 var 18 år eller mer. Levekårsundersøkelsen EU-SILC er en kombinasjon av en tverrsnitts- og en panelundersøkelse. Det betyr at utvalget til enhver tid skal være representativt for populasjonen (bosatte i Norge, 16 år eller mer). Utvalget i undersøkelsen er delt i fire deler, der tilsvarende $\frac{1}{4}$ roteres ut og $\frac{1}{4}$ trekkes nye hvert år. I tillegg blir det supplert med nye 16-åringer og nye innvandrere, slik at tverrsnittsegenskapene opprettholdes. Levekårsanalysen av lavinntektsgruppen 2019-2021 (tilsvarende inntektsårene 2018-2020) er i sin helhet basert på levekårsundersøkelsen EU-SILC. For mer informasjon om utvalget se Bergesen Dalen & Pettersen (2021).

Siden resultatene er basert på personlig intervju med ett husholdningsmedlem, vil resultatene derfor gjelde for personer i alderen 16 år og over ved utgangen av 2019 (personene vil være 18 år og

over ved utgangen av 2021). I motsetning til resultater som baserer seg på inntekts- og formuesstatistikken, omfatter gruppen med vedvarende lavinntekt basert på EU-SILC og levekårspanelet ikke barna. Det betyr at resultatene basert på levekårsundersøkelsen EU-SILC i dette kapitlet kan avvike noe fra resultatene basert på inntektsstatistikken.

For inntektsperioden som dekkes i denne rapporten, inntekter i årene 2018-2020, gir levekårsundersøkelsen EU-SILC en andel på 8,6 prosent med vedvarende lavinntekt. Beregner vi feilmarginen ved bruk av et 95 % konfidensintervall på utvalgsdataene fra EU-SILC, får vi intervallet 7 – 10,2 prosent.

4.2. Definisjon av vedvarende lavinntekt

Det er flere måter å tilnærme seg en definisjon på det å ha permanent eller vedvarende lavinntekt. En kan for eksempel ta utgangspunkt i hvor mange ganger en person har vært under de årlige lavinntektsgrensene, eller en kan ta utgangspunkt i gjennomsnittsinntekten over en periode på flere år. De personene som har en inntekt per forbruksenhet som er lavere enn den gjennomsnittlige lavinntektsgrensen for de samme årene, kan regnes som personer med kronisk lave inntekter. Vi presenterer tall for begge disse tilnærmingene i dette kapitlet. Vi vil likevel bare benytte den siste tilnærmingen, det vil si definere vedvarende lavinntekt ut i fra gjennomsnittsinntekten i en treårsperiode, når vi ser på forekomsten av vedvarende lavinntekt innen ulike grupper av befolkningen. Også i levekårsdelen vil vi kun basere oss på denne siste tilnærmingsmåten.

4.3. Utviklingen i vedvarende lavinntekt

Vi skal innledningsvis se på omfanget av vedvarende lavinntekt siden slutten av 1990-tallet, for hele befolkningen. Vi definerer vedvarende eller kronisk lavinntekt ved å ta utgangspunkt i beløpet som utgjør den gjennomsnittlige medianinntekten i ulike treårsperioder. Som vist i tabell 2.4.1 vil mediangjennomsnittet (i faste priser) for treårsperioden 2018-20 for inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) være på 399 000 kroner for hele befolkningen. Dette betyr at en lavinntektsgrense tilsvarende 60 prosent av mediangjennomsnittet vil være på om lag 239 000 kroner. Alle personer som i gjennomsnitt hadde en så lav årlig husholdningsinntekt etter skatt per forbruksenhet for årene 2018-2020, vil etter denne definisjonen ha vedvarende lavinntekt. Settes lavinntektsgrensen lik beløpet som utgjør 50 prosent av mediangjennomsnittet i denne treårsperioden, blir beløpet på 200 000 kroner.

Tabell 4.3.1 viser hvor mange personer som tilhører gruppen med vedvarende lavinntekt i ulike treårsperioder mellom 1998 og 2020. For bedre å få fram spredningen i fordelingen viser vi andelen personer med inntekt under 50 og 60 prosent av mediangjennomsnittet. Vi har allerede sett at 11 prosent av befolkningen (der personer i studenthusholdninger er utelatt) hadde *årlig* lavinntekt basert på en lavinntektsgrense på 60 prosent av medianen, mens en grense på 50 prosent ga en andel med årlig lavinntekt på 5,4 prosent (se kapittel 3). Når vi nå går over til å se på hvor mange som har permanent eller "vedvarende" lavinntekt i en periode på minst tre år, faller andelen personer i lavinntektsgruppen. Det var for eksempel 10,1 prosent av befolkningen som tilhørte en husholdning der ekvivalentinntekten lå under 60 prosent av mediangjennomsnittet for årene 2018-20, mens andelen med inntekt under 50 prosent av mediangjennomsnittet var på 4,7 prosent. Det er dermed noen personer som av ulike årsaker bare har forbigående lave inntekter.

Tabellen viser og at perioden fra 1998 fram til 2001 var preget av en nedgang i andelen personer med vedvarende lavinntekt, både ut ifra en grense på 50 prosent og 60 prosent av mediangjennomsnittet. Utviklingen etter 2001 var på sin side relativt stabil med små endringer i andelen personer med vedvarende lavinntekt fram til 2011. Etter 2011 har det imidlertid vært en jevn økning i andelen personer med vedvarende lavinntekt fram til 2019. Andelen med lavinntekt i 2020 var den samme som året før.

Tabell 4.3.1 Utviklingen i vedvarende lavinntekt, 1996-2020. Andel personer med inntekt etter skatt per forbruksenhet under henholdsvis 50 prosent og 60 prosent av mediangjennomsnittet i perioden. To ulike ekvivalensskalaer. Standardavvik i parentes

	EU-skala				Antall observasjoner
	50 %	Std.avvik	60 %	Std.avvik	
Alle personer					
1996-1998	4,0	(0,16)	9,7	(0,25)	17 351
1997-1999	3,7	(0,16)	9,0	(0,24)	17 334
1998-2000	3,4	(0,15)	8,8	(0,24)	17 214
1999-2001	3,3	(0,15)	8,5	(0,24)	17 162
2000-2002	3,7	(0,16)	9,0	(0,24)	17 259
2001-2003	4,0	(0,16)	8,9	(0,23)	17 339
2002-2004	4,1	(0,18)	9,6	(0,27)	13 671
2003-2005	4,9	(0,17)	9,5	(0,23)	18 500
2004-2006	4,5		9,3		4 424 148
2005-2007	4,6		9,4		4 459 642
2006-2008	4,7		9,5		4 502 896
2007-2009	4,7		9,5		4 557 471
2008-2010	4,5		9,3		4 612 163
2009-2011	4,4		9,2		4 666 856
2010-2012	4,6		9,5		4 720 948
2011-2013	4,6		9,6		4 775 465
2012-2014	4,8		9,9		4 834 080
2013-2015	5,0		10,2		4 892 855
2014-2016	5,1		10,3		4 942 783
2015-2017	5,2		10,5		4 994 371
2016-2018	5,5		10,8		5 049 193
2017-2019	5,6		11,1		5 101 302
2018-2020	5,6		11,2		5 145 791
Alle personer eksklusive studenter ¹					
1996-1998	3,5	(0,15)	8,9	(0,24)	17 204
1997-1999	3,1	(0,14)	8,1	(0,23)	17 187
1998-2000	2,9	(0,14)	8,2	(0,23)	17 089
1999-2001	2,8	(0,14)	7,8	(0,23)	16 999
2000-2002	3,0	(0,15)	8,1	(0,23)	17 073
2001-2003	3,3	(0,15)	7,9	(0,22)	17 110
2002-2004	3,3	(0,17)	8,5	(0,26)	13 516
2003-2005	3,6	(0,15)	7,9	(0,21)	18 246
2004-2006	3,4		7,9		4 307 976
2005-2007	3,5		8,1		4 345 819
2006-2008	3,6		8,2		4 389 644
2007-2009	3,5		8,1		4 441 889
2008-2010	3,4		7,9		4 492 613
2009-2011	3,2		7,7		4 540 208
2010-2012	3,3		7,9		4 586 417
2011-2013	3,8		8,6		4 683 645
2012-2014	4,0		9,0		4 741 664
2013-2015	4,3		9,3		4 800 022
2014-2016	4,3		9,4		4 846 692
2015-2017	4,4		9,6		4 891 120
2016-2018	4,6		9,8		4 942 085
2017-2019	4,8		10,1		4 990 638
2018-2020	4,7		10,1		5 025 050

¹ Personer som bor alene siste året i perioden og som mottar studielån.

Kilde: Innteks- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Det finnes som nevnt alternative definisjoner på det å ha vedvarende lavinntekt. En kan for eksempel ta utgangspunkt i andelen personer som er under lavinntektsgrensen siste året og som

også har hatt inntekter under lavinntektsgrensen i minst to av de tre foregående årene.⁹ Tabell 4.3.2 viser hvor mange personer som var under lavinntektsgrensen i 2020 og som samtidig hadde vært under lavinntektsgrensen i minst 2 av de 3 foregående årene, det vil si perioden 2017 - 2020.

Denne tabellen viser at 7 prosent av befolkningen, eller 343 000 personer, hadde kronisk lave inntekter ved denne definisjonen i 2020 (lavinntektsgrensen lik 60 prosent av medianinntekten, studenter er utelatt). Dette er altså klart færre enn ved en lavinnteksdefinisjon som tar utgangspunkt i gjennomsnittsinntektene i en treårsperiode (tabell 4.3.1), som viser at 507 000 personer, eller 10,1 prosent hadde vedvarende lavinntekt. En av forklaringene på at færre har vedvarende lavinntekt ved denne definisjonen, er at observasjonstiden nå er utvidet til 4 år, slik at flere personer har fått anledning til å forlate lavinnteksgruppen. Men det vil også ha betydning at denne definisjonen er noe "strengere" enn den som definerer lavinntekt i forhold gjennomsnittsinntektene over en treårsperiode. Flere personer som ett år befinner seg i lavinnteksgruppen, kan neste år ha en inntekt like over lavinntektsgrensen. Disse vil da ikke lenger bli definert som kronisk fattige ifølge en slik definisjon. De samme personene kan likevel ha en gjennomsnittsinntekt over flere år som er så lav at de ved bruk av den andre definisjonen på vedvarende lavinntekt, likevel havner i lavinnteksgruppen. (Teoretisk sett så kan en selvsagt ha hatt en betydelig inntekt det ene året en *ikke* var i lavinnteksgruppen, men i praksis vil dette neppe være tilfelle for mange husholdninger).

Utviklingen i lavinntekt basert på denne alternative definisjonen av vedvarende lavinntekt, når lavinntektsgrensen settes til 60 prosent av medianinntekten i samfunnet, viser en liten nedgang i årene etter 2008 og fram til 2011. Denne nedgangen skyldes i hovedsak at det ble færre alderspensjonister med permanent lave inntekter. Etter 2011 har imidlertid andelen med lavinntekt økt. For eksempel så var lavinntektsandelen på 5 prosent i 2012, økte deretter til 6 prosent i 2015, og var altså på 7 prosent i 2020. Også når en setter lavinntektsgrensen lavere, til 50 prosent av medianen, har andelen med vedvarende lavinntekt økt de siste årene.

⁹ Dette er i dag Eurostat sin definisjon på det å ha risiko for å ha vedvarende lavinntekt.

Tabell 4.3.2 Utviklingen i vedvarende lavinntekt. Andel personer med ekvivalentinntekt (EU-skala) under den årlige lavinntektsgrensen og som var under lavinntektsgrensen i minst 2 av de 3 foregående årene

	50 %	60 %	Antall observasjoner
Alle personer			
1999	2,4	6,8	16 285
2000	2,2	6,4	16 120
2001	2,0	6,2	16 239
2002	2,4	6,7	16 036
2003	2,3	6,3	16 268
2007	2,8	6,3	4 367 429
2008	2,8	6,4	4 403 061
2009	2,7	6,1	4 448 049
2010	2,5	6,0	4 497 201
2011	2,6	6,0	4 550 940
2012	2,7	6,2	4 601 417
2013	2,6	6,2	4 652 743
2014	2,7	6,5	4 708 622
2015	2,8	6,7	4 768 342
2016	2,8	6,8	4 821 952
2017	2,9	7,0	4 872 553
2018	3,1	7,3	4 927 073
2019	3,2	7,6	4 987 502
2020	3,4	7,7	5 039 977
Alle personer eksklusive studenter¹			
1999	1,9	6,3	16 139
2000	1,9	6,0	16 002
2001	1,7	5,7	16 077
2002	1,9	6,1	15 852
2003	1,8	5,7	16 043
2007	2,0	5,3	4 254 460
2008	2,0	5,4	4 290 596
2009	1,8	5,1	4 333 343
2010	1,6	5,0	4 378 546
2011	1,6	5,0	4 425 238
2012	1,7	5,0	4 467 959
2013	1,9	5,4	4 561 870
2014	2,1	5,8	4 617 181
2015	2,3	6,0	4 676 689
2016	2,3	6,2	4 727 234
2017	2,4	6,4	4 771 057
2018	2,5	6,6	4 821 772
2019	2,7	6,8	4 878 321
2020	2,7	7,0	4 920 395

¹ Personer som bor alene siste året i perioden og som mottar studielån

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

4.4. Sammensetning av lavinntektsgruppen

Sammensetning av gruppen med vedvarende lavinntekt varierer noe med hvilken lavinntektsgrense en benytter. Settes lavinntektsgrensen lik 60 prosent av mediangjennomsnittet over en treårsperiode, utgjør fremdeles enslige eldre en relativt stor gruppe av dem med vedvarende lavinntekt, selv om andelen har gått ned de siste ti årene. I 2020 utgjorde denne husholdningstypen 13 prosent av alle med vedvarende lavinntekt, men bare 6 prosent i befolkningen som helhet. Den største gruppen er imidlertid par med barn, der yngste barn er under 7 år, med en andel i lavinntektsgruppen på 17 prosent. Par med småbarn er likevel ikke overrepresentert i gruppen med vedvarende lavinntekt når en benytter en lavinntektsgrense på 60 prosent, siden andelen i befolkningen som helhet også var 17 prosent i 2020. Til sammen hadde om lag 507 000 personer

vedvarende lavinntekt i 2020, når en benytter en lavinntektsgrense lik 60 prosent av mediangjennomsnittet for årene 2018-20.

To andre grupper som derimot er betydelig overrepresentert i lavinntektsgruppen er unge aleneboende under 45 år og enslige med barn. Begge disse gruppene hadde en andel av lavinntektsgruppen på 15 prosent, mens andelen i befolkningen var henholdsvis 7 prosent for aleneboende og 6 prosent for enslige med barn.

Settes lavinntektsgrensen noe lavere, til 50 prosent av mediangjennomsnittet, blir det en noe større andel barnefamilier som tilhører lavinntektsgruppen. Nærmere 44 prosent av alle med vedvarende lavinntekt var enten i husholdninger bestående av par med barn eller enslige med barn i 2020. Dette var samme andel som i 2017. Derimot finner vi ved en slik definisjon svært få aleneboende eldre i lavinntektsgruppen. Dette skyldes at med en så lav inntektsgrense som 50 prosent av mediangjennomsnittet, er det få mottakere av alderspensjon som havner under denne inntektsgrensen. Andelen enslige eldre i lavinntektsgruppen går derfor ned fra 13 prosent til kun 3 prosent, når en går fra en lavinnteksdefinisjon basert på 60 prosent av mediangjennomsnittet til 50 prosent.

Tabell 4.4.1 Sammensetning av gruppen med vedvarende lavinntekt 2018 - 2020, og befolkningen i alt. Husholdningstyper¹. Antall og prosent

	Personer med lavinntekt (EU-skala)				Alle personer ²	
	50 %		60 %			
	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall
Enslige under 45 år	20	47 000	15	75 000	7	331 905
Enslige 45-64 år	9	21 000	9	45 000	6	289 228
Enslige 65 år og eldre	3	8 000	13	68 000	6	318 825
Par uten barn under 45 år	8	19 000	6	31 000	5	239 095
Par uten barn 45-64 år	2	5 000	2	9 000	7	357 020
Par uten barn 65 år og eldre	2	5 000	2	9 000	12	591 765
Par med barn, 0-6 år	19	44 000	17	87 000	17	875 376
Par med barn 7-17 år	11	26 000	10	52 000	19	935 142
Enslige forsørgere	14	32 000	15	74 000	6	277 234
Andre husholdninger	12	29 000	11	56 000	16	809 460
Alle personer	100	237 000	100	507 000	100	5 025 050

¹ Aleneboende studenter er utelatt. Husholdningstypene refererer seg til siste året i treårsperioden.

² Omfatter alle personer i privathusholdninger som har vært bosatt i landet i hele treårsperioden

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

4.5. Yrkestilknytning og utdanning

For personer i yrkesaktiv alder er det nær sammenheng mellom det å stå utenfor arbeidslivet over flere år, og det å ha vedvarende lavinntekt. Blant alle personer som var i alderen 25 til 65 år og som hadde tilhørt en husholdning uten noen yrkestilknyttede i en treårsperiode, hadde nær halvparten (48 prosent) vedvarende lavinntekt i 2020 (tabell 4.5.1). Siden andelen med vedvarende lavinntekt (EU-60) blant alle personer i samme aldersgruppe bare var på 9,5 prosent, betyr dette at de uten yrkestilknyttede i husholdningen hadde fem ganger større risiko for å ha vedvarende lavinntekt, sammenlignet med alle i denne aldersgruppen. Vi merker oss samtidig at personer i husholdninger med en mer sporadisk tilknytning til arbeidslivet, har nesten like stor lavinntektsrisiko som de helt uten yrkestilknyttede. Blant de personene som i treårsperioden hadde tilhørt en husholdning der minst ett medlem var yrkestilknyttet i minst ett av årene, hadde så mange som 40 prosent vedvarende lavinntekt. Det er først når en tilhører en husholdning der minst ett medlem har en stabil tilknytning til arbeidslivet at sannsynligheten for å ha vedvarende lavinntekt blir drastisk

reduisert. Blant de personene i en husholdning med ett yrkestilknyttet medlem alle tre årene i perioden, hadde bare 6 prosent vedvarende lavinntekt i 2020.

For personer i aldersgruppen 25 til 65 år er det også en sterk sammenheng mellom egen yrkestilknytning og forekomsten av vedvarende lavinntekt. Om lag 33 prosent av alle som ikke selv var yrkestilknyttet i treårsperioden 2018-2020, hadde vedvarende lavinntekt. Denne andelen har økt med nærmere 10 prosentpoeng de siste ti årene. På den annen side er det knapt noen av dem som har vært yrkesaktiv i hvert av årene i treårsperioden, som har vedvarende lavinntekt.

Vi ser for øvrig at andelen personer med vedvarende lavinntekt er noe mindre blant personer i yrkesaktiv alder (25 til 65 år), sammenlignet med befolkningen i alt, henholdsvis 9,5 prosent og 10,1 prosent. Dette skyldes at særlig de yngste er noe overrepresentert i lavinntektsgruppen ved denne definisjonen.

Tabell 4.5.1 Personer 25-65 år etter tallet på yrkestilknyttede¹ husholdningsmedlemmer og egen yrkestilknytning. Andel med vedvarende lavinntekt². Alder refererer seg til siste året i referanseperioden. 1999 – 2020. Prosent

	1997-1999	1999-2001	2001-2003	2003-2005	2005-2007	2007-2009	2009-2011	2011-2013	2013-2015	2015-2017	2017-2018	2018-2019	2019-2020
Kjennemerker ved husholdningen personen tilhører													
Personer (25-65 år) i husholdninger der ingen er yrkestilknyttet i noen av årene	34	29	35	33	33,8	35,3	34,4	37,8	42,0	43,5	45,0	46,6	47,5
Personer (25-65 år) i husholdninger med ett yrkestilknyttet medlem i minst ett av årene	22	28	22	34	30,3	31,9	31,1	34,1	36,9	37,8	38,6	39,7	39,6
Personer (25-65 år) i husholdninger med ett yrkestilknyttet medlem i alle årene	3	3	4	3	4,0	4,4	4,4	5,0	5,8	6,0	6,0	6,0	6,1
Kjennemerker ved personen													
Personer (25-65 år) som ikke har vært yrkestilknyttet i noen av årene	20	18	19	22	22,1	23,5	23,2	25,9	28,7	29,8	30,9	31,9	32,6
Personer (25-65 år) som har vært yrkestilknyttet minst ett av årene	13	14	14	14	16,2	17,4	17,1	18,4	19,6	20,2	20,5	21,3	21,3
Personer (25-65 år) som har vært yrkestilknyttet i alle årene	1	1	1	1	1,2	1,3	1,3	1,4	1,7	1,7	1,7	1,7	1,8
Alle personer 25-65 år	5	5	6	6	6,6	6,8	6,9	7,6	8,4	8,8	9,1	9,4	9,5

¹ Personer med samlet lønn eller næringsinntekt på minst to ganger grunnbeløpet i Folketrygden i løpet av året.

² Gjennomsnittlig inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) i en treårsperiode under 60 prosent av mediangjennomsnittet i samme treårsperiode.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Det er også en nær sammenheng mellom en persons utdanningsnivå og lavinntektsrisiko. Personer i alderen 18 til 66 år som bare har utdanning på grunnskolenivå, har for eksempel en andel med vedvarende lavinntekt på 19 prosent i 2020 (tabell 4.5.2). Til sammenligning har de med fullført videregående utdanning en lavinntektsandel på vel 8 prosent. Det er også en relativt stor andel blant dem med kort universitetsutdanning (under 4 år) som har vedvarende lavinntekt (11 prosent), men mange av disse vil fremdeles være under utdanning (studenter). Den største andelen med vedvarende lavinntekt i 2020, finner en likevel blant dem med ukjent utdanningsnivå (33 prosent). Dette vil i hovedsak være innvandrere der en mangler opplysninger om høyeste fullførte utdanning.

De siste årene er det først og fremst blant personer med lav utdanning at det har blitt flere med vedvarende lavinntekt.

Tabell 4.5.2 Andelen personer 18-66 år¹ med vedvarende lavinntekt², etter utdanningsnivå, 2007-2020. Prosent

	2005- 2007	2007- 2009	2009- 2011	2011- 2013	2013- 2015	2015- 2017	2016- 2018	2017- 2019	2018- 2020
Utdanning på grunnskolenivå eller lavere	11,0	11,5	11,7	13,6	15,8	16,9	17,5	18,6	18,9
Utdanning på videregående nivå	6,4	6,8	7,1	7,2	7,2	7,4	7,6	8,1	8,4
Utdanning på universitet/høyskole nivå, kort	9,4	9,5	10,2	10,4	9,5	9,8	10,1	10,6	10,9
Utdanning på universitet/høyskole nivå, lang	4,2	4,4	5,1	5,4	5,2	5,4	5,3	5,7	5,6
Uoppgitt utdanning ³	27,7	25,2	33,8	33,6	34,8	31,8	32,7	34,2	33,4
Alle personer	8,7	9,0	9,3	9,9	10,4	10,8	11,2	11,5	11,6

¹ Alder refererer seg til siste året i referanseperioden

² Gjennomsnittlig inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) i en treårsperiode under 60 prosent av mediangjennomsnittet i samme treårsperiode.

³ Det ble gjennomført en revisjon av utdanningsstatistikken i 2011, som reduserte antallet i befolkningen med uoppgitt utdanning.

Kilde: Innteks- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

4.6. Økonomiske kjennemerker ved lavinntektsgruppen

Bruk av sosialhjelp og bostøtte

Vi skal se nærmere på sammenhengen mellom ulike økonomiske indikatorer og forekomsten av vedvarende lavinntekt. Det er en rimelig antakelse at personer med vedvarende lavinntekt vil være hyppigere mottakere av supplerende ytelser som for eksempel bostøtte og sosialhjelp, enn andre personer. Tabell 4.6.1 bekrefter dette. Vi ser at så mange som 74 prosent av alle som tilhørte et hushold som mottok bostøtte alle årene i treårsperioden 2018-2020, også hadde vedvarende lavinntekt. Dette var en klar økning sammenlignet med 2017. Vi finner en nesten like stor andel med lavinntekt (69 prosent) blant personer i husholdninger som mottok sosialhjelp i hvert av årene i treårsperioden. Også i denne gruppen har det blitt relativt sett flere med lavinntekt de siste årene. Det er videre en sterk sammenheng mellom det å motta sosialhjelp i kombinasjon med bostøtte, og det å tilhøre gruppen med kronisk lave inntekter. Hele 80 prosent av alle som i en treårsperiode mottok både bostøtte og sosialhjelp, var også å finne i gruppen med vedvarende lavinntekt. Blant dem som har sosialhjelp som største inntektskilde var 9 av 10 i lavinntektsgruppen i 2020. Denne andelen har vært stabil de siste årene.

Rentebelastning

På tross av et lavt rentenivå var fremdeles renter på gjeld en viktig utgiftspost for husholdningene i 2020. Selv om det tradisjonelt har vært slik at det er de husholdningene som har de største inntektene som også har mest gjeld, kan det likevel tenkes at renteutgiftene tynger mest for dem med de laveste husholdningsinntektene. I tabell 4.6.1 definerer vi alle som i en treårsperiode hadde renteutgifter som oversteg 15 prosent av samlet husholdningsinntekt i samme treårsperiode, som en gruppe med høy rentebelastning. Som tabellen viser hadde om lag 19 prosent av dem med høy rentebelastning vedvarende lavinntekt. Siden andelen med vedvarende lavinntekt i hele befolkningen var på 11 prosent, tyder dette på at de med høy rentebelastning var klart overrepresentert blant dem med vedvarende lavinntekt i 2020. I 2020 var fremdeles rentenivået historisk lavt. Det er dermed grunn til å tro at flere husholdninger vil havne i gruppen med høy rentebelastning, når utlånsrentene øker i 2022. Det gjenstår imidlertid å se hvor mange av disse som også vil være i en situasjon med vedvarende lave husholdningsinntekter.

Tabell 4.6.1 Personer i husholdninger som mottar sosialhjelp og bostøtte og som har høy rentebelastning¹. Andel med vedvarende lavinntekt². Prosent

	1997-1999	1999-2001	2001-2003	2003-2005	2005-2007	2007-2009	2009-2011	2011-2013	2013-2015	2015-2017	2017-2018	2018-2019	2019-2020
Sosialhjelp og bostøtte													
Personer i husholdninger som mottar bostøtte i hele treårsperioden	35	32	34	46	44	47	42	52	61	67	72	75	74
Personer i husholdninger som mottar bostøtte i minst ett av årene treårsperioden	28	27	30	40	38	39	36	42	49	52	55	57	57
Personer i husholdninger som mottar sosialhjelp i minst tre påfølgende år													
herav personer der sosialhjelp utgjør minst 50 % av husholdningens samlede inntekt	29	32	39	52	47	48	45	54	61	64	67	68	69
Personer i husholdninger som mottar sosialhjelp i minst ett av tre påfølgende år	60	75	78	79	83	86	83	88	90	91	92	92	92
Personer i husholdninger som mottar sosialhjelp i minst ett av tre påfølgende år	22	21	25	31	30	32	30	36	40	43	45	46	46
Personer i husholdninger som mottar både bostøtte og sosialhjelp i minst tre påfølgende år													
Personer i husholdninger som mottar både bostøtte og sosialhjelp i minst ett av tre påfølgende år	36	32	49	63	56	59	54	65	73	76	78	80	80
Personer i husholdninger som mottar både bostøtte og sosialhjelp i minst ett av tre påfølgende år	26	22	33	46	44	46	42	49	56	59	62	63	63
Høy rentebelastning													
Personer i husholdninger som har høy rentebelastning i minst tre påfølgende år	7	7	8	11	13	8	12	12	13	16	18	18	19
Alle personer	9,0	8,5	8,9	9,5	9,4	9,5	9,2	9,6	10,2	10,5	10,8	11,1	11,2

¹ For definisjoner av indikatorer og grupper viser vi til kapittel 2 i denne rapporten.

² Gjennomsnittlig inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) i en treårsperiode under 60 prosent av mediangjennomsnittet i samme treårsperiode.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

4.7. Boforhold, økonomiske problemer og tilknytning til arbeidsmarkedet

En større andel unge enn eldre har vedvarende lavinntekt

I analysen av boforhold, økonomiske problemer, helse og tilknytning til arbeidsmarkedet er datagrunnlaget Levekårsundersøkelsen EU-SILC. Med EU-SILC som kilde finner vi at 11,4 prosent av den voksne befolkningen faller inn under definisjonen for vedvarende lavinntekt. Dette er på samme nivå som i SSBs Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Avgrensningen her er foretatt på samme måte som i inntektsdelen, det er også brukt samme inntektsbegrep, samme ekvivalensskala og lavinntektsgrense. Imidlertid er ikke gruppen med vedvarende lavinntekt direkte sammenlignbar ettersom inntektsstatistikken inkluderer personer under 18 år i analysen.

I likhet med tidligere år er unge overrepresentert i gruppen med vedvarende lavinntekt 2019-2021. Personer under 25 år utgjør 41 prosent av dem med vedvarende lavinntekt. Dette kan forklares delvis av at studenter er overrepresentert. I gruppen med vedvarende lavinntekt oppgir 42 prosent at de betrakter seg som skoleelever eller studenter. Til sammenligning gjelder det kun 7 prosent av hele befolkningen. Det betyr ikke at skoleelevene eller studentene nødvendigvis er hovedinntekstakere i husholdningen, men det tyder likevel på at studenter utgjør en betydelig del av lavinntektsgruppen.

I en del tilfeller er det vanlig å holde studenter utenfor når man presenterer tall for vedvarende lavinntekt. Dersom vi ekskluderer studenter fra Levekårsundersøkelsen EU-SILC, vil 6,5 prosent av den voksne befolkningen falle inn under definisjonen for vedvarende lavinntekt.

Personer mellom 25 og 66 år er underrepresentert blant personer med lavinntekt. I den voksne befolkningen er i overkant av to av tre personer i denne aldersgruppen. Likevel utgjør de kun halvparten av lavinntektsgruppen.

Eldre er også underrepresentert blant personer med lavinntekt. 12 prosent av dem med lavinntekt er over 66 år. Til sammenligning er 22 prosent av befolkningen i pensjonsalder. Blant de eldre er det en betydelig kjønnsforskjell i lavinntektsgruppen, hvor 74 prosent er kvinner og 26 prosent er menn. I yngre aldersgrupper er derimot kjønnsfordelingen ganske lik og samlet sett er 46 prosent av lavinntektstakere kvinner.

Aleneboende utgjør også en stor del av lavinntektsgruppen. Aleneboende under 45 år er særlig overrepresentert og utgjør 58 prosent av lavinntektsgruppen. I alt bor 67 prosent av personer med lavinntekt alene. I befolkningen over 16 år og over bor 29 prosent alene, mens 10 prosent er aleneboende under 45 år.

Vi presenterer tall for vedvarende lavinntekt for perioden 2006 til 2021. Dette refererer til årstallene hvor dataen er samlet inn. Referanseårene for inntekt er som tidligere nevnt året forut for datainnsamlingsåret. Selv om det er et kort tidsrom og utvalgene av lavinntektspersoner er så små at det er vanskelig å få statistisk sikre resultater med hensyn til endringer, vil resultater fra flere årganger som dekker ulike tidsperioder for inntekt kunne gi en noe mer presis oppfatning av nivået og stabiliteten i de ulike indikatorene.

For enkelhets skyld vil vi i videre tekst referere til året for datainnsamling når vi viser til ulike årganger. 2021 vil da være året hvor de ulike levekårsforholdene er observert, mens vedvarende lavinntekt er definert ut fra innteksårene 2017-2020. I tabelloverskriftene vil 2021 stå som 2019-2021, og tilsvarende for andre år.

Boligtype og -standard

Befolkningens boforhold er i ganske stor grad livsfasebestemt, og selve boligbehovet varierer ut fra hvilken fase man befinner seg i. I et så markeds- og eierdominert system som det norske boligmarkedet, vil også kjøp av bolig representere en betydelig investering, som vanligvis blir gjort i forholdsvis ung alder ved opptak av lån nedskrevet over livsløpet. Boligsituasjonen for eldre avspeiler derfor ikke bare deres nåværende situasjon, men vil avhenge sterkt av blant annet deres familie- og yrkeskarrierer over et langt tidsrom. For unge vil lav inntekt over tid kunne være et forhold som begrenser muligheten til å etablere seg på boligmarkedet.

Tabell 4.7.1 Boligtype og boligstandard for husholdninger med vedvarende lavinntekt¹. Personer 18 år og over. 2006-2008 – 2019-2021. Prosent og gjennomsnitt

	Vedvarende lavinntekt										Uten studenter 2019-2021	Befolkningen 2019-2021
	2006-2008	2008-2010	2012-2014	2013-2015	2014-2016	2015-2017	2016-2018	2017-2019	2018-2020	2019-2021		
Andel personer som												
bor i enebolig, våningshus	47	48	42	38	39	40	43	38	36	27	34	56
bor i småhus ellers	14	12	13	22	15	12	13	15	10	6	6	10
bor i husholdning som eier	48	49	38	35	34	38	37	33	34	28	37	84
bor i husholdning som er selveier	37	39	30	28	29	32	32	28	27	18	25	71
bor alene	56	59	62	58	71	66	57	61	65	67	64	29
bor trangt	19	15	22	18	16	15	22	26	26	27	18	5
bor svært romslig	25	21	18	10	16	14	18	13	10	13	14	37
Bor i bolig med minst ett boligproblem ³	..	..	..	..	..	..	38	28	35	..	..	..
Problem med råte eller fukt	16	17	17	13	7	7	13	7	9	..	..	..
Problem med støy i boligen	16	17	18	23	18	26	21	18	23	..	..	..
Problem med forurensning ved boligen	11	8	13	9	7	11	11	7	10	..	..	..
Problem med kriminalitet, vold og hæverk i boområdet	9	6	6	8	5	6	12	4	7	..	..	..
Boligareal per husholdning. Kvm.	97	83	78	74	70	74	82	78	73	60	74	125
Boligareal per person. Kvm. ²	80	54	53	49	56	56	57	61	55	50	60	73
Antall svar i alt	261	230	211	160	135	158	160	150	178	179	106	2 145

¹ Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) under 60 prosent av mediangjennomsnittet.² Utrekning endret fra 2017.³ Ny indikator fra 2017. Derfor ingen tall fra tidligere år.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC, Statistisk sentralbyrå

Langt færre boligeiere blant dem med vedvarende lavinntekt

En stor del av befolkningen eier boligen sin, dette gjelder 84 prosent i befolkningen. Tilsvarende eier 37 prosent av dem med vedvarende lavinntekt (når man ikke regner med studenter) boligen sin. Eierandelen blant dem med lavinntekt har holdt seg stabil siden 2010, mens det i årene forut for dette var en større andel i denne gruppa som eide sin bolig. I befolkningen har boligeierandelen holdt seg stabil i samme periode. Det vil si at mange med vedvarende lavinntekt leier bolig, og dette gjelder 72 prosent av alle med lavinntekt og 63 prosent hvis en ikke regner med studenter.

Lavinntektsgruppen bor også sjeldnere i enebolig og småhus enn befolkningen som helhet, 27 mot 56 prosent. Indikatorene for boligstandard tyder også på at de med lavinntekt bor noe dårligere enn befolkningen i samme alder sett under ett. 27 prosent av dem med vedvarende lavinntekt bor trangt – dette gjelder 5 prosent av befolkningen. Boligene til dem i lavinntektsgruppen er også i gjennomsnitt betydelig mindre målt i antall kvadratmeter, 60 mot 125 kvadratmeter i gjennomsnitt for alle. Ser vi på antall kvadratmeter per person veies dette noe opp av at lavinntekts-husholdningene i gjennomsnitt er mindre. I gjennomsnitt har derfor de med lavinntekt 23 kvadratmeter mindre per person i husholdninger sammenliknet med befolkningen som helhet.

Boligøkonomi

Gjennomsnittlig årlig husleie var i snitt 7 000 kr lavere for lavinntektsusholdninger som leier sammenliknet med alle leietakere. Det er svært få leiere blant dem med vedvarende lavinntekt over 45 år, slik at tallene for husleie i stor grad gjelder yngre med vedvarende lavinntekt. Utgiftene til boliglån var også lave for dem med vedvarende lavinntekt. I gjennomsnitt betalte alle eierne med vedvarende lavinntekt 34 500 kroner mindre i avdrag og renter i året enn gjennomsnittet for alle eiere.

Tabell 4.7.2 Boligøkonomi for husholdninger med vedvarende lavinntekt¹. Personer 18 år og over. 2006-2008 – 2019-2021. Prosent og kroner

	Vedvarende lavinntekt										Befolk-	
	2006- 2008	2008- 2010	2012- 2014	2013- 2015	2014- 2016	2015- 2017	2016- 2018	2017- 2019	2018- 2020	2019- 2021	Uten studenter	2019- 2021
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier ² . Kroner	43 500	51 900	56 500	61 300	67 600	64 700	68 300	75 500	76 500	75 012	81 104	81 940
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	17 500	23 600	35 800	28 800	31 500	24 900	44 100	44 500	48 100	54 245	52 981	88 743
Boligrenter. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	..	..	..	..	..	..	22 100	19 000	25 700	21 492	19 861	27 727
Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	48	46	58	63	65	53	65	67	67	72	62	25
lav boutgiftsbelastning	36	33	23	21	22	29	18	20	16	13	16	33
Oppfatter boutgiftene som svært tyngende	12	10	11	17	13	8	13	17	13	..	..	..
Antall svar fra leiere	144	118	128	97	89	97	100	95	115	127	66	331
Antall svar fra eiere	117	112	83	60	46	61	59	53	61	50	40	1 765
Antall svar	261	230	211	157	135	158	159	148	176	177	106	2 096

¹ Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) under 60 prosent av mediangjennomsnittet.

² Ekskludert eiere av andels- og aksjebolig.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC, Statistisk sentralbyrå

Mange med lavinntekt har høye relative boutgifter

Personer i lavinntektsgruppen har altså totalt sett klart lavere boligutgifter enn det vi finner i befolkningen totalt. Viktigere enn det absolutte nivået er likevel forholdet mellom boligutgifter og inntekten. Boligutgiftenes belastning i denne gruppen er høy siden inntektene er så lave. 72 prosent av dem med vedvarende lavinntekt har boligutgifter som utgjør minst en fjerdedel av inntekten. Andelen med relativt sett høye boligutgifter er altså betydelig større enn i befolkningen som helhet, hvor dette gjelder 25 prosent. Disse andelene har vært relativt stabile over en lengre periode.

Økonomiske vansker

Inntektsnivået er et objektivt mål basert på opplysninger fra register. En subjektiv vurdering av egen økonomi er noe annet. Disse to forholdene henger selvfølgelig sammen, og det er naturlig at personer med vedvarende lavinntekt har mer økonomiske problemer. Det er likevel relevant å se hvor utsatt denne gruppen er og på hvilke områder en begrenset økonomi gir utslag.

Det er klare forskjeller mellom dem med og uten lavinntekt i andelen som rapporterer at det er vanskelig å få pengene til å strekke til. 15 prosent av personer med vedvarende lavinntekt oppgir at det er vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes. I hele befolkningen svarer 4 prosent det samme. Den vanskelige økonomiske situasjonen til personer med vedvarende lavinntekt viser

seg også i at mange ikke har mulighet til å betale en uforutsett regning på 19 000 kroner. 42 prosent av dem med vedvarende lavinntekt svarer dette, mot 17 prosent i befolkningen.

Kun 5 prosent i befolkningen som helhet har hatt ett eller flere betalingsproblemer i løpet av det siste året. Betalingsproblemene omfatter å ha vært ute av stand til å betale husleie, boliglån, elektrisitet eller andre lån i løpet av det siste året. Blant personer med vedvarende lavinntekt har 11 prosent hatt ett eller flere betalingsproblemer.

8 prosent av personer med lavinntekt har hatt problemer med å betale husleie, mens 3 prosent har hatt problemer med å betale boliglån. Det er en stor andel som leier i denne gruppen, og dette tyder på at unge med vedvarende lavinntekt som leier har en mer usikker økonomi enn personer i samme gruppe som eier boligen.

Tabell 4.7.3 Betalingsvansker for husholdninger med vedvarende lavinntekt¹. Personer 18 år og over. 2006-2008 – 2019-2021. Prosent

	Vedvarende lavinntekt										Befolk- Uten ningen	2019- 2021
	2006- 2008	2008- 2010	2012- 2014	2013- 2015	2014- 2016	2015- 2017	2016- 2018	2017- 2019	2018- 2020	2019- 2021	2019- 2021	
Vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes ²	19	16	18	14	18	9	20	22	23	15	16	4
Har ikke mulighet til å klare en uforutsett utgift ³	..	..	..	..	..	..	46	51	47	42	46	17
Andre lån er noe eller svært tyngende ³	..	..	..	..	..	..	9	8	13	17	24	15
Mottar økonomisk støtte fra andre husholdninger	7	8	11	16	19	4	12	14	14	..	..	..
Har minst ett betalingsproblem ³						13	14	15	11	14	5	13
Problemer med å betale husleie ⁴	9	7	6	17	20	6	14	17	14	8	10	8
Problemer med å betale boliglån ⁵	1	2	1	0	0	0	1	9	3	3	4	1
Problemer med å betale elektrisitet og kommunale avgifter	5	8	8	9	1	5	7	1	5	2	4	2
Problemer med å betale andre lån	1	6	6	1	3	5	4	3	5	3	5	1
Antall svar fra leiere ³	..	..	..	..	..	..	100	95	115	127	66	331
Antall svar fra eiere ³	..	..	..	..	..	..	59	53	61	50	40	1 765
Antall svar	261	230	211	160	135	158	159	148	176	191	106	2 096

¹ Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) under 60 prosent av mediangjennomsnittet

² Fra 2017 regnet ut som én samlet indikator. Tallene fra årene før 2017 er lagt sammen fra de to tidligere indikatorene for økonomisk romslighet; "Svært vanskelig" og "Vanskelig".

³ Nye indikatorer fra 2017. Derfor ingen tall fra tidligere år.

⁴ Fra 2017 er indikatoren en andel av husholdninger som leier. Frem til og med 2016 var indikatoren en andel av alle husholdninger samlet.

⁵ Fra 2017 er indikatoren en andel av husholdninger som eier. Frem til og med 2016 var indikatoren en andel av alle husholdninger samlet.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC, Statistisk sentralbyrå

Materielle mangler

I tillegg til betalingsproblemer for store utgiftsposter knyttet til bolig og opplevelse av egen økonomisk romslighet, er det i hvilken grad man har råd til ulike materielle og sosiale goder en måte å måle utbredelsen av det vi kan kalle fattigdomsproblemer. 44 prosent med vedvarende lavinntekt

rapporterer at de mangler ett materielt gode eller flere, i befolkningen som helhet oppgir 14 prosent det samme. Her finner vi også størst forskjell mellom befolkningen som helhet og dem med lavinntekt blant de eldste.

Tabell 4.7.4 Materielle og sosiale mangler¹ for husholdninger med vedvarende lavinntekt². Personer 18 år og over. 2006-2008 – 2019-2021. Prosent

	Vedvarende lavinntekt										Uten studenter 2019-2021	Befolkningen 2019-2021
	2006-2008	2008-2010	2012-2014	2013-2015	2014-2016	2015-2017	2016-2018	2017-2019	2018-2020	2019-2021		
Mangler minst en materiell gode ³	..	..	..	..	..	..	42	51	41	44	43	14
Ikke råd til å holde boligen passe varm	2	2	2	1	1	2	9	5	5	1	2	1
Ikke råd til å disponere privatbil	23	22	23	25	26	21	23	31	25	30	24	7
Ikke råd til å bytte ut utslitte møbler ³	..	..	..	..	..	..	25	23	25	23	27	7
Ikke råd til å erstatte utslitte klær ³	..	..	..	..	..	..	11	9	13	9	14	3
Ikke råd til å gå til tannlege ³	..	..	..	..	..	..	12	13	12	4	2	3
Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annenhver dag	7	7	8	9	8	7	14	11	9	6	8	2
Ikke råd til å ha internett ³	..	..	..	..	..	..	3	1	0	0	0	0
Eier ikke egen bolig	..	..	..	..	..	..	65	68	69	74	66	21
Mangler minst en sosial gode	..	..	..	..	..	..	29	30	31	22	29	8
Ikke råd til en ukes ferie i løpet av et år	19	17	22	17	22	17	24	22	22	17	24	6
Ikke råd til å delta i regelmessige fritidsaktiviteter ³	..	..	..	..	..	..	9	17	13	9	13	3
Ikke råd til å bruke litt penger på seg selv en gang i uken ³	..	..	..	..	..	..	13	12	10	7	9	2
Ikke råd til å spise og drikke ute med venner eller familie minst en gang i måneden ³	..	..	..	..	..	..	7	10	14	7	11	3
Antall svar	261	230	211	160	135	158	161	151	180	180	107	2 153

¹ Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) under 60 prosent av mediangjennomsnittet.

² Indikatorene på materielle og sosiale mangler er noe mer ustabile fra år til år for små grupper (aldersdelt vedvarende lavinntekt) enn for store grupper (alle og alle med vedvarende lavinntekt).

³ Nye indikatorer fra 2017. Derfor ingen tall fra tidligere år.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC, Statistisk sentralbyrå

Ser vi på hvert enkelt gode er det mange i lavinntektsgruppen som ikke har råd til bil eller til å bytte ut utslitte møbler. Mens 7 prosent i befolkningen oppgir at de ikke har bil av økonomiske årsaker, gjelder dette 30 prosent blant dem med lavinntekt. En av fire med lavinntekt rapporterer at de ikke har råd til å bytte ut utslitte møbler, dette gjelder knapt en av ti i befolkningen i stort.

En av fem med lavinntekt mangler sosiale goder

En ting er å mangle mer håndfaste materielle goder, et annet aspekt av det å ha en begrenset økonomi er om man ikke har tilgang på de samme sosiale godene som er vanlige i samfunnet. Omtrent en av fem med vedvarende lavinntekt rapporterer at de mangler ett eller flere sosiale goder, til sammenligning gjelder dette en av ti i befolkningen som helhet. Det er størst andel som ikke har råd til å dra på ferie, dette gjelder 17 prosent av dem med lavinntekt mot 6 prosent i befolkningen. 7 prosent i lavinntektsgruppen har ikke råd til å bruke litt penger på seg selv, mens 9 prosent ikke har råd til å delta i regelmessige fritidsaktiviteter. I befolkningen er andelene henholdsvis 2 og 3 prosent. Generelt ser vi at andelene med denne typen mangler øker når man utelater studenter.

Helse og funksjonsevne

Personer i lavinntektsgruppen har noe dårligere helse enn befolkningen totalt. 16 prosent av dem med vedvarende lavinntekt oppgir at de har dårlig eller svært dårlig helse. I befolkningen som helhet er det 7 prosent som oppgir det samme. En av fem av dem med lavinntekt har nedsatt funksjonsevne, dette er 5 prosentpoeng mer enn befolkningen generelt.

Tabell 4.7.5 Helseforhold for personer 18 år og over med vedvarende lavinntekt¹. 2006-2008 – 2019-2021. Prosent

	Vedvarende lavinntekt										Uten studenter 2019-2021	Befolkningen 2019-2021
	2006-2008	2008-2010	2012-2014	2013-2015	2014-2016	2015-2017	2016-2018	2017-2019	2018-2020	2019-2021		
Egenvurdering av helse												
andel med svært god eller god helse	68	66	66	74	66	67	69	62	67	73	66	76
andel med dårlig eller svært dårlig helse	15	13	14	8	12	15	16	18	16	16	12	7
Andel med kronisk sykdom ²	40	40	44	46	45	41	46	51	47	46	58	45
Nedsatt funksjonsevne												
andel med sterkt nedsatt funksjonsevne	9	8	10	6	7	10	8	8	8	5	7	5
andel med noe nedsatt funksjonsevne	15	11	20	14	23	16	21	23	17	19	24	14
Antall svar	261	230	211	160	135	158	161	150	177	179	106	2 142

¹ Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) under 60 prosent av mediangjennomsnittet.

² Endret definisjon av kronisk sykdom fra 2017. Inkluderer nå også plager som følge av sykdom og skade, i tillegg til langvarige sykdommer eller helseproblemer.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC, Statistisk sentralbyrå

Tilknytning til arbeidslivet

Husholdninger med vedvarende lavinntekt har lavere yrkesaktivitet enn befolkningen generelt. For de aller fleste er yrkesinntekt den absolutt viktigste inntektskilden, og manglende tilknytning er derfor en viktig årsak til at man havner i lavinntektsgruppen.

Tabell 4.7.6 Tilknytning til arbeidslivet blant husholdninger med vedvarende lavinntekt¹. Personer i yrkesaktiv alder 18-66 år, 2006-2008 – 2019-2021. Prosent

	Vedvarende lavinntekt										Befolkningen 2019-2021
	2006-2008	2008-2010	2012-2014	2013-2015	2014-2016	2015-2017	2016-2018	2017-2019	2018-2020	2019-2021	
Antall helårsyrkesaktive i husholdningen											
0	74	61	66	66	73	69	67	76	72	72	19
1	21	33	30	32	26	29	31	21	26	26	44
2	4	6	5	2	1	2	3	4	2	2	37
Antall måneder med heltids yrkesaktivitet i husholdningen											
0	66	58	68	61	70	68	73	68	68	71	21
12+	20	31	18	17	16	21	21	17	18	17	75
Gjennomsnittlig antall måneder	3,5	4,9	3,1	3,5	2,7	3,5	3	3,2	3,3	3	13
Antall måneder med deltids yrkesaktivitet i husholdningen											
0	82	85	77	79	86	85	80	84	81	83	84
12+	7	11	16	17	10	9	12	6	10	12	12
Gjennomsnittlig antall måneder	1,4	1,6	2,3	2,4	1,4	1,4	2	1,4	1,7	1,7	1,7
Antall måneder med arbeidsledighet i husholdningen											
0	89	86	85	85	88	89	89	77	85	88	95
12+	7	5	5	5	9	4	6	11	7	17	2
Gjennomsnittlig antall måneder	1,2	1,2	1,1	1,3	1,2	0,9	0,9	2,0	1,4	0,8	0,4
Antall svar	171	151	176	117	90	114	137	117	137	149	1 621

¹ Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) under 60 prosent av mediangjennomsnittet.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC, Statistisk sentralbyrå

Bortimot åtte av ti (81 prosent) husholdninger i befolkningen i yrkesaktiv alder har en eller flere yrkesaktive, mens dette gjelder tre av ti (28 prosent) husholdninger med vedvarende lavinntekt. Lavinntektshusholdninger jobber klart mindre heltid, mens deltidsarbeid er omtrent like utbredt som i befolkningen mellom 16 og 66 år. I befolkningen rapporteres det i 75 prosent av husholdningene om 12 måneder eller mer med heltidsarbeid, den tilsvarende andelen for lavinntektshusholdningene er 17 prosent. I snitt hadde lavinntektshusholdninger 3 måneder med fulltids yrkesaktivitet det foregående året, mot 13 måneder i alle husholdninger. Deltidsarbeid er derimot omtrent like utbredt blant personer med lavinntekt som i befolkningen totalt. I begge disse gruppene ble det jobbet 12 måneder eller mer med deltid i 12 prosent av husholdningene. Samlet er dermed arbeidsmengden betydelig lavere, og en større andel av dem med lavinntekt som er i jobb har deltidsarbeid.

Husholdninger med lavinntekt er i større grad preget av arbeidsledighet sammenlignet med befolkningen generelt. I snitt gikk man omtrent 1 måned arbeidsledig det foregående året i husholdningene til personer med lavinntekt i yrkesaktiv alder (18 og 66 år), mens man var arbeidsledig omtrent en halv måned i tilsvarende aldersgruppe i hele befolkningen. Der lavinntektshusholdninger skiller seg særlig ut er at 17 prosent oppgir mer enn 12 måneder med arbeidsledighet i husholdningen, mot 2 prosent i befolkningen.

4.8. Lavinntekt innen ulike grupper

I kapittel 5 vil det bli presentert en rekke ulike økonomiske indikatorer for ulike grupper av befolkningen. I dette avsnittet ser vi nærmere på forekomsten av vedvarende lavinntekt innen flere av de samme gruppene.

Kvinner og menn

Det er små forskjeller i forekomsten av vedvarende lavinntekt mellom menn og kvinner. Dersom studentene utelates hadde 10,7 prosent av alle kvinner vedvarende lavinntekt i treårsperioden 2018 - 2020, mens menn hadde en andel på 9,5 prosent (tabell 4.8.1). Det er først og fremst en større andel kvinner blant enslige minstepensjonister og enslige med barn som forklarer forskjellen mellom kjønnene ved bruk av denne lavinntektsdefinisjonen.

Barnefamilier

På samme måte som for årlig lavinntekt er andelen enslige med barn med vedvarende lavinntekt større enn for par med barn. Mens 7,7 prosent av alle par med barn under 18 år hadde vedvarende lavinntekt i perioden 2018 - 2020, var tilsvarende andel for enslige forsørgere mer enn tre ganger så stor, 26,6 prosent. Husholdningstypen er her basert på situasjonen siste året i treårsperioden (2020). På tross av at enslige med barn har en stor andel i lavinntektsgruppen, viser tidligere studier at denne gruppen likevel har stor mobilitet ut av lavinntektsgruppen, det vil si at mange kun kortvarig befinner seg i lavinntektsgruppen (Kaur, 2013).

Risikoen for å ha vedvarende lavinntekt øker betraktelig med barnetallet både innen parfamilier og enslige med barn. Mens andelen med vedvarende lavinntekt blant par med to barn var på 4,7 prosent, var tilsvarende andel så stor som 33,1 prosent blant par med minst fire barn.

En stor andel av de store barnefamiliene har innvandrerbakgrunn. Vi ser nærmere på forekomsten av vedvarende lavinntekt for barn med innvandrerbakgrunn i kapittel 4.10.

Unge aleneboende

Unge som bor alene er blant gruppene som er mest overrepresentert blant de med lavinntekt. I denne gruppen er det likevel et høyt innslag av studenter, som er med på å påvirke andelen med lavinntekt. Utelater vi studenter som mottar studielån, hadde 30 prosent av alle aleneboende 35 år eller yngre vedvarende lavinntekt i 2020. Det har vært små endringer i denne andelen de siste fem årene.

Blant aleneboende har det stor betydning *hvor lenge* en har bodd alene. Mens altså nesten hver tredje som hadde bodd alene i minst tre påfølgende år hadde vedvarende lavinntekt, faller andelen når vi ser på de som bare i en kortere periode har bodd alene. For de som var aleneboende i bare ett av de tre siste årene, var andelen med vedvarende lavinntekt mindre enn 1 av 5. Dette tyder igjen på at det å kunne inngå i en husholdning med andre, for eksempel foreldre eller en samboer, har en positiv effekt på husholdningsøkonomien til de unge. Det er likevel slik at også unge aleneboende utmerker seg ved å være en gruppe med relativt høy inntektsmobilitet (Kaur, 2013).

Innvandrere

Som det går fram av tabell 4.8.1 hadde nærmere 29 prosent av alle personer med innvandrerbakgrunn, det vil si personer som selv har innvandret eller som er norskfødte med innvandrerforeldre, vedvarende lavinntekt i treårsperioden 2018–2020. Denne andelen har vært stabil de siste årene. Det er innvandrere eller norskfødte med bakgrunn fra Afrika, Asia og Latin-Amerika som har størst andel med lavinntekt. I 2020 var andelen med vedvarende lavinntekt 38 prosent for denne gruppen. Dette var nesten fire ganger så stor andel som i hele befolkningen. Det var en noe større andel menn enn kvinner med vedvarende lavinntekt blant disse innvandrerne. Landbakgrunn og botid ser ut til spille en viktig rolle når det gjelder forekomsten av vedvarende lavinntekt blant innvandrerbefolkningen. Dette vil bli nærmere omtalt i kapittel 4.9.

Pensjonister

Innen de store trygdegruppene hadde alderspensjonistene lenge en gunstig utvikling når det gjelder forekomsten av vedvarende lavinntekt. Alderspensjonistene gikk for eksempel fra å være en gruppe der så mange som 1 av 4 hadde vedvarende lavinntekt på slutten av 1990-tallet, til en andel på under 9 prosent i 2017. De siste årene har imidlertid nedgangen stoppet opp og lå på 8 prosent i 2020.

Utviklingen for uføretrygdete har vært klart dårligere enn for alderspensjonister de siste årene. Mens andelen med vedvarende lavinntekt var omtrent lik for alderspensjonister og uføretrygdete i 2016, har andelen uføretrygdete med vedvarende lavinntekt økt fra om lag 9 prosent i 2016 til vel 12 prosent i 2020. Dermed har uføretrygdete gått fra å være en gruppe med en lavinntektsrisiko om lag som i befolkningen, til å ligge klart over. Det ser videre ut til at de uførepensjonistene som befinner seg i lavinntektsgruppen har blitt gjennomgående yngre de siste årene og en økende andel har innvandrerbakgrunn. Medianalderen falt for eksempel fra 57 år i 2010 til 53 år i 2020, mens andelen personer med innvandrerbakgrunn i samme periode økte fra 18 til 26 prosent.

Aleneboende pensjonister med minsteytelse fra Folketrygden er en gruppe som skiller seg ut ved å være sterkt overrepresentert i gruppen med vedvarende lavinntekt, når en benytter EUs lavinntektsgrense på 60 prosent av medianen. I perioden 2018-2020 hadde henholdsvis 70,9 prosent og 63,3 prosent av alders- og uføretrygdete som mottok minsteytelsen vedvarende lavinntekt. Mens utviklingen har vært relativt stabil for aleneboende minstepensjonister med alderspensjon de siste årene, har andelen med lavinntekt økt blant de med uførepensjon.

Andre grupper

Også andre mottakere av ulike stønader er overrepresentert blant dem med vedvarende lavinntekt. Dette gjelder for eksempel personer som mottar kvalifiseringsstønad og nyankomne innvandrere som deltar i introduksjonsordningen. Blant mottakerne av kvalifiseringsstønad hadde mer enn 6 av 10 vedvarende lavinntekt i 2020, mens dette gjaldt for 8 av 10 mottakere av introduksjonsstønad. Mens andelen med vedvarende lavinntekt blant mottakere av kvalifiseringsstønad har vært stabil de siste årene, har andelen blant mottakere av introduksjonsstønad gått litt ned. Det har også blitt færre mottakere av denne stønaden i befolkningen de siste årene.

Den økonomiske situasjonen til personer som mottar arbeidsavklaringspenger er klart bedre, sammenlignet med de to andre gruppene. Andelen med vedvarende lavinntekt blant disse var – på tross av en klar økning de siste årene – på om lag 20 prosent i 2020.

Tabell 4.8.1 Andel personer med vedvarende lavinntekt¹ etter ulike kjennemerker. 1999-2020. Prosent

	1997-1999	1999-2001	2001-2003	2003-2005	2005-2007	2007-2009	2009-2011	2011-2013	2013-2015	2015-2017	2017-2018	2018-2019	2019-2020
Kvinner og menn													
Kvinner	11	10	10	10	10,6	10,6	10,1	10,5	10,8	11,1	11,4	11,7	11,8
Menn	7	7	8	9	8,1	8,2	8,3	8,8	9,5	9,9	10,3	10,5	10,6
Kvinner og menn (uten studenter)²													
Kvinner	10	9	9	9	9,2	9,2	8,5	9,4	10,0	10,2	10,5	10,7	10,7
Menn	6	6	7	7	6,9	7,1	7,0	7,8	8,6	8,9	9,2	9,5	9,5
						2,1	1,5	1,6	1,4	1,3	1,2	1,2	1,3
Barnefamilier													
Personer som har tilhørt enslig forsørgerhusholdning i alle årene i treårsperioden	9	4	10	11	15,8	17,6	17,9	21,6	24,8	27,1	28,4	29,3	29,8
Personer i enslig forsørgerhusholdning siste året i treårsperioden	8	4	8	10	14,2	15,8	16,0	18,7	22,3	24,3	25,4	26,1	26,6
med 1 barn	:	:	:	:	9,5	10,3	10,2	12,1	14,6	16,1	17,0	17,5	17,5
med 2 barn	:	:	:	:	12,9	14,8	15,1	17,9	21,5	23,4	24,7	25,6	25,9

	1997- 1999	1999- 2001	2001- 2003	2003- 2005	2005- 2007	2007- 2009	2009- 2011	2011- 2013	2013- 2015	2015- 2017	2017- 2018	2018- 2019	2019- 2020
med 3 eller flere barn	:	:	:	:	28,6	32,1	33,3	37,9	43,4	46,1	47,4	48,2	49,8
Personer i husholdningstypen par med barn, yngste barn 0-6 år	3	3	5	6	6,5	6,6	6,8	7,9	9,2	9,6	10,0	10,2	10,0
Personer i husholdningstypen par med barn, yngste barn 0-17 år	3	3	4	5	5,0	5,2	5,3	6,1	7,0	7,4	7,7	7,8	7,7
Personer i husholdningstypen par med barn, yngste barn 0-17 år, med 1 barn	2	2	4	3	3,6	3,9	4,2	5,4	6,2	6,2	6,2	6,1	5,8
Personer i husholdningstypen par med barn, yngste barn 0-17 år, med 2 barn	2	2	2	2	2,9	3,2	3,3	3,8	4,4	4,6	4,8	4,8	4,7
Personer i husholdningstypen par med barn, yngste barn 0-17 år, med 3 eller flere barn	4	5	7	10	8,8	8,9	8,9	9,9	11,4	12,5	13,3	14,0	14,1
herav med 4 eller flere barn	:	:	:	:	20,8	21,3	21,6	23,8	26,7	28,9	31,0	32,6	33,1
herav med 5 eller flere barn	:	:	:	:	40,8	40,8	40,7	43,8	48,9	50,1	53,2	54,8	55,1
Alle barn under 18 år	4	3	6	7	7,3	7,7	7,6	8,6	10,0	10,7	11,3	11,7	11,7
Unge aleneboende													
Personer 35 år eller yngre som har vært aleneboende i alle årene i treårsperioden	29	33	33	39	44,5	44,1	46,4	43,5	41,2	41,4	42,2	43,1	42,3
Personer 35 år eller yngre som har vært aleneboende i 2 av 3 år i perioden	27	20	26	33	28,3	29,8	32,6	36,8	36,8	37,6	38,3	37,4	37,2
Personer 35 år eller yngre som har vært aleneboende i 1 av 3 år i perioden	11	10	13	16	12,3	12,9	14,6	17,0	19,8	20,4	20,6	20,2	19,8
Unge aleneboende (uten studenter) ¹													
Personer 35 år eller yngre som har vært aleneboende i alle årene i treårsperioden	17	22	19	23	22,3	23,3	24,4	26,9	30,0	30,0	30,3	31,0	29,8
Personer 35 år eller yngre som har vært aleneboende i 2 av 3 år i perioden	14	12	17	15	15,3	16,9	18,2	32,5	28,2	28,4	28,8	28,3	27,2
Personer 35 år eller yngre som har vært aleneboende i 1 av 3 år i perioden	8	7	9	11	9,5	10,3	11,3	16,0	18,2	18,8	18,8	18,3	17,6
Innvandrerbefolkningen													
Innvandrere eller norskfødte med innvanderforeldre	23	19	25	29	26,7	26,0	24,9	26,7	28,5	28,4	28,9	29,1	28,6
av dette: kvinner					26,0	25,6	24,3	26,3	28,2	28,1	28,5	28,8	28,3
av dette: menn					27,5	26,5	25,4	27,1	28,8	28,7	29,3	29,5	28,8
Personer som er innvandrere eller er norskfødte med innvanderforeldre med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika eller Latin-Amerika	28	23	30	35	31,8	30,3	28,6	30,5	32,3	32,0	32,4	32,4	31,6
av dette: kvinner					30,8	29,6	27,8	29,9	31,8	31,4	31,7	31,8	31,2
av dette: menn					32,8	31,0	29,3	31,1	32,9	32,5	33,0	33,0	32,1
Herav fra Afrika, Asia eller Latin-Amerika					34,7	33,1	31,3	33,8	36,4	37,6	38,9	39,0	37,9
av dette: kvinner					33,5	32,2	30,2	32,6	35,1	35,8	36,9	37,4	36,6
av dette: menn					35,9	34,0	32,4	35,0	37,8	39,4	40,9	40,7	39,2
Folketrygdpensjonister													
Alderspensionister (i hele treårsperioden)	28	26	22	20	17,8	15,8	12,1	10,3	9,2	8,5	8,4	8,4	8,4
Alderspensionister (minst ett år)	26	25	21	19	16,4	14,6	10,5	8,9	8,3	7,9	7,8	7,9	7,9
Uførepensionister (i hele treårsperioden)	10	7	6	7	8,0	8,3	6,6	7,7	8,8	9,4	10,2	11,3	12,3
Uførepensionister (minst ett år)	10	7	7	7	7,9	8,1	6,6	7,7	9,1	9,7	10,5	11,6	12,4
Personer med tidsbegrenset uførepensjon (siste året)					9,5	10,7							
Aleneboende minstepensjonister (siste året)					73,9	70,1	57,6	61,2	64,7	65,1	65,5	66,9	67,7
- med alderspensjon					79,1	75,6	63,1	65,8	70,1	70,3	70,7	70,3	70,9

	1997-1999	1999-2001	2001-2003	2003-2005	2005-2007	2007-2009	2009-2011	2011-2013	2013-2015	2015-2016	2016-2017	2017-2018	2018-2020
	1999	2001	2003	2005	2007	2009	2011	2013	2015	2017	2018	2019	2020
- med uførepensjon					59,9	57,2	44,1	51,8	55,1	55,9	57,6	61,7	63,3
Andre grupper													
Mottakere av kvalifiseringsstønad (siste året)							46,5	55,3	57,5	59,0	60,3	61,1	60,7
Mottakere av introduksjonsstønad (siste året)							69,7	77,3	85,6	87,4	87,4	83,3	81,4
Mottakere av kvalifiseringsstønad (første året)							49,1	52,4	49,4	48,8	50,6	50,8	
Mottakere av arbeidsavklaringspenger (siste året)							12,8	15,3	16,5	17,2	17,5	18,0	18,9
Personer med nedsatt arbeidsevne ³ (siste år)							20,0	23,2	28,5	32,3	34,0	35,4	35,7
Alle personer uten studenter	8,1	7,8	7,9	7,9	8,1	8,1	7,7	8,6	9,3	9,6	9,8	10,1	10,1
Alle personer	9,0	8,5	8,9	9,5	9,4	9,5	9,2	9,6	10,2	10,5	10,8	11,1	11,2

¹ Gjennomsnittlig inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) i en treårsperiode under 60 prosent av mediangjennomsnittet i samme treårsperiode.

² Personer som er aleneboende siste året i treårsperioden og som mottar studielån.

³ Uten å motta arbeidsavklaringspenger

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

4.9. Nærmere om innvandrere med vedvarende lavinntekt

Som det går fram av tabell 4.8.1 så er personer med innvandrerbakgrunn betydelig overrepresentert i gruppen med vedvarende lavinntekt. Det er imidlertid betydelige variasjoner innen innvandrerbefolkningen, for eksempel med hensyn til landbakgrunn, som ikke kommer til syne når en bare ser på innvandrergruppen samlet. I tillegg viser det seg at med økt botid, reduseres også risikoen for å ha vedvarende lavinntekt.

Andelen med lavinntekt mer enn halvert etter ti års botid

Tabell 4.9.1 viser andelen med vedvarende lavinntekt innen ulike innvandrergrupper og etter ulik botid i landet.

Det går fram av tabellen at med økt botid, synker også andelen innvandrere med lavinntekt. For alle innvandrere som bare har bodd i landet i 3 år, hadde nærmere 47 prosent vedvarende lavinntekt i 2020. For innvandrere som har bodd i landet fra 4 til 9 år er andelen med lavinntekt på 37 prosent, og faller ytterligere til 21 prosent for alle som har bodd i landet i minst 10 år. Selv etter mange års botid i Norge har altså personer med innvandrerbakgrunn mer enn dobbel så stor andel med vedvarende lavinntekt, sammenlignet med befolkningen generelt (10 prosent).

Det er likevel store variasjoner mellom innvandrergruppene, der noen innvandringsland peker seg ut ved å ha en svært stor andel med vedvarende lavinntekt selv etter lang botid. Dette gjelder for eksempel for innvandrere med bakgrunn fra Pakistan, Irak, Syria, Afghanistan, Marokko og Somalia. Selv etter ti års botid hadde for eksempel innvandrere med bakgrunn fra disse landene en andel med vedvarende lavinntekt på mellom 27 og 59 prosent.

Blant de innvandrergruppene der andelen med lavinntekt – etter minst 10 års botid – er på nivå med hele befolkningen, finner en først og fremst innvandrere fra vesteuropeiske land som Storbritannia, Sverige, Danmark og Tyskland. Men noen innvandrere med bakgrunn fra land utenfor Europa har også en relativt liten andel med vedvarende lavinntekt, når de har bodd lenge i landet. Dette gjelder for eksempel for innvandrere fra land som India, Filippinene, Vietnam og Sri Lanka, der lavinntektsandelen ligger på mellom 10 og 17 prosent. Den store variasjonen i lavinntekt innen grupper av innvandrere med like lang botid, tilsier at også andre faktorer enn botid er med på å forklare variasjoner i vedvarende lavinntekt.

Tabell 4.9.1 Andelen innvandrere med vedvarende lavinntekt¹, etter botid². Treårsperioden 2018-2020. Prosent

	I alt	Botid		
		3 år	4-9 år	10 år og lengre
Hele befolkningen	10,1	-	-	-
Innvandrere	27,1	47,4	36,9	20,5
Landbakgrunn fra³:				
Norden, Vest-Europa unntatt Tyrkia, Nord-Amerika og Oseania:	14,2	36,7	22,6	9,7
Øst-Europa, Asia, Afrika, Latin-Amerika og Tyrkia:	30,4	50,1	39,5	23,7
Sverige	9,3	23,2	14,5	7,3
Danmark	10,6	29,7	22,3	7,6
India	12,9	30,1	12,2	9,9
Storbritannia	13,8	30,7	23,4	9,7
Tyskland	15,0	44,6	25,6	11,3
Filippinene	15,6	53,7	18,9	10,2
Sri Lanka	16,1	42,7	29,1	14,7
Bosnia-Hercegovina	17,4	31,7	15,6	17,3
Vietnam	18,9	55,6	27,4	17,4
Polen	19,7	27,5	23,4	16,4
Russland	25,5	43,2	28,6	24,1
Tyrkia	26,7	66,3	34,4	23,6
Iran	27,4	57,8	44,3	21,7
Pakistan	30,0	61,5	42,6	26,7
Marokko	34,0	52,8	45,4	31,1
Afghanistan	42,7	72,8	63,4	31,6
Irak	43,0	71,2	56,7	41,0
Eritrea	51,0	85,5	60,2	33,5
Somalia	65,0	90,1	74,8	59,4
Syria	76,2	93,7	76,0	41,9

¹ Gjennomsnittlig inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) i en treårsperiode under 60 prosent av mediangjennomsnittet i samme treårsperiode.

² Studenter ikke inkludert.

³ Kun innvandrere.

Kilde: Innteks- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Stor forskjell i lavinntektsrisiko mellom innvandrere og norskfødte med innvandrerbakgrunn ...

Innvandrerbefolkningen består hovedsakelig av personer som selv har innvandret til Norge, og de fleste som er norskfødte med innvandrerforeldre er fremdeles unge der mange ennå bor sammen med foreldrene. Imidlertid så har flere av de norskfødte med innvandrerbakgrunn nå nådd en alder der det er naturlig at de flytter hjemmefra for å danne egne husholdninger. I det følgende skal vi se nærmere på forekomsten av vedvarende lavinntekt blant norskfødte med innvandrerforeldre i aldersgruppen 25-39 år, sammenlignet med innvandrere i samme aldersgruppe og personer uten innvandrerbakgrunn.

Sammenligner vi andelen med vedvarende lavinntekt i denne aldersgruppen, viser det seg at det er betydelige forskjeller innen innvandrerbefolkningen. De som selv er innvandrere hadde for eksempel i 2020 en andel med vedvarende lavinntekt som er nesten dobbelt så stor som blant de som er norskfødte med innvandrerforeldre. Forskjellen er størst i aldersgruppen 30-34 år. Andelen med vedvarende lavinntekt er her på 24,6 for de som selv har innvandret til landet, mens de norskfødte hadde en andel på 10,4 prosent (tabell 4.9.2).

Det går også fram av tabellen at det er små forskjeller mellom innvandrer menn og innvandrer kvinner med hensyn til det å tilhøre husholdninger med lav inntekt. Blant norskfødte med innvandrerforeldre har derimot kvinnene noe lavere andel med vedvarende lavinntekt, enn menn i samme aldersgruppe. En av årsakene til at menn kommer dårligere ut enn kvinner i denne gruppen,

er at det er klart flere aleneboende menn med lav utdanning blant de norskfødte med innvandrerforeldre. Mange av disse har vedvarende lav inntekt.

... og mellom norskfødte med innvandrerbakgrunn og de uten innvandrerbakgrunn

Selv om de som er «andregenerasjons» innvandrere ser ut til å klare seg klart bedre økonomisk enn de som selv er innvandrere, er andelen med vedvarende lavinntekt likevel klart større blant norskfødte med innvandrerforeldre enn blant de som ikke har innvandrerbakgrunn. Blant dem som er i alderen 35-39 år hadde de norskfødte mer enn dobbelt så stor andel i lavinntektsgruppen, sammenlignet med dem som ikke har innvandrerbakgrunn, henholdsvis 12,3 prosent mot 5,3 prosent. Lavinntektsforskjellene er også betydelige blant de yngre aldergruppene. Likevel, sammenlignet med 2017 har det skjedd en tilnærming mellom norskfødte og de uten innvandrerbakgrunn. Mens andelen med lavinntekt har økt innen de fleste aldersgruppene blant dem uten innvandrerbakgrunn, har andelen sunket blant de norskfødte med innvandrerforeldre (se tilsvarende tabell i Omholt (2019)).

Tabell 4.9.2 Andelen kvinner og menn 0-39 år¹ i husholdninger med vedvarende lavinntekt². Treårsperioden 2018-2020. Prosent

	Alle		Innvandrere		Norskfødte med innvandrerforeldre		Uten innvandrerbakgrunn	
	Andel med vedvarende lavinntekt	Antall personer i alt	Andel med vedvarende lavinntekt	Antall personer i alt	Andel med vedvarende lavinntekt	Antall personer i alt	Andel med vedvarende lavinntekt	Antall personer i alt
Menn og kvinner								
Alle 0-39 år	12,8	2 364 371	32,6	339 440	30,5	160 284	7,6	1 864 647
0-17 år	11,7	983 867	48,4	58 745	33,2	120 167	5,8	804 955
18-24 år	18,4	361 655	51,2	40 475	33,1	18 433	13,1	302 747
25-29 år	14,5	317 268	33,5	51 234	16,1	10 607	10,6	255 427
30-34 år	10,5	357 390	24,6	87 281	10,4	7 044	6,0	263 065
35-39 år	7,7	344 191	22,6	101 705	12,3	4 033	5,3	238 453
Menn								
Alle 0-39 år	12,5	1 218 918	32,5	172 145	30,1	82 380	7,5	964 393
0-17 år	11,6	504 934	48,3	30 022	32,7	61 373	5,8	413 539
18-24 år	17,0	194 290	50,6	22 071	31,5	9 755	11,5	162 464
25-29 år	14,7	163 097	32,8	25 599	16,9	5 522	11,2	131 976
30-34 år	10,4	180 913	24,2	42 539	10,9	3 603	6,0	134 771
35-39 år	10,4	175 684	22,5	51 914	13,0	2 127	5,2	121 643
Kvinner								
Alle 0-39 år	13,0	1 145 453	32,7	167 295	31,0	77 904	7,8	900 254
0-17 år	11,8	478 933	48,5	28 723	33,7	58 794	5,9	391 416
18-24 år	20,0	167 365	51,9	18 404	34,8	8 678	14,9	140 283
25-29 år	14,2	154 171	34,3	25 635	15,3	5 085	10,0	123 451
30-34 år	10,9	176 477	25,0	44 742	9,9	3 441	6,0	128 294
35-39 år	10,5	168 507	22,6	49 791	11,6	1 906	5,4	116 810

¹ Studenter, dvs. aleneboende personer som mottar studielån siste året i treårsperioden er ikke inkludert.

² Gjennomsnittlig inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) i en treårsperiode under 60 prosent av mediangjennomsnittet i samme treårsperiode.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Landbakgrunn har stor betydning

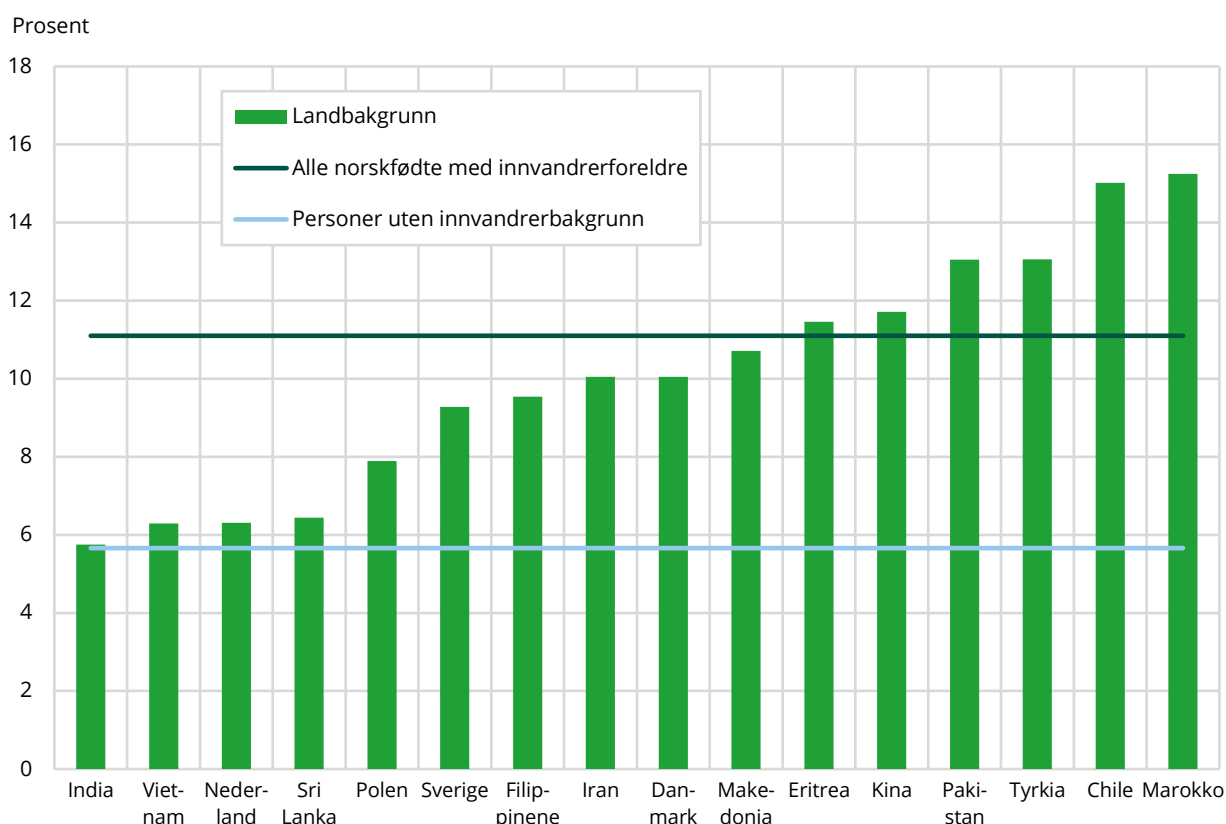
På tross av at de norskfødte med innvandrerforeldre har det til felles at de alle er født og oppvokst i Norge, så er det til dels betydelig forskjeller i lavinntektsrisiko avhengig av hvilken landbakgrunn foreldrene har. Figur 4.9.1 viser andelen personer mellom 30-39 år i husholdninger med vedvarende lavinntekt, etter landbakgrunn. Vi avgrensar oss her til kun å se på dem som har bakgrunn fra de største innvandringslandene for denne aldersgruppen.

Blant de i 30-årene uten innvandrerbakgrunn var andelen med vedvarende lavinntekt 5,7 prosent i 2020. Blant norskfødte der andelen med lavinntekt ligger på om lag samme lave nivå som for dem uten innvandrerbakgrunn, finner vi norskfødte med foreldre fra land som India, Vietnam, Sri Lanka og Nederland.

Blant de med relativt mange i lavinntektsgruppen finner vi norskfødte med innvandrerforeldre fra Marokko og Chile, der andelen ligger på vel 15 prosent i 2020. Også norskfødte med bakgrunn fra Tyrkia og Pakistan er betydelig overrepresentert i gruppen med vedvarende lavinntekt, med en andel på om lag 13 prosent.

Også andre analyser viser at det er klare forskjeller i inntektsnivået til norskfødte med innvandrerforeldre, etter foreldrenes landbakgrunn. Disse forskjellene består selv om en tar hensyn til sosiale forskjeller i oppveksten, for eksempel foreldrenes utdanningsnivå (Kirkeberg & Epland, 2018).

Figur 4.9.1 Andelen norskfødte personer i alderen 30-39 år¹ med innvandrerbakgrunn i husholdninger med vedvarende lavinntekt². Etter foreldrenes landbakgrunn. 2020. Prosent

¹ Studenter, dvs. aleneboende personer som mottar studielån siste året i treårsperioden er ikke inkludert.

² Gjennomsnittlig inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) i en treårsperiode under 60 prosent av mediangjennomsnittet i samme treårsperiode.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

4.10. Nærmere om barn med vedvarende lavinntekt

Vi ser avslutningsvis på forekomsten av vedvarende lavinntekt blant barn, med særlig fokus på barn med innvandrerbakgrunn.

I 2020 var det 984 000 barn under 18 år som også hadde vært bosatt i landet i de to foregående årene (tabell 4.10.2). Blant disse barna hadde 11,7 prosent vedvarende lave husholdningsinntekter (tabell 4.10.1). Dette tilsvarer et antall i befolkningen på om lag 115 000 barn. Andelen barn i

lavinntektshusholdninger har økt hvert år siden 2011 og fram til 2019. Antallet i 2020 er det samme som året før.

Økningen har skjedd i alle aldersgrupper, men i årene 2011-2019 skjedde den største økningen blant de yngste barna. I 2020 er det derimot en nedgang i andelen med lavinntekt blant de yngste barna (0-5 år), mens andelen fortsetter å øke blant eldre barn. Denne utviklingen kan skyldes økningen i barnetrygdsatser fra og med 2019, som særlig var rettet mot de yngste barna.

En grundigere gjennomgang av utviklingen i lavinntekt blant barnefamilier er gitt i Normann og Epland (2022).

Nær 6 av 10 barn i husholdninger med vedvarende lavinntekt har innvandrerbakgrunn

Innvandrerbarn er klart overrepresentert blant barn med vedvarende lavinntekt, men det er igjen store variasjoner avhengig av hvilket opprinnelsesland barna har. I 2020 hadde 41 prosent av alle barn med bakgrunn fra Øst-Europa, Afrika, Asia eller Latin-Amerika vedvarende lavinntekt. Dette betyr at om lag 68 000 av de i alt 115 000 barna i lavinnteksgruppen, hadde innvandrerbakgrunn fra ett av disse områdene.

Det er likevel betydelige forskjeller i lavinntektsandelene med hensyn til barnas landbakgrunn. Den største andelen med lavinntekt finner vi blant barn med bakgrunn fra land som Irak, Afghanistan, Syria, Eritrea og Somalia der mellom 47 og 85 prosent av barna bor i familier med vedvarende lavinntekt (EU-60). Også barn med bakgrunn fra Pakistan og Marokko er kraftig overrepresentert i lavinnteksgruppen (vel 40 prosent).

Blant innvandrerbarn i husholdninger med relativ liten andel med vedvarende lavinntekt, finner vi barn med bakgrunn fra Bosnia, Sri Lanka, India, og Filippinene.

Det kan være flere forklaringer på hvorfor landbakgrunn betyr så mye for innvandrerbarnas sannsynlighet for å tilhøre lavinnteksgruppen. Som tidligere vist kan for eksempel ulik botid ha betydning for foreldrenes muligheter til å skaffe seg inntektsgivende arbeid. Selv om alle barn som blir omtalt i dette kapitlet har bodd i Norge i minst tre år (2018-2020), vil barn med kort botid – for eksempel nyankomne flyktninger - trolig ha mindre sannsynlighet for å ha foreldre som er godt etablert på arbeidsmarkedet, enn barn med foreldre som har bodd lenge i landet. Det har i tillegg vist seg at barn som er overrepresentert i lavinnteksgruppen ofte kommer fra land der det er vanlig med store familier og svak yrkestilknytning blant mødrene (Epland & Normann, 2021).

De siste årene har det vært en økning i andelen innvandrerbarn i lavinntektshusholdninger. Siden det også har blitt flere innvandrere i befolkningen, utgjør innvandrerbarn en økende andel av alle barn i husholdninger med vedvarende lavinntekt. I 2006 utgjorde barn med innvandrerbakgrunn 38 prosent av alle barn i husholdninger med vedvarende lavinntekt. I 2020 hadde denne andelen økt til 59 prosent.

Tabell 4.10.1 Andel barn i husholdninger med vedvarende lavinntekt¹. Alder refererer seg til siste året i treårsperioden

	Andel barn med vedvarende lavinntekt							
	2004- 2006	2006- 2008	2008- 2010	2010- 2012	2012- 2014	2014- 2016	2016- 2018	2018- 2020
Barn under 18 år	7,0	7,6	7,7	8,0	9,4	10,3	11,3	11,7
Barn 0-5 år	7,0	8,0	8,1	8,8	10,5	11,6	12,4	12,6
Barn 6-10 år	7,5	8,0	8,0	8,1	9,4	10,4	11,6	12,2
Barn 11-17 år	6,7	7,1	7,3	7,6	8,8	9,6	10,4	10,9
Barn under 18 år som er innvandrere	44,4	44,4	40,7	40,9	43,3	44,2	47,8	48,4
Barn under 18 år som er norskfødte med innvandrerforeldre	30,8	32,2	30,6	30,5	32,9	34,4	33,9	33,2
Barn under 18 år som er innvandrere eller er norskfødte med innvandrerforeldre	35,5	36,4	34,2	34,4	36,8	37,8	38,7	38,2
Barn under 18 år som er innvandrere eller er norskfødte med innvandrerforeldre med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika eller Latin-Amerika	37,5	38,2	35,9	36,3	39,0	40,1	41,0	40,5
herav fra:								
Polen	18,2	28,2	35,1	30,9	29,6	27,2	23,2	19,7
Litauen		27,2	28,6	35,2	35,0	31,3	23,3	18,4
Russland	44,9	38,2	35,1	34,7	38,9	39,9	40,9	38,8
Bosnia-Hercegovina	12,1	10,5	10,3	10,0	11,1	12,5	12,3	12,3
Kosovo		31,0	28,0	27,7	27,6	28,5	25,8	25,0
Makedonia	27,0	26,6	22,9	24,6	23,2	27,2	25,6	20,8
Tyrkia	41,7	40,5	35,1	33,3	36,0	35,3	36,5	35,3
Marokko	42,1	42,8	39,9	39,4	40,6	41,8	42,1	41,5
Eritrea		25,9	29,3	44,4	52,3	53,0	56,6	56,0
Somalia	64,0	72,4	70,1	70,3	77,1	79,0	78,3	76,8
Afghanistan	65,3	58,1	47,5	49,3	52,5	53,7	50,5	47,3
Sri Lanka	14,0	13,3	11,6	12,3	13,9	15,9	16,6	15,9
Filippinene	8,9	15,4	11,9	12,0	14,9	16,1	15,8	14,8
India	13,0	13,9	11,6	9,2	9,4	9,2	10,4	9,7
Irak	61,0	58,8	52,8	54,3	59,0	57,3	55,1	52,7
Iran	29,5	25,6	21,6	22,4	28,6	31,5	33,0	30,7
Kina	38,0	33,9	28,3	23,0	23,6	26,1	26,6	25,0
Pakistan	46,6	43,7	41,3	40,5	42,2	44,2	42,2	40,7
Syria					58,3	75,6	88,5	85,3
Thailand	12,7	13,1	13,7	15,5	19,2	21,8	21,4	21,3
Vietnam	20,4	19,8	18,5	17,9	18,2	18,0	18,9	18,7
Chile	17,5	17,6	15,6	15,1	22,4	26,6	27,5	24,4

¹Gjennomsnittlig inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) i en treårsperiode under 60 prosent av mediangjennomsnittet i samme treårsperiode.

Kilde: Inntekt og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 4.10.2 Antall barn i befolkningen. Alder refererer seg til siste året i treårsperioden

	Antall barn i befolkningen							
	2004- 2006	2006- 2008	2008- 2010	2010- 2012	2012- 2014	2014- 2016	2016- 2018	2018- 2020
Barn under 18 år	959 000	961 000	965 000	974 000	978 000	981 000	984 000	984 000
Barn 0-5 år	226 000	230 000	236 000	244 000	246 000	239 000	236 000	230 000
Barn 6-10 år	302 000	295 000	294 000	295 000	304 000	314 000	317 000	310 000
Barn 11-17 år	432 000	436 000	435 000	434 000	428 000	428 000	431 000	444 000
Barn under 18 år som er innvandrere	25 364	28 460	35 000	41 000	48 000	51 000	57 000	59 000
Barn under 18 år som er norskfødte med innvandrerforeldre	48 302	54 823	62 000	70 000	80 000	95 000	107 000	120 000
Barn under 18 år som er innvandrere eller er norskfødte med innvandrerforeldre	73 666	83 283	96 000	111 000	128 000	146 000	164 000	179 000
Barn under 18 år som er innvandrere eller er norskfødte med innvandrerforeldre med landbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika eller Latin-Amerika	67 000	76 000	87 000	100 000	114 000	130 000	147 000	161 000
herav fra:								
Polen	900	1 800	5 000	9 000	12 000	15 000	17 000	18 000
Litauen		400	1 000	3 000	5 000	7 000	8 000	9 000
Russland	2 000	2 600	3 000	3 000	4 000	4 000	4 000	5 000
Bosnia-Hercegovina	3 200	3 000	3 000	3 000	3 000	3 000	3 000	3 000
Kosovo		4 000	4 000	4 000	4 000	4 000	4 000	4 000
Makedonia	800	700	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000
Tyrkia	3 800	4 000	4 000	4 000	4 000	4 000	4 000	4 000
Marokko	2 000	2 200	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000
Eritrea		900	1 000	2 000	3 000	4 000	6 000	8 000
Somalia	6 100	7 700	9 000	10 000	11 000	13 000	14 000	14 000
Afghanistan	1 900	2 600	3 000	3 000	4 000	4 000	5 000	5 000
Sri Lanka	4 200	4 400	5 000	4 000	4 000	4 000	4 000	3 000
Filippinene	1 000	1 200	1 000	2 000	2 000	2 000	3 000	3 000
India	1 700	1 700	2 000	2 000	2 000	2 000	3 000	3 000
Irak	6 400	7 400	8 000	9 000	9 000	9 000	10 000	10 000
Iran	3 100	3 000	3 000	3 000	3 000	4 000	4 000	4 000
Kina	900	1 000	1 000	1 000	1 000	2 000	2 000	2 000
Pakistan	8 000	7 900	8 000	8 000	8 000	7 000	7 000	7 000
Syria					1 000	2 000	7 000	12 000
Thailand	900	1 300	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000
Vietnam	5 100	5 200	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000	4 000
Chile	1 200	1 100	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000

Kilde: Inntekt og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Store regionale forskjeller i lavinntekt blant barn

Forekomsten av lavinntekt blant barnefamilier er først og fremst et storbyfenomen. I 2020 var det størst andel barn med vedvarende lavinntekt i byene Sarpsborg og Fredrikstad, der andelen var på henholdsvis 19,7 og 19,1 prosent. Andelen er også stor i Oslo og Drammen (se også Normann og Epland, 2022).

Det er imidlertid bydeler i både Oslo og Bergen som har større andeler barn i lavinntektsgruppen enn dette. I 2020 er det bydelen Stovner som har størst andel barn i lavinntektsgruppen. Hvert tredje barn i denne bydelen tilhørte en familie med vedvarende lavinntekt. Også bydelene Gamle Oslo, Søndre Nordstrand og Alna utmerker seg ved å ha en stor andel barn i lavinntektsgruppen. I

noen bydeler i hovedstaden har andelen barn i lavinntektshusholdninger gått noe ned de siste årene. Dette gjelder for eksempel for bydelene Gamle Oslo og Alna, mens den fortsetter å vokse i bydelen Stovner.

I Bergen er det først og fremst bydelen Årstad som skiller seg ut. I 2020 var lavinntektsandelen så stor som 25 prosent i denne bydelen. Denne andelen har økt hvert år siden 2013. Det er likevel en klart mindre andel barn i lavinntektsgruppen i Bergen, sammenlignet med Oslo, henholdsvis 11 prosent mot 17 prosent.

Det er færre barn i lavinntektsgruppen i Stavanger sammenlignet med Oslo og Bergen, 10,4 prosent i 2020. Det er heller ikke like store forskjeller bydelene i mellom, selv om Storhaug ligger noe høyere enn andre bydeler. Stavanger har likevel opplevd en mye raskere øning i lavinntektsandelene enn de andre storbyene. I noen bydeler er andelen barn i lavinntektshusholdninger doblet fra 2013 og til 2020. Dette skjedde i etterkant av «oljesjokket» i 2014, som særlig rammet denne byen ved at mange familier fikk reduserte inntekter.

Blant storbyene i landet er Trondheim som har minst andel barn i lavinntektshusholdninger, med en andel på 9,1 prosent i 2020. Det er også små bydelsforskjeller innen denne byen. Også i Trondheim har andelen barn i lavinntektshusholdninger økt de siste årene, men klart mindre enn i Stavanger.

Tabell 4.10.3 Andel barn under 18 år i husholdninger med vedvarende lavinntekt¹. Bydeler i de fire største byene. 2013-2020. Prosent

	Andel personer med lavinntekt, EU-skala 60 prosent av median							
	2011-2013	2012-2014	2013-2015	2014-2016	2015-2017	2016-2018	2017-2019	2018-2020
Oslo	16,5	16,9	17,5	17,7	17,8	17,8	17,7	17,2
Gamle Oslo	33,5	33,5	34,1	34,1	33,4	33,2	31,7	30,1
Grünerløkka	25,7	25,6	26,0	25,7	24,4	23,5	23,2	23,2
Sagene	24,4	23,4	22,6	21,9	22,1	21,3	21,2	20,3
Santhanshaugen	17,1	18,6	18,7	17,7	18,9	19,0	18,1	17,2
Frogner	13,8	14,0	14,4	14,2	14,9	15,9	16,1	15,6
Ullern	5,4	4,7	5,9	5,4	5,8	6,0	6,2	6,5
Vestre Aker	5,9	5,7	5,4	5,7	5,4	6,0	5,4	5,4
Nordre Aker	5,3	5,4	5,8	5,7	6,0	6,3	6,3	6,0
Bjerke	21,8	22,5	23,0	22,9	22,2	22,4	22,2	21,1
Grorud	21,8	23,5	24,6	24,8	24,2	23,2	24,3	23,0
Stovner	25,3	27,3	28,7	29,9	31,3	32,3	32,3	32,7
Alna	22,7	24,3	25,7	26,3	27,0	26,5	26,1	25,5
Østensjø	10,6	10,5	11,4	11,7	11,2	11,1	11,2	10,9
Nordstrand	7,2	6,7	7,2	6,8	7,1	7,0	6,9	6,9
Søndre Nordstrand	24,4	25,7	26,8	27,7	28,3	29,8	29,9	29,6
Stavanger	5,8	6,1	7,1	8,0	8,8	9,4	10,1	10,4
Hundvåg	5,7	6,1	7,9	8,9	9,3	10,0	10,0	11,4
Tasta	5,3	5,4	7,4	8,2	8,3	8,2	10,0	10,8
Eiganes/Våland	6,2	5,6	5,9	7,3	8,7	9,3	9,4	9,8
Madla	6,5	6,6	7,8	7,7	8,6	9,1	10,3	10,4
Storhaug	8,6	10,1	11,0	11,6	12,9	14,4	14,9	15,1
Hillevåg	6,3	6,8	7,3	9,0	9,2	9,8	10,3	12,2
Hinna	3,7	4,2	4,7	5,8	6,6	7,5	8,1	7,9
Finnøy	.	.	.	.	.	.	.	6,0
Rennesøy	.	.	.	.	.	.	.	6,4
Bergen	8,1	8,7	9,2	9,6	10,0	10,5	10,9	11,0
Arna	6,2	7,0	8,2	9,5	10,4	10,4	11,2	10,6
Bergenshus	12,8	14,0	14,4	14,5	14,2	14,1	14,7	15,1
Fana	5,2	5,4	5,7	5,9	5,9	6,3	5,8	5,9
Fyllingsdalen	5,5	6,2	5,8	5,7	6,2	6,8	7,8	7,8
Laksevåg	9,6	10,9	11,9	12,3	12,9	13,5	13,2	13,5
Ytrebygda	4,1	3,9	4,0	4,2	4,9	5,5	5,6	6,1
Årstad	18,6	19,8	21,3	22,4	22,8	23,1	24,9	24,9
Åsane	6,3	6,6	6,9	7,3	7,7	8,4	9,1	9,2
Trondheim	6,6	7,2	7,5	7,5	7,7	8,1	8,9	9,1
Midtbyen	5,9	6,2	6,3	6,2	6,0	6,4	7,2	7,6
Østbyen	5,8	6,5	6,9	6,8	7,0	7,2	8,7	8,5
Lerkendal	6,2	6,9	6,9	7,3	7,8	8,0	8,9	8,8
Heimdal	8,8	9,9	10,3	10,3	10,6	10,9	11,3	11,4

¹ Gjennomsnittlig treårsinntekt under hhv. 50 og 60 prosent av mediangjennomsnittet i treårsperioden.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

5. Sosiale indikatorer for lavinntektsgrupper

5.1. Sosiale indikatorer for barnefamilier

Lene Sandvik og Håvard Bergesen Dalen

Hovedpunktene i dette kapittelet kan oppsummeres ved:

- I motsetning til tidligere år med svak vekst, finner vi en nedgang i andelen barn under 18 år med lavinntekt i 2019 og 2020. Det kan sees i sammenheng med en realinntektsvekst for barnefamilier i samme periode. Økt barnetrygd og lavere innvandring har nok også bidratt, da stadig flere av barna som havner i lavinntektsgruppen har innvandrerbakgrunn.
- Andelen par med barn under 18 år med lavinntekt har gått ned, samtidig som andelen fortsetter å øke blant enslige forsørgere.
- I likhet med tidligere år, er andelen enslige forsørgere med lavinntekt som er utenfor arbeidsmarkedet fallende. For par med barn i lavinntektshusholdninger har vi siden 2017 sett en noe sterkere tilknytning til arbeidslivet, etter en periode preget av stadig svakere tilknytning.
- Enslige forsørgere med lavinntekt er mer økonomisk utsatt og lever i større grad av overføringer enn par med barn i lavinntektsgruppen, men disse forskjellene har blitt mindre.
- Svak nedgang i andel som primært lever av yrkesinntekt, særlig blant lavinntektsgruppene. Dette kan sees i sammenheng med økte overføringer, som dagpenger og lønnskompensasjon, som følge av lønnsreduksjon grunnet koronarestriksjoner i 2020.
- Andelen enslige forsørgere og barnefamilier med lav inntekt som eier bolig har falt noe de siste årene.
- En av fem enslige forsørgere har problemer med å få endene til å møtes.
- Nesten halvparten av enslige forsørgere og barnefamilier med lav inntekt har problemer med å betale en uforutsett avgift, mot en av fire i befolkningen i alt.
- Materielle og sosiale mangler er også langt mer utbredt blant enslige forsørgere og barnefamilier med lav inntekt enn i befolkningen i alt.

Andelen husholdninger med barn har gått betraktelig ned de siste tiårene. Ved utgangen av 2020 bodde det barn i 25 prosent av alle husholdninger. Tilsvarende andel var nesten 30 prosent ved utgangen av 2004. I denne perioden har det særlig vært en nedgang i andelen husholdninger som består av mor eller far med små barn (0-5 år). Samtidig har andelen aleneboende og par uten hjemmeboende barn vokst (Statistisk sentralbyrå, 2022a).

Samlivsformen blant foreldre til barn under 18 år har holdt seg relativt stabil siden 2014. Ifølge SSBs befolkningsstatistikk bodde 77 prosent av alle barn under 18 år med enten gifte eller samboende foreldre i 2020. Videre bodde 7 prosent i en husholdning med én forelder og steforelder og 16 prosent bodde med kun én forelder (Statistisk sentralbyrå, 2022b).

Ved utgangen av 2020 var det rundt 1 109 600 barn under 18 år som var registrert bosatt i Norge. Samtidig som det har vært en svak nedgang i antall barn, har det vært en jevn vekst i andelen barn som bor i en husholdning der hovedinntektstaker har innvandrerbakgrunn. Siden 2004 har andelen barn som enten har innvandret, eller er barn av innvandrere, økt fra 8 prosent til omtrent 24 prosent i 2020. Barnefamilier overlapper også med andre lavinntektsgrupper. I likhet med 2017, bodde 7 prosent av alle barn i en husholdning der hovedinntektstaker enten var langtidsledig, uføretrygdet eller AAP-mottaker i 2020. I alt var det 5 prosent av alle barn som bodde i en husholdning som mottok sosialhjelp.

I dette kapitlet ser vi nærmere på sosiale indikatorer for barn og barnefamilier. Mer konkret vil vi se på husholdninger med enslige forsørgere og par med barn – begge familietyper med minst ett barn i alderen 0-17 år. Vi ser også på indikatorer for alle barn under 18 år i alt.

Lavinntekt

Par med barn under 18 år har generelt et høyt inntektsnivå, sett i forhold til husholdninger i alt. I likhet med tidligere år har par med større barn høyere husholdningsinntekt etter skatt, sammenlignet med par med mindre barn. I motsetning til tidligere år finner man nå den største inntektsveksten i familiegruppen par med små barn. Samtidig som median husholdningsinntekt etter skatt er 545 000 kroner for alle husholdninger, har par med små og store barn en inntekt på henholdsvis 836 000 og 964 000 kroner i 2020 (Statistisk sentralbyrå, 2022c). Dette gjenspeiles også i andelen som tilhører lavinntektshusholdninger, hvor par med barn har lavere lavinntektsandeler sammenlignet med befolkningen som helhet, som vist i tabell 5.1.1.

Blant enslige forsørgere tilhører 30,8 prosent en lavinntektshusholdning. Dette er betydelig mer sammenlignet med andelen i hele befolkningen (11,0 prosent). For par med barn er andelen med lavinntekt derimot lavere enn for befolkningen som helhet (8,2 prosent). Vi finner videre at trenden med jevnt økende andel med lavinntekt har snudd for befolkningen samlet og for par med barn, samtidig som den har fortsatt for enslige forsørgere. Andel par med barn med lavinntekt gikk ned fra 8,6 prosent til 8,2 prosent fra 2019 til 2020. For enslige forsørgere økte andelen i samme periode fra 30,4 til 30,8. prosent¹⁰. Når vi ser på alle barn under 18 år, var det 7 800 færre barn i lavinntektshusholdninger i 2020 sammenlignet med 2017.

Tabell 5.1.1 Prosentvis andel og antall¹ med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). 2017-2020

	2017	2018	2019	2020
Hele befolkningen uten studenter	5 130 925	5 166 774	5 207 512	5 226 906
Andel med lavinntekt	11,2	11,2	11,2	11,0
Antall med lavinntekt	574 700	578 700	583 200	575 000
Enslige forsørgere²	294 396	287 584	287 823	288 457
Andel med lavinntekt	30,1	30,6	30,4	30,8
Antall med lavinntekt	88 600	88 000	87 500	88 800
Par med barn 0-17 år²	1 957 119	1 952 768	1 944 845	1 933 705
Andel med lavinntekt	8,8	8,9	8,6	8,2
Antall med lavinntekt	172 200	173 800	167 300	158 600
Barn under 18 år²	1 126 657	1 120 422	1 116 512	1 109 625
Andel med lavinntekt	13,3	13,4	13,1	12,8
Antall med lavinntekt	149 800	150 100	146 300	142 000

¹ Avrundede tall.

² Her er det inkl. studenter

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Tabell 12599

Tabell 5.1.1 viser andelen personer med lavinntekt i ulike barnefamilier *inkludert* personer i studenthusholdninger. Hvis vi ekskluderer studenthusholdninger, finner vi at andelen med lavinntekt var på 7,8 prosent blant par med barn og 29,8 prosent blant enslige forsørgere i 2020. Det er dermed ikke særlig store forskjeller i andelen med lavinntekt om man inkluderer studenthusholdninger eller ikke i gruppen.

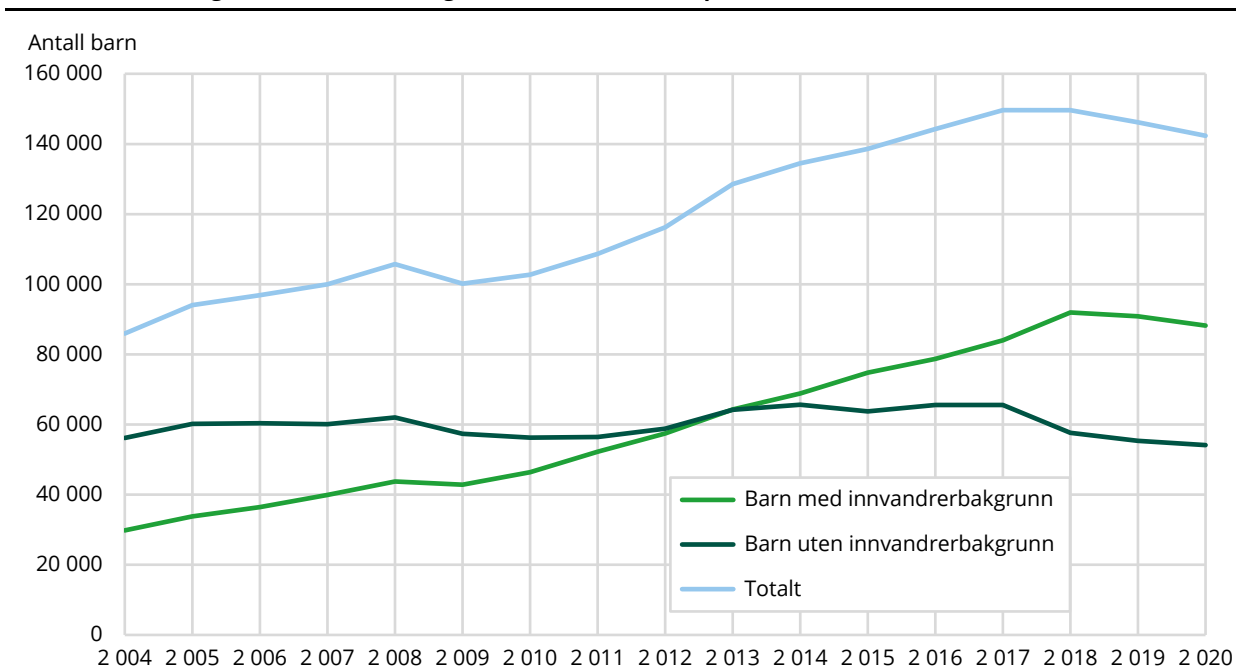
¹⁰ En grunn til at enslige med barn øker sin andel i lavinntektsgruppen kan imidlertid være at mange her mottar private barnebidrag, og ikke har denne inntekten med i datagrunnlaget. Inntektsstatistikken dekker kun barnebidrag administrert av det offentlige. Forsøk på å beregne slike private barnebidrag har vist at inntekten til enslige mødre med barn da øker med ca. 3 prosent og lavinntektsandelen faller med om lag 4 prosentpoeng (Epland, Normann og Kirkeberg, 2022).

<https://iariw.org/wp-content/uploads/2022/08/Epland-et-al-IARIW-2022.pdf>

Endring i trenden av jevn vekst i lavinntektsandel kan kanskje forklares ved mindre innvandring de siste årene (Statistisk sentralbyrå, 2022d). I 2020 var nedgangen i innvandring særlig stor, som følge av innreiserestriksjoner under Covid-19 pandemien. Økt innvandring av barnefamilier der foreldre enten har svak tilknytning til arbeidsmarkedet, eller hvor det kun er én i familien som er i arbeid, har tidligere vært forklaring på den jevne veksten. Det er derfor rimelig å anta at innreiserestriksjoner kan bidra til færre familier med lavinntekt. Videre fikk også barnefamilier mer å rutte med i 2019, da barnetrygden økte for første gang siden 1996, fra 970 kroner til 1054 kroner i måneden. Familier med barn under 6 år fikk en ytterligere økning fra 1. september 2020 på 300 kroner (NAV, 2022a).

Barn med innvandrerbakgrunn utgjør en stadig større andel av alle barn med lavinntekt. Siden 2013 har det vært flere barn med innvandrerbakgrunn blant dem som tilhører lavinntektsusholdninger, enn de uten innvandrerbakgrunn. Av de 142 300 barna med årlig lavinntekt i 2020, der vi utelater barn av studenter og fosterbarn, hadde 88 200 innvandrerbakgrunn. Det vil si at 62 prosent av barna i lavinntektsgruppen hadde innvandrerbakgrunn ved utgangen av 2020, mot 45 prosent ti år tidligere.

Figur 5.1.1 Antall barn under 18 år i husholdninger med årlig med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). Totalt, barn med og uten innvandrerbakgrunn. 2004-2020. Antall personer

Kilde: Statistisk sentralbyrå, Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger.

Yrkestilknytning

Barnefamilier har en sterk og stabil tilknytning til arbeidslivet. I 2020 var det nær 9 prosent av alle barn under 18 år som tilhørte en husholdning der ingen personer hadde yrkestilknytning. I likhet med lavinntekt, har trenden med svak vekst i andel uten yrkestilknyttede for husholdninger med barn under 18 år, snudd. Andelen økte fra 8,2 prosent i 2011 til 9,3 prosent i 2017, for så å avta til 8,6 prosent i 2020.

For hele befolkningen samlet har veksten i andelen uten yrkestilknytning fortsatt, og var i 2020 på 24 prosent. Sammenlignet med befolkningen under ett, har barnefamilier i tillegg oftere yrkesinntekter som viktigste inntektskilde. Mens 88 prosent av alle barn tilhørte en husholdning som i hovedsak lever av yrkesinntekt i 2020, var tilsvarende andel i hele befolkningen 72 prosent. Det har likevel vært en liten nedgang fra 2019 til 2020 i andel personer i husholdninger der yrkesinntekt er den største inntekten for alle gruppene vi ser på. Dette kan sees i sammenheng med økte overføringer,

som dagpenger og lønnskompensasjon, som følge av lønnsreduksjon grunnet koronarestriksjoner i 2020.

Tabell 5.1.2 Indikatorer¹ for yrkestilknytning. 2017-2020. Prosent

	2017	2018	2019	2020
Andel personer i husholdninger uten noen yrkestilknyttede				
Hele befolkningen uten studenter	23,9	24	24,1	24,3
Med lavinntekt	64,5	64,2	64,3	64,0
Enslige forsørgere²				
Med lavinntekt	66,3	65,4	64,9	64,5
Par med barn 0-17 år²				
Med lavinntekt	41,7	41,5	40,4	39,2
Barn under 18 år²				
Med lavinntekt	52,1	51,2	50,4	49,7
Andel personer i husholdninger der yrkesinntekt er største inntekt				
Hele befolkningen uten studenter	73,0	73,1	73,2	72,0
Med lavinntekt	40,1	40,8	40,8	37,9
Enslige forsørgere²				
Med lavinntekt	36,6	37,9	38,0	35,3
Par med barn 0-17 år²				
Med lavinntekt	55,8	56,6	57,5	54,0
Barn under 18 år²				
Med lavinntekt	46,9	48,3	48,8	45,6

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.5.

² Her er det inkl. studenter

Kilde: Statistisk sentralbyrå, Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Tabell 12598

Det er imidlertid også her store forskjeller innen gruppene av barnefamilier. Nesten 29 prosent av de som bodde i enslige forsørgerhusholdninger hadde ingen yrkestilknyttede i husholdningen i 2020. Til sammenlikning var denne andelen på rundt 4 prosent i parhusholdninger med barn. Forskjellene mellom familietyperne er også store når vi ser på andel personer i husholdninger der yrkesinntekter er den viktigste inntektskilden. I gruppen enslige forsørgere hadde 69 prosent yrkesinntekt som viktigste inntektskilde i 2020. Denne andelen har holdt seg relativt stabilt rundt 70 prosent i perioden 2011-2020. Tilsvarende andel var langt større for gruppen par med barn, der 93 prosent hadde yrkesinntekt som viktigste inntektskilde i 2020 - også her har andelen vært stabil over tidsperioden.

Fra tabell 5.1.2 kan en klart se den sterke sammenhengen mellom manglende tilknytning til arbeidslivet og lavinntekt. Blant alle barn under 18 år i lavinntektsgruppen bodde halvparten i en husholdning uten noen yrkestilknyttede personer i 2020, sammenlignet med under 9 prosent for alle barn under 18 år. I motsetning til tidligere år, har det likevel vært en nedgang på rundt 2 prosentpoeng siden 2017, og i 2020 er andelen på nivå med 2012. Også blant enslige forsørgere med lavinntekt ser vi en svak nedgang i andelen uten yrkestilknytning de siste årene. Siden 2016 har andelen gått ned med omtrent 2 prosentpoeng til 65 prosent i 2020. Blant par med barn med lavinntekt er det først fra 2018 vi ser en svak nedgang, fra rett under 42 prosent til 39 prosent i 2020.

Utdanning

Mens 17 prosent av alle personer tilhører en husholdning der hovedinntektstaker har lav utdanning, gjelder dette for kun 14 prosent av alle barn under 18 år. For personer som tilhører husholdningstypen par med barn, har kun 12 prosent en hovedinntektstaker med lav utdanning. For de som tilhører enslig forsørgerhusholdning, gjelder dette derimot for hele 24 prosent. Blant lavinntekts-husholdninger er derimot ikke forskjellene så store, selv om det fortsatt er litt vanligere med lav

utdanning blant enslige forsørgere enn par med barn også i denne gruppen. Vi finner at nesten 41 prosent av alle barn under 18 år bor i en husholdning der hovedinntektstaker har lavt utdanningsnivå, som er på linje med lavinntektsgruppen som helhet.

Tabell 5.1.3 Indikator¹ for utdanning, 2017-2020. Prosent

	2017	2018	2019	2020
Andel personer i husholdninger der hovedinntektstaker har lav utdanning				
Hele befolkningen uten studenter	17,9	17,5	17,6	17,4
Med lavinntekt	38,6	38,3	39,9	39,8
Enslige forsørgere²				
Med lavinntekt	40,9	40,3	42,7	42,9
Par med barn 0-17 år²				
Med lavinntekt	33,8	33,6	36,7	37,8
Barn under 18 år²				
Med lavinntekt	37,6	37,2	40,0	40,9

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kap. 2.5.

² Her er det inkl. studenter

Kilde: Statistisk sentralbyrå, Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Tabell 12598

Som vist tidligere, er det mange barn i lavinntektshusholdninger med innvandrerbakgrunn. I kapittel 5.4 viser vi at det er relativt mange innvandrerhusholdninger der hovedinntektstaker har ukjent utdanningsnivå.

Økonomisk utsatthet

4,5 prosent av alle personer bor i en husholdning som mottar bostøtte. For lavinntekts-husholdninger er andelen nesten seks ganger større (30 prosent), som vist i tabell 5.4.1. Barn under 18 år mottar i større grad bostøtte, sammenlignet med befolkningen som helhet (7 prosent for alle, og 41 prosent av de med lavinntekt), mens parhusholdninger med barn i mindre grad får bostøtte (4 prosent for alle, og 35 prosent av de med lavinntekt). Enslige forsørgere er klart mer økonomisk utsatt enn par med barn. Hele 21 prosent mottok bostøtte i 2020, og blant dem med lavinntekt gjaldt det nær halvparten.

Det har de siste årene vært en svak nedgang i andel personer som bor i en husholdning som er avhengig av bostøtte, både når vi ser på hele befolkningen og når vi ser på lavinntektshusholdninger. I 2020 er andelen som mottar bostøtte 0,6 prosentpoeng lavere enn i 2017 for hele befolkningen. For lavinntektshusholdninger har andelen blitt redusert med 3,3 prosentpoeng i samme tidsperiode.

For barnefamiliene, både med og uten lavinntekt, har det vært en svakere nedgang i samme tidsperiode, sammenlignet med hva vi finner i hele befolkningen. Og ser vi på endringen fra 2018 til 2020, finner vi at det i motsetning til hele befolkningen, har vært en svakt negativ utvikling med noe større andel som mottar bostøtte.

Tabell 5.1.4 Indikatorer¹ for økonomisk utsatthet. 2017-2020. Prosent

	2017	2018	2019	2020
Andel personer i husholdninger som mottar bostøtte				
Hele befolkningen uten studenter	5,1	4,6	4,5	4,5
Med lavinntekt	29,2	27,0	26,0	25,9
Enslige forsørgere	20,9	19,8	20,0	20,6
Med lavinntekt	49,2	47,6	47,9	48,3
Par med barn 0-17 år	4,3	3,8	3,8	3,9
Med lavinntekt	35,8	32,5	32,9	34,9
Barn under 18 år	7,5	6,9	7,0	7,2
Med lavinntekt	41,5	38,9	39,4	41
Andel personer i husholdninger som mottar sosialhjelp				
Hele befolkningen uten studenter	5,0	5,0	4,8	4,5
Med lavinntekt	24,3	24,2	23,2	21,4
Enslige forsørgere	15,8	16,1	15,8	14,9
Med lavinntekt	35,4	36,0	35,5	32,9
Par med barn 0-17 år	4,5	4,6	4,5	4,3
Med lavinntekt	33,3	34,1	33,4	32,4
Barn under 18 år	6,9	7,0	6,8	6,5
Med lavinntekt	35,1	35,9	35,3	33,6
Andel personer i husholdninger som mottar både bostøtte og sosialhjelp				
Hele befolkningen uten studenter	3,0	2,8	2,7	2,5
Med lavinntekt	18,3	17,4	16,6	15,5
Enslige forsørgere	12,6	12,6	12,5	11,9
Med lavinntekt	30,3	30,4	30,2	28,2
Par med barn 0-17 år	3,0	2,8	2,7	2,7
Med lavinntekt	26,6	25,2	24,9	25,2
Barn under 18 år	5,0	4,8	4,7	4,6
Med lavinntekt	29,1	28,2	27,9	27,4

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.5.

Kilde: Statistisk sentralbyrå, Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Tabell 12598

Vi finner mye av de samme tendensene når vi ser på andel som mottar sosialhjelp i 2020. I underkant av 5 prosent av alle personer bor i en husholdning som er avhengig av sosialhjelp. Blant lavinntektshusholdninger gjelder det nesten fem ganger flere (21 prosent). Parfamilier er i minst grad avhengig av sosialhjelp (4 prosent), og det er blant enslige forsørgere vi finner den høyeste andel mottakere (15 prosent). Ser vi på barnefamilier med lavinntekt, er det omtrent like vanlig for par med barn å motta sosialhjelp som for enslige forsørgere, hvor andelen sosialhjelpsmottakere ligger på rundt 32-33 prosent.

Ser vi på utviklingen over tid, finner vi at etter flere år med svak vekst i andel som mottar sosialhjelp, har tendensen snudd de siste to årene, og er i 2020 på nivå med 2012. For barnefamilier, er det i hovedsak blant enslige forsørgere, både med og uten lavinntekt, vi har sett den største nedgangen. Blant parfamilier har nedgangen vært mindre, og andelen som er avhengig av sosialhjelp er fortsatt nesten 7 prosentpoeng høyere i 2020 enn den var i 2011.

Også når vi ser på barnefamilier med lavinntekt som mottar både sosialhjelp og bostøtte, finner vi at par med barn stadig sterkere kjennetegnes av at de faller utenfor arbeidslivet og er avhengige av økonomiske stønader, samtidig som denne utviklingen ikke gjelder i samme grad for enslige forsørgere. I 2011 mottok 26 prosent av enslige forsørgere med lavinntekt sosialhjelp og bostøtte. Blant par med barn i lavinntektsgruppen gjaldt det tilsvarende for 18 prosent. I 2011 var det altså 7 prosentpoeng som skilte andelen mottakere av sosialhjelp og bostøtte. Utviklingen over tid har vært svakere for enslige forsørgere enn for parfamiliene. I 2020 er andelen sosialhjelps- og

bostøttemottakere blant enslige forsørgere med lavinntekt 28 prosent, altså nesten 3 prosentpoeng mer enn i 2011. For parfamiliene i lavinntektsgruppen har tilsvarende andel økt til 25,2 prosent, som tilsvarer en økning på 7 prosentpoeng. I 2020 er det kun 3 prosentpoeng som skiller par med barn fra enslige forsørgere. Statistikk over økonomisk sosialhjelp viser samtidig at selv om andelen sosialhjelpsmottakere har vært mer stabil blant enslige forsørgere, er det stadig flere enslige forsørgere som har sosialhjelp som sin hovedinntekt (Statistisk sentralbyrå, 2022e).

Rente- og gjeldsbelastning

Barnefamilier har fått stadig mindre rentebelastning de siste årene. I 2020 bodde nesten 6 prosent av alle barn under 18 år i en husholdning der renter utgjorde minst 15 prosent av samlet husholdningsinntekt. Samtidig har gjeldsgraden økt over hele tidsperioden og andelen barn i husholdninger med høy gjeldsbelastning, det vil si gjeld på minst tre ganger samlet inntekt, har økt fra 29 prosent i 2017 til nesten 32 prosent i 2020. Det samme mønsteret finner vi også blant barn i lavinntektshusholdninger, men i svakere grad, som vist i tabell 5.1.5.

Tabell 5.1.5 Indikatorer¹ for rente- og gjeldsbelastning, 2017-2020. Prosent

	2017	2018	2019	2020
Andel personer i husholdninger med høy rentebelastning				
Hele befolkningen uten studenter	5,9	5,7	6,5	4,7
Med lavinntekt	10,0	9,9	10,5	9,1
Enslige forsørgere	10,1	9,5	10,8	7,7
Med lavinntekt	10,4	9,9	10,5	8,3
Par med barn 0-17 år	6,5	6,3	7,2	4,9
Med lavinntekt	11,9	11,8	12,7	10,6
Barn under 18 år	7,3	7,0	8,0	5,5
Med lavinntekt	10,9	10,8	11,6	9,4
Andel personer i husholdninger med høy gjeldsbelastning				
Hele befolkningen uten studenter	21,3	21,9	22,0	22,8
Med lavinntekt	18,7	19,2	19,3	20,1
Enslige forsørgere	32,4	33,1	33,2	34,6
Med lavinntekt	21,5	21,8	21,5	22,6
Par med barn 0-17 år	28,3	29,2	29,4	30,4
Med lavinntekt	23,2	24,0	23,7	24,7
Barn under 18 år	29,3	30,2	30,4	31,5
Med lavinntekt	22,1	23,0	22,6	23,6

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.5.

Kilde: Statistisk sentralbyrå, Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Tabell 12598

Mens rentebelastningen har falt mer for enslige forsørgere enn par med barn i perioden 2017-2020, har enslige forsørgere fremdeles rundt 1,5 ganger så stor rentebelastning som par med barn. Enslige forsørgere i alt har også i større grad høy gjeldsbelastning enn par med barn.

Blant lavinntektshusholdningene, har derimot enslige forsørgere mindre rentebelastning enn par med barn. Enslige forsørgere har også i litt mindre grad stor gjeldsbelastning. Mens andelen par med barn med lavinntekt med stor gjeld i forhold til inntekt økte fra 23 til 25 prosent mellom 2017 og 2020, økte tilsvarende andel blant enslige forsørgere med lavinntekt fra 22 til 23 prosent.

Inntektssammensetning

Restriksjonene som følge av Covid-19 har satt sitt preg på inntektssammensetningen for barnefamilie i pandemiåret 2020. Yrkesinntektens andel av samlet inntekt har gått noe ned, samtidig som overføringens andel har gått noe opp. Barn under 18 år som ikke er i lavinntektsgruppen, tilhører stort sett husholdninger som i hovedsak lever av yrkesinntekt. I 2020 utgjorde yrkesinntekt i gjennomsnitt 81 prosent av samlet inntekt for disse husholdningene. Dette var 2

prosentpoeng lavere sammenlignet med året før pandemien inntraff. Overføringer, derimot, økte med 1 prosentpoeng, og utgjorde i snitt 13 prosent, som vist i tabell 5.1.6. Pandemien ser derimot ikke ut til å ha påvirket kapitalinntektenes andel, som i likhet med 2019 i snitt utgjorde 5 prosent av samlet inntekt i 2020.

Barn som havner i lavinntektsgruppen, lever ofte i husholdninger som er avhengige av ulike stønader. I 2020 mottok disse husholdningene i gjennomsnitt 54 prosent av samlet inntekt gjennom ulike overføringer, som sosialhjelp, barnetrygd, arbeidsavklaringspenger, uføretrygd og introduksjonsstønad. Dette er en økning på 2 prosentpoeng fra 2019.

Tabell 5.1.6 Inntektssammensetning for hele befolkningen, barn og barnefamilier¹. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2020. Prosent og kroner

	Hele befolkningen uten studenter			Barn under 18 år			Enslige forsørgere			Par med barn 0-17 år		
	I alt	Ikke lav-inntekt	Med lav-inntekt ²	I alt	Ikke lav-inntekt	Med lav-inntekt ²	I alt	Ikke lav-inntekt	Med lav-inntekt ²	I alt	Ikke lav-inntekt	Med lav-inntekt ²
Yrkesinntekt	67	68	34	79	81	44	69	75	34	82	82	52
Kapitalinntekter ³	6	6	2	5	5	1	4	4	1	5	5	2
Overføringer	27	26	64	15	13	54	28	21	65	13	12	47
<i>Herav:</i>												
Ytelser fra folketrygden	16	15	41	4	3	15	10	7	26	3	3	11
<i>Herav:</i>												
Arbeidsavklaringspenger	1	1	6	1	1	5	3	2	8	1	1	5
Uføretrygd	4	4	14	2	2	7	4	3	11	2	1	6
Overgangsstønad	0	0	0	0	0	2	2	1	6	0	0	0
Dagpenger ved arbeidsledighet ⁴	1	1	4	2	1	4	2	1	4	2	1	5
Kontantstøtte	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Stønad til barnetilsyn	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Mottatt underholdsbidrag ⁵	0	0	1	0	0	2	2	1	4	0	0	0
Studiestipend	0	0	2	0	0	3	1	0	2	0	0	3
Sykepenger	2	2	2	2	2	3	3	4	3	2	2	3
Foreldrepenger	1	1	1	3	3	2	1	1	2	3	3	3
Kvalifiseringsstønad	0	0	1	0	0	1	0	0	1	0	0	1
Barnetrygd	1	1	2	2	2	7	4	4	8	2	2	5
Bostøtte	0	0	2	0	0	3	1	0	5	0	0	2
Sosialhjelp	0	0	4	1	0	6	1	1	6	0	0	5
Introduksjonsstønad	0	0	1	0	0	4	0	0	1	0	0	4
Samlet inntekt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Samlet inntekt	880 500	981 900	265 400	1 267 400	1 374 100	500 100	623 500	722 800	352 100	1 363 000	1 426 000	537 700
Samlet inntekt etter skatt	653 900	724 700	223 400	926 600	997 600	415 900	484 500	549 700	306 400	986 900	1 029 500	428 900
Inntekt etter skatt pr. forbruksenhet (EU-skala) ⁶	425 700	468 800	164 200	424 700	458 700	180 000	320 300	369 100	186 700	460 800	482 800	173 600
Antall personer i husholdningen	2,1	2,2	1,7	4,2	4,1	4,4	2,6	2,5	2,9	4	4	4,4
Antall barn under 18 år	0,4	0,5	0,4	2,1	2	2,6	1,4	1,3	1,7	1,8	1,8	2,2
Antall husholdninger	2 571 484	2 120 085	451 399	1 100 891	966 504	134 387	110 044	80 583	29 481	482 871	448 601	34 270

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Lavinntekt er definert som inntekt under 60 prosent av medianinntekten for alle. EU-skala.

³ Negative kapitalinntekter er satt lik 0.

⁴ Dagpenger ved arbeidsledighet inkluderer i 2020 også lønnskompensasjon til permitterte, men ikke forskudd på dagpenger.

⁵ Omfatter kun offentlig avtalt barnebidrag.

⁶ Omfatter også negative kapitalinntekter.

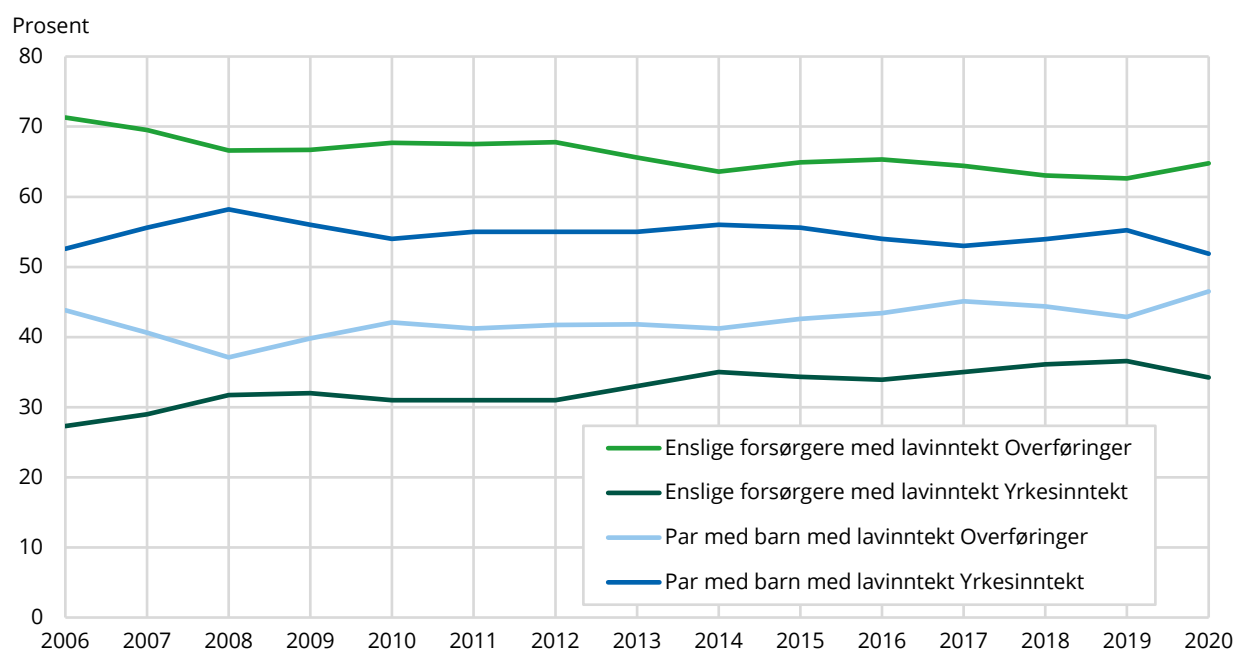
Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå

Enslige forsørgerhusholdninger er generelt mer avhengige av ulike overføringer enn par med barn under 18 år. Selv blant de uten lavinntekt utgjorde overføringer omtrent en femtedel av samlet inntekt i 2020. Barnetrygd, overgangsstønad, sykepenger og uføretrygd var i snitt de viktigste inntektspostene for denne gruppen. Ser vi på husholdninger der hovedinntektstaker er enslig forsørger og har lavinntekt, finner vi at disse i gjennomsnitt fikk 65 prosent av samlet inntekt fra ulike stønader. Også for denne gruppen har overføringenes andel økt med 2 prosentpoeng fra forrige år. For denne gruppen er arbeidsavklaringspenger, barnetrygd, uføretrygd, overgangsstønad, introduksjonsstønad, sosialhjelp og underholdsbidrag (gjennom offentlig avtale) de viktigste. Introduksjonsstønadens andel av samlet inntekt gikk likevel ned fra 2 prosent i 2019 til 1 prosent i 2020, trolig som følge av innreiserestriksjoner i forbindelse med Covid-19.

Par med barn uten lavinntekt lever i stor grad av yrkesinntekter og litt kapitalinntekter, mens 12 prosent av inntekten kommer gjennom stønader som foreldrepenger, sykepenger og barnetrygd – 1 prosentpoeng mer enn i 2019. Lavinntektshusholdninger som består av par med barn under 18 år får i snitt litt over halvparten av samlet inntekt gjennom overføringer. Det er også i denne gruppen vi finner at overføringens andel har økt mest fra 2019, fra i snitt 43 prosent til 47 prosent i 2020. For denne gruppen er uføretrygd, barnetrygd, dagpenger, arbeidsavklaringspenger, sosialhjelp og introduksjonsstønad, viktige inntektskilder. Også for denne gruppen har introduksjonsstønadens andel likevel gått noe ned i 2020, og utgjør i gjennomsnitt 4 prosent av samlet inntekt, mot 6 prosent i 2019.

Vi ser også fra tabell 5.6.1 at det i lavinntektshusholdningene er gjennomsnittlig flere barn enn i husholdninger uten lavinntekt, både blant enslige forsørgere og par med barn. Dermed blir det flere å fordele samlet inntekt på i disse husholdningene, og dermed lavere inntekt per forbruksenhet.

Hvis vi ser på inntektssammensetningen over en lengre tidsperiode, ser vi at tross nedgangen i pandemiåret, har yrkesinntekt blitt en noe viktigere inntektskilde for enslige forsørgere i lavinntektsgruppen. I årene etter finanskrisen, fra 2010 til 2020 økte andelen yrkesinntekt av samlet inntekt fra 31 til 34 prosent. Hadde vi kun sett på 2010-2019, ville økningen vært på 6 prosentpoeng. Ettersom disse husholdningene får lite i kapitalinntekter, betyr det at denne gruppen dermed stadig får litt mindre av sin samlede inntekt gjennom overføringer, som man kan se fra figur 5.1.2. Sammensetningen av hvilke overføringer de mottar har også endret seg. Mens andelen barnetrygd, arbeidsavklaringspenger og overgangsstønad av samlet inntekt har falt, har uføretrygd, sosialhjelp og introduksjonsstønad blitt viktigere inntektsposter. Blant par med barn med lavinntekt, har derimot yrkesinntekt blitt litt mindre viktig i samme periode, mens overføringsandelen har vokst fra 42 til 47 prosent av samlet husholdningsinntekt. Det er særlig introduksjonsstønad som har blitt en stadig viktigere inntektskilde for denne gruppen de siste årene, noe som gjenspeiler at det er kommet flere innvandrerefamilier til Norge de siste årene. Igjen skiller 2020 seg ut, med en nedgang fra 6 prosent i 2019 til 4 prosent i 2020. Videre har også sosialhjelp og uføretrygd blitt viktigere inntektsposter, mens arbeidsavklaringspenger og barnetrygd er blitt mindre viktige inntektskilder. For nærmere beskrivelse, se (Omholt E. L., 2018).

Figur 5.1.2. Overføringer (inkl. syke- og foreldrepenger) og yrkesinntekt som andel av samlet inntekt før skatt for husholdninger¹ i lavinntektsgruppen (EU-skala 60 prosent). 2006-2020. Prosent

¹Husholdninger der hovedinntektstaker er student, er ikke inkludert. I 2018 er en ekstrem observasjon ekskludert.

Kilde: Innteks- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Inntektsfordeling

Etter en periode med negativ realinntektsvekst, har barnefamilier opplevd en svak realinntektsvekst i 2019 og 2020, målt som median inntekt etter skatt. Blant barnefamiliene var realveksten størst hos par med barn der yngste barn er 0-6 år, og tilnærmet lik blant enslige foreldre.

Som tabell 5.1.7 viser, er det mindre inntektsulikhet blant husholdninger med barn enn i befolkningen som helhet. Ser vi på ulikhetsmålene *Gini-koeffisienten*, der 0 betyr ingen ulikhet og 1 betyr full ulikhet, og *S80/S20*, som deler gjennomsnittsinntekten til den rikeste femtedelen på gjennomsnittet for den femtedelen med lavest inntekt, finner vi at inntektsulikheten økte i perioden 2011 til 2015, for så å avta i perioden 2016-2020. Ser man bort fra hoppet i ulikhet i 2015, har «forskjellen-i-forskjellene» i inntektsulikheten mellom enslige forsørgere og par med barn blitt redusert de siste ti årene, og siden 2018 et det knapt ingen forskjell i nivå på ulikheten mellom gruppene. Det kraftige hoppet i inntektsulikhet, og da særlig for par med barn, i 2015 kan sees i sammenheng med en sterk økning i aksjeutbytter dette året, som igjen kom som følge av økt beskatning av slike inntekter året etter. Dette er inntekter som hovedsakelig mottas av husholdninger i toppen av inntektsfordelingen. Samme år opplevde også flere husholdningsgrupper at de fikk redusert de gjennomsnittlige yrkesinntektene. Ser vi kun på endringen fra 2019 til 2020, finner vi at par med barn har opplevd noe redusert inntektsulikheten i pandemiåret, samtidig som ulikheten har økt noe blant enslige forsørgere.

Tabell 5.1.7 Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)¹. 2017-2020

	2017	2018	2019	2020
S80/S20²				
Hele befolkningen uten studenter	3,70	3,67	3,69	3,70
Enslige forsørgere	3,20	3,18	3,13	3,14
Par med barn 0-17 år	3,22	3,21	3,21	3,14
Barn under 18 år	3,47	3,49	3,48	3,40
P90/P10³				
Hele befolkningen uten studenter	2,83	2,83	2,83	2,82
Enslige forsørgere	2,43	2,42	2,42	2,40
Par med barn 0-17 år	2,51	2,54	2,49	2,46
Barn under 18 år	2,72	2,77	2,71	2,69
Gini-koeffisient⁴				
Hele befolkningen uten studenter	0,255	0,253	0,253	0,255
Enslige forsørgere	0,228	0,228	0,225	0,226
Par med barn 0-17 år	0,229	0,228	0,227	0,225
Barn under 18 år	0,241	0,242	0,240	0,238

¹ Omfatter også negative beløp. Personer i studenthusholdninger er utelatt. Ekstrem observasjon ekskludert i 2018

² S80/S20 er forholdet mellom gjennomsnittsinntektene til rikeste og fattigste 20 prosent i gruppen.

³ P90/P10 er forholdstallet mellom inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 9 og desil 10 (P90) og inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 1 og desil 2 (P10).

⁴ Gini-koeffisienten er et summarisk mål som varierer fra 0 (minst ulikhet) og 1 (størst ulikhet).

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger.

Ulikhetsmålet *P90/P10*, som viser forholdet til den personen som befinner seg mellom de to desilene med høyest inntekt (P90) og den personen som befinner seg mellom de to desilene med lavest inntekt (P10). Målt etter denne metoden, har inntektsforskjellene blitt redusert de siste årene for både enslige forsørgere og par med barn, men det er fremdeles større ulikhet blant parfamilier enn enslige med barn.

Levekårsindikatorer

Videre vil vi beskrive ulike levekårsindikatorer for ulike kategorier av barnefamilier, basert på Levekårsundersøkelsen, EU SILC. Den første kategorien vi ser på er enslige forsørgere. Disse er definert som personer som ikke er gift eller samboende, og som bor sammen med barn (enten egne barn eller stebarn) i alderen 0-17 år¹¹. Syv av ti eneforsørgere er kvinner. Utdanningsnivået er også noe lavere i denne gruppen enn blant par med barn. Andelen med høyere utdanning er 17 prosent-poeng lavere blant enslige forsørgere (31 prosent) enn blant alle par med barn (48 prosent).

Den andre kategorien er barnefamilier med lav inntekt. Dette er par med barn i alderen 0-17 år som har lav inntekt. Lavinntektsfamilier er definert som de barnefamiliene som tilhører den femtedelen (første kvintil) av barnefamilier med lavest inntekt etter skatt per forbruksenhet. Det er en noe større andel yngre blant barnefamiliene med lavest inntekt, sammenlignet med alle barnefamilier. 14 prosent av barnefamilier med lav inntekt er under 25 år. Blant alle barnefamilier er andelen på 9 prosent. Barnefamiliene med lav inntekt har også betraktelig lavere utdanning enn alle par med barn. 33 prosent av barnefamilier med lav inntekt har høyere utdanning, mot 48 prosent blant alle par med barn. Innvandrere er overrepresentert blant barnefamiliene med lavest inntekt. Andelen innvandrere er dobbelt så stor blant barnefamilier med lav inntekt (46 prosent) enn blant alle par med barn (23 prosent).

¹¹ For perioden 1987-1997 er enslig forsørger definert som ikke gift eller samboende, men som bor sammen med barn i alderen 0-19 år.

Boligstandard og eierforhold

Enslige forsørgere

61 prosent av enslige forsørgere eier sin egen bolig. Til sammenlikning gjelder dette 90 prosent av alle par med barn og 78 prosent av befolkningen som helhet. Andelen eiere har holdt seg relativt stabil de siste 10 årene.

Enslige forsørgere har noe mindre boligareal sammenliknet med alle par med barn. Mens enslige forsørgere i gjennomsnitt bor på 120 kvadratmeter, bor alle par med barn i snitt i en bolig på 166 kvadratmeter. Ser vi derimot på antall kvadratmeter per person, kommer enslige forsørgere litt bedre ut enn alle barnefamilier, med sine 49 mot 42 kvadratmeter. Befolkningen som helhet bor i boliger på 120 kvadratmeter i gjennomsnitt. I befolkningen samlet er det i snitt færre personer per husholdning enn blant enslige forsørgere og alle par med barn. Dette gjør at befolkningen i alt har et større gjennomsnittlig boligareal per person, på 70 kvadratmeter. Den lave gjennomsnittlige boligstørrelsen blant enslige forsørgere kan henge sammen med at en liten andel bor i enebolig, 43 prosent, mot 68 prosent blant par med barn. Andelen som bor i andre småhus er derimot noe større blant enslige forsørgere, 16 prosent, mot 14 prosent blant alle barnefamilier.

Når vi ser på forholdet mellom antall personer og antall rom, er det ingen signifikant forskjell mellom enslige forsørgere og alle par med barn. I 2021 bodde 5 prosent av aleneforeldre trangt, mot 10 prosent blant par med barn (å bo trangt defineres som at det er flere personer enn antall beboelsesrom). Andelen som bor svært romslig er 22 prosent både for enslige forsørgere og alle par med barn (å bo svært romslig defineres som at man har minst tre beboelsesrom mer enn antallet personer). Andelen som bor svært romslig er derimot klart større i befolkningen som helhet. 35 prosent av alle husholdninger har minst tre rom mer enn antall husholdningsmedlemmer.

Tabell 5.1.8 Boligtype og boligstandard for enslige forsørgere¹. 1991, 2001, 2011, 2018-2021. Prosent og gjennomsnitt

	Enslige forsørgere							Alle
	1991	2001	2011	2018	2019	2020	2021	2021
Andel personer som								
bor i enebolig, våningshus	43	50	52	44	45	42	43	54
bor i småhus ellers ²	36	25	24	27	27	21	16	11
bor i husholdning som eier	65	62	67	66	62	65	61	78
bor i husholdning som er selveier	42	48	58	56	51	49	51	66
bor trangt	6	7	9	6	4	4	5	6
bor svært romslig	15	16	21	25	21	22	22	35
Bor i bolig med minst ett								
boligproblem ^{3,4}	..	..	..	31	31	32	..	..
Problem med råte eller fukt	..	..	13	14	10	7	..	..
Problem med støy i boligen	..	..	15	14	18	20	..	..
Problem med forurensning ved boligen	..	..	12	10	8	13	..	..
Problem med kriminalitet, vold og hæverk i boområdet	..	..	7	4	3	7	..	..
Boligareal per husholdning. Kvm.								
gjennomsnitt	94	108	119	124	119	115	120	120
Boligareal per person. Kvm.								
Gjennomsnitt ⁵	39	42	46	50	48	46	49	70
Antall svar i alt	113	132	156	191	175	160	229	5 880

¹ I 1991 er enslige forsørgere definert som personer med yngste barn 0-19, ikke 0-17 som i de resterende årene.

² Spørsmål om boligtype i Levekårsundersøkelsen ble endret i 2021.

³ Ny indikator fra 2017. Derfor ingen tall fra tidligere år.

⁴ Ingen tall om boligproblemer i 2021.

⁵ Utregning endret fra 2017.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC, Statistisk sentralbyrå.

Par med barn og lav inntekt

Andelen eiere blant par med barn i laveste inntektskvintil har ligget på mellom 70-80 prosent siden 2001, men har sin laveste andel i 2021 med 66 prosent. Blant alle par med barn har andelen holdt seg stabil på ni av ti i samme periode, og på åtte av ti for befolkningen generelt.

Blant barnefamilier i laveste inntektskvintil bor halvparten i enebolig, som er omtrent på nivå som befolkningen i alt. Denne andelen har sunket markant de siste årene, fra om lag 70-75 prosent i årene 2001-2014, og aldri vært målt til mindre enn nå. Andelen var tidligere den samme som blant alle par med barn, men er nå markant mindre siden andelen blant alle par med barn samtidig har holdt seg stabil på omkring syv av ti, og nå ligger på 68 prosent. Likevel bor flere i enebolig blant barnefamilier med lav inntekt enn blant enslige forsørgere.

Tabell 5.1.9 Boligtype og boligstandard for par med barn og lav inntekt (1. kvintil), og alle par med barn. 2001, 2011, 2018-2021. Prosent og gjennomsnitt

	Par med barn og lav inntekt (1. kvintil)						Alle par med barn				Alle
	2001	2011	2018	2019	2020	2021	2018	2019	2020	2021	2021
Andel personer som											
bor i enebolig, våningshus ¹	72	72	56	61	60	51	68	68	69	68	54
bor i småhus ellers	21	9	24	19	17	19	21	20	19	14	11
bor i husholdning som eier	82	72	70	68	72	66	92	91	92	90	78
bor i husholdning som er selveier	77	66	58	58	63	56	83	82	84	81	66
bor trangt	22	25	27	30	35	33	9	9	10	10	6
bor svært romslig	10	14	11	9	9	11	22	21	23	22	35
Bor i bolig med minst ett boligproblem ^{2,3}											
Problem med råte eller fukt	9	14	13	11	9	..	7	7	5	..	..
Problem med støy i boligen	..	12	14	13	13	..	9	9	10	..	..
Problem med forurensning ved boligen	..	8	15	6	8	..	8	7	7	..	..
Problem med kriminalitet, vold og hæverk i boområdet	..	5	5	7	6	..	4	4	4	..	..
Boligareal per husholdning, Kvm.											
Gjennomsnitt	139	144	137	132	134	127	167	168	169	166	120
Boligareal per person, Kvm.											
Gjennomsnitt ⁴	31	33	33	31	32	30	43	43	43	42	70
Antall svar i alt	203	246	221	243	249	221	1 560	1 615	1 611	1 573	5 880

¹ Spørsmål om boligtype i Levekårsundersøkelsen ble endret i 2021.

² Ny indikator fra 2017. Derfor ingen tall fra tidligere år.

³ Ingen tall om boligproblemer i 2021.

⁴ Utregning endret fra 2017.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC, Statistisk sentralbyrå.

Barnefamilier med lav inntekt har i gjennomsnitt noe større boliger enn hva som er gjennomsnittet for befolkningen i alt (henholdsvis 127 og 120 kvadratmeter), men mindre boliger enn gjennomsnittet for alle par med barn (166 kvadratmeter). Dette kan henge sammen med at en stor andel barnefamilier med lav inntekt bor utenfor store byer. Ser vi derimot på antall kvadratmeter per person, har barnefamilier med lav inntekt mindre plass per person enn enslige forsørgere, alle par med barn, og hele befolkningen i alt.

Dette gir også utslag i trangboddhet og romslighet, hvor vi ser at 33 prosent av barnefamilier med lav inntekt bor trangt, som er en langt større andel enn blant alle par med barn (10 prosent). Tilsvarende er også andelen som bor svært romslig lavere blant barnefamilier med lav inntekt enn alle par med barn, men denne forskjellen er mindre. Omtrent halvparten så mange bor romslig blant barnefamilier med lav inntekt (11 prosent) enn blant alle par med barn (22 prosent).

Boligøkonomi

Enslige forsørgere

Enslige forsørgere betaler i gjennomsnitt betydelig mer for å bo sammenliknet med befolkningen som helhet. En enslig forsørger som leier bolig, betaler i gjennomsnitt 102 400 kroner i årlig husleie. Til sammenlikning ligger landsgjennomsnittet på 87 400 kroner. Når vi ser på eiere, kommer enslige forsørgere noe bedre ut. En enslig forsørger som eier boligen betaler i snitt 92 100 kroner årlig i renter og avdrag, mens eiere i befolkningen som helhet betaler 122 700 kroner.

45 prosent av enslige forsørgere har høy boutgiftsbelastning¹², mot 29 prosent i befolkningen som helhet. Videre finner vi at andelen med høy boutgiftsbelastning har holdt seg rundt samme nivå for befolkningen som helhet i tidsperioden 2006-2021, mens andelen blant enslige forsørgere har økt fra 33 prosent i 2006 til 45 prosent i 2021. Dette er allikevel en nedgang de siste årene og særlig fra toppåret 2020, hvor 56 prosent av enslige forsørgere hadde høy boutgiftsbelastning. Andelen med lav boutgiftsbelastning er også betydelig mindre blant enslige forsørgere sammenliknet med befolkningen generelt (henholdsvis 14 og 31 prosent). Med lav boutgiftsbelastning mener vi husholdninger som bruker under 10 prosent av deres samlede inntekt på boligutgifter. Forskjellen mellom enslige forsørgere og landsgjennomsnittet i andel med både høy og lav boutgiftsbelastning er statistisk sikker.

Sammenligner vi enslige forsørgere med par med barn, betaler par med barn mer i husleie og i renter og avdrag. På den andre siden har par med barn i gjennomsnitt betydelig høyere samlet inntekt etter skatt, og dermed lavere boutgiftsbelastning (16 prosent har høy boutgiftsbelastning). Til tross for mye høyere utgifter til husleie/boliglån er andelen par med barn med høy boutgiftsbelastning langt mindre enn landsgjennomsnittet.

Tabell 5.1.10 Boligøkonomi for enslige forsørgere¹. Kroner og prosent

	Enslige forsørgere							Alle
	1991	2001	2011	2018	2019	2020	2021	2021
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier ² . Kroner	29 400	45 600	79 500	106 700	105 000	111 900	102 400	87 400
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	45 100	52 400	77 700	95 100	91 200	101 000	92 100	122 700
Boligrenter. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	..	..	40 200	45 700	45 800	57 400	37 800	27 300
Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	53	35	37	53	54	56	45	29
lav boutgiftsbelastning	13	12	12	12	15	10	14	31
Oppfatter boutgiftene som svært tyngende ³	..	..	18	11	16	11	..	..
Antall svar fra leiere	39	43	44	55	52	46	70	1 081
Antall svar fra eiere	74	89	110	134	123	114	148	4 493
Antall svar	113	132	154	189	175	160	218	5 574

1 I 1991 er enslige forsørgere definert som personer med yngste barn 0-19, ikke 0-17 som i de resterende årene.

2 Ekskludert eiere av andels- og aksjebolig.

3 Utgår i 2021.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC, Statistisk sentralbyrå.

Barnefamilier med lav inntekt

I 2021 betalte barnefamilier med lav inntekt som leier bolig i gjennomsnitt 123 600 kroner per år i husleie. Dette er betydelig høyere enn landsgjennomsnittet, men på linje med barnefamilier generelt.

¹² Med høy boutgiftsbelastning menes boutgifter som overstiger 25 prosent av husholdningens samlede disponible inntekt.

Forskjellene mellom barnefamilier med lav inntekt og alle par med barn er større når vi ser på gjennomsnittlige utgifter til renter og avdrag. Mens barnefamilier med lav inntekt betaler 113 100 kroner i gjennomsnitt, betaler alle par med barn betydelig mer: 154 000 kroner. Selv om barnefamilier med lav inntekt har lavere utgifter til boliglån enn alle par med barn, er det langt flere med høy boutgiftsbelastning blant barnefamilier med lav inntekt enn blant alle par med barn. 33 prosent av barnefamilier med lav inntekt har høy boutgiftsbelastning, mens det samme gjelder 16 prosent blant alle par med barn. Familier med lav inntekt har med andre ord inntekter som er så mye lavere at de har større boutgiftsbelastning, på tross av at de betaler omtrent det samme i leie og mindre i renter og avdrag på lån. Andelen med høy boutgiftsbelastning blant barnefamilier med lav inntekt har økt de siste 10 årene: i 2011 var andelen 24 prosent, mens den i 2021 er 33 prosent. Andelen med lav boutgiftsbelastning har på sin side gått mye ned i samme periode, fra 26 til 11 prosent. For alle par med barn har andelen med høy boutgiftsbelastning holdt seg stabil i disse årene, mens andelen med lav boutgiftsbelastning har falt og er på sitt laveste nivå noensinne i 2021 med 17 prosent.

Tabell 5.1.11 Boligøkonomi for par med barn og lav inntekt (1. kvintil), og alle par med barn. 2001, 2011, 2018-2021. Kroner og prosent

	Par med barn og lav inntekt (1. kvintil)						Alle par med barn			Alle
	2001	2011	2018	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2021
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier ¹ . Kroner	42 400	80 300	110 800	101 400	121 100	123 600	105 300	119 500	125 300	87 400
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	50 600	79 700	93 500	101 300	109 900	113 100	129 900	143 600	154 000	122 700
Boligrenter. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	..	56 000	43 300	47 700	50 900	43 300	57 600	64 500	51 200	27 300
Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	23	24	37	28	30	33	14	15	16	29
lav boutgiftsbelastning	31	26	24	20	16	11	28	22	17	31
Oppfatter boutgiftene som svært tyngende ²	..	10	9	11	13	.	5	4	..	..
Antall svar fra leiere	31	63	56	71	67	65	117	106	110	1 081
Antall svar fra eiere	120	181	160	165	177	142	1 481	1 488	1 339	4 493
Antall svar	151	244	216	236	244	207	1 598	1 594	1 449	5 574

¹ Ekskludert eiere av andels- og aksjebolig.

² Utgår i 2021.

Kilde: Levekårsundersøkelsen og EU-SILC. Statistisk sentralbyrå.

Økonomiske vansker

Enslige forsørgere

21 prosent av enslige forsørgere oppgir at det er vanskelig eller svært vanskelig 'å få endene til å møtes', med andre ord å få pengene til å strekke til. Til sammenligning gjelder dette kun 5 prosent av alle par med barn, og 8 prosent av befolkningen som helhet. Disse nivåene har holdt seg stabile over de siste årene. Den vanskelige økonomiske situasjonen for enslige forsørgere kan også ses i at annenhver aleneforelder (49 prosent) ikke klarer å betale en uforutsett utgift på 19 000 kroner. Dette er mer enn dobbelt så mange både blant barnefamilier generelt (20 prosent) og befolkningen i alt (24 prosent). Blant par med barn og i befolkningen i alt har 7 prosent hatt ett eller flere betalingsproblemer i løpet av det siste året. Betalingsproblemene omfatter å ha vært ute av stand til å betale husleie, boliglån, elektrisitet eller andre lån i løpet av det siste året. Enslige forsørgere har derimot opplevd dette i større grad. 20 prosent av enslige forsørgere har hatt minst ett betalingsproblem i løpet av det siste året. 21 prosent av enslige forsørgere som leier hadde problemer med å betale husleien, mens det samme gjelder 6 prosent av leierne i barnefamilier i alt og 8 prosent av leiere i befolkningen i alt. Ser vi på problemer med å betale boliglån er det ikke signifikante forskjeller i andelene mellom enslige forsørgere, alle barnefamilier og befolkningen. Derimot har

flere enslige forsørgere hatt problemer med å betale elektrisitet eller andre lån sammenlignet med barnefamilier i alt og befolkningen. Forskjellene er statistisk sikre.

Tabell 5.1.12 Betalingsvansker for husholdninger med barn. 2003. 2013. 2019-2021. Prosent

	Enslig forsørger					Par med barn og lav inntekt (1. kvintil)					Alle par med barn			Alle
	2003	2013	2019	2020	2021	2003	2013	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2021
Vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes ¹	28	25	22	19	21	17	17	16	13	17	6	4	5	8
Har ikke mulighet til å klare en uforutsett utgift ²	..	..	56	47	49	..	..	50	38	43	22	18	20	24
Andre lån er noe eller svært tyngende ²	..	..	25	21	36	..	..	22	30	39	17	20	25	17
Mottar økonomisk støtte fra andre husholdninger ^{3,6}	11	7	4	8	..	4	6	4	5	..	2	3	..	..
Har minst ett betalingsproblem ²	..	..	20	18	20	..	..	14	15	15	6	6	7	7
Problemer med å betale husleie ⁴	10	13	29	20	21	5	8	8	16	6	6	10	6	8
Problemer med å betale boliglån ⁵	6	4	7	7	4	7	6	8	5	6	3	2	2	1
Problemer med å betale elektrisitet og kommunale avgifter	29	17	9	6	7	20	13	7	9	5	3	3	2	2
Problemer med å betale andre lån	10	8	3	7	6	6	6	5	6	6	2	3	2	2
Antall svar fra leiere ²	..	..	52	46	70	..	..	71	67	65	117	107	110	1 081
Antall svar fra eiere ²	..	..	123	114	148	..	..	165	179	142	1 481	1 491	1 339	4 493
Antall svar	225	211	175	161	218	372	299	236	253	207	1 598	1 619	1 449	5 574

¹ Fra 2017 regnet ut som én samlet indikator. Tallene fra årene før 2017 er lagt sammen fra de to tidligere indikatorene for økonomisk romslighet; "Svært vanskelig" og "Vanskelig".

² Nye indikatorer fra 2017. Derfor ingen tall fra tidligere år. F.o.m. 2021 inkluderes kredittkort- og avbetalingskjøp.

³ Ikke tall fra 2021.

⁴ Fra 2017 er indikatoren en andel av husholdninger som leier. Frem til og med 2016 var indikatoren en andel av alle husholdninger samlet.

⁵ Fra 2017 er indikatoren en andel av husholdninger som eier. Frem til og med 2016 var indikatoren en andel av alle husholdninger samlet.

⁶ Utgår i 2021.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC. Statistisk sentralbyrå.

Barnefamilier med lav inntekt

I likhet med enslige forsørgere, oppgir en større andel barnefamilier med lav inntekt enn alle par med barn at det er vanskelig 'å få endene til å møtes'. I 2021 oppgir 17 prosent av barnefamilier med lav inntekt at det er vanskelig å få pengene til å strekke til, mot 5 prosent av par med barn. I befolkningen som helhet gjelder det 8 prosent. Denne andelen har økt markant for barnefamilier med lav inntekt de siste tre årene, fra 8 prosent i 2015 til 17 prosent i 2021. For alle par med barn og befolkningen i alt har andelen holdt seg stabil i samme periode.

Den økonomiske situasjonen til barnefamilier med lav inntekt gjenspeiles også i andelen som ikke har mulighet til å klare en uforutsett utgift. 43 prosent av barnefamilier med lav inntekt klarer ikke å betale en uforutsett utgift på 19 000 kroner. For alle par med barn og befolkningen i alt er andelen mye mindre, henholdsvis 20 prosent av alle par med barn og 24 prosent i befolkningen i alt klarer ikke en uforutsett utgift. Barnefamilier med lav inntekt opplever også i større grad at andre lån enn boliglån er noe eller svært tyngende. Blant familier med lav inntekt opplever hele 39 prosent dette, mot 25 prosent blant alle par med barn og 17 prosent for befolkningen som helhet.

Ser vi på betalingsproblemer, er slike problemer mer utbredt blant barnefamilier med lav inntekt enn blant alle par med barn og befolkningen i alt. 15 prosent av barnefamilier med lav inntekt har hatt minst ett betalingsproblem i løpet av det siste året. Denne andelen er mer enn dobbelt så stor som den for alle par med barn (7 prosent) og befolkningen i alt (7 prosent). Ser vi på hvert enkelt betalingsproblem, er det ikke noen statistisk sikker forskjell mellom leiere i gruppene når det

kommer til problemer med å betale husleie. Derimot er det flere som har problemer med å betale boliglån blant eiere i gruppen barnefamilier med lav inntekt (6 prosent) enn hos eiere blant alle par med barn (2 prosent) og i befolkningen som helhet (1 prosent). Vi ser det samme mønsteret for problemer med å betale elektrisitet og andre lån, som også er mer utbredt blant barnefamilier med lav inntekt. Disse forskjellene er statistisk sikre.

Materielle og sosiale mangler

Enslige forsørgere

I tillegg til betalingsproblemer for store utgiftsposter knyttet til bolig og opplevelse av egen økonomisk romslighet som liten, er graden som personer har råd til ulike materielle og sosiale goder en måte å måle utbredelsen av det vi kan kalle fattigdomsproblemer. Blant enslige forsørgere manglet én av tre minst ett materielt gode i 2021. Majoriteten av enslige forsørgere har altså oppgitt at de har råd til alle de materielle godene vi har spurt om. Likevel er andelen som ikke har råd til alle disse godene nesten tre ganger så stor for enslige forsørgere som for alle par med barn (12 prosent) og også markant større enn i befolkningen i alt (19 prosent).

Ser vi på hvert enkelt gode er det mer utbredt å ikke ha råd til å disponere privatbil, bytte ut utslitte møbler, erstatte utslitte klær, spise kjøtt eller fisk annenhver dag og gå til tannlege blant enslige forsørgere enn blant alle par med barn og i befolkningen i alt. 11 prosent av enslige forsørgere har ikke råd til å disponere privatbil, sammenlignet med 1 prosent av alle par med barn og 8 prosent i befolkningen i alt. 24 prosent av enslige forsørgere har ikke råd til å bytte ut utslitte møbler – tre ganger så mange som blant barnefamilier i alt (8 prosent) og mer enn dobbelt så mange som i befolkningen i alt (11 prosent). 12 prosent av enslige forsørgere har ikke råd til å erstatte utslitte klær, mot 3 prosent blant alle par med barn og 5 prosent i befolkningen i alt. Andelen som ikke har råd til de andre materielle godene (holde boligen varm, ha internett) er ikke signifikant større for enslige forsørgere enn for alle par med barn og befolkningen i alt.

Det er også færre som eier sin bolig blant enslige forsørgere enn blant alle par med barn og i befolkningen. 38 prosent av enslige forsørgere eier ikke egen bolig, mens dette kun gjelder 12 prosent blant alle par med barn og 28 prosent i befolkningen i alt.

Tabell 5.1.13 Materielle og sosiale mangler for barnefamilier. 2003, 2013, 2019-2021. Prosent

	Enslig forsørger					Par med barn og lav inntekt (1. kvintil)					Alle par med barn			Alle
	2003	2013	2019	2020	2021	2003	2013	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2021
Mangler minst en materiell gode ^{1,2}	..	..	39	36	34	..	..	27	28	33	10	10	12	19
Ikke råd til å holde boligen passe varm	9	5	1	2	3	3	2	3	4	1	1	1	1	1
Ikke råd til å disponere privatbil	13	12	12	12	11	7	5	5	3	4	1	1	1	8
Ikke råd til å bytte ut utslitte møbler ²	..	..	28	28	24	..	..	19	15	23	5	5	8	11
Ikke råd til å erstatte utslitte klær ²	..	..	7	17	12	..	..	6	9	10	2	3	3	5
Ikke råd til å gå til tannlege ²	..	..	18	12	11	..	..	11	13	11	4	5	4	4
Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annenhver dag	11	11	8	5	5	7	5	7	5	4	2	1	1	3
Ikke råd til å ha internett ²	..	..	.	0	1	..	..	0	0	0	0	0	0	0
Eier ikke egen bolig ²	..	..	39	38	38	..	..	34	29	36	10	8	12	28
Mangler minst en sosial gode ²	..	..	29	32	34	..	..	29	23	31	8	7	10	13
Ikke råd til en ukes ferie i løpet av et år	26	26	24	26	23	17	16	19	14	21	5	4	6	9
Ikke råd til å delta i regelmessige fritidsaktiviteter ²	..	..	16	12	11	..	..	12	11	11	3	3	3	4
Ikke råd til å bruke litt penger på seg selv en gang i uken ²	..	..	11	11	13	..	..	10	9	9	3	3	3	4
Ikke råd til å spise og drikke ute med venner eller familie en gang i måneden ²	..	..	9	13	12	..	..	7	10	11	2	3	4	5
Antall svar	225	211	175	161	237	372	299	243	253	223	1 616	1 619	1 580	5 920

¹ Indikatorene på materielle og sosiale mangler er noe mer ustabile fra år til år for små grupper (enslige forsørgere og 1. kvintil) enn for store grupper (alle par med barn, alle).

² Nye indikatorer fra 2017. Derfor ingen tall fra tidligere år.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC. Statistisk sentralbyrå.

Ser vi på sosiale goder, er mønsteret stort sett det samme som for materielle goder. Det er mer utbredt å mangle minst ett sosialt gode blant enslige forsørgere enn blant barnefamilier i alt og i befolkningen. 34 prosent av enslige forsørgere mangler minst ett sosialt gode, mot 10 prosent blant barnefamilier i alt og 13 prosent i befolkningen i 2021. Den vanligste mangelen er å ikke ha råd til en ukes ferie utenfor hjemmet i løpet av et år. 23 prosent av enslige forsørgere har ikke råd til dette. Det er langt flere enn blant barnefamilier i alt (6 prosent) og i befolkningen som helhet (9 prosent). Det er også mer utbredt blant enslige forsørgere å ikke ha råd til å delta i regelmessige fritidsaktiviteter, bruke litt penger på seg selv en gang i uken, og spise eller drikke ute med venner eller familie en gang i måneden.

Barnefamilier med lav inntekt

33 prosent av barnefamilier med lav inntekt mangler minst ett materielt gode. Dette er langt flere enn blant alle par med barn (12 prosent) og i hele befolkningen (19 prosent). Ser vi på hvert enkelt materielt gode er det mer utbredt å ikke ha råd til å bytte ut utslitte møbler, erstatte utslitte klær, gå til tannlege, og spise kjøtt eller fisk annenhver dag blant barnefamilier med lav inntekt enn blant alle

par med barn og i befolkningen i alt. 23 prosent av barnefamilier med lav inntekt har ikke råd til å bytte ut utslitte møbler –tre ganger så mange enn blant barnefamilier i alt (8 prosent) og mer enn dobbelt så mange som i befolkningen (11 prosent). 10 prosent har ikke råd til å erstatte utslitte klær, mot 3 prosent blant alle par med barn og 5 prosent i befolkning i alt. 11 prosent av barnefamilier med lav inntekt har ikke råd til å gå til tannlege, mot 4 prosent blant par med barn og i befolkningen i alt. Andelen som ikke har råd til de andre materielle godene (holde boligen passe varm, disponere privatbil, ha internett) er ikke signifikant større for familier med lav inntekt enn for alle par med barn og befolkningen i alt.

Ser vi på sosiale goder, viser det mer entydig at barnefamilier med lav inntekt har flere mangler som følge av trangere økonomi enn barnefamilier og befolkningen ellers. Det er langt flere som mangler minst et sosialt gode blant barnefamilier med lav inntekt enn blant alle par med barn og befolkningen ellers. 31 prosent av barnefamilier med lav inntekt mangler minst et sosialt gode, og dette er nesten tre ganger så mange som blant alle par med barn (10 prosent) og mer enn dobbelt så mange som i befolkningen i alt (13 prosent). For hvert enkelt sosiale gode ser vi det samme; det er mer utbredt å ikke å ha råd til en ukes ferie, delta i fritidsaktiviteter, bruke litt penger på seg selv ukentlig og spise eller drikke ute med venner eller familie månedlig blant familier med lav inntekt enn blant familier i alt og i befolkningen som helhet. Forskjellene er statistisk signifikante.

Tilknytning til arbeidslivet

Enslige forsørgere

Par med barn har generelt høyere yrkesaktivitet enn enslige forsørgere og befolkningen i yrkesaktiv alder generelt. 4 prosent av alle par med barn oppgir at ingen voksne i husholdningen har vært yrkesaktiv i løpet av hele det foregående året, og de hadde gjennomsnittlig 19 månedsverk med heltids yrkesaktivitet per år. For enslige forsørgere er det langt flere, hele 25 prosent som ikke har vært helårs yrkesaktiv. Enslige forsørgere hadde gjennomsnittlig 8 heltids månedsverk per år i 2021, og denne andelen har vært stabil de siste årene.

Enslige forsørgere har også lavere deltids yrkesaktivitet enn par med barn. Gjennomsnittlig antall måneder med deltidsyrkesaktivitet blant enslige forsørgere var på 2 måneder i 2021, det samme som i befolkningen i alt. Blant alle par med barn var antallet måneder med deltids arbeid til sammenligning en halv måned mer. Noe av denne forskjellen mellom enslige forsørgere og befolkningen i alt med alle par med barn og befolkningen i alt kan komme av at det i snitt er flere voksne medlemmer av husholdningene til par med barn.

Arbeidsledigheten er på linje med befolkningen som helhet og alle par med barn. 5 prosent av enslige forsørgere oppgir arbeidsledighet i 12 måneder eller mer i husholdningen i 2021. Dette er personer som hovedsakelig betrakter seg som arbeidsledig. Dette betyr ikke nødvendigvis at de er i den offisielle arbeidsledighetsstatistikken der man kun ser på personer som prøver å skaffe seg arbeid. Andelen av husholdninger som inneholder en heltids student eller pensjonist er også noe større enn blant par med barn.

Tabell 5.1.14 Tilknytning til arbeidslivet for husholdninger¹ med barn. 2010, 2019-2021. Prosent og gjennomsnitt

	Enslig forsørger				Par med barn og lav inntekt (1. kvintil)				Alle par med barn			Alle 16-66 år
	2010	2019	2020	2021	2010	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2021
Antall helårsyrkesaktive i husholdningen												
0	26	27	33	25	14	11	11	17	2	3	4	23
1	72	72	65	72	41	44	42	38	19	18	21	45
2	2	1	1	4	45	45	47	45	79	79	75	32
Antall måneder med heltids yrkesaktivitet i husholdningen												
0	33	31	32	30	13	16	10	15	4	2	4	25
12+	60	62	59	62	82	80	84	79	95	96	94	70
Gjennomsnittlig antall måneder	7,8	8,0	7,8	8	13,0	13,4	14,6	13	19,3	19,8	19,0	12
Antall måneder med deltids yrkesaktivitet i husholdningen												
0	77	87	86	84	57	67	69	68	76	79	76	82
12+	12	10	6	13	34	26	20	25	19	16	18	14
Gjennomsnittlig antall måneder	2,1	1,4	1,2	2	5,0	3,9	3,1	4	2,7	2,3	2,6	2
Antall måneder med arbeidsledighet i husholdningen												
0	97	92	91	89	85	86	86	77	95	95	92	92
12+	2	5	2	5	9	8	9	11	2	3	4	4
Gjennomsnittlig antall måneder	0,3	0,8	1,0	1,0	1,3	1,7	1,6	2,3	0,5	0,5	0,8	0,7
											0	
Antall svar	212	163	153	218	250	216	223	205	1 483	1 465	1 509	4 536

¹ Inkluderer alle husholdninger hvor respondenten har barn, uavhengig om respondenten er hovedinntektstaker eller ikke.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC. Statistisk sentralbyrå

Barnefamilier med lav inntekt

Blant barnefamilier med lav inntekt (første kvintil) er det en større andel med helårsyrkesaktivitet enn blant enslige forsørgere og blant befolkningen generelt, men fortsatt signifikant mindre enn blant alle par med barn. I 17 prosent av lavinntektsbarnefamilier er det ingen med helårsyrkesaktivitet, mot 4 prosent blant alle par med barn.

Barnefamilier med lav inntekt (første kvintil) hadde i gjennomsnitt 13 måneder med heltidsyrkesaktivitet i 2021. Dette er en nedgang på over ett prosentpoeng siden 2020. Gjennomsnittet i 2021 er likevel fortsatt høyere enn blant enslige forsørgere, men er nå på samme nivå som befolkningen som helhet (8 og 12 måneder), og fortsatt lavere enn blant alle par med barn (19 måneder).

32 prosent av lavinntektsbarnefamilier har hatt minst en måneds deltids yrkesaktivitet i løpet av ett år. Til sammenligning gjelder dette 24 prosent av alle par med barn, 18 prosent av befolkningen som helhet og 16 prosent av enslige forsørgere i 2021. Gjennomsnittlig antall måneder med arbeidsledighet er klart høyere blant barnefamilier med lavinntekt. Blant disse er gjennomsnittet i overkant av 2 måneder med arbeidsledighet. Det har vært en gradvis økning de siste ti årene. Til sammenlikning var gjennomsnittlig antall måneder med arbeidsledighet under 1 måned blant alle par med barn og i befolkningen i alt.

5.2. Sosiale indikatorer for aleneboende

Aurora Hattrem og Håvard Bergesen Dalen

Hovedpunktene i dette kapittelet kan oppsummeres ved:

- Lavinnteksandelen synker blant de eldste og yngste aleneboende, mens den øker i de øvrige aldersgruppene
- Yrkestilknytningen blant aleneboende under 35 år med lavinntekt har blitt noe sterkere, men andelen med yrkesinntekt som største inntektskilde falt. Samtidig har færre lav utdanning. Blant aleneboende over 50 år er det mange uføretrygdde og minstepensjonister.
- Aleneboende med lavinntekt er mindre avhengig av bostøtte og sosialhjelp, og nedgangen er størst for de to yngste aldersgruppene. Jevnt over mottar aleneboende kvinner oftere bostøtte, mens menn mottar i større grad sosialhjelp.
- Unge aleneboende med lavinntekt har vanskeligere med å få lån enn andre unge aleneboende
- Aleneboende bor i større grad i trange boliger, men andelen har falt de siste årene.
- To av tre unge aleneboende har høy boutgiftsbelastning, over dobbelt så stor andel som i befolkningen generelt.
- Aleneboende skiller seg også fra øvrig befolkning ved at en større andel ikke har råd til å betale en utforutsett utgift.

Ser vi bort i fra studenthusholdninger, var det i alt 1 009 853 husholdninger som besto av kun én person i 2020, ifølge inntektsstatistikken. Dette tilsvarte i overkant av 40 prosent av alle husholdningene i Norge, en andel som har holdt seg stabil over flere år.

I alt er det litt flere aleneboende menn enn kvinner, men de store forskjellene finner man først når man ser på ulike aldersgrupper. Det er langt flere aleneboende menn enn kvinner under 50 år. I aldersgruppen 50-66 er det ikke så stor forskjell på antall enslige menn og kvinner, mens det er over dobbelt så mange aleneboende kvinner 67 år og eldre enn menn.

Aleneboende er en sammensatt gruppe. En tredjedel av aleneboende under 50 år er innvandrere, der menn utgjør flertallet. Blant aleneboende under 50 år er det dermed en større andel innvandrere enn det vi finner i befolkningen når vi ekskluderer for studenthusholdninger. I det eldste alderssegmentet er kun fem prosent innvandrere, der kvinner utgjør flesteparten.

En stor andel av innvandrere som er aleneboende menn under 35 er arbeidsinnvandrere fra EU/EØS, men det er også en stor andel som innvandret på grunn av flukt fra Afrika, Asia etc. Flesteparten av kvinnene i aldersgruppen under 35 innvandret på grunn av arbeid eller utdanning, mens de som var 35-49 år var hovedsakelig arbeids- eller familieinnvandrere.

Det er også overlapp med en del andre grupper som beskrives i denne rapporten. For eksempel var 30 prosent av aleneboende mellom 50 og 66 år i 2020 mottakere av uføretrygd, mens nærmere 1 av 5 aleneboende 67 år og eldre var alderspensjonister med minste pensjonsnivå.

Inntektsutvikling

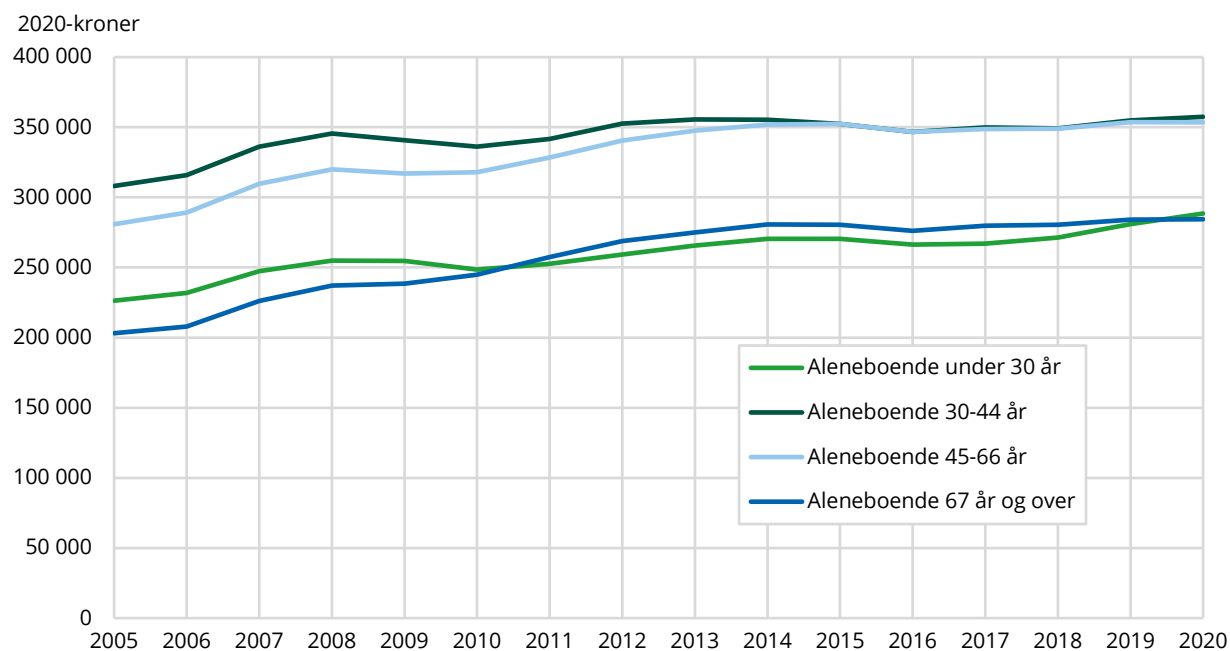
Blant aleneboende var det lenge de eldste som hadde lavest inntekt, målt i median inntekt etter skatt i faste kroner for 2020. I årene 2007-2008 og 2011-2012 vokste medianinntekten blant aleneboende 67 år og eldre spesielt mye, og siden 2011 har de eldste aleneboende hatt en høyere medianinntekt enn de yngste aleneboende. Dette gjaldt frem til 2019, hvorpå inntektsnivået til aleneboende under 30 år igjen overgikk inntektsnivået til de eldre.

Enslige mellom 30 og 44 år er de som har hatt høyest medianinntekt i perioden 2005-2020. De har imidlertid opplevd en svakere inntektsvekst for hele perioden enn de øvrig enslige husholdningene,

og er nå på samme inntektsnivå som aleneboende 45-66 år. En av grunnene til at yngre aleneboende har hatt en svakere inntektsvekst enn eldre aleneboende skyldes trolig at det stadig er kommet flere arbeidsinnvandrere inn i denne gruppen. Samtidig muliggjorde pensjonsreformen i 2011 det å kombinere jobb og alderspensjon for personer 62 år og eldre.

Yngre aleneboende hadde en særlig sterk vekst i 2020. En av forklaringene kan være at sammensetningen av yngre husholdninger har endret seg. Flere studenter som tidligere hadde deltidsjobber og lave inntekter gikk over til å bli fulltidsstudenter i 2020 som følge av koronapandemien. Dermed regnes de ikke lenger med i gruppen vi ser på, og de gjenværende vil ha gjennomgående høyere inntekter.

Figur 5.2.1 Median inntekt etter skatt for aleneboende¹, omregnet til faste 2020-kroner

¹ Studenthusholdninger er ikke inkludert

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå

I dette kapitlet ser vi på sosiale indikatorer for aleneboende i ulike aldersgrupper. Merk at studenter er utelatt i gruppen aleneboende under 35 år når vi ser på innteksindikatorer, men ikke for de eldre gruppene av aleneboende, der vi antar at få er studenter. Blant de unge er studenter utelatt fordi de hovedsakelig lever av studielån, som ikke regnes som inntekt i inntektsstatistikken. Om studentene var inkludert, ville dette medført at svært mange unge som lever på studielån tilhørte lavinntektsgruppen. Studentene inngår derimot i populasjonen når vi ser på levekårsindikatorer som boforhold og økonomiske vansker.

Lavinntekt

Ser vi på hele befolkningen, viser tabell 5.2.1 at andelen med lavinntekt ligger på 11 prosent i 2020, der andelen er noe større for kvinner enn for menn. Andelen med lavinntekt blant aleneboende er størst for den yngste og eldste aldersgruppen, på henholdsvis 32 og 25 prosent. For aleneboende 35-49 år lå denne andelen på 22 prosent, mens for de mellom 50-66 år var andelen i lavinntekt lik 18 prosent.

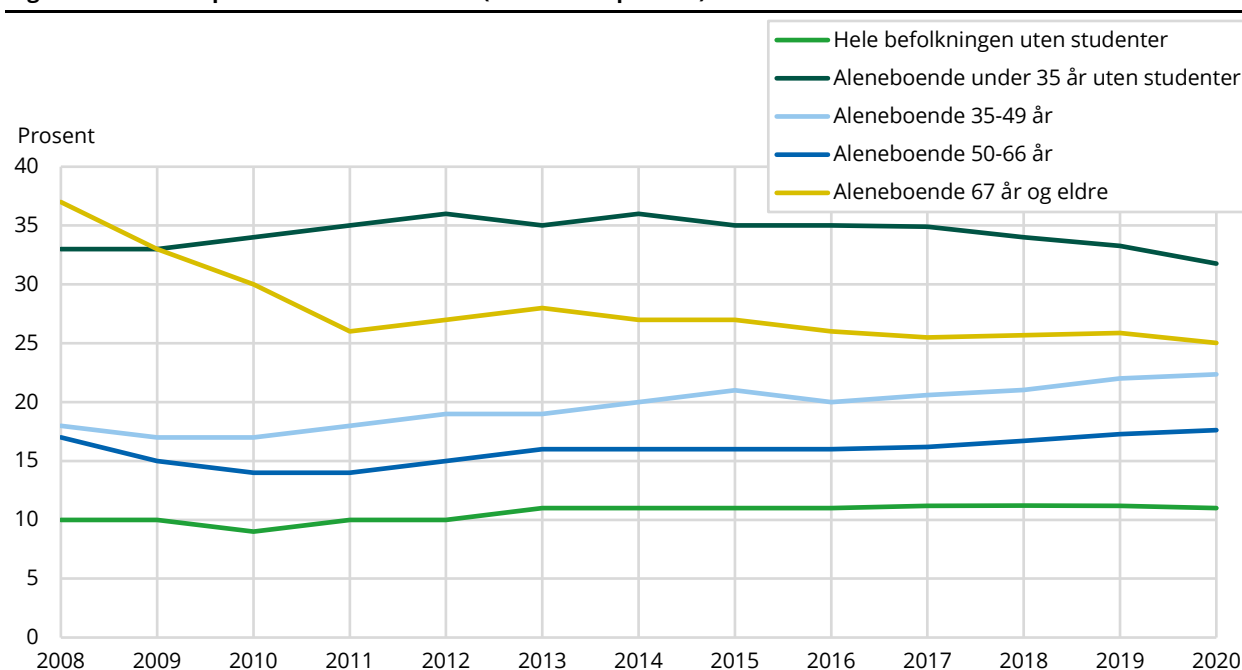
Tabell 5.2.1 Prosentvis andel og antall¹ med lavinntekt (EU-skala 60 prosent), 2017-2020

	2017	2018	2019	2020		
				Alle	Kvinner	Menn
Hele befolkningen uten studenter						
Antall med lavinntekt	5 130 900	5 166 800	5 207 500	5 226 906	2 585 649	2 641 257
Andel med lavinntekt	11,2	11,2	11,2	11,0	11,7	10,4
Antall med lavinntekt	575 000	579 200	582 700	576 300	303 000	273 400
Aleneboende under 35 år uten studenter						
Antall med lavinntekt	240 300	245 600	255 600	261 552	103 836	157 716
Andel med lavinntekt	34,9	34,0	33,3	31,8	34,7	29,9
Antall med lavinntekt	84 000	83 500	85 000	83 100	36 000	47 100
Aleneboende 35-49 år						
Antall med lavinntekt	184 600	187 600	191 900	195 825	59 598	136 227
Andel med lavinntekt	20,6	21,0	22,0	22,4	21,0	23,0
Antall med lavinntekt	38 000	39 400	42 200	43 800	12 500	31 300
Aleneboende 50-66 år						
Antall med lavinntekt	238 600	245 300	252 300	259 836	122 897	136 939
Andel med lavinntekt	16,2	16,7	17,3	17,6	16,5	18,6
Antall med lavinntekt	39 000	41 000	43 600	45 800	20 300	25 500
Aleneboende 67 år og eldre						
Antall med lavinntekt	269 300	275 100	282 300	292 640	197 347	95 293
Andel med lavinntekt	25,5	25,7	25,9	25,0	29,7	15,3
Antall med lavinntekt	69 000	70 700	73 000	73 200	58 600	14 600

¹Arundede tall.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå. Tabell 12599

Som illustrert i figur 5.2.2 har andelen med lavinntekt blant aleneboende under 35 ligget relativt stabil på rundt 35 prosent frem til 2018, hvorpå andelen begynte å falle til 32 prosent i 2020. Andelen med lavinntekt blant aleneboende 67 år og eldre falt markant i perioden 2008-2011, før den økte litt igjen fram mot 2013. I perioden 2014-2020 har andelen med lavinntekt blant aleneboende over 66 år ligget relativt stabil på om lag 26 prosent. Videre har andelen med lavinntekt blant aleneboende mellom 35 og 66 år økt noe de siste årene.

Figur 5.2.2 Andel personer med lavinntekt (EU-skala 60 prosent), 2008-2020

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå

Det er også forskjeller i andelene med lavinntekt mellom aleneboende menn og kvinner. Mens 34 prosent av alle aleneboende kvinner under 35 år hadde lavinntekt i 2020, gjaldt det samme for 30 prosent av mennene i samme aldersgruppe. Forskjellene mellom menn og kvinner har holdt seg stabil siden 2017. Blant aleneboende mellom 35-66 år er det noe flere menn med lavinntekt enn kvinner. Her har heller ikke forskjellene mellom menn og kvinner endret seg noe særlig siden 2017.

Kjønnsforskjellene er størst i det eldste alderssegmentet. Dobbelt så mange aleneboende kvinner 67 år og eldre har lavinntekt, sammenliknet med menn. Forskjellene har blitt noe mindre siden 2017, grunnet en økning i andelen aleneboende menn 67 år og eldre med lavinntekt. En grunn til det store antallet eldre aleneboende kvinner med lavinntekt er at det er mange som har stått utenfor arbeidslivet. Mange av disse har ingen eller liten pensjonsoppsparing, og mange mottar kun minste pensjonsnivå. Andelen med lavinntekt er likevel mye mindre enn den var i 2008, da 42 prosent av alle aleneboende kvinner 67 år og eldre hadde lavinntekt.

Yrkestilknytning

Aleneboende har en svakere yrkestilknytning enn befolkningen generelt. Omtrent 1 av 4 personer i hele befolkningen, ekskludert studenter, tilhørte en husholdning uten noen yrkestilknyttede i 2020. En person tilhører en husholdning uten yrkestilknytning dersom de har en lønn eller næringsinntekt som er lavere enn to ganger folketrygdens grunnbeløp i løpet av et år. For aleneboende under 35 år og aleneboende 35-49 år lå andelen på henholdsvis 28 og 30 prosent. Andelen uten yrkestilknytning øker med alder. To av fem aleneboende i aldersgruppen 50-66 år var uten yrkestilknytning i 2020. I gruppen aleneboende 67 år og eldre er de fleste alderspensjonister, som naturlig nok gir en andel lik 97 prosent. Kvinner har, jevnt over, en svakere yrkestilknytning enn menn.

Tabell 5.2.2 Indikatorer¹ for yrkestilknytning. 2017-2020. Prosent

				2020		
	2017	2018	2019	Alle	Kvinner	Menn
Andel av befolkningen som tilhører en husholdning uten noen yrkestilknyttede						
Hele befolkningen uten studenter	23,9	24,0	24,1	24,3	26,4	22,4
Med lavinntekt	64,5	64,2	64,3	64,0	66,0	61,8
Aleneboende under 35 år uten studenter	31,3	30,3	29,3	27,7	29,0	26,7
Med lavinntekt	73,6	72,5	71,6	70,3	67,7	72,3
Aleneboende 35-49 år	30,3	30,2	30,2	30,4	33,4	29,1
Med lavinntekt	81,4	81,9	82,6	82,7	85,1	81,7
Aleneboende 50-66 år	42,4	42,2	41,9	41,7	43,1	40,5
Med lavinntekt	87,4	87,6	88,1	87,5	90,4	85,2
Aleneboende 67 år og eldre	97,2	97,1	97,0	97,0	98,0	95,0
Med lavinntekt	99,8	99,8	99,8	99,8	99,9	99,2
Andel av befolkningen som tilhører en husholdning der yrkesinntekt er største husholdningsinntekt						
Hele befolkningen uten studenter	73,0	73,1	73,2	72,0	70,1	74,0
Med lavinntekt	40,1	40,8	40,8	37,9	35,1	41,1
Aleneboende under 35 år uten studenter	76,6	77,7	78,8	78,0	77,9	78,0
Med lavinntekt	49,7	51,3	52,2	49,6	53,4	46,7
Aleneboende 35-49 år	71,7	72,4	72,6	70,6	67,9	71,8
Med lavinntekt	33,7	34,0	32,8	28,8	25,5	30,1
Aleneboende 50-66 år	57,9	58,4	58,9	58,0	56,9	59,0
Med lavinntekt	21,3	21,1	20,7	18,9	14,3	22,5
Aleneboende 67 år og eldre	2,7	2,8	3,0	2,9	2,0	4,8
Med lavinntekt	0,3	0,3	0,3	0,3	0,2	0,9

¹For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå. Tabell 12598.

Aleneboende med lavinntekt har ofte svak yrkestilknytning. Denne andelen har siden 2017 falt for aleneboende under 35 år, og økt for aleneboende mellom 35-66 år. I 2020 var 70 prosent av unge aleneboende under 35 år med lavinntekt uten yrkestilknytning. Ser vi lenger tilbake i tid, til 2008, var det da 60 prosent av unge aleneboende med lavinntekt som ikke var yrkestilknyttet. Dermed har unge aleneboende med lavinntekt over tid fått betydelig svakere tilknytning til arbeidslivet, samtidig som andelen har falt noe de siste årene. Både unge aleneboende kvinner og menn med lavinntekt har svak tilknytning til arbeidsmarkedet, men i denne gruppen er det en større andel menn enn kvinner som ikke er yrkestilknyttet.

Andelen uten yrkestilknytning blant aleneboende mellom 35-49 år med lavinntekt er også svært stor – 83 prosent i 2020. Her er andelen uten yrkestilknytning størst blant kvinner. Det samme gjelder for aleneboende med lavinntekt mellom 50-66 år, der over 90 prosent av kvinnene var uten yrkestilknytning i 2020.

Andelen med yrkesinntekt som største inntekt og lavinntekt falt en god del fra 2019 til 2020 for aleneboende under 67 år. Samtidig inntraff koronapandemien, som blant annet medførte at flere ble avhengig av overføringer. For aleneboende under 67 år økte gjennomsnittlig sum dagpenger ved arbeidsledighet med over 200 prosent fra 2019 til 2020.

Halvparten av aleneboende under 35 år med lavinntekt hadde yrkesinntekt som største inntekt. I 2008 lå denne andelen på 67 prosent, og har dermed falt en god del sett i et lengre tidsperspektiv. Det blir stadig færre aleneboende med lavinntekt mellom 35-49 år som lever hovedsakelig av yrkesinntekt. Kvinner har generelt en svakere yrkestilknytning enn menn.

Andelen aleneboende 50-66 år med lavinntekt og yrkesinntekt som største inntektskilde har falt til 19 prosent i 2020. Også her er andelen med yrkesinntekt som hovedinntektskilde mindre blant kvinner enn menn, noe som delvis kan forklares med at flere kvinner enn menn mottar uføretrygd. Aleneboende 67 år og eldre lever stort sett av pensjoner, og svært få i denne gruppen har yrkesinntekt som hovedinntektskilde.

Utdanning

Andelen personer i hele befolkningen som tilhører en husholdning der hovedinntektstaker har lav utdanning har holdt seg nokså stabil, mens andelen med lav utdanning blant lavinntektsgruppen har økt noe, ifølge tabell 5.2.3. Blant aleneboende under 35 år har derimot andelen med lav utdanning falt i perioden 2017-2020. Andelen med lav utdanning og lavinntekt i denne aldersgruppen har økt. For aleneboende 35-49 år har andelen med lav utdanning økt, men mest for de som tilhører lavinntektsgruppen.

Samtidig finner vi at andelen med ukjent utdanning blant aleneboende mellom 35-49 år er relativt høy, og særlig for de som tilhører lavinntektsgruppen, som i 2020 lå på 17 prosent for menn og 10 prosent for kvinner. Dette reflekterer at det er en god del innvandrere blant unge aleneboende med lavinntekt, og da særlig menn.

Tabell 5.2.3 Indikatorer¹ for utdanning. 2017-2020. Prosent

	2017	2018	2019	2020		
				Alle	Kvinner	Menn
Andel personer som tilhører en husholdning der hovedinntektstaker har lav utdanning						
Hele befolkningen uten studenter	17,9	17,5	17,6	17,4	17,3	17,4
Med lavinntekt	38,6	38,3	39,9	39,9	40,9	38,7
Aleneboende under 35 år uten studenter	26,2	26,1	26,3	25,5	19,8	29,3
Med lavinntekt	38,6	39,5	40,2	40,0	33,6	45,0
Aleneboende 35-49 år	22,2	22,1	23,3	23,6	20,1	25,1
Med lavinntekt	32,7	33,2	35,8	36,1	35,2	36,5
Aleneboende 50-66 år	25,6	25,5	25,6	25,5	24,3	26,6
Med lavinntekt	38,4	38,4	39,6	39,3	43,0	36,4
Aleneboende 67 år og eldre	34,5	33,2	32,0	30,9	32,7	27,2
Med lavinntekt	56,9	55,7	54,4	52,7	54,4	46,1

¹For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå. Tabell 12598.

Andelen med lav utdanning blant aleneboende 50-66 åringer har holdt seg stabil, men økt noe for de med lavinntekt. Stadig færre aleneboende 67 år og eldre har lav utdanning, som ifølge utdanningsstatistikken kan forklares ved at stadig flere i denne aldersgruppen har fullført videregående- eller høyere utdanning. Men det er fremdeles over halvparten av de med lavinntekt som har lav utdanning i denne aldersgruppen.

Vi finner store kjønnsforskjeller i utdanningsnivå. I de yngre aldergruppene er menn overrepresentert blant husholdningene med lavt utdanningsnivå, og særlig blant aleneboende under 35 år med lavinntekt. Bildet snus når vi ser på de eldre aldergruppene. Men også for denne aldersgruppen er det vanligere med lav utdanning blant dem med lavinntekt enn ellers.

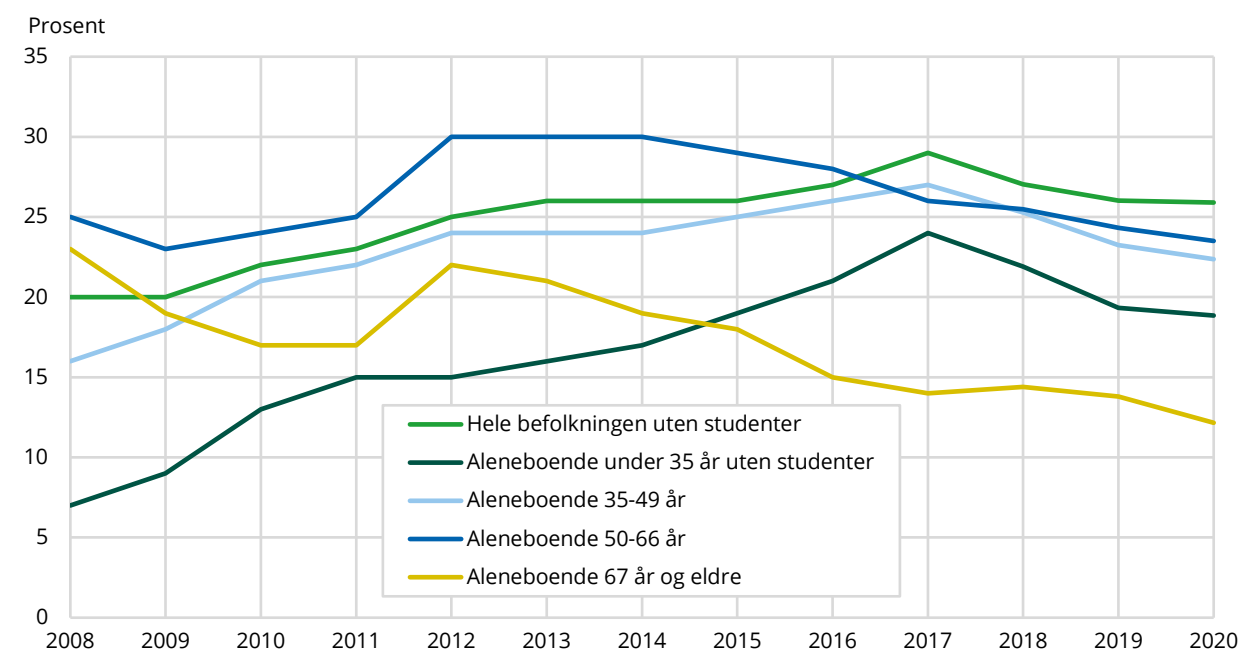
Økonomisk utsatthet

124 300 husstander mottok bostøtte i 2020, hvorav aleneboende utgjorde 66 prosent av disse (Husbanken, 2022). Aleneboende, og befolkningen generelt, som tilhører lavinntektsgruppen har blitt mindre avhengig av økonomisk stønad i form av bostøtte de siste årene, som illustrert i figur 5.2.3. For aleneboende under 50 år har andelen personer som mottar bostøtte falt med 5 prosentpoeng siden 2017, mens tilsvarende var 2 prosentpoeng for aleneboende over 50 år. Aleneboende med lavinntekt mottar i mindre grad bostøtte enn befolkningen generelt med lavinntekt. Blant aleneboende over 35 år er det en større andel kvinner, enn menn, som mottar bostøtte – både blant de i og utenfor lavinntektsgruppen, mens det er motsatt i det yngste alderssegmentet.

I 2014 var det 19 prosent av unge aleneboende menn med lavinntekt som fikk slik stønad, mens andelen økte til 28 prosent i 2017, mens for kvinner økte denne andelen fra 15 til 18 prosent. Det kan virke som om dette var et midlertidig hopp, ettersom andelen for begge kjønn har falt tilbake til bortimot samme nivå som i 2014. Noe av bakgrunnen for dette kan være den høye innvandringen i 2015 og 2016, der mange fikk opphold etter hvert og kom først inn i statistikken i 2017. Etterfulgt av personer uten innvandringsbakgrunn, er det personer med innvandringsbakgrunn fra Afrika, Asia etc. med flukt som innvandringsgrunn som i størst grad mottar bostøtte når vi ser på aleneboende under 50 år med lavinntekt. Ekskluderer vi personer med innvandrerbakgrunn fra unge aleneboende med lavinntekt, finner vi en mindre andel bostøttemottakere og en lavere prosentvis økning i andelen bostøttemottakere fra 2016 til 2017. Samtidig kan økningen i antall unge bostøttemottakere trolig også forklares ved etterdønningene etter oljesjokket i 2014-2015.

Aleneboende som er 67 år og eldre har i lengre tid blitt mindre avhengige av bostøtte, og er med god margin gruppen som i minst grad mottar en slik stønad.

Figur 5.2.3 Andelen personer i husholdninger med lavinntekt (EU-skala 60 prosent) som tilhører en husholdning som mottar bostøtte. 2008-2020. Prosent

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå. Tabell 12598.

Andelen som mottar sosialhjelp har falt for aleneboende med og uten lavinntekt, og for alle aldersgruppene. Det er aleneboende under 50 år med lavinntekt som i størst grad mottar sosialhjelp, med en andel på om lag 20 prosent. Andelen som mottar sosialhjelp og tilhører lavinntektsgruppen er

større for menn enn for kvinner. Andelen for menn har falt de siste årene, mens den for kvinner har holdt seg relativt stabil.

Andelen som mottar sosialhjelp blant aleneboende mellom 50-66 år med lavinntekt ligger på 17 prosent i 2020, og har siden 2017 falt noe. Også her utgjør menn en større andel av sosialhjelpsmottakerne. Andelen aleneboende 67 år og eldre med lavinntekt som mottar sosialhjelp har holdt seg på samme nivå de siste årene. Andelen er størst for menn.

Det er færre som mottar både bostøtte og økonomisk sosialhjelp. Bakgrunnen er at det stilles strengere krav til å motta begge stønadene, der sosialhjelp som regel vil avkortes dersom bostøtten overstiger et visst beløp. Denne andelen har også falt, eller holdt seg stabil, de siste årene.

Tabell 4.2.4 Indikatorer¹ for økonomisk utsatthet. 2017-2020. Prosent

				2020		
	2017	2018	2019	Alle	Kvinner	Menn
Andel som tilhører en husholdning som mottar bostøtte						
Hele befolkningen uten studenter	5,1	4,6	4,5	4,5	4,8	4,2
Med lavinntekt	29,2	27,0	26,0	25,9	26,3	25,5
Aleneboende under 35 år uten studenter	11,6	10,1	8,8	8,3	7,9	8,5
Med lavinntekt	23,8	21,9	19,3	18,9	16,4	20,7
Aleneboende 35-49 år	9,6	8,8	8,4	8,4	9,4	7,9
Med lavinntekt	26,7	25,3	23,3	22,4	24,8	21,4
Aleneboende 50-66 år	6,5	6,1	5,9	6,1	6,3	5,8
Med lavinntekt	26,4	25,5	24,3	23,5	26,0	21,5
Aleneboende 67 år og eldre	4,4	4,1	3,9	4,0	4,7	2,4
Med lavinntekt	14,3	14,4	13,8	12,2	12,5	10,8
Andel som tilhører en husholdning som mottar sosialhjelp						
Hele befolkningen uten studenter	5,0	5,0	4,8	4,5	4,3	4,6
Med lavinntekt	24,3	24,2	23,2	21,4	19,7	23,4
Aleneboende under 35 år uten studenter	9,9	9,5	8,8	8,1	6,6	9,1
Med lavinntekt	21,9	21,1	19,8	18,8	14,1	22,4
Aleneboende 35-49 år	8,7	8,7	8,4	7,9	7,6	8,1
Med lavinntekt	24,8	24,3	22,9	20,7	19,9	21,1
Aleneboende 50-66 år	5,3	5,4	5,4	5,2	4,3	6,0
Med lavinntekt	18,6	19,1	18,8	17,5	15,4	19,1
Aleneboende 67 år og eldre	0,7	0,7	0,7	0,7	0,6	1,0
Med lavinntekt	1,4	1,5	1,7	1,4	1,1	2,6
Andel som tilhører en husholdning som mottar bostøtte og sosialhjelp						
Hele befolkningen uten studenter	3,0	2,8	2,7	2,5	2,6	2,5
Med lavinntekt	18,3	17,4	16,6	15,5	14,7	16,5
Aleneboende under 35 år uten studenter	6,4	5,9	5,2	4,7	3,9	5,2
Med lavinntekt	14,3	13,6	12,1	11,2	8,5	13,3
Aleneboende 35-49 år	5,3	5,2	5,0	4,7	4,7	4,8
Med lavinntekt	16,9	16,5	15,4	13,9	13,7	13,9
Aleneboende 50-66 år	3,0	3,1	3,1	3,1	2,7	3,4
Med lavinntekt	12,8	13,1	12,9	12,2	11,3	13,0
Aleneboende 67 år og eldre	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,5
Med lavinntekt	1,0	1,0	1,2	1,0	0,8	1,7

¹For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå. Tabell 12598.

Rente- og gjeldsbelastning

Tabell 5.2.5 viser at 4,7 prosent av alle personer, ekskludert studenter, tilhørte en husholdning med høy rentebelastning (dvs. at renteutgifter utgjør minst 15 prosent av samlet husholdningsinntekt) i 2020. Andelen er størst for aleneboende mellom 35-66 år og minst for aleneboende 67 år og eldre. Menn og personer som tilhører en husholdning med lavinntekt har jevnt over høyere rentebelastning.

Andelen med høy rentebelastning falt en god del for alle aldersgruppene fra 2019 til 2020. Nedgangen var størst for aleneboende under 50 år, og mindre for lavinntektshusholdningene. Husholdningenes rentebelastning er nært knyttet til rentenivået, som ble satt til null i mai 2020 av Norges Bank.

Tabell 5.2.5 Indikatorer¹ for rente- og gjeldsbelastning. 2017-2020. Prosent

	2017	2018	2019	2020		
				Alle	Kvinner	Menn
Andel personer i husholdninger med høy rentebelastning						
Hele befolkningen uten studenter	5,9	5,7	6,5	4,7	4,5	4,9
Med lavinntekt	10,0	9,9	10,5	9,2	8,0	10,4
Aleneboende under 35 år uten studenter	5,7	5,6	6,5	4,5	3,8	5,0
Med lavinntekt	6,1	6,5	6,7	6,1	4,8	7,0
Aleneboende 35-49 år	9,2	9,0	9,8	7,6	6,4	8,1
Med lavinntekt	12,9	13,3	13,3	12,0	10,3	12,7
Aleneboende 50-66 år	7,9	7,7	8,5	6,8	5,7	7,8
Med lavinntekt	12,0	11,7	12,0	10,9	8,8	12,6
Aleneboende 67 år og eldre	3,6	3,6	4,3	3,5	3,1	4,3
Med lavinntekt	3,5	3,4	3,9	3,4	2,9	5,5
Andel personer i husholdninger med høy gjeldsbelastning						
Hele befolkningen eksklusive personer i studenthusholdninger	21,3	21,9	22,0	22,8	22,7	22,9
Med lavinntekt	18,7	19,3	19,3	20,1	18,5	22,0
Aleneboende under 35 år uten studenter	25,0	25,6	26,1	27,7	28,7	27,0
Med lavinntekt	10,5	11,0	11,3	12,2	10,9	13,3
Aleneboende 35-49 år	23,9	24,5	24,6	25,3	27,7	24,2
Med lavinntekt	22,0	22,6	22,7	22,7	19,3	24,1
Aleneboende 50-66 år	17,2	17,8	18,1	18,7	19,0	18,4
Med lavinntekt	20,3	20,5	20,4	20,5	16,5	23,7
Aleneboende 67 år og eldre	8,8	9,3	9,7	10,2	9,9	10,8
Med lavinntekt	7,0	7,2	7,6	7,9	7,4	9,7

¹For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå. Tabell 12598.

Omtrent 23 prosent av alle personer, ekskludert personer i studenthusholdninger, tilhørte en husholdning med høy gjeldsbelastning (samlet gjeld er mer enn tre ganger så høy som husholdningens samlede inntekt før skatt) i 2020. Andelen med høy gjeldsbelastning er, ikke overraskende, størst blant aleneboende under 35 år som ofte nylig har tatt opp lån til boligkjøp. I tillegg har yngre som regel høyere studiegjeld, samtidig som yrkesinntekten er lavest i begynnelsen av yrkeslivet. Ved nådd pensjonsalder er som regel store deler av gjelda nedbetalt, illustrert ved den lave andelen personer i husholdninger med høy gjeldsbelastning blant aleneboende 67 år og eldre.

For lavinntektshusholdningene er det 1 av 5 som har høy gjeldsbelastning, der menn i større grad enn kvinner har stor gjeld. Tall fra tabell 5.2.5 kan tyde på at unge aleneboende med lavinntekt har vanskeligere med å få lån enn andre unge aleneboende, i tillegg til mindre i studiegjeld gitt ved den høye andelen med lav utdanning (se tabell 5.2.3). Mens andelen med stor gjeldsbelastning ligger på 28 prosent for aleneboende under 35 år, er tilsvarende andel for aleneboende under 35 med lavinntekt 12 prosent i 2020.

Normalt sett vil en lav rente føre til økt gjeldsgrad fordi det ikke er like attraktivt å betale ned på lånet. I tillegg har lave renter ført til økt gjeldsopptak for norske husholdninger (Statistisk sentralbyrå, 2022f). Andelen med stor gjeldsbelastning har økt jevnt og trutt for både befolkningen med lavinntekt og for enslige med lavinntekt, men mest for sistnevnte. Økningen har vært størst for aleneboende under 35 år med lavinntekt.

Inntektssammensetning

I dette avsnittet tar vi en nærmere kikk på inntektssammensetningen for enslige husholdninger, og hvilke inntektskilder som er viktigst. Tallene presenteres i tabellene 5.2.6 og 5.2.7.

Ser vi på befolkningen uten studenter, finner vi at yrkesinntekter er den største inntektskilden, etterfulgt av overføringer. For befolkningen med lavinntekt er det overføringer som utgjør størstedelen av husholdningsinntekten, på 64 prosent, mens yrkesinntekter utgjør 34 prosent av samlet inntekt.

Aleneboende under 35 år er mer avhengig av yrkesinntekter enn overføringer. Dette gjelder i større grad for kvinner enn for menn, som i gjennomsnitt mottar 57 prosent av inntekten sin fra lønnet arbeid eller næringsinntekter. Arbeidsavklaringspenger (AAP) utgjør størstedelen av ytelsene disse lavinntektshusholdningene mottar fra folketrygden. Menn mottar i større grad dagpenger ved arbeidsledighet og sosialhjelp, mens kvinner i større grad mottar AAP og uførepensjon. Unge aleneboende uten lavinntekt lever i svært stor grad av yrkesinntekter.

Tabell 5.2.6 Inntektssammensetning for hele befolkningen (ekskl. studenter) og aleneboende¹, etter kjønn og aldersgruppe. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2020. Prosent og kroner

	Hele befolkningen ekskl. studenter			Aleneboende under 35 år, ekskl. studenter						Aleneboende 35-49 år					
				Menn			Kvinner			Menn			Kvinner		
	I alt	Ikke lav-inntekt	Lav-inntekt ²	I alt	Ikke lav-inntekt	Lav-inntekt ²	I alt	Ikke lav-inntekt	Lav-inntekt ²	I alt	Ikke lav-inntekt	Lav-inntekt ²	I alt	Ikke lav-inntekt	Lav-inntekt ²
Yrkesinntekt	67	68	34	84	88	51	83	87	57	79	83	32	75	79	24
Kapitalinntekter ³	6	6	2	3	3	1	2	2	1	4	5	1	3	3	1
Overføringer	28	26	64	13	9	48	15	11	42	17	13	67	23	18	75
<i>Herav:</i>															
Ytelser fra folketrygden	16	15	41	6	4	22	8	5	23	9	6	40	14	11	54
<i>Herav:</i>															
Arbeidsavklaringspenger	1	1	6	2	1	12	3	1	15	2	2	11	3	2	11
Uføretrygd	4	4	14	3	3	9	4	4	9	7	5	28	11	8	43
Dagpenger ved arbeidsledighet ⁴	2	1	4	3	3	7	3	2	5	3	3	9	2	2	5
Bostøtte	0	-	2	0	0	3	0	0	2	0	0	3	0	0	3
Sosialhjelp	0	0	4	1	0	7	1	0	4	1	0	8	1	0	6
Introduksjonsstønad	0	-	1	0	0	2	0	-	1	0	-	1	0	-	1
Samlet inntekt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Samlet inntekt	880 500	981 900	265 400	444 900	563 200	166 900	390 000	506 900	169 800	531 300	639 500	168 200	491 700	571 500	191 000
Samlet inntekt etter skatt	653 900	724 700	223 400	335 700	418 100	142 100	298 400	381 700	141 700	386 700	460 800	138 400	365 200	420 500	156 900
Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) ⁵	425 700	468 800	164 200	334 600	417 200	140 300	298 100	381 500	141 100	383 900	459 200	131 200	364 400	420 100	154 600
Antall personer i husholdningen	2,1	2,2	1,7	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Antall husholdninger	2 467 329	2 118 438	348 891	157 716	110 636	47 080	103 836	67 815	36 021	136 227	104 938	31 289	59 598	47 097	12 501

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Lavinntekt er definert som inntekt under 60 prosent av medianinntekten for alle. EU-skala.

³ Negative kapitalinntekter er satt lik 0

⁴ Dagpenger ved arbeidsledighet inkluderer i 2020 også lønnskompensasjon til permitterte, men ikke forskudd på dagpenger.

⁵ Omfatter også negative kapitalinntekter

For aleneboende med lavinntekt i alderen 35-49 år utgjør overføringer en større andel av den samlede inntekten, lik 67 prosent for menn og 75 prosent for kvinner. Overføringer har blitt en stadig større inntektskilde for kvinner i denne aldersgruppen, og da særlig uføretrygd som har gått fra å utgjøre 30 prosent i 2017 til 43 prosent i 2020. For menn at det også vært en relativt stor økning i andelen uføretrygd. I likhet med aleneboende under 35 år, er det relativt mange menn i alderen 35-49 år som mottar dagpenger og sosialhjelp. Aleneboende 35-49 år uten lavinntekt lever i stor grad av yrkesinntekter.

Med henvisning til tabell 5.2.7 er det en klar tendens til at yrkesinntekter blir en mindre viktig inntektskilde jo eldre aldersgrupper vi ser på. Blant aleneboende mellom 50-66 år med lavinntekt utgjør yrkesinntekter 21 prosent for menn og kun 13 prosent for kvinner. I denne gruppen er det uføretrygd som er hovedinntektskilden, og den utgjør 43 prosent av samlet inntekt for menn og 61 prosent for kvinner. Også her har andelen uføretrygd økt siden 2017. Også AAP, og til en viss grad sosialhjelp, er viktige inntektsposter for denne gruppen. For aleneboende i aldersspennet 50-66 år uten lavinntekt er yrkesinntekt klart den viktigste inntektskilden, men en del mottar også uføretrygd.

Tabell 5.2.7 Inntektssammensetning for aleneboende¹, etter kjønn og aldersgruppe. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2020. Prosent og kroner

	Aleneboende 50-66 år						Aleneboende 67 år og eldre					
	Menn			Kvinner			Menn			Kvinner		
	I alt	Ikke lav-inntekt	Lav-inntekt ²	I alt	Ikke lav-inntekt	Lav-inntekt ²	I alt	Ikke lav-inntekt	Lav-inntekt ²	I alt	Ikke lav-inntekt	Lav-inntekt ²
Yrkesinntekt	65	68	21	61	65	13	10	11	-1	5	6	0
Kapitalinntekter ³	8	9	6	4	4	2	9	9	3	5	6	2
Overføringer	27	24	73	35	31	85	81	80	98	90	88	98
<i>Herav:</i>												
Ytelser fra folketrygden	18	15	53	23	19	70	64	61	90	68	63	91
<i>Herav:</i>												
Arbeids-avklaringspenger	2	2	7	2	2	6	0	0	0	0	0	0
Alderspensjon	3	3	2	2	2	1	63	60	88	67	62	90
Uførepensjon	13	11	43	18	15	61	1	1	2	1	1	1
Tjenestepensjoner	2	3	1	4	4	2	15	16	4	20	24	5
Dagpenger ved arbeidsledighet	2	2	5	1	1	2	0	0	0	0	0	0
Bostøtte	0	0	3	0	0	3	0	0	1	0	0	1
Sosialhjelp	1	0	6	0	0	4	0	0	0	0	0	0
Introduksjonsstønad	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	-	-
Samlet inntekt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Samlet inntekt	595 200	683 900	206 600	509 900	566 500	224 500	448 900	489 100	227 100	361 800	420 600	222 400
Samlet inntekt etter skatt	426 300	487 400	159 000	378 200	415 900	187 800	356 400	383 300	207 600	303 100	340 800	213 800
Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) ⁴	421 400	485 400	141 000	376 800	415 200	182 600	352 100	382 400	185 100	302 100	340 500	211 200
Antall personer i husholdningen	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Antall husholdninger	136 939	111 482	25 457	122 897	102 583	20 314	95 293	80 682	14 611	197 347	138 722	58 625

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Lavinntekt er definert som inntekt under 60 prosent av medianinntekten for alle. EU-skala.

³ Negative kapitalinntekter er satt lik 0

⁴ Omfatter også negative kapitalinntekter

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå

Aleneboende 67 år og eldre med lavinntekt lever nesten utelukkende av alderspensjon fra folketrygden, samt noe tjenestepensjon. Fire av fem aleneboende 67 år og eldre med lavinntekt er kvinner, og mange av disse mottar minste pensjonsnivå. Sammenligner vi med aleneboende 67 år og eldre uten lavinntekt, ser vi at disse får en betydelig større andel av inntekten sin gjennom tjenestepensjoner, i tillegg til alderspensjon fra folketrygden. Inntekten til eldre aleneboende uten lavinntekt suppleres i større grad av yrkes- og kapitalinntekter.

Inntektsfordeling

Inntektsforskjellene innad i gruppen av aleneboende varierer i stor grad med alder og kjønn. Som vist i tabell 5.2.8, er det størst inntektsulikhet blant aleneboende under 35 år. Ser vi for eksempel på ulikhetsmålet S80/S20, som viser forholdstallet mellom gjennomsnittsinntekten til de 20 prosent av befolkningen som har høyest inntekt, og gjennomsnittsinntekten til de 20 prosent som har lavest inntekt, finner vi at dette forholdstallet er lik 6 i 2020. Det betyr at de 20 prosent «rikeste», i denne gruppen, i gjennomsnitt har 6 ganger høyere inntekt enn de 20 prosent «fattigste» i denne gruppen. Til sammenligning var tilsvarende forholdstall for hele befolkningen 3,7. Til tross for relativt stor inntektsulikhet blant de unge aleneboende, har denne vært fallende siden 2017.

Inntektsulikhetene blir gradvis mindre med økende alder. Blant aleneboende mellom 35 og 66 år har inntektsulikheten økt noe de siste årene, og man finner større ulikhet blant menn enn blant kvinner. Minst inntektsulikhet finner man i det eldste alderssegmentet som bor alene, hvor forholdstallene og Gini-koeffisienten er lavere enn for hele befolkningen. Inntektsulikheten i denne gruppen har også vært fallende siden 2017.

Tabell 5.2.8 Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)¹. 2017-2020

				2020		
	2017	2018	2019	Alle	Kvinner	Menn
S80/S20²						
Hele befolkningen uten studenter	3,70	3,76	3,69	3,71	3,63	3,77
Aleneboende under 35 år uten studenter	6,43	6,14	6,35	6,02	6,05	5,95
Aleneboende 35-49 år	4,92	4,94	5,22	5,38	4,05	6,12
Aleneboende 50-66 år	4,28	4,37	4,41	4,45	3,30	5,75
Aleneboende 67 år og eldre	2,72	2,72	2,65	2,66	2,37	3,15
P90/P10³						
Hele befolkningen uten studenter	2,83	2,83	2,83	2,82	2,82	2,82
Aleneboende under 35 år uten studenter	5,18	4,93	5,17	4,62	4,88	4,46
Aleneboende 35-49 år	3,29	3,29	3,44	3,44	2,74	3,91
Aleneboende 50-66 år	2,86	2,90	2,93	2,94	2,55	3,36
Aleneboende 67 år og eldre	2,08	2,07	2,06	2,05	1,96	2,17
Gini-koeffisienten⁴						
Hele befolkningen uten studenter	0,255	0,256	0,253	0,255	0,253	0,257
Aleneboende under 35 år uten studenter	0,304	0,298	0,298	0,294	0,286	0,296
Aleneboende 35-49 år	0,291	0,291	0,294	0,299	0,260	0,315
Aleneboende 50-66 år	0,286	0,287	0,289	0,292	0,238	0,333
Aleneboende 67 år og eldre	0,211	0,210	0,204	0,205	0,181	0,240

¹ Omfatter også negative beløp. Personer i studenthusholdninger er utelatt

² S80/S20 er forholdet mellom gjennomsnittsinntektene til rikeste og fattigste 20 prosent i gruppen.

³ P90/P10 er forholdstallet mellom inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 9 og desil 10 (P90) og inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 1 og desil 2 (P10).

⁴ Gini-koeffisienten er et summarisk mål som varierer fra 0 (minst ulikhet) og 1 (størst ulikhet).

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Levekårsindikatorer

Videre vil vi beskrive ulike levekårsindikatorer for aleneboende, basert på Levekårsundersøkelsen, EU SILC. Aleneboende omfatter her alle som bor alene i en kosthusholdning. Med kosthusholdning mener vi alle personer man deler matbudsjett med, og man kan dermed være aleneboende selv om man bor i en bolig med andre. Vi baserer oss videre på faktisk adresse og ikke folkeregistrert adresse. Det betyr at for studenter som faktisk bor borte fra forelderhusholdningen er det den faktiske bosituasjonen vi har opplysninger om, selv om de er registrert bosatt på foreldrenes adresse. Tallene blir presentert for unge aleneboende (under 35 år), alle aleneboende og alle (hele befolkningen).

Alderssammensetningen blant alle aleneboende skiller seg noe fra befolkningen ellers. Det er færre i aldersgruppen 25-66 år blant alle aleneboende (58 prosent) enn i befolkningen (68 prosent), men flere i de yngre og eldre aldersgruppene. 15 prosent av aleneboende er i alderen 16-24, mens det samme gjelder 12 prosent i befolkningen i alt. 27 prosent av aleneboende er i pensjonsalder. Dette er 8 prosentpoeng mer enn i befolkningen som helhet.

24 prosent av unge aleneboende bor i Oslo. Dette er 11 prosentpoeng mer enn i befolkningen totalt. De bor også oftere i store byer, og tilsvarende bor en mindre andel i spredtbygde strøk eller på de minste tettstedene. Den store andelen unge aleneboende som bor i store byer kan delvis skyldes en stor studentandel. 35 prosent av unge aleneboende definerer seg som studenter, mot 10 prosent av den voksne befolkningen totalt. Menn er også ganske klart overrepresentert blant unge aleneboende, der de utgjør 59 prosent. Blant aleneboende totalt er menn overrepresentert i noe mindre grad.

Boligstandard og eierforhold

Sammenlignet med befolkningen generelt, er en relativt liten andel av aleneboende boligeiere. 29 prosent av unge aleneboende eier boligen de bor i, mens blant alle aleneboende eier 56 prosent bolig. I befolkningen er det derimot hele åtte av ti som eier boligen de bor i. Eierandelene blant aleneboende og i befolkningen generelt har vært stabil de siste ti årene.

Aleneboende bor også i andre typer boliger enn resten av befolkningen. 54 prosent i befolkningen som helhet bor i enebolig, mot 35 prosent av alle aleneboende. Blant unge aleneboende er andelen enda mindre, blant disse bor 23 prosent i enebolig. Andelen som bor i rekkehus eller tomannsbolig er også mindre blant unge aleneboende (7 prosent) og aleneboende i alt (9 prosent) enn hos den øvrige befolkningen (11 prosent). Det betyr at litt under halvparten av de aleneboende i alt bor i andre typer boliger. Flesteparten av disse bor i leilighet. Andelen er enda større blant de unge aleneboende, hvor syv av ti gjør det samme.

Unge aleneboende bor på et markant mindre areal enn resten av befolkningen. En av fem unge aleneboende bodde trangt i 2021, noe som vil si at de bodde på ett rom. Denne andelen er dobbelt så stor som blant aleneboende i alt (10 prosent) og over tre ganger så stor som i befolkningen som helhet (6 prosent). Andelen som bor trangt er i 2021 i svak tilbakegang sammenliknet med de siste tre årene. I samme periode har andelen i befolkningen holdt seg stabil. Vi ser tilsvarende forskjeller i andelen som bor svært romslig. Andelen som bor svært romslig er 14 prosentpoeng mindre blant unge aleneboende (20 prosent) sammenliknet med alle aleneboende og befolkningen generelt, hvor 34 prosent bor romslig. Alle aleneboende har markant større boligareal per person enn både unge aleneboende og den voksne befolkningen, henholdsvis 87, 64 og 70 kvadratmeter.

Tabell 5.2.9 Boligtype og boligstandard for aleneboende. 1991, 2001, 2011, 2018-2021. Prosent og gjennomsnitt

	Aleneboende under 35 år							Alle aleneboende			Alle
	1991	2001	2011	2018	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2021
Andel personer som											
bor i enebolig, våningshus	26	42	29	28	26	25	23	38	36	35	54
bor i småhus ellers ¹	24	12	15	9	11	11	7	14	14	9	11
bor i husholdning som eier	36	27	31	28	28	32	29	59	59	56	78
bor i husholdning som er selveier	20	17	19	19	19	22	19	44	44	40	66
bor trangt	23	30	25	29	30	26	20	12	12	10	6
bor svært romslig	15	15	13	12	12	10	20	30	30	34	35
Bor i bolig med minst ett boligproblem ^{2,3}											
Problem med råte eller fukt	..	15	11	7	8	7	..	7	7	..	..
Problem med støy i boligen	..	..	21	25	21	27	..	14	19	..	..
Problem med forurensning ved boligen	..	..	10	9	9	7	..	10	8	..	..
Problem med kriminalitet, vold og hærverk i boområdet	..	..	10	8	7	6	..	5	4	..	..
Boligareal per husholdning. Kvm. gjennomsnitt											
	65	65	66	57	61	61	64	85	85	87	120
Boligareal per person. Kvm. Gjennomsnitt ⁴											
	65	65	66	57	61	61	64	85	85	87	70
Antall svar i alt	203	326	390	502	479	526	462	1 553	1 559	1 446	5 880

¹ Spørsmål om boligtype i Levekårsundersøkelsen ble endret i 2021.

² Ny indikator fra 2017. Derfor ingen tall fra tidligere år.

³ Ingen tall om boligproblemer i 2021.

⁴ Utregning endret fra 2017.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC, Statistisk sentralbyrå.

Boligøkonomi

Gjennomsnittlig husleie for unge aleneboende som leide boligen var 74 000 kroner per år i 2020. Dette er noe lavere enn for leiere blant alle aleneboende og leiere i befolkningen i alt. Det er større forskjell i utgiftene eiere betaler i renter og avdrag. Unge aleneboere som eier boligen betaler i snitt 67 200 kr i året i renter og avdrag. Blant husholdninger generelt og alle aleneboende er beløpet langt høyere, henholdsvis 122 700 kr og 157 900 kr.

Over seks av ti unge aleneboende (65 prosent) har høy boutgiftsbelastning. Dette er en betydelig større andel enn det en finner blant aleneboende generelt og alle husholdninger, hvor henholdsvis fire av ti og i underkant av tre av ti har høy boutgiftsbelastning. Unge aleneboende er en gruppe med en stor andel med lavinntekt, blant annet fordi mange er studenter eller nylig ferdig med studiene. Det er derfor naturlig at utgiftene til bolig gjør et stort innhogg i økonomien. Dette kommer også til syne når vi ser på andelen med lav boutgiftsbelastning, som er klart mindre blant unge aleneboende (11 prosent) enn blant alle aleneboende (26 prosent) og i befolkningen (31 prosent).

Tabell 5.2.10 Boligøkonomi for aleneboende. 1991, 2001, 2011, 2018-2021. Kroner og prosent

	Aleneboende under 35 år							Alle aleneboende			Alle
	1991	2001	2011	2018	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2021
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. ¹											
Kroner	21 600	33 900	52 500	65 800	65 300	70 500	74 000	69 700	73 800	78 400	87 400
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	45 100	64 700	44 000	71 000	87 200	90 800	67 200	45 400	50 900	900	122 700
Boligrenter. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	..	..	30 000	36 500	38 200	43 600	31 000	21 400	23 500	16 900	27 300
Andel husholdninger med											
høy boutgiftsbelastning	54	57	57	66	66	62	65	41	41	44	29
lav boutgiftsbelastning	15	8	24	11	9	15	11	31	30	26	31
Oppfatter boutgiftene som svært tyngende ²	..	..	14	9	8	9	..	8	7	..	..
Antall svar fra leiere	55	88	249	349	338	348	366	598	591	631	1 081
Antall svar fra eiere	121	220	121	149	138	177	167	943	959	922	4 493
Antall svar	203	326	370	498	476	525	533	1 541	1 550	1 553	5 574

¹ Ekskludert eiere av andels- og aksjebolig.² Utgår i 2021.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC. Statistisk sentralbyrå.

Økonomiske vansker

10 prosent av aleneboende opplever at det er vanskelig eller svært vanskelig «å få endene til å møtes», altså å få pengene til å strekke til. Dette er signifikant flere enn i befolkningen totalt (8 prosent). For de aleneboende har andelen holdt seg stabile de siste årene. Ser vi på en mer objektiv indikator på økonomisk romslighet, er det en langt større andel som ikke klarer en uforutsett utgift blant unge aleneboende sammenliknet med befolkningen i alt. Blant unge aleneboende oppgir 37 prosent at de ikke klarer en uforutsett utgift på 19 000 kroner, mens 24 prosent oppgir det samme i befolkningen i alt. Blant alle aleneboende gjelder det samme for omtrent tre av ti. Det er derimot ikke noen signifikant forskjell mellom gruppene i hvor mange som har andre lån som er noe eller svært tyngende.

Når vi ser på betalingsproblemer er det kun små forskjeller mellom aleneboende og befolkningen i alt. 8 prosent av aleneboende har hatt ett eller flere betalingsproblemer, altså vært ute av stand til å betale husleie, boliglån, elektrisitet og kommunale utgifter eller andre lån i løpet av det siste året. For befolkningen i alt er andelen med ett eller flere av disse problemene 7 prosent.

Tabell 5.2.11 Betalingsvansker for aleneboende. 2003, 2011, 2018-2021. Prosent

	Aleneboende under 35 år						Alle aleneboende			Alle
	2003	2011	2018	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2021
Vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes ¹	16	13	12	9	13	10	10	11	10	8
Har ikke mulighet til å klare en uforutsett utgift ²	..	..	41	42	37	37	34	30	30	24
Andre lån er noe eller svært tyngende ²	..	..	13	10	14	19	9	12	15	17
Mottar økonomisk støtte fra andre husholdninger ⁵	9	9	13	14	15	..	5	7	..	..
Har minst ett betalingsproblem ²	..	..	10	9	9	8	7	7	8	7
Problemer med å betale husleie ³	13	10	8	8	9	5	8	8	7	8
Problemer med å betale boliglån ⁴	4	2	2	3	4	1	1	2	1	1
Problemer med å betale elektrisitet og kommunale avgifter	14	8	4	4	2	3	3	3	2	2
Problemer med å betale andre lån	10	5	4	2	3	3	2	3	3	2
Antall svar fra leiere ²	..	..	349	338	347	366	598	590	631	1 081
Antall svar fra eiere ²	..	..	149	138	177	167	943	959	922	4 493
Antall svar	499	390	498	476	530	533	1 541	1 565	1 553	5 574

¹ Fra 2017 regnet ut som én samlet indikator. Tallene fra årene før 2017 er lagt sammen fra de to tidligere indikatorene for økonomisk romslighet; "Svært vanskelig" og "Vanskelig".

² Nye indikatorer fra 2017. Derfor ingen tall fra tidligere år.

³ Fra 2017 er indikatoren en andel av husholdninger som leier. Frem til og med 2016 var indikatoren en andel av alle husholdninger samlet.

⁴ Fra 2017 er indikatoren en andel av husholdninger som eier. Frem til og med 2016 var indikatoren en andel av alle husholdninger samlet.

⁵ Utgår i 2021.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC. Statistisk sentralbyrå.

Materielle og sosiale mangler

Aleneboende har en mindre romslig økonomi, og her ser vi på om det gir utslag i at de i større grad har materielle og sosiale mangler sammenlignet med befolkningen. Ser vi først på materielle goder, er det en langt større andel som mangler ett eller flere materielle goder blant unge aleneboende (32 prosent) som i befolkningen som helhet (19 prosent). Alle aleneboende har også markant flere som mangler minst en materiell gode enn i befolkningen (26 prosent), men ikke like mange som blant de unge aleneboende. Ser vi på hvert enkelt materielle gode er den vanligste mangelen blant unge aleneboende ikke å ha råd til å disponere privatbil. Hele 21 prosent av unge aleneboende sier at de ikke har råd til dette, mot 14 prosent blant alle aleneboende og 8 prosent i befolkningen i alt. Andelene har vært stabile de siste årene. Derne kommer det å ikke ha råd til å bytte ut utslitte møbler, som gjelder 15 prosent både blant unge aleneboende og alle aleneboende. Dette er signifikant høyere enn for befolkningen i alt, hvor det samme gjelder 11 prosent. Det er omtrent like stor andel som ikke har råd til å gå til tannlege og å spise kjøtt eller fisk annenhver dag hos unge aleneboende og alle aleneboende som hos befolkningen i alt.

Tabell 5.2.12 Materielle og sosiale mangler for aleneboende. 2003, 2011, 2018-2021. Prosent

	Aleneboende under 35 år						Alle aleneboende			Alle
	2003	2011	2018	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2021
Mangler minst en materiell gode ^{1,2}	..	..	39	34	35	32	24	25	26	19
Ikke råd til å holde boligen passe varm	6	3	2	2	1	2	2	1	2	1
Ikke råd til å disponere privatbil	28	22	26	24	22	21	13	13	14	8
Ikke råd til å bytte ut utslitte møbler ²	..	..	15	13	14	15	13	14	15	11
Ikke råd til å erstatte utslitte klær ²	..	..	5	6	8	6	6	8	7	5
Ikke råd til å gå til tannlege ²	..	..	10	8	10	5	7	7	4	4
Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annenhver dag	9	10	5	7	6	3	5	5	4	3
Ikke råd til å ha internett ²	..	..	0	0	0	0	1	0	1	0
Eier ikke egen bolig ²	..	..	71	72	68	69	41	41	42	28
Mangler minst en sosial gode ²	..	..	16	13	15	15	15	15	16	13
Ikke råd til en ukes ferie i løpet av et år	16	17	13	9	11	13	11	12	12	9
Ikke råd til å delta i regelmessige fritidsaktiviteter ²	..	..	5	7	5	4	7	5	5	4
Ikke råd til å bruke litt penger på seg selv en gang i uken ²	..	..	5	4	5	4	5	5	5	4
Ikke råd til å spise og drikke ute med venner eller familie en gang i måneden ²	..	..	3	3	2	3	6	5	6	5
Antall svar	499	390	506	479	530	544	1 554	1 565	1 596	5 920

¹ Indikatorene på materielle og sosiale mangler er noe mer ustabile fra år til år for små grupper (Aleneboende under 35 år) enn for store grupper (alle aleneboende, alle).

² Nye indikatorer fra 2017. Derfor ingen tall fra tidligere år.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC. Statistisk sentralbyrå.

For sosiale mangler er det mindre forskjeller mellom aleneboende og befolkningen i alt enn for materielle mangler. Det er størst forskjeller er det i å ha råd til en ukes ferie utenfor hjemmet i løpet av et år. Dette inkluderer også ferie hvor man bor hos venner og familie. 13 prosent av unge aleneboende og 12 prosent alle aleneboende har ikke råd til en ukes ferie borte fra hjemmet. For befolkningen som helhet gjelder dette 9 prosent. Andelen som ikke har råd til å delta i regelmessige fritidsaktiviteter, bruke penger på seg selv en gang i uken eller spise og drikke ute med venner og familie, er omtrent den samme for aleneboende og befolkningen i alt.

Tilknytning til arbeidslivet

Unge aleneboende er i noe mindre grad helårs yrkesaktive sammenlignet med alle aleneboende i yrkesaktiv alder. Dette kan delvis skyldes en stor studentandel. Andelen som er helårs yrkesaktiv har ligget stabilt på omtrent 50 prosent for unge aleneboende og 60 prosent blant alle aleneboende. Disse andelenene er mindre enn i befolkningen i alt, hvor minst en person hadde helårsarbeid i 77 prosent av alle husholdninger.

I alle gruppene er den største andelen av de yrkesaktive i heltidsarbeid. Unge aleneboende er omtrent 1 måned kortere i heltids yrkesaktivitet per år sammenliknet med alle aleneboende i yrkesaktiv alder, og 6 måneder kortere enn blant hele befolkningen i yrkesaktiv alder, hvor gjennomsnittlig antall måneder heltids yrkesaktivitet er 12 måneder. Gjennomsnittlig antall måneder har vært stabil for aleneboende siden 2019.

Ser vi på arbeidsledighet er andelen som har vært langtids arbeidsledig mer enn 12 måneder signifikant mindre blant unge aleneboende (1 prosent) enn blant alle aleneboende (3 prosent) og befolkningen i alt (4 prosent).

Tabell 5.2.13 Tilknytning til arbeidslivet for aleneboende. 2007, 2019-2021. Prosent og gjennomsnitt

	Aleneboende under 35 år				Aleneboende 16-66				Alle 16-66 år		
	2007	2019	2020	2021	2007	2019	2020	2021	2019	2020	2021
Antall helårsyrkesaktive i husholdningen											
0	49	48	50	48	39	38	41	40	21	24	23
1	51	52	50	52	61	63	59	61	45	43	45
2	.	.	.	.	.	.	.	.	34	33	31
Antall måneder med heltids yrkesaktivitet i husholdningen											
0	42	45	46	46	38	39	40	41	23	23	25
12+	44	45	43	43	52	54	52	52	72	71	70
Gjennomsnittlig antall måneder	6,2	6,0	5,8	5,8	6,9	6,9	6,8	6,7	12,2	12,3	12,0
Antall måneder med deltids yrkesaktivitet i husholdningen											
0	89	90	88	88	87	89	90	90	81	84	82
12+	6	5	6	7	8	7	6	7	14	12	14
Gjennomsnittlig antall måneder	0,9	0,9	1,0	1,1	1,1	1,1	1,0	1,0	2,1	1,7	2,0
Antall måneder med arbeidsledighet i husholdningen											
0	93	94	94	94	95	95	94	94	95	94	92
12+	1	3	2	1	1	2	2	3	3	2	4
Gjennomsnittlig antall måneder	0,4	0,5	0,4	0,3	0,3	0,4	0,4	0,4	0,5	0,5	0,7
Antall svar	489	479	528	543	1 011	1 125	1 146	1 171	4 431	4 363	4 536

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC. Statistisk sentralbyrå.

5.3. Sosiale indikatorer for sosialhjelps- og kvalifiseringsstønadsmottakere

Aurora Hattrem og Håvard Bergesen Dalen

Hovedpunktene i dette kapittelet kan oppsummeres ved:

- Antallet personer som tilhører en husholdning der hovedinntektstaker har mottatt sosialhjelp i løpet av året, inkludert langtidsmottakere, har falt. Det samme gjelder andelen med lavinntekt.
- Sterkere yrkestilknytning blant sosialhjelps- og kvalifiseringsstønadsmottakere – også for de med lavinntekt. Samtidig har andelen som mottar bostøtte og sosialhjelp falt.
- Andelen med lav utdanning økte for sosialhjelps- og kvalifiseringsstønadsmottakere, samtidig som andelen med ukjent utdanning falt. Dette reflekterer trolig en fallende andel innvandrere i denne gruppen.
- Fire av ti sosialhjelpsmottakere bor alene, og andelen som bor trangt er langt større enn i øvrig befolkning.
- Syv av ti sosialhjelps- og kvalifiseringsstønadsmottakere har høy boutgiftsbelastning, mot tre av ti personer i øvrig befolkning.
- Mange sosialhjelpsmottakere har dårlig råd. En av tre har minst ett betalingsproblem, og mer enn seks av ti har materielle og/eller sosiale mangler. Andelen sosialhjelpsmottakere med disse levekårsutfordringene har økt de siste årene.

Økonomisk sosialhjelp er ment som en midlertidig inntekt for personer som av ulike grunner trenger økonomisk støtte, og som ikke klarer å forsørge seg gjennom andre inntekter eller egne midler. Det er kun personer som er lovlig bosatt i Norge som kan motta en slik ytelse, og det er kommunene som behandler søknader og fastsetter størrelsen på utbetalingen (NAV, 2022b). Personer som har vært langvarig mottaker av sosialhjelp eller som står i fare for å komme i en slik situasjon, kan ha rett på kvalifiseringsstønad. Kvalifiseringsprogrammet, som ble innført gradvis fra høsten 2007, tilbyr arbeidstrening og oppfølging, og har normalt en varighet på ett år, men kan

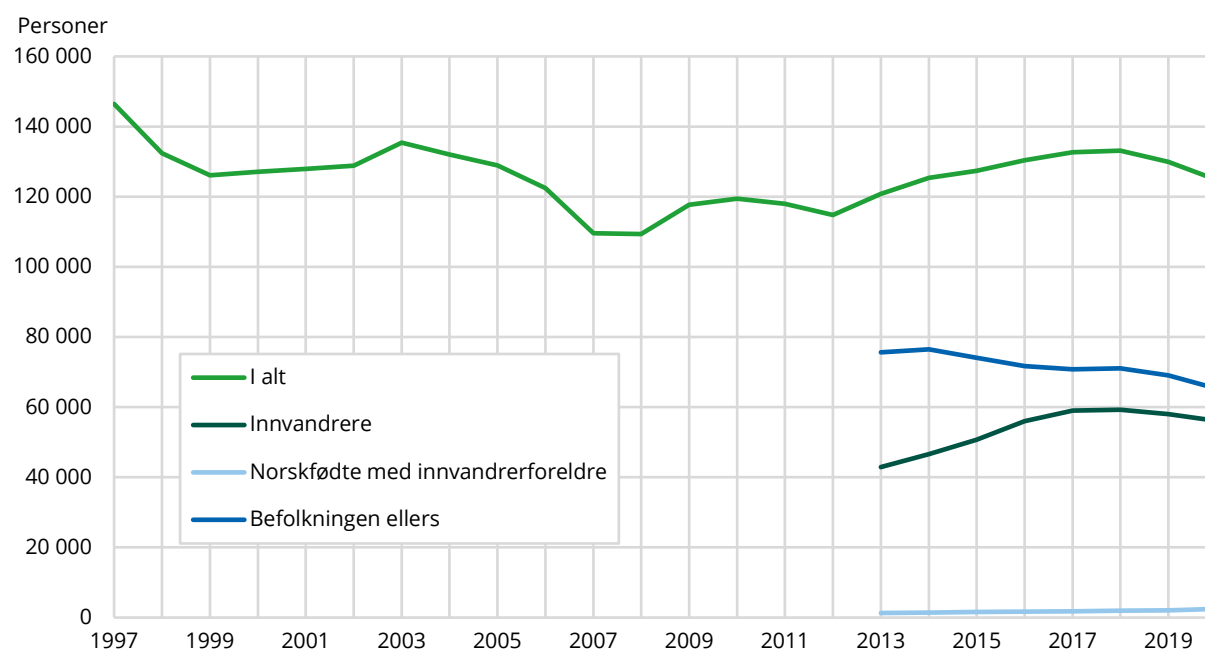
forlenges med ytterligere ett år. I motsetning til sosialhjelp, som er skattefri inntekt, er kvalifiseringsstønad skattepliktig (NAV, 2022c).

I følge SSBs statistikk om økonomisk sosialhjelp, var det i alt 124 800 personer som fikk sosialhjelp i 2020. Dette tilsvarer en nedgang på 7900 personer, eller 6 prosent, siden 2017. Antallet sosialhjelpsmottakere har gått i bølger de siste 23 årene, som vist i figur 5.3.1. Antallet nådde en topp i 2018, tilsvarende nivået i 2003, før det igjen falt jevnt og trutt de siste årene.

Andelen av alle som mottar sosialhjelp er størst blant 20-29 åringer, som utgjør 29 prosent, etterfulgt av 50-59 åringer. Unge sosialhjelpsmottakere har lenge utgjort størstedelen av denne gruppen, men har de siste årene vært fallende. I motsatt ende har personer 50 år og eldre stadig utgjort en større andel av alle som mottar sosialhjelp. En svært liten andel av alle sosialhjelpsmottakere er mellom 0-19 år og 67 år eller eldre.

Andelen sosialhjelpsmottakere som er innvandrere har vært økende frem til 2018, hvorpå andelen begynte å falle igjen. I 2020 var 45 prosent av sosialhjelpsmottakere innvandrere, mens tilsvarende tall for den øvrige befolkningen var 52 prosent. Norskfødte med innvandrerbakgrunn utgjorde 2 prosent, mens 1 prosent hadde uoppgitt innvandringskategori. I befolkningen ellers har andelen sosialhjelpsmottakere stort sett vært fallende siden 2014 (Statistisk sentralbyrå, 2022g).

Figur 5.3.1 Antall sosialhjelpsmottakere¹. 1997-2020

¹ Tall for 2003 er inkludert mottakere av introduksjonsstønad. For 2004 er mottakere av introduksjonsstønad kun inkludert for noen kommuner.

Kilde: Økonomisk sosialhjelp (statistikkbanktabell 10497), Statistisk sentralbyrå

Det var totalt 9900 personer som deltok i kvalifiseringsprogram i 2020, som tilsvarer en økning på 12 prosent siden 2017. Flesteparten av deltakerne var i aldersgruppen 30-49 år (Statistisk sentralbyrå, 2022h).

I inntektsdelene av dette kapittelet ser vi på personer som tilhører husholdninger der hovedinntektstaker mottar sosialhjelp. Vi ser også nærmere på undergruppene aleneboende sosialhjelpsmottakere og langtidsmottakere av sosialhjelp. Disse to gruppene er ikke gjensidig utelukkende. Å være langtidsmottaker av sosialhjelp defineres her som å ha mottatt sosialhjelp i minst 6 måneder sammenhengende i løpet av året.

Overlapp med andre grupper

Det er stor grad av overlapp mellom sosialhjelps- og kvalifiseringsstønadsmottakere og andre grupper som omtales i rapporten¹³. I 2020 hadde nesten halvparten av personer i husholdninger der hovedinntektstaker mottar sosialhjelp innvandrerbakgrunn, det vil si at de selv er innvandrere eller er norskfødte med innvandrerforeldre, fra land i Afrika, Asia etc., og mange av disse hadde flyktningbakgrunn. Mer spesifikt var det 49 prosent som hadde innvandrerbakgrunn fra Asia, Afrika, etc., og nesten tilsvarende som hadde flyktningbakgrunn. Over halvparten var barnefamilier – enten enslige forsørgere eller par med barn, mens en femtedel hadde nedsatt arbeidsevne.

For mottakere av kvalifiseringsstønad hadde over 70 prosent innvandrerbakgrunn fra Afrika, Asia, etc., mens fire av fem hadde nedsatt arbeidsevne. To tredjedeler tilhørte en husholdning med barn.

Lavinntekt

Andelen med lavinntekt blant sosialhjelpsmottakere er betydelige større enn andelen med lavinntekt i befolkningen. Andelen falt noe de siste årene, men har seg holdt relativt stabil på rundt 70 prosent som vist i tabell 5.3.1. Andelen med lavinntekt blant aleneboende sosialhjelpsmottakere er noe mindre, og denne andelen har også holdt seg stabil de siste årene.

Hele fire av fem langtidsmottakere av sosialhjelp, altså dem som har mottatt sosialhjelp minst 6 måneder eller mer i løpet av et år, har lavinntekt i 2020. Denne andelen har også holdt seg relativt stabil, med en liten økning fra 2019 til 2020. Andelen med lavinntekt blant mottakere av kvalifiseringsstønad var på 76 prosent i 2020, vel ett prosentpoeng mer enn i 2017.

Tabell 5.3.1 Prosentvis andel og antall¹ med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). 2017-2020

	2017	2018	2019	2020
Hele befolkningen ekskludert studenthusholdninger	5 130 925	5 166 774	5 207 512	5 226 906
Andel med lavinntekt	11,2	11,2	11,2	11,0
Antall personer med lavinntekt	575 000	579 000	582 500	576 300
Sosialhjelpsmottakere²	182 392	183 931	178 080	167 623
Andel med lavinntekt	70,1	69,9	69,6	69,3
Antall personer med lavinntekt	128 000	128 600	123 900	116 200
<i>Herav:</i>				
Aleneboende sosialhjelpsmottakere²	56 632	57 026	56 678	55 507
Andel med lavinntekt	67,1	67,0	67,5	66,6
Antall personer med lavinntekt	38 000	38 200	38 200	37 000
Langtidsmottakere av sosialhjelp²	69 874	72 898	71 271	66 377
Andel med lavinntekt	78,9	79,3	78,7	79,2
Antall personer med lavinntekt	55 000	57 800	56 100	52 600
Kvalifiseringsstønadsmottakere²	12 446	12 552	13 550	13 875
Andel med lavinntekt	74,7	76,0	75,9	75,7
Antall personer med lavinntekt	9 300	9 500	10 300	10 500

¹Arundede tall.

²For definisjon av grupper, se kapittel 2.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå. Tabell 12599.

Yrkestilknytning

Husholdninger der hovedinntektstaker mottar sosialhjelp står ofte utenfor arbeidslivet, og har svak yrkestilknytning. I 2020 tilhørte 77 prosent av sosialhjelpsmottakerne en husholdning uten noen yrkestilknyttede, og knappe 19 prosent tilhørte en husholdning der yrkesinntekt var viktigste inntektskilde. Yrkestilknytningen blant aleneboende sosialhjelpsmottakere, langtidsmottakere av

¹³ Se vedleggstabell A1.

sosialhjelp og mottakere av kvalifiseringsstønad er enda svakere, som vist i tabell 5.3.2. I perioden 2017-2020 har yrkestilknytningen for disse gruppene blitt noe sterkere.

Yrkestilknytningen er enda svakere for lavinntektshusholdningene som mottar sosialhjelp eller kvalifiseringsstønad. Også her har yrkestilknytningen blitt noe sterkere de senere årene. For alle grupper har andelen som tilhørte en husholdning der yrkesinntekt var viktigste inntektskilde falt i 2020, noe som trolig skyldes koronarestriksjonene som medførte endringer i inntektssammen-setningen for en rekke husholdninger (Arntzen & Hattrem, 2022).

Tabell 5.3.2 Indikatorer¹ for yrkestilknytning. 2017-2020. Prosent

	2017	2018	2019	2020
Personer som tilhører en husholdning uten noen yrkestilknyttede				
Hele befolkningen eksklusive personer i studenthusholdninger	23,9	24,0	24,1	24,3
Med lavinntekt	64,5	64,2	64,3	64,0
Sosialhjelpsmottakere	79,7	78,9	78,1	77,2
Med lavinntekt	88,1	87,5	86,8	85,9
<i>Herav:</i>				
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	87,9	87,4	87,2	86,3
Med lavinntekt	95,9	95,6	95,7	94,9
Langtidsmottakere av sosialhjelp	92,1	91,7	90,7	91,0
Med lavinntekt	95,1	94,5	93,9	93,8
Kvalifiseringsstønadmottakere	84,9	83,6	82,7	83,5
Med lavinntekt	92,6	90,8	89,8	90,8
Personer som tilhører en husholdning der yrkesinntekt er største inntekt				
Hele befolkningen eksklusive personer i studenthusholdninger	73,0	73,1	73,2	72,0
Med lavinntekt	40,1	40,8	40,8	37,9
Sosialhjelpsmottakere	18,6	19,5	20,4	18,8
Med lavinntekt	13,1	13,9	14,6	13,2
<i>Herav:</i>				
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	17,9	19,1	19,9	18,4
Med lavinntekt	12,8	13,8	14,3	13,2
Langtidsmottakere av sosialhjelp	5,2	5,6	6,0	4,8
Med lavinntekt	3,5	4,0	4,2	3,4
Kvalifiseringsstønadmottakere	12,5	13,4	13,8	11,1
Med lavinntekt	6,3	7,9	7,6	5,7

¹For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå

Utdanning

Det er mye vanligere med lavt utdanningsnivå for mottakere av sosialhjelp og kvalifiseringsstønad enn i resten av befolkningen. Andelen personer som tilhører en husholdning der hovedinntektstaker har lav utdanning ligger på 17 prosent for befolkningen, mens andelen for sosialhjelpsmottakere er 57 prosent. For aleneboende sosialhjelpsmottakere og langtidsmottakere av sosialhjelp er andelen enda større, på omtrent 60 prosent, som vist i tabell 5.3.3. Vi finner flest husholdninger med lav utdanning blant mottakere av kvalifiseringsstønad (65 prosent). Det er omtrent like stor andel med lav utdanning i lavinntektshusholdningene som i husholdningene uten lavinntekt.

Andelen med lav utdanning har falt noe for befolkningen, men økte for husholdningene som mottar sosialhjelp og kvalifiseringsstønad. Samtidig som denne andelen har økt blant sosialhjelps-mottakere, har andelen med ukjent utdanning falt fra 17 prosent i 2017 til 10 prosent i 2020. Andelen med ukjent utdanning falt også for aleneboende sosialhjelpsmottakere, langtidsmottakere

av sosialhjelp og kvalifiseringsstønadsmottakere. Vi finner den samme nedgangen blant lavinntekts-husholdningene.

Tabell 5.3.3 Indikatorer¹ for utdanning. 2017-2020. Prosent

	2017	2018	2019	2020
Andel personer som tilhører en husholdning der hovedinntektstaker har lav utdanning				
Hele befolkningen eksklusive personer i studenthusholdninger	17,9	17,5	17,6	17,4
Med lavinntekt	38,6	38,3	39,9	39,9
Sosialhjelpsmottakere	53,7	53,3	56,5	57,3
Med lavinntekt	53,9	53,6	57,3	58,5
Herav:				
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	57,9	58,1	59,8	59,2
Med lavinntekt	59,0	59,8	61,5	61,2
Langtidsmottakere av sosialhjelp	55,9	55,0	59,1	60,3
Med lavinntekt	55,9	54,8	59,1	60,3
Kvalifiseringsstønadsmottakere	61,2	62,3	65,2	65,0
Med lavinntekt	62,7	63,4	66,0	66,0

¹For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå. Tabell 12598.

Økonomisk utsatthet

Husholdninger der hovedinntektstaker får sosialhjelp eller kvalifiseringsstønad er i stor grad også mottakere av bostøtte, som vist tabell 5.3.4. Nesten 70 prosent av sosialhjelpsmottakere fikk bostøtte i 2020, mens andelen for aleneboende sosialhjelpsmottakere og langtidsmottakere lå på henholdsvis 57 og 87 prosent. Blant mottakere av kvalifiseringsstønad var det 76 prosent som mottok bostøtte. Andelen er noe høyere blant lavinntekts-husholdningene. Andelen som mottar bostøtte blant sosialhjelpsmottakere og kvalifiseringsmottakere har falt siden 2017, og i størst grad for sistnevnte.

Videre er det svært vanlig at husholdninger der hovedinntektstaker får kvalifiseringsstøtte også mottar sosialhjelp. I 2020 var det i alt 71 prosent av kvalifiseringsstønadsmottakerne som også fikk sosialhjelp, og andelen var enda litt større blant lavinntekts-husholdningene. Disse andelene var likevel noe mindre enn i 2017, da i alt 78 prosent av denne gruppen fikk sosialstønad.

Tabell 5.3.4 Indikatorer¹ for økonomisk utsatthet. 2017-2020. Prosent

	2017	2018	2019	2020
Personer som tilhører en husholdning som mottar bostøtte				
Hele befolkningen eksklusive personer i studenthusholdninger	5,1	4,6	4,5	4,5
Med lavinntekt	29,2	27,0	26,0	25,9
Sosialhjelpsmottakere	71,7	68,7	68,3	69,4
Med lavinntekt	78,2	75,6	75,2	75,7
<i>Herav:</i>				
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	60,4	59,3	57,8	56,9
Med lavinntekt	65,0	64,8	63,1	61,2
Langtidsmottakere av sosialhjelp	87,3	85,3	85,3	86,5
Med lavinntekt	89,1	87,2	87,2	88,0
Kvalifiseringsstønadmottakere	84,3	77,4	76,8	76,2
Med lavinntekt	86,6	81,0	80,7	79,9
Personer som tilhører en husholdning som mottar sosialhjelp				
Hele befolkningen eksklusive personer i studenthusholdninger	5,0	5,0	4,8	4,5
Med lavinntekt	24,3	24,2	23,2	21,4
Sosialhjelpsmottakere	100,0	100,0	100,0	100,0
Med lavinntekt	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>Herav:</i>				
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	100,0	100,0	100,0	100,0
Med lavinntekt	100,0	100,0	100,0	100,0
Langtidsmottakere av sosialhjelp	100,0	100,0	100,0	100,0
Med lavinntekt	100,0	100,0	100,0	100,0
Kvalifiseringsstønadmottakere	78,0	77,9	75,6	70,7
Med lavinntekt	80,6	80,1	78,1	72,5
Personer som tilhører en husholdning som mottar bostøtte og sosialhjelp				
Hele befolkningen eksklusive personer i studenthusholdninger	3,0	2,8	2,7	2,5
Med lavinntekt	18,3	17,4	16,6	15,5
Sosialhjelpsmottakere	71,7	68,7	68,3	69,4
Med lavinntekt	78,2	75,6	75,2	75,7
<i>Herav:</i>				
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	60,4	59,3	57,8	56,9
Med lavinntekt	65,0	64,8	63,1	61,2
Langtidsmottakere av sosialhjelp	87,3	85,3	85,3	86,5
Med lavinntekt	89,1	87,2	87,2	88,0
Kvalifiseringsstønadmottakere	70,1	66,4	64,6	59,6
Med lavinntekt	73,0	69,6	67,7	62,3

¹For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå. Tabell 12598.

Rente- og gjeldsbelastning

Sammenliknet med befolkningen generelt, viser tabell 5.3.5 at både sosialhjelpsmottakere og mottakere av kvalifiseringsstønad har små renteutgifter i forhold til inntekt. Andelen med høy rentebelastning, det vil si at rentene utgjør minst 15 prosent av samlet husholdningsinntekt, lå på 3 prosent blant alle sosialhjelpsmottakere og 1,7 prosent blant kvalifiseringsstønadmottakere i 2020. For befolkningen var det nesten 5 prosent som hadde høy rentebelastning. Andelen personer i husholdninger med høy rentebelastning har i de fleste av gruppene vi ser på falt med rundt 50 prosent siden 2014.

Andelen med høy rentebelastning falt særlig mye fra 2019 til 2020, både for befolkningen, og blant sosialhjelps- og kvalifiseringsstønadsmottakerne. Dette kan sees i sammenheng med den lave styringsrenta som ble satt i 2020 grunnet koronapandemien.

Utviklingen de siste årene viser at stadig flere i befolkningen, inkludert lavinntektshusholdningene, har gjeld på minst tre ganger samlet husholdningsinntekt. I 2020 lå denne andelen på 23 prosent for befolkningen. Blant sosialhjelpsmottakerne var det 9 prosent som hadde høy gjeldsbelastning, mens andelen blant kvalifiseringsmottakere lå på 6 prosent.

Tabell 5.3.5 Indikatorer¹ for rente- og gjeldsbelastning. 2017-2020. Prosent

	2017	2018	2019	2020
Andel personer i husholdninger med høy rentebelastning				
Hele befolkningen eksklusive personer i studenthusholdninger	5,9	5,7	6,5	4,7
Med lavinntekt	10,0	9,9	10,5	9,1
Sosialhjelpsmottakere	3,2	3,3	3,4	3
Med lavinntekt	2,5	2,7	2,6	2,3
<i>Herav:</i>				
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	3,6	3,9	4	3,6
Med lavinntekt	2,9	3,2	3,2	2,8
Langtidsmottakere av sosialhjelp	1,5	1,6	1,6	1,4
Med lavinntekt	1,4	1,5	1,5	1,3
Kvalifiseringsstønadsmottakere	2,0	2,4	2,2	1,7
Med lavinntekt	2,1	2,5	2,1	1,5
Andel personer i husholdninger med høy gjeldsbelastning				
Hele befolkningen eksklusive personer i studenthusholdninger	21,3	21,9	22	22,8
Med lavinntekt	18,7	19,2	19,3	20,1
Sosialhjelpsmottakere	7,8	8,3	8,5	8,9
Med lavinntekt	6,9	7,4	7,5	7,9
<i>Herav:</i>				
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	9,5	9,8	10,4	10,8
Med lavinntekt	9,4	9,6	10,1	10,6
Langtidsmottakere av sosialhjelp	4,7	4,9	5,2	5,5
Med lavinntekt	4,5	4,7	5	5,2
Kvalifiseringsstønadsmottakere	5,6	6,3	5,3	6,1
Med lavinntekt	5,5	6,1	5,2	6

¹For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå. Tabell 12598.

Inntektssammensetning

Ettersom sosialhjelp er ment som en midlertidig stønad for personer eller familier som befinner seg i en vanskelig økonomisk situasjon, er det som forventet at disse husholdningene i stor grad får inntekten sin fra ulike overføringer og har lite i yrkes- og kapitalinntekter. Dette gjelder i spesielt stor grad for husholdninger med lavinntekt, som man kan se i tabell 5.3.6.

Det går et klart skille i yrkesinntektenes betydning for dem over og under lavinntektsgrensen. For sosialhjelpsmottakere under lavinntektsgrensen, har yrkesinntektene en andel på 16 prosent, mens tilsvarende andel for de over lavinntektsgrensen er 30 prosent.

For husholdninger der hovedinntektstaker mottar sosialhjelp, utgjorde sosialhjelp nesten en femtedel av samlet inntekt. For lavinntektshusholdningene utgjorde sosialhjelp en enda større andel, lik 26 prosent av samlet inntekt i 2020. Blant husholdninger uten lavinntekt, der minst én person (men ikke nødvendigvis hovedinntektstakeren) mottar sosialhjelp, er ikke sosialhjelp like viktig, og disse har en sterkere tilknytning til arbeidslivet. Introduksjonsstønad ble en viktig

inntektskilde for sosialhjelpsmottakere med lavinntekt i 2017 grunnet en relativt stor økning i antall flyktninger som kom til Norge. I 2020 har imidlertid denne andelen falt tilbake til 5 prosent, som er tilsvarende andel som for 2014.

Tabell 5.3.6 Inntektssammensetning for hele befolkningen (ekskl. studenter) og mottakere av sosialhjelp¹ og for lavinntektshusholdninger². Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2020. Prosent

	Hele befolkningen ekskl. studenthusholdninger			Hovedinntektstaker mottar sosialhjelp			Husholdningen mottar sosialhjelp		
	I alt	Ikke lav- inntekt	Med lav- inntekt ²	I alt	Ikke lav- inntekt	Med lav- inntekt ²	I alt	Ikke lav- inntekt	Med lav- inntekt ²
Yrkesinntekt	67	68	34	22	30	16	36	47	19
Kapitalinntekter ³	6	6	2	0	0	0	1	2	0
Overføringer	28	26	64	78	70	84	63	52	81
<i>Herav:</i>									
Ytelser fra folketrygden	16	15	41	28	36	21	25	27	22
<i>Herav:</i>									
Arbeidsavklaringspenger	1	1	6	11	11	10	9	8	10
Alderspensjon	11	10	19	2	3	1	3	3	1
Uføretrygd	4	4	14	14	20	9	12	14	9
Dagpenger ved arbeidsledighet ⁴	2	1	4	4	4	4	4	4	4
Sykepenger	2	2	2	3	5	1	3	4	2
Foreldrepenger	1	1	1	0	0	0	1	1	0
Kvalifiseringsstønad	0	-	1	2	1	3	2	1	3
Barnetrygd	1	1	2	3	2	4	2	1	4
Bostøtte	0	-	2	6	3	9	4	2	8
Sosialhjelp	0	0	4	19	12	26	13	8	24
Introduksjonsstønad	0	-	1	3	1	5	2	1	5
Samlet inntekt	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Samlet inntekt	880 500	981 900	265 400	326 500	453 100	261 700	436 200	642 900	279 900
Samlet inntekt etter skatt	653 900	724 700	223 400	290 600	385 100	242 300	372 100	524 400	256 900
Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) ⁵	425 700	468 800	164 200	217 800	301 700	174 800	242 700	330 200	176 500
Antall personer i husholdningen	2,1	2,2	1,7	1,9	1,7	2	2,2	2,3	2,1
Antall barn under 18 år	0,4	0,5	0,4	0,6	0,4	0,7	0,6	0,5	0,7
Antall husholdninger	2 467 329	2 118 438	348 891	89 015	30 113	58 902	113 997	49 081	64 916

¹For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

²Lavinntekt er definert som inntekt etter skatt per forbruksenhet under 60 prosent av medianinntekten for alle. EU-skala

³Negative kapitalinntekter er satt lik 0.

⁴Dagpenger ved arbeidsledighet inkluderer i 2020 også lønnskompensasjon til permitterte, men ikke forskudd på dagpenger.

⁵Omfatter også negative kapitalinntekter

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå

Tabell 5.3.7 viser inntektssammensetningen for aleneboende sosialhjelpsmottakere og langtidsmottakere av sosialhjelp, samt kvalifiseringsstønadmottakere. Også her utgjør yrkesinntekter en mindre andel enn overføringer, og i særlig grad for lavinntektshusholdningene.

Aleneboende sosialhjelpsmottakere er noe mer avhengig av overføringer, og da særlig sosialhjelp, enn sosialhjelpsmottakere generelt. For husholdninger der hovedinntektstaker er langtidsmottaker av sosialhjelp kan sosialhjelp betraktes som en svært dominerende inntektskilde, der den for lavinntektshusholdningene utgjør 45 prosent av samlet inntekt og 30 prosent for husholdningene over lavinntektsgrensen. Inntekt av eget arbeid har kun en andel på 8 prosent i lavinnteksgruppen, mens denne andelen er nesten dobbelt så stor (15 prosent) blant langtidsmottakerne som ikke var i lavinnteksgruppen.

Blant kvalifiseringsstønadmottakere utgjør kvalifiseringsstønaden naturlig nok den største inntektsposten, og da spesielt for lavinnteksgruppen (44 prosent). Sosialhjelp er også en viktig

inntektskilde for disse lavinntektshusholdningene, og i 2020 utgjorde denne i gjennomsnitt 12 prosent av husholdningsinntekten.

Fra tabellene ser vi også at lavinntektshusholdninger med sosialhjelp og/eller kvalifiseringsstønad jevnt over er større, og i gjennomsnitt har flere barn enn tilsvarende husholdninger uten lavinntekt.

Sammenliknet med inntektssammensetningen for sosialhjelpsmottakerne for 2017, har andelen yrkesinntekter og overføringer stått på stedet hvil. Det samme kan sies for aleneboende sosialhjelpsmottakere, langtidsmottakere av sosialhjelp og kvalifiseringsstønadmottakere.

Tabell 5.3.7 Inntektssammensetning mottakere av sosialhjelp og kvalifiseringsstønad¹, og for lavinntektshusholdninger². Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2020. Prosent og kroner

	Aleneboende sosialhjelpsmottakere			Hovedinntektstaker er langtidsmottaker av sosialhjelp			Hovedinntektstaker er kvalifiseringsstønadmottaker		
	I alt	Ikke lav- inntekt	Med lav- inntekt ²	I alt	Ikke lav- inntekt	Med lav- inntekt ²	I alt	Ikke lav- inntekt	Med lav- inntekt ²
Yrkesinntekt	20	26	14	10	15	8	21	35	13
Kapitalinntekter ³	0	0	0	0	0	0	0	1	0
Overføringer	80	73	86	90	85	92	79	64	87
<i>Herav:</i>									
Ytelser fra folketrygden	36	44	29	17	32	10	7	11	4
<i>Herav:</i>									
Arbeidsavklaringspenger	14	13	15	8	13	5	3	4	3
Alderspensjon	2	3	1	1	2	1	0	1	0
Uføretrygd	20	27	13	8	16	4	2	5	1
Dagpenger ved arbeidsledighet	5	5	4	2	2	2	2	2	1
Sykepenger	3	5	1	1	2	0	1	1	0
Foreldrepenger	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kvalifiseringsstønad	2	1	2	2	2	2	38	26	44
Barnetrygd	0	0	0	4	2	4	4	3	5
Bostøtte	6	3	9	11	7	13	7	4	8
Sosialhjelp	22	13	31	40	30	45	11	9	12
Introduksjonsstønad	1	1	2	4	2	5	2	1	3
Samlet inntekt	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Samlet inntekt	242 200	359 100	183 500	304 100	423 600	267 300	356 400	469 000	314 800
Samlet inntekt etter skatt	212 600	300 700	168 400	288 600	386 400	258 400	318 000	402 400	286 800
Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) ⁴	212 200	300 600	167 900	206 700	296 500	179 000	218 000	289 800	191 500
Antall personer i husholdningen	1	1	1	2,1	1,8	2,1	2,3	2	2,3
Antall barn under 18 år	-	-	-	0,7	0,5	0,8	0,9	0,6	1
Antall husholdninger	55 507	18 551	36 956	32 162	7 578	24 584	6 130	1 654	4 476

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Lavinntekt er definert som inntekt etter skatt per forbruksenhet under 60 prosent av medianinntekten for alle. EU-skala

³ Negative kapitalinntekter er satt lik 0.

⁴ Omfatter også negative kapitalinntekter.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå

Inntektsfordeling

Ettersom mottakere av sosialhjelp og kvalifiseringsstønad i stor grad lever av behovsprøvde stønader fra det offentlige, og får lite i yrkes- og kapitalinntekter, er det små forskjeller i inntekten mellom personene i disse gruppene. Inntektsulikheten blant mottakere av sosialhjelp og kvalifiseringsstønad er jevnt over mindre enn i befolkningen som helhet, som vist i tabell 5.3.8.

Det er særlig mottakere av kvalifiseringsstønad og langtidsmottakere av sosialhjelp som har små inntektsforskjeller, som trolig skyldes at disse i spesielt stor grad lever av disse overføringene.

Inntektsulikheten er størst blant aleneboende sosialhjelpsmottakere. I denne gruppen er andelen med lavinntekt mindre, samtidig som de med lavinntekt er blant de med lavest gjennomsnittlig inntekt etter skatt.

Inntektsulikheten har vært fallende blant sosialhjelpsmottakere og kvalifiseringsstønadsmottakere siden 2017, mens trenden er tvetydig blant aleneboende og langtidsmottakere av sosialhjelp.

Tabell 5.3.8 Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)¹. 2017-2020

	2017	2018	2019	2020
S80/S20²				
Hele befolkningen eksklusive personer i studenthusholdninger	3,70	3,76	3,69	3,71
Sosialhjelpsmottakere	2,60	2,54	2,56	2,55
<i>Herav:</i>				
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	3,15	3,10	3,09	3,16
Langtidsmottakere av sosialhjelp	2,15	2,12	2,15	2,15
Kvalifiseringsstønadsmottakere	2,02	2,01	2,01	1,98
P90/P10³				
Hele befolkningen eksklusive personer i studenthusholdninger	2,83	2,83	2,83	2,82
Sosialhjelpsmottakere	2,18	2,13	2,15	2,12
<i>Herav:</i>				
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	2,62	2,53	2,57	2,59
Langtidsmottakere av sosialhjelp	1,89	1,87	1,89	1,88
Kvalifiseringsstønadsmottakere	1,88	1,75	1,77	1,74
Gini-koeffisient⁴				
Hele befolkningen eksklusive personer i studenthusholdninger	0,255	0,256	0,253	0,255
Sosialhjelpsmottakere	0,181	0,179	0,180	0,180
<i>Herav:</i>				
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	0,206	0,204	0,205	0,208
Langtidsmottakere av sosialhjelp	0,150	0,149	0,151	0,151
Kvalifiseringsstønadsmottakere	0,138	0,137	0,136	0,136

¹ Omfatter også negative beløp. Personer i studenthusholdninger er utelatt

² S80/S20 er forholdet mellom gjennomsnittsinntektene til rikeste og fattigste 20 prosent i gruppen.

³ P90/P10 er forholdstallet mellom inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 9 og desil 10 (P90) og inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 1 og desil 2 (P10).

⁴ Gini-koeffisienten er et summarisk mål som varierer fra 0 (minst ulikhet) og 1 (størst ulikhet).

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Levekårsindikatorer

Videre vil vi beskrive ulike levekårsindikatorer for sosialhjelpsmottakere, basert på Levekårsundersøkelsen, EU SILC. Sosialhjelpsmottakere er her definert som personer som tilhører husholdninger der en eller flere har mottatt sosialhjelp i året før datainnsamling (det vil si inntektsåret). Det betyr at det ikke nødvendigvis er noe samsvar mellom sosialhjelp og boligforhold. For eksempel kan en ungdom som mottok sosialhjelp året før datainnsamling, ha flyttet hjem til foreldrene eller sammen med en ektefelle/samboer på intervjudtidspunktet. Behovet for sosialhjelp kan altså i ytterste konsekvens ha vært nødvendig i en kort periode opptil et år før intervjudtidspunktet, men levekårssituasjon som beskrives under tyder på at en stor andel av sosialhjelpsmottakerne hadde en vanskelig økonomisk situasjon på måletidspunktet.

Sosialhjelpsmottakerne er gjennomgående unge, svært få er i pensjonsalder. 19 prosent er under 25 år og 67 prosent er under 45 år. Det betyr at en betydelig del av sosialhjelpsmottakerne er i etableringsfasen, noe som har betydning for boligsituasjonen. Menn er overrepresentert blant sosialhjelpsmottakere, hvor de utgjør 56 prosent. Utdanningsnivået til sosialhjelpsmottakere er klart lavere enn i befolkningen som helhet. Et flertall har utdanning på grunnskolenivå (60 prosent) og

kun 12 prosent har høyere utdanning. Innvandrere er også overrepresentert blant sosialhjelpsmottakere og utgjør omtrent halvparten av mottakerne.

Boligstandard og eierforhold

Et stort flertall av befolkningen, 78 prosent, eide boligen sin i 2021. Blant sosialhjelpsmottakere er eierandelen hele 63 prosentpoeng lavere, på 15 prosent. Denne andelen er den minste som er målt hittil, og viser en nedgang siden 2020, da den var på 20 prosent. I perioden 2003-2011 var eierandelen blant sosialhjelpsmottakere også langt større, mellom 30-40 prosent, for deretter å falle til rundt 20 prosent fra 2018-2020. Eierandelen i befolkningen har vært stabil i samme periode.

Sosialhjelpsmottakere bor i mindre grad i enebolig og småhus enn befolkningen som helhet. Mens det er 65 prosent i befolkningen som bor i enebolig eller småhus, er det 50 prosent som gjør det samme blant sosialhjelpsmottakere. Det betyr at halvparten av sosialhjelpsmottakere bor i andre typer boliger. Flesteparten av disse bor i leilighet.

Andelen som bor trangt er langt større blant sosialhjelpsmottakere enn i den øvrige befolkningen. 22 prosent av sosialhjelpsmottakere bor trangt og kun 6 prosent svært romslig. Tilsvarende tall for hele befolkningen er 6 prosent trangbodde og 35 prosent som bor svært romslig. Det har vært en nedgang i andelen som bor trangt blant sosialhjelpsmottakere de siste årene. I 2018 var andelen trangbodde 28 prosent, mot dagens 22 prosent. I samme periode har andelen trangbodde vært stabil i befolkningen. At sosialhjelpsmottakere bor på mindre areal viser seg også i antall kvadratmeter per husholdningsmedlem. For sosialhjelpsmottakere er snittet på 44 kvadratmeter per person, mot 70 kvadratmeter per person for alle husholdninger.

Tabell 5.3.9 Boligtype og boligstandard for sosialhjelpsmottakere. 2003, 2007, 2011, 2018-2021. Prosent og gjennomsnitt

	Sosialhjelpsmottakere							Alle
	2003	2007	2011	2018	2019	2020	2021	2021
Andel personer som								
bor i enebolig, våningshus	49	47	43	39	42	38	38	54
bor i småhus ellers ¹	20	23	21	22	18	17	12	11
bor i husholdning som eier	42	37	30	19	19	20	15	78
bor i husholdning som er selveier	32	29	23	17	17	16	13	66
bor alene	30	33	45	40	40	42	42	29
bor trangt	19	20	22	28	27	23	22	6
bor svært romslig	13	16	14	10	7	6	6	35
Bor i bolig med minst ett boligproblem ²³	..	..	..	31	35	36	..	..
Problem med råte eller fukt	17	17	15	15	12	13	..	..
Problem med støy i boligen	25	22	20	15	20	22	..	..
Problem med forurensning ved boligen	14	11	15	11	10	11	..	..
Problem med kriminalitet, vold og hærverk i boområdet	12	11	11	8	8	7	..	..
Boligareal per husholdning. Kvm. gjennomsnitt	86	82	78	70	68	70	76	120
Boligareal per person. Kvm. Gjennomsnitt ⁴	41	39	41	43	43	45	44	70
Antall svar i alt	238	197	137	158	177	158	139	5 880

¹ Spørsmål om boligtype i Levekårsundersøkelsen ble endret i 2021.

² Ny indikator fra 2017. Derfor ingen tall fra tidligere år.

³ Ingen tall om boligproblemer i 2021.

⁴ Utregning endret fra 2017.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC, Statistisk sentralbyrå.

Boligøkonomi

Sosialhjelpsmottakere som leier betalte en gjennomsnittlig årlig husleie på 103 900 kroner i 2021, 16 500 kroner mer enn gjennomsnittet for leiere i befolkningen i alt (87 400 kroner). Sosialhjelps-

mottakere som eier egen bolig, betalte i gjennomsnitt 83 500 kroner årlig i renter og avdrag i 2021. Dette er markant lavere beløp enn i befolkningen i alt, hvor gjennomsnittet er 122 700 kroner. Som vist tidligere, er imidlertid andelen eiere betydelig mindre i husholdninger med sosialhjelpsmottakere, og andelen som leier bolig er dermed betydelig større i denne gruppen. De fleste sosialhjelpsmottakere har dermed en høyere bokostnad sammenlignet med befolkningen som helhet. Ser vi på boutgiftene i forhold til husholdningens samlede inntekt, har svært mange sosialhjelpsmottakere høy boutgiftsbelastning, hele 70 prosent. Tilsvarende andel for befolkningen i alt er 29 prosent.

Tabell 5.3.10 Boligøkonomi for sosialhjelpsmottakere. 2003, 2007, 2011, 2018-2021. Kroner og prosent

	Sosialhjelpsmottakere							Alle
	2003	2007	2011	2018	2019	2020	2021	2021
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. ¹ Kroner	46 000	55 400	69 100	92 000	93 700	92 700	103 900	87 400
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	47 200	37 900	36 700	46 400	64 200	66 400	83 500	122 700
Boligrenter. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	..	22 000	20 300	28 200	27 400	33 300	27 100	27 300
Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	48	57	56	71	69	70	70	29
lav boutgiftsbelastning	17	17	18	13	9	9	8	31
Oppfatter boutgiftene som svært tyngende ²	28	25	28	21	28	20	..	..
Antall svar fra leiere	134	121	90	114	138	123	116	1 081
Antall svar fra eiere	89	72	43	35	35	34	20	4 493
Antall svar	238	193	133	149	173	157	136	5 574

¹ Ekskludert eiere av andels- og aksjebolig.

² Utgår i 2021.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC, Statistisk sentralbyrå.

Økonomiske vansker

Indikatorene for betalingsvansker tyder også på en stabilt dårligere økonomisk situasjon for sosialhjelpsmottakere sammenlignet med befolkningen som helhet. 48 prosent av sosialhjelpsmottakere opplever det som vanskelig eller svært vanskelig «å få endene til å møtes», mot bare 8 prosent i befolkningen som helhet. De økonomiske vanskene reflekteres også i andelen som ikke har mulighet til å klare en uforutsett utgift på 19 000 kroner; hele 83 prosent av sosialhjelpsmottakere klarer ikke å betale en slik uforutsett utgift. Dette er en langt større andel enn for befolkningen som helhet, hvor 24 prosent oppgir at de ikke klarer en slik utgift. Vi ser også at sosialhjelpsmottakere i større grad har andre lån som er noe eller svært tyngende på sin økonomi (41 prosent) enn befolkningen i alt (17 prosent).

Videre oppgir 37 prosent av sosialhjelpsmottakere å ha hatt ett eller flere betalingsproblemer det siste året – langt flere enn de 7 prosentene i befolkningen i alt som svarer det samme. Det vanligste betalingsproblemet blant sosialhjelpsmottakere er å ha problemer med å betale husleie. Hele 26 prosent av sosialhjelpsmottakere som leier oppgir at de har problemer med å betale husleien. Det samme gjelder 8 prosent av leiere i befolkningen i alt. Dette reflekterer de høyere årlige husleie-utgiftene for sosialhjelpsmottakere enn befolkningen i alt, som nevnt i avsnittet om boligøkonomi.

Det er også markant flere som har problemer med å betale boliglån, elektrisitet og kommunale utgifter og andre lån blant sosialhjelpsmottakere enn i befolkningen. Blant sosialhjelpsmottakere har 12 prosent problemer med å betale boliglån, 17 prosent problemer med å betale elektrisitet og kommunale avgifter og 13 prosent har problemer med å betale andre lån. I befolkningen i alt har 1-2 prosent de samme problemene. Forskjellene er statistisk signifikante.

Tabell 5.3.11 Betalingsvansker for sosialhjelpsmottakere. 2003, 2011, 2019-2021. Prosent

	Sosialhjelpsmottakere					Alle
	2003	2011	2019	2020	2021	2021
Vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes ¹	45	45	48	49	48	8
Har ikke mulighet til å klare en uforutsett utgift ²	..	..	83	84	83	24
Andre lån er noe eller svært tyngende ²	..	..	18	22	41	17
Mottar økonomisk støtte fra andre husholdninger ⁵	8	8	6	13	..	..
Har minst ett betalingsproblem ²	..	..	29	34	37	7
Problemer med å betale husleie ³	22	32	24	22	26	8
Problemer med å betale boliglån ⁴	8	4	6	33	12	1
Problemer med å betale elektrisitet og kommunale avgifter	37	32	10	16	17	2
Problemer med å betale andre lån	15	10	7	15	13	2
Antall svar fra leiere	..	..	138	123	116	1 081
Antall svar fra eiere	..	..	35	34	20	4 493
Antall svar	238	137	173	162	136	5 574

¹ Fra 2017 regnet ut som én samlet indikator. Tallene fra årene før 2017 er lagt sammen fra de to tidligere indikatorene for økonomisk romslighet; "Svært vanskelig" og "Vanskelig".

² Nye indikatorer fra 2017. Derfor ingen tall fra tidligere år.

³ Fra 2017 er indikatoren en andel av husholdninger som leier. Frem til og med 2016 var indikatoren en andel av alle husholdninger samlet.

⁴ Fra 2017 er indikatoren en andel av husholdninger som eier. Frem til og med 2016 var indikatoren en andel av alle husholdninger samlet.

⁵ Utgår i 2021.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC. Statistisk sentralbyrå.

Materielle og sosiale mangler

Som vi har sett har sosialhjelpsmottakere en markant mindre romslig økonomi og flere betalingsproblemer, enn befolkningen i alt. Dette vises også i at sosialhjelpsmottakere i langt større grad enn befolkningen ikke har råd til materielle og sosiale goder.

Ser vi først på materielle goder, mangler hele 75 prosent av sosialhjelpsmottakere minst ett materielt gode. Det samme gjelder bare 19 prosent i befolkningen i alt. Ser vi på hvert enkelt gode er alle de materielle manglene langt vanligere blant sosialhjelpsmottakere enn i befolkningen i alt. Alle forskjellene er statistisk signifikante. Den vanligste mangelen blant sosialhjelpsmottakere er at de ikke har råd til å bytte ut utslitte møbler. Dette gjelder over halvparten av sosialhjelpsmottakerne (57 prosent), mot én av ti (11 prosent) i befolkningen i alt. 44 prosent av sosialhjelpsmottakere har heller ikke råd til å disponere privatbil, mot 8 prosent færre i befolkningen i alt. Blant sosialhjelpsmottakere er det også mer utbredt å ikke ha råd til å bytte ut utslitte klær (34 prosent), å ikke ha råd til å gå til tannlege (16 prosent) og å ikke ha råd til å spise kjøtt eller fisk annenhver dag (18 prosent) enn i befolkningen i alt.

Ser vi på sosiale mangler, ser vi det samme mønsteret som for materielle mangler. Hele 64 prosent av sosialhjelpsmottakere mangler minst ett sosialt gode, mot 13 prosent i befolkningen i alt. Ser vi på hvert enkelt gode, er de sosiale manglene også langt vanligere blant sosialhjelpsmottakerne enn i befolkningen. Over halvparten (56 prosent) av sosialhjelpsmottakere har ikke råd til en ukes ferie utenfor hjemmet i løpet av et år, mens det samme gjelder 9 prosent i befolkningen i alt. Om lag én av fire sosialhjelpsmottakere har ikke råd til å delta i regelmessige fritidsaktiviteter eller råd til å bruke litt penger på seg selv en gang i uka, og nesten en av tre har ikke råd til å spise og drikke ute med venner eller familie en gang i måneden.

Tabell 5.3.12 Materielle og sosiale mangler for sosialhjelpsmottakere. 2003, 2011, 2018-2021. Prosent

	Sosialhjelpsmottakere						Alle
	2003	2011	2018	2019	2020	2021	2021
Mangler minst en materiell gode ¹²	..	..	66	67	76	75	19
Ikke råd til å holde boligen passe varm	14	10	8	5	7	8	1
Ikke råd til å disponere privatbil	37	38	41	40	35	44	8
Ikke råd til å bytte ut utslitte møbler ²	..	..	48	52	55	57	11
Ikke råd til å erstatte utslitte klær ²	..	..	28	27	47	34	5
Ikke råd til å gå til tannlege ²	..	..	26	23	32	16	4
Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annenhver dag	26	24	22	26	22	18	3
Ikke råd til å ha internett ²	..	..	4	2	2	2	0
Eier ikke egen bolig ²	..	..	86	86	86	87	28
Mangler minst en sosial gode ²	..	..	61	55	68	64	13
Ikke råd til en ukes ferie i løpet av et år	48	50	47	50	58	56	9
Ikke råd til å delta i regelmessige fritidsaktiviteter ²	..	..	27	31	32	24	4
Ikke råd til å bruke litt penger på seg selv en gang i uken ²	..	..	27	24	31	26	4
Ikke råd til å spise og drikke ute med venner eller familie en gang i måneden ²	..	..	15	22	28	31	5
Antall svar	238	137	159	177	162	141	5 920

¹ Indikatorene på materielle og sosiale mangler er noe mer ustabile fra år til år for små grupper (sosialhjelpsmottakere) enn for store grupper (alle).

² Nye indikatorer fra 2017. Derfor ingen tall fra tidligere år.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC. Statistisk sentralbyrå.

Helse og funksjonsevne

Sosialhjelpsmottakerne har noe dårligere helseforhold enn befolkningen for øvrig. Over halvparten (54 prosent) av sosialhjelpsmottakerne har en kronisk sykdom (langvarige sykdommer eller helseproblemer, eller plager som følge av sykdom eller skade). Dette er 9 prosentpoeng mer enn i befolkningen generelt, på tross av at sosialhjelpsmottakerne i snitt er yngre. Dette reflekteres også i at andelen sosialhjelpsmottakere (29 prosent) som opplever sin egen helse som dårlig eller svært dårlig er tre ganger større enn i befolkningen generelt (9 prosent). Over dobbelt så mange har sterkt nedsatt funksjonsevne blant sosialhjelpsmottakere (14 prosent) enn blant befolkningen i alt (6 prosent).

Tabell 5.3.13 Helseforhold for sosialhjelpsmottakere. 2006, 2011, 2018-2021. Prosent

	Sosialhjelpsmottakere						Alle
	2006	2011	2018	2019	2020	2021	2021
Egenvurdering av helse							
andel med svært god eller god helse	52	57	63	58	55	54	75
andel med dårlig eller svært dårlig helse	34	18	20	21	22	29	9
Andel med kronisk sykdom ¹	52	49	48	55	60	54	45
Nedsatt funksjonsevne							
andel med sterkt nedsatt funksjonsevne	17	10	15	12	17	14	6
andel med noe nedsatt funksjonsevne	26	21	14	18	24	20	15
Antall svar	215	137	156	177	156	139	5 903

¹ Endret definisjon av kronisk sykdom fra 2017. Inkluderer nå også plager som følge av sykdom og skade, i tillegg til langvarige sykdommer eller helseproblemer.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC. Statistisk sentralbyrå.

Tilknytning til arbeidslivet

Husholdninger med sosialhjelpsmottakere har lavere yrkesaktivitet enn befolkningen generelt. Mens 77 prosent av husholdninger i befolkningen i yrkesaktiv alder har en eller flere helårs yrkesaktive, gjelder dette 35 prosent av husholdninger med sosialhjelpsmottakere. For sosialhjelpsmottakere har andelen med helårs yrkesaktive i tillegg steget etter 2019 og er i 2021 på samme nivå som i 2007.

Når det gjelder heltids yrkesaktivitet ser vi at husholdninger med sosialhjelpsmottakere i langt mindre grad har heltids yrkesaktivitet. Mens 70 prosent av befolkningen i yrkesaktiv alder har 12 eller flere måneder med heltids yrkesaktivitet, gjelder det samme bare 23 prosent blant husholdninger med sosialhjelpsmottakere. Samtidig er det verdt å merke seg at andelen sosialmottakere med mer enn 12 måneder heltids yrkesaktivitet i 2021 var på sitt høyeste nivå siden 2016.

I snitt hadde husholdninger med minst én sosialhjelpsmottaker cirka 4 måneder med fulltids yrkesaktivitet det foregående året, mot 12 måneder i alle husholdninger. Andelen deltidsarbeid er på nivå med den øvrige befolkningen. Den samlede arbeidsmengden er altså betydelig mindre, og en større andel av dem som er i jobb har deltidsarbeid.

Sosialhjelpsmottakere er i større grad enn befolkningen generelt arbeidsledige. Tre av ti sosialhjelpshusholdninger oppgir arbeidsledighet i løpet av året. I befolkningen som helhet gjelder dette 8 prosent. 20 prosent av sosialhjelpshusholdninger hadde 12 eller flere måneder med arbeidsledighet. Omfanget av arbeidsledigheten viser seg også i at husholdninger som mottar sosialhjelp i gjennomsnitt oppgir over 3 måneder med arbeidsledighet, noe som er betydelig mer enn i alle husholdninger i yrkesaktiv alder (0,7 måneder).

Tabell 5.3.13 Tilknytning til arbeidslivet for husholdninger som har mottatt sosialhjelp¹. 2007, 2019-2021. Prosent og gjennomsnitt

	Sosialhjelpsmottakere				Alle 16-66 år		
	2007	2019	2020	2021	2019	2020	2021
Antall helårsyrkesaktive i husholdningen							
0	64	68	74	66	21	24	23
1	30	27	22	28	45	43	45
2	5	5	5	7	34	33	32
Antall måneder med heltids yrkesaktivitet i husholdningen							
0	60	74	69	68	23	23	25
12+	27	19	15	23	72	71	70
Gjennomsnittlig antall måneder	4,5	3,3	3,2	3,7	12,2	12,3	11,9
Antall måneder med deltids yrkesaktivitet i husholdningen							
0	82	78	77	80	81	84	82
12+	10	16	10	15	14	12	14
Gjennomsnittlig antall måneder	1,8	2,4	1,8	2,1	2,1	1,7	2,0
Antall måneder med arbeidsledighet i husholdningen							
0	75	63	71	67	95	94	92
12+	11	21	15	20	3	2	4
Gjennomsnittlig antall måneder	2,3	3,6	3,0	3,4	0,5	0,5	0,7
Antall svar	169	148	140	119	4 431	4 363	4 581

¹ Inkluderer alle husholdninger hvor respondenten har mottatt sosialhjelp, uavhengig om respondenten er hovedinntektstaker eller ikke.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC. Statistisk sentralbyrå.

5.4. Sosiale indikatorer for innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre

Aurora Hattrem og Håvard Bergesen Dalen

Hovedpunktene i dette kapittelet kan oppsummeres ved:

- Andelen med lavinntekt blant innvandrere i alt har falt jevnt og trutt i perioden 2017-2020. Men det er store forskjeller mellom ulike grupper av innvandrere. Andelen er noe lavere blant norskfødte med innvandrerforeldre.
- Antall flyktninger og andelen med lavinntekt blant flyktninger har de siste årene stabilisert seg, og falt tilbake til omtrent samme nivå som i 2014.
- Andelen med lavinntekt er minst for arbeidsinnvandrere og for de med lang botid (10 år eller mer) og størst for flyktninger og for de med kort botid (0-2 år).
- Nedgang i andelen som mottar henholdsvis bostøtte og sosialhjelp
- Inntektsforskjellene mellom innvandrere er større enn i befolkningen generelt
- Færre innvandrere eier en primærbolig, mens andelen som eier en primærbolig blant norskfødte med innvandrerforeldre er tilsvarende andelen vi finner i befolkningen. Blant norskfødte med innvandrerforeldre har flere høy gjelds- og rentebelastning.
- Innvandrere bor trangere. Dette gjelder særlig innvandrere fra Afrika, Asia etc.
- Betalingsproblemer er særlig utbredt blant innvandrere fra Afrika, Asia etc., og er mindre vanlig blant innvandrere fra EU etc.
- Andelen innvandrere som mangler materielle og sosiale goder har økt noe de siste årene, og er høyere enn i befolkningen ellers.

Det var totalt 998 000 innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i Norge i 2020, hvorav innvandrere utgjorde 800 000, mens norskfødte med innvandrerforeldre utgjorde 198 000 av disse. Til sammen utgjorde denne gruppen 18,5 prosent av den bosatte befolkningen per 1. januar 2021 (Statistisk sentralbyrå, 2022i).

Personer med bakgrunn fra Polen utgjør den største enkeltgruppen av innvandrerbefolkningen, med nærmere 117 000 personer. Deretter følger Litauen og Somalia, med henholdsvis 49 000 og 44 000 personer med bakgrunn fra hvert av disse landene. Det er også mange innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre fra Pakistan, Sverige, Syria, Irak, Eritrea, Tyskland og Filippinene.

Innvandrere har ulike grunner for å bosette seg i Norge, og det er ulike måter å definere innvandringsgrunn på. Ser man på personer som blir regnet som å ha flyktningbakgrunn, utgjorde denne gruppen 240 000 bosatte personer ved utgangen av 2020. Dette inkluderer nærmere 138 000 innvandrere som selv kom som flyktning og i overkant av 66 000 personer som har kommet som familieinnvandrere til disse flyktningene. Barn født i Norge av foreldre med flyktningbakgrunn, regnes ikke med her. Det er flest innvandrere med flyktningbakgrunn fra Syria, Somalia og Eritrea (Strøm, 2020).

Ser man på innvandrere etter deres primære innvandringsgrunn, viser statistikken at det i 2020 var rundt 139 000 bosatte innvandrere som hadde flukt som første innvandringsgrunn, nærmere 247 000 var familieinnvandrere, 203 000 kom på grunn av arbeid og 34 000 på grunn av utdanning. Personer i studenthusholdninger, innvandrere med grunn 'Annen/ukjent' og innvandrere som ankom før 1990 er ikke inkludert.

Det er stor grad av overlapp mellom innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre og andre grupper som omtales i rapporten, og da særlig blant barnefamilier, sosialhjelpsmottakere, langtidsledige og mottakere av supplerende stønad.

Lavinntekt

Andelen personer med lavinntekt for hele befolkningene, ekskludert studenter, har siden 2017 holdt seg relativt stabilt, med en liten nedgang i 2020. Andelen personer som tilhører en husholdning med årlig lavinntekt er langt større blant innvandrere enn blant befolkningen som helhet, som vist i tabell 5.4.1. Mens 11 prosent av alle personer, utenom studenter, tilhørte en husholdning med lavinntekt i 2020, gjaldt dette for 28 prosent av personene som tilhørte husholdninger der hovedinntektstaker er innvandrere. Blant innvandrere har andelen med lavinntekt vært fallende siden 2017.

Hyppigheten av lavinntekt varierer derimot mye med landbakgrunn. Mens 35 prosent av innvandrerne fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand (Afrika, Asia, etc.) hadde lavinntekt i 2020, gjaldt dette for nesten 1 av 5 innvandrere fra EU/EØS, USA, Canada, Australia og New Zealand (EU/EØS etc.). Også her er andelen med lavinntekt fallende i begge grupper.

Andelen er noe lavere blant norskfødte med innvandrerforeldre, lik 16 prosent. Blant personer som tilhører en husholdning der hovedinntektstaker er norskfødt med innvandrerforeldre fra Afrika, Asia, etc. var på lavinntektsandelen på 17 prosent i 2020, mens det samme gjaldt for rundt 11 prosent av dem med bakgrunn fra EU/EØS etc. Andelen med lavinntekt blant norskfødte med innvandrerforeldre fra EU/EØS etc. er omtrent på nivå med andelen i hele befolkningen, og har hatt en stabil utvikling.

Høyest andel med lavinntekt finner vi blant innvandrere med flyktningbakgrunn og blant personer med flyktningbakgrunn som mottar introduksjonsstønad, lik henholdsvis 44 og 77 prosent. I årene 2014-2017 kom det mange flyktninger til Norge, som medførte økte andeler lavinntekt. Både antall flyktninger og andelen med lavinntekt i denne gruppen har de siste årene stabilisert seg, og falt tilbake til omtrent samme nivå som i 2014.

Tabell 5.4.1 Prosentvis andel og antall¹ med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). 2017-2020

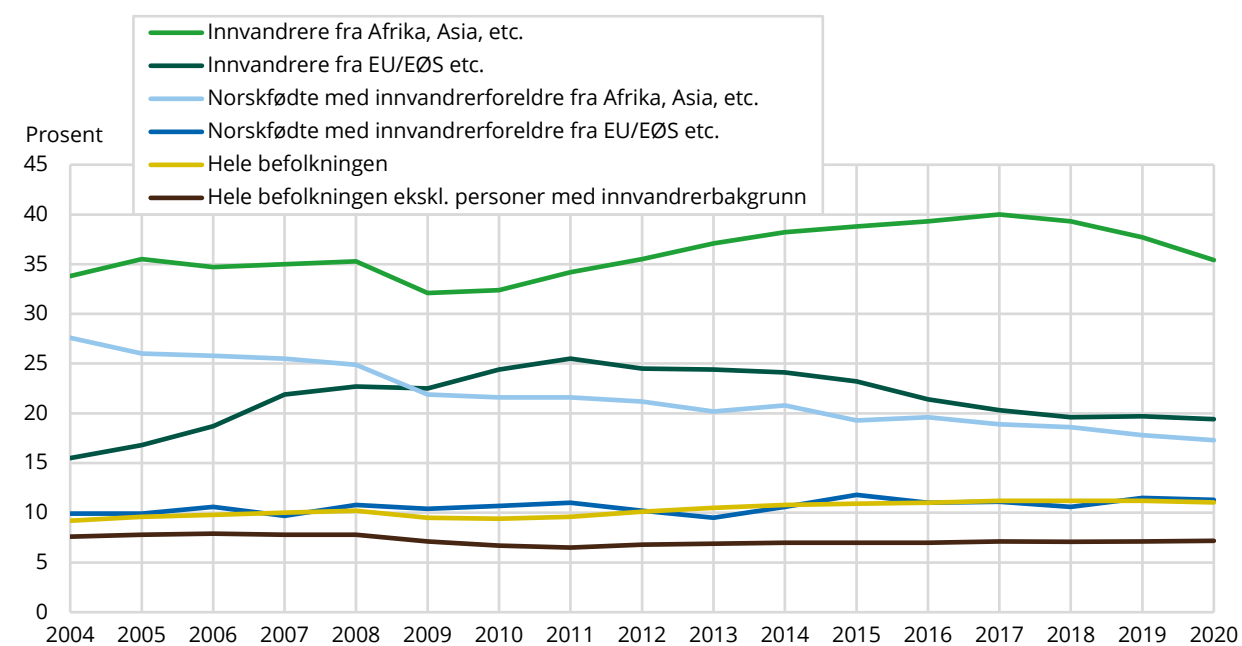
	2017	2018	2019	2020
Hele befolkningen ekskl. studenter	5 130 925	5 166 774	5 207 512	5 226 906
Andel med lavinntekt	11,2	11,2	11,2	11,0
Antall med lavinntekt	575 000	579 000	582 500	576 300
Hele befolkningen eksklusive studenter og ekskl. innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre	4 231 721	4 238 901	4 245 241	4 248 107
Andel med lavinntekt	7,1	7,1	7,1	7,2
Antall med lavinntekt	299 100	300 400	301 600	304 700
Innvandrere i alt²	861 337	886 841	917 266	929 557
Andel med lavinntekt	31,3	30,6	29,8	28,3
Antall med lavinntekt	269 300	271 600	273 400	263 500
fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	382 960	390 760	401 595	409 714
Andel med lavinntekt	20,3	19,6	19,7	19,4
Antall med lavinntekt	77 800	76 700	79 100	79 400
fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	478 377	496 081	515 671	519 843
Andel med lavinntekt	40	39,3	37,7	35,4
Antall med lavinntekt	191 600	194 900	194 300	184 100
Norskfødte med innvandrerforeldre i alt³	37 867	41 032	45 005	49 242
Andel med lavinntekt	17,3	17,1	16,7	16,4
Antall med lavinntekt	6 600	7 000	7 500	8 100
fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	7 660	7 715	7 874	7 941
Andel med lavinntekt	11,1	10,6	11,5	11,3
Antall med lavinntekt	900	800	900,0	900
fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	30 207	33 317	37 131,0	41 301
Andel med lavinntekt	18,9	18,6	17,8	17,3
Antall med lavinntekt	5 700	6 200	6 600	7 200
Flyktningbakgrunn⁴	299 599	317 032	324 338	328 486
Andel med lavinntekt	45,9	46,7	45,2	43,7
Antall med lavinntekt	137 600	148 100	146 500	143 400
Flyktningbakgrunn og introduksjonsstønad⁵	52 764	52 816	46 201	35 471
Andel med lavinntekt	82,2	79,3	77,1	76,7
Antall med lavinntekt	43 400	41 900	35 600	27 200

¹ Avrundede tall. Personer i studenthusholdninger er utelatt.² Personer i husholdninger der hovedinntektstaker er innvandrer.³ Personer i husholdninger der hovedinntektstaker er norskfødt med innvandrerforeldre. (I 2015 ble det gjort en revisjon i befolkningsstatistikken som førte til at spesielt flere eldre personer ble klassifisert som norskfødt med innvandrerforeldre fra EU etc. enn tidligere.)⁴ Personer i husholdninger der hovedinntektstaker er innvandrer og har flyktningbakgrunn.⁵ Personer i husholdninger som får introduksjonsstønad, og der hovedinntektstaker er innvandrer og har flyktningbakgrunn.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå. Tabell 12599

Ser vi på utviklingen i et lengre tidsperspektiv, finner vi at andelen med lavinntekt i befolkningen har holdt seg relativt stabil, på litt over 10 prosent, som vist i figur 5.4.1. Det samme kan sies for innvandrere fra Afrika, Asia etc., som har opplevd en økning på ett prosentpoeng fra 2004 til 2020. Andelen nådde en topp i 2017, hvorpå den gradvis falt etter dette. Det største fallet i lavinntektsandelene finner vi blant norskfødte med innvandrerforeldre fra Afrika, Asia etc., fra 28 prosent i 2004 til 17 prosent i 2020. Andelen med lavinntekt blant innvandrere fra EU/EØS etc. økte fra 16 prosent i 2004 til 19 prosent i 2020, mens andelen blant norskfødte med innvandrerforeldre fra EU/EØS etc. har ligget stabil på rundt 11 prosent i hele perioden.

Figur 5.4.1 Andel personer¹ i husholdninger med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). Befolkningen i alt, innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, ekskludert studenter. 2004-2020. Prosent

¹ Personer i studenthusholdninger er utelatt. For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Innteks- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Noe av grunnen til at andelen med lavinntekt blant innvandrere fra Afrika, Asia etc. har økt de siste årene skyldes at det er mange med flyktningbakgrunn i denne gruppen. I årene 2015-2017 kom det relativt mange flyktninger, særlig fra Syria. Mange av disse har kort botid, svak tilknytning til arbeidsmarkedet og lav inntekt. Veksten i antall bosatte innvandrere var mer enn halvert i 2020 sammenliknet med 2019, grunnet koronatiltakene, mens økningen i antall norskfødte med innvandrerforeldre var omtrent på samme nivå som tidligere år (Steinkellner & Berger Gulbrandsen, 2021).

Blant innvandrere fra EU/EØS etc. er det færre nyankomne innvandrere. Mange av arbeidsinnvandrerne som kom etter EU-utvidelsene i 2004 og 2006 har nå bodd i Norge en stund, og det er færre med lavinntekt blant de med lengre botid. Dette blir nærmere belyst i neste avsnitt.

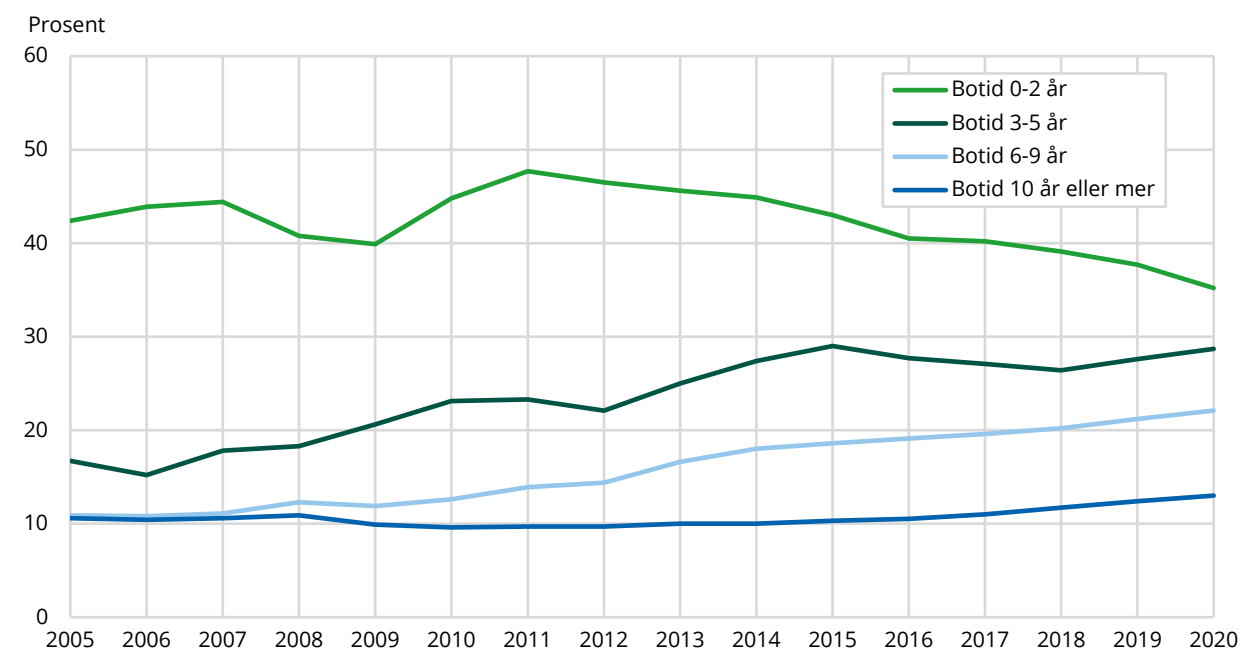
Lavinntekt etter botid

Hvor lenge hovedinntektstaker har bodd i Norge, kan ha en del å si for andelen med lavinntekt blant innvandrerhusholdninger. Ofte har personer med kort botid lavere inntekter, siden de gjerne har svakere tilknytning til arbeidsmarkedet og har tjent seg opp færre rettigheter til ulike stønader.

Som vist ved figur 5.4.2 er andelen med lavinntekt betydelig større for innvandrere fra EU/EØS etc. med kort botid sammenliknet med dem med lang botid. Over 1 av 3 personer med botid under 3 år lever i lavinntekt, mens tilsvarende for personer med botid 10 år eller mer er 13 prosent. For gruppen med botid 10 år eller mer har andelen med lavinntekt holdt seg relativt stabil siden 2005, men økt noe etter 2017 og frem til 2020.

Generelt, har andelen innvandrere som er bosatt 6-9 år eller 10 år eller mer økt. Økningen i andelen med lavinntekt blant dem med botid mellom 3 og 9 år kan delvis forklares med at flere arbeidsinnvandrere fra Øst-Europa har bodd lenger i Norge, og nå havner i gruppene med mellom 3 og 9 års botid, mens mange tidligere hadde under 3 års botid. Selv om de har høyere inntekt enn innvandrere med svært kort botid, har mange av dem lavere inntekter enn innvandrere fra EU-land i Vest-Europa, som tidligere utgjorde størsteparten dem med botid mellom 3 og 9 år. Andelen med lavinntekt blant dem med botid under 3 år har blitt mindre siden 2011. Nedgangen er særlig markant i 2020.

Figur 5.4.2 Andel personer¹ med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). Innvandrere fra EU/EØS, Sveits, USA, Canada, Australia og New Zealand, etter hovedinntektstakers botid i Norge. 2005-2020. Prosent

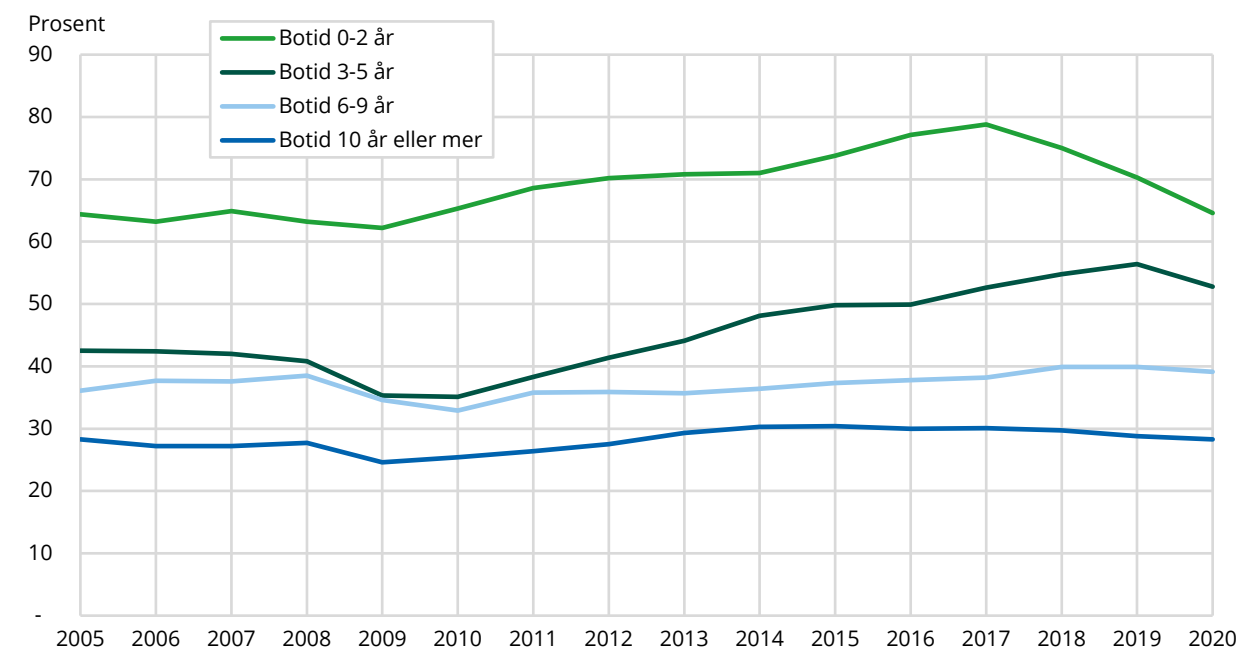

¹ Personer i studenthusholdninger er utelatt. For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Også blant personer i husholdninger der hovedinntektstaker er innvandrere fra land i Afrika, Asia, etc. er andelen med lavinntekt størst blant de med botid på mellom 0 og 2 år, men andelen er betydelig større enn den vi finner for innvandrere fra EU/EØS etc. Siden 2017 har andelen med lavinntekt blant de med botid under 3 år falt fra 79 til 65 prosent. Nedgangen i andelen personer med lavinntekt finner vi også i de øvrige botidsgruppene, fremstilt i figur 5.4.3.

Figur 5.4.3 Andel personer¹ med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). Innvandrere fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand, etter hovedinntektstakers botid i Norge. 2005-2020. Prosent

¹ Personer i studenthusholdninger er utelatt. For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Innvandrere fra Afrika, Asia etc. med botid 10 år eller mer har like store andeler lavinntekt som innvandrere fra EU/EØS etc. med botid 3-5 år. Hva kan være årsakene til at en såpass stor andel av innvandrerne fra Afrika, Asia, etc. med lang botid har lavinntekt? En kunne jo tenkt seg at med lengre botid ville flere komme ut i arbeid og nærme seg inntektsnivået for befolkningen som helhet.

Ser vi nærmere på disse tallene finner vi store forskjeller i grad av yrkestilknytning blant innvandrere med lang botid fra hhv. EU/EØS etc. og Afrika, Asia etc. Hvis vi ser på alle personer i husholdninger der hovedinntektstaker er i alderen 25-66 år, og utelater studenthusholdninger, var det i alt 12 prosent som tilhørte en husholdning uten noen yrkestilknyttede i 2020. For tilsvarende husholdninger der hovedinntektstaker er innvandrer med botid på 10 år eller mer, lå denne andelen på 9 prosent for innvandrere fra EU/EØS etc. og 21 prosent for innvandrere fra Afrika, Asia etc. Samme utvikling kan ses fra SSBs sysselsettingsstatistikk (Statistisk sentralbyrå, 2022)).

Studier har også vist at sysselsettingsraten blant innvandrere fra lavinntektsland faller etter 5-10 års botid i Norge og at de blir mer avhengige av velferdsytelser (Bratsberg, Raaum, & Røed, 2017). Videre har innvandrere fra lavinntektsland i større grad usikre jobber med lavere krav til kompetanse, og få muligheter til kompetanseutvikling og arbeidsmobilitet. De som mister jobben har vanskeligere for å komme tilbake til arbeidslivet igjen sammenlignet med befolkningen for øvrig (Bratsberg, Raaum, & Røed, 2018). Det er også grunn til å tro at innvandrerne ble hardere rammet på arbeidsmarkedet i pandemiåret 2020, enn andre arbeidstakere (Olsen, 2022).

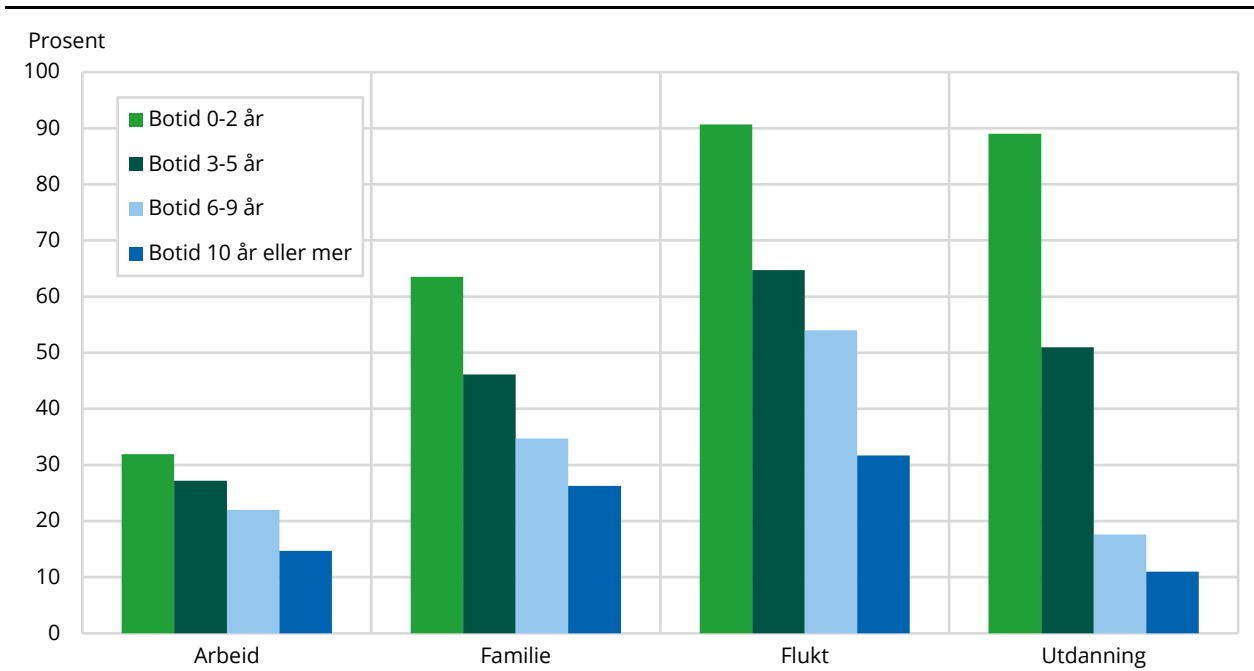
Lavinntekt blant innvandrerne fra Afrika, Asia etc. med lang botid skyldes nok også at mange av disse husholdningene er relativt store. Gjennomsnittlig husholdningsstørrelse blant personer som tilhører en husholdning der hovedinntektstaker er mellom 25 og 66 år, er innvandrer fra Afrika, Asia etc. og har bodd minst 10 år i Norge, var 3,7 personer i 2020, mot 3,1 personer blant innvandrere med lang botid fra EU/EØS etc. og 3,4 personer i befolkningen generelt. Husholdningene med bakgrunn fra Afrika, Asia etc. har også i snitt flere barn. Med færre yrkesaktive i husholdningen, men flere personer å fordele inntekten på, blir inntekten per forbruksenhet ofte lavere for sistnevnte gruppe.

Lavinntekt etter innvandringsgrunn

Figur 5.4.4 viser at andelen med lavinntekt var størst blant innvandrere som innvandret på grunn av flukt og minst blant arbeidsinnvandrere. For alle gruppene faller andelen med lavinntekt med botid. Andelen med lavinntekt er minst for de med lang botid (10 år eller mer), og størst for de med kort botid (0-2 år). Minst er andelen med lavinntekt blant arbeidsinnvandrere og utdanningsinnvandrere som har bodd i Norge over 10 år, på henholdsvis 15 og 11 prosent. Blant familieinnvandrere og flyktninger med lang botid derimot, er det relativt store andeler med lavinntekt selv blant dem med botid 10 år eller mer, på henholdsvis 26 og 32 prosent.

Mønsteret er nokså likt som i 2017. Andelen med lavinntekt for innvandrere med kortest botid har falt for alle, med unntak av for flyktninger. Innvandrere med botid 3-5 år, som hadde utdanning som første innvandringsgrunn, har opplevd en markant økning i andelen med lavinntekt på 13 prosentpoeng fra 2017 til 2020.

Figur 5.4.4 Andel personer¹ med lavinntekt (EU-skala 60 prosent), etter hovedinntektstakers første innvandringsgrunn og lengde på botid i Norge. 2020. Prosent

¹ Personer i studenthusholdninger er utelatt. Innvandrere som ankom før 1990, innvandrere med ukjent eller annen innvandringsgrunn og innvandrere fra de andre nordiske landene, er ikke inkludert. For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.
Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Lavinntekt etter landbakgrunn

Som vi har sett, varierer andelen med lavinntekt mye etter hvilke verdensdeler man har bakgrunn fra, innvandringsgrunn og lengde på botid i Norge. Det er også ganske stor variasjon i andelen med lavinntekt etter landbakgrunn blant innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre.

Andelen med lavinntekt er størst blant innvandrere fra Syria, på 69 prosent i 2020 – mot 83 prosent i 2017, slik tabell 5.4.2 viser. Etter dette følger innvandrere fra Somalia, med en lavinntektsandel på 63 prosent i 2020. Andelen med lavinntekt har falt med henholdsvis 15 og 6 prosentpoeng fra 2017 til 2020 for innvandrere fra Syria og Somalia.

Blant innvandrere fra Tyskland, Storbritannia og Danmark har lavinntektsandelen økt noe fra 2017 til 2020. Som tidligere er det innvandrere fra våre naboland Sverige og Danmark som har lavest andel lavinntekt på rundt 11 prosent i 2020. Innvandrere fra Kongo har siden 2017 opplevd den største prosentvise økningen, på om lag 25 prosent, i andelen med lavinntekt. Antall personer med opprinnelse fra dette landet er imidlertid betydelig mindre enn antall personer med innvandrerbakgrunn fra Syria og Somalia.

En del av gruppene med norskfødte med innvandrerforeldre etter landbakgrunn består videre av ganske få personer, noen få hundre. Noen grupper teller derimot relativt mange: i 2020 tilhørte vel 14 800 personer en husholdning der hovedinntektstaker er norskfødt med innvandrerforeldre fra Pakistan. Disse har større andel med lavinntekt enn befolkningen som helhet, på 18 prosent, men den er en god del mindre enn blant innvandrere med samme landbakgrunn, på 34 prosent.

Andelen med lavinntekt er størst blant norskfødte med familiebakgrunn fra Somalia, på 43 prosent i 2020. Etter følger norskfødte med innvandrerforeldre fra Syria og Irak på 35 prosent. Andelen har falt for de med familiebakgrunn fra Somalia og Irak, mens blant norskfødte med familiebakgrunn fra Syria har andelen hatt en markant økning fra 2017 til 2020. Blant personer med bakgrunn fra Irak er ikke forskjellene i andelen med lavinntekt mellom innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre så store.

Det er verdt å merke seg at gjennomsnittsalderen for hovedinntektstakere som er norskfødte med innvandrereforeldre fra Somalia og Irak er relativt lav, på henholdsvis 25 og 24 år i 2020. Gjennomsnittsalderen for innvandrere fra samme land er på 41 år. Norskfødte med innvandrereforeldre utgjør i tillegg klart færre personer i befolkningen sammenlignet med innvandrere med samme landbakgrunn. Videre er det stor forskjell i gjennomsnittlig antall husholdsmedlemmer for innvandrere og norskfødte med innvandrereforeldre. For førstnevnte gruppe ligger dette antall i gjennomsnitt på 4,2 personer for somaliere og 3,8 personer for irakere, mens antallet synker til 2,9 og 3,1 når en ser på norskfødte med innvandrereforeldre fra Somalia og Irak.

Tabell 5.4.2 Antall personer i alt og andel personer med lavinntekt (EU-skala 60 prosent)¹ etter hovedinntektstakers landbakgrunn, etter om hovedinntektstaker er innvanderer eller norskfødt med innvandrereforeldre². 2017 og 2020. Antall og prosent

	Innvandrere			Norskfødte med innvandrereforeldre		
	Andel med lavinntekt		Antall personer i 2020 ³	Andel med lavinntekt		Antall personer i 2020 ³
	2017	2020		2017	2020	
Hele gruppen	32	29	699 000	18	16	43 200
Syria	83	69	34 500	31	35	300
Somalia	68	63	39 800	58	43	1 100
Kongo	49	61	5 300	:	:	:
Sudan	67	59	5 200	:	:	:
Eritrea	58	45	27 900	27	19	300
Irak	47	42	33 700	46	35	700
Afghanistan	47	41	21 900	:	:	:
Bulgaria	40	36	8 100	:	:	:
Etiopia	42	36	11 200	:	26	100
Marokko	39	35	9 000	21	18	2 300
Pakistan	36	34	30 800	20	18	14 800
Kina	34	32	10 200	23	18	500
Tyrkia	30	30	17 900	17	16	4 100
Russland	32	29	20 200	:	:	:
Thailand	29	27	12 500	:	26	100
Latvia	29	27	12 300	:	:	:
Iran	28	26	22 600	20	20	800
Ukraina	28	24	5 700	:	:	:
Filippinene	28	23	20 500	14	14	700
Polen	23	22	113 200	17	12	700
Kosovo	23	22	16 100	18	17	1 100
USA	21	20	9 000	9	7	500
Vietnam	21	20	19 300	14	11	4 300
Chile	20	20	7 500	24	20	1 200
Bosnia-Hercegovina	18	16	18 500	21	19	1000
Sri Lanka	18	16	13 900	15	12	1 700
Tyskland	14	15	29 700	8	12	600
India	18	15	17 900	10	8	2 200
Storbritannia	13	14	18 300	12	11	600
Island	14	14	8 200	16	16	300
Nederland	15	13	9 700	9	8	500
Danmark	11	12	23 100	9	9	1 600
Sverige	10	10	45 200	13	15	1000

¹ Personer i studenthusholdninger er utelatt. For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Celler med færre enn 100 observasjoner er undertrykket (:).

³ Avrunda tall

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Yrkestilknytning

I hele befolkningen eksklusive personer med innvandrerbakgrunn var det 25 prosent som tilhørte en husholdning uten noen yrkestilknyttede i 2020. Dette tilsvarer en økning på et halvt prosentpoeng. Naturlig nok utgjør alderspensjonister en stor del av denne gruppen. Ser man på hele befolkningen ekskludert personer med innvandrerbakgrunn og begrenser til personer mellom 25 og 66 år, faller andelen til 10 prosent.

For innvandrere fra EU/EØS etc. var det 16 prosent som tilhørte husholdninger uten yrkestilknyttede, mens det samme gjaldt for 28 prosent av personer i innvandrerhusholdninger fra Afrika, Asia etc. For personer med flyktningbakgrunn og mottakere av introduksjonsstønad ligger dette tallet på hele 71 prosent.

Blant norskfødte med innvandrerforeldre, som i hovedsak består av unge personer, er det 14 prosent som tilhører en husholdning uten noen yrkestilknyttede. Her er andelen personer som tilhører en husholdning uten noen yrkestilknyttede større for norskfødte med innvandrerforeldre fra EU/EØS etc. enn for norskfødte med innvandrerforeldre fra Afrika, Asia etc. Etter en revisjon av befolkningsstatistikken i 2015, ble det en god del flere eldre personer i gruppen norskfødte med innvandrerforeldre fra EU/EØS etc. Det høye antallet uten yrkestilknytning skyldes derfor at mange flere eldre personer inngår i gruppen med bakgrunn fra EU/EØS etc.

Tabell 5.4.3 Andel personer¹ som tilhører en husholdning uten noen yrkestilknyttede. 2017-2020

	2017	2018	2019	2020
Hele befolkningen ekskl. studenter	23,9	24	24,1	24,3
Herav: med lavinntekt	64,5	64,2	64,3	64
Hele befolkningen ekskl. innvandrere og norskfødte med innvandrere og studenter	23,6	23,9	24,2	24,7
Herav: med lavinntekt	70,1	69,9	70	70,3
Innvandrere i alt	25,7	24,9	24,2	23,1
Herav: med lavinntekt	63,1	62,3	61,9	61
fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	15,4	15,2	15,8	16,4
Herav: med lavinntekt	49,5	50,8	54,1	56,6
fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	34	32,5	30,6	28,4
Herav: med lavinntekt	68,7	66,8	65,1	62,9
Norskfødte med innvandrerforeldre i alt	14,7	14,3	14,2	13,9
Herav: med lavinntekt	48,6	48,9	50,1	50
fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	24,1	23,8	25	25
Herav: med lavinntekt	65,2	66,7	69,8	68,9
fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	12,3	12,2	11,9	11,8
Herav: med lavinntekt	46,2	46,5	47,4	47,6
Flyktningbakgrunn	41,1	39,3	36,9	34,2
Herav: med lavinntekt	73,4	71	68,7	65,8
Flyktningbakgrunn og introduksjonsstønad	86,5	82	75,1	71,3
Herav: med lavinntekt	93,8	91	86,1	83,2

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2. Personer i studenthusholdninger er utelatt.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå. Tabell 12598.

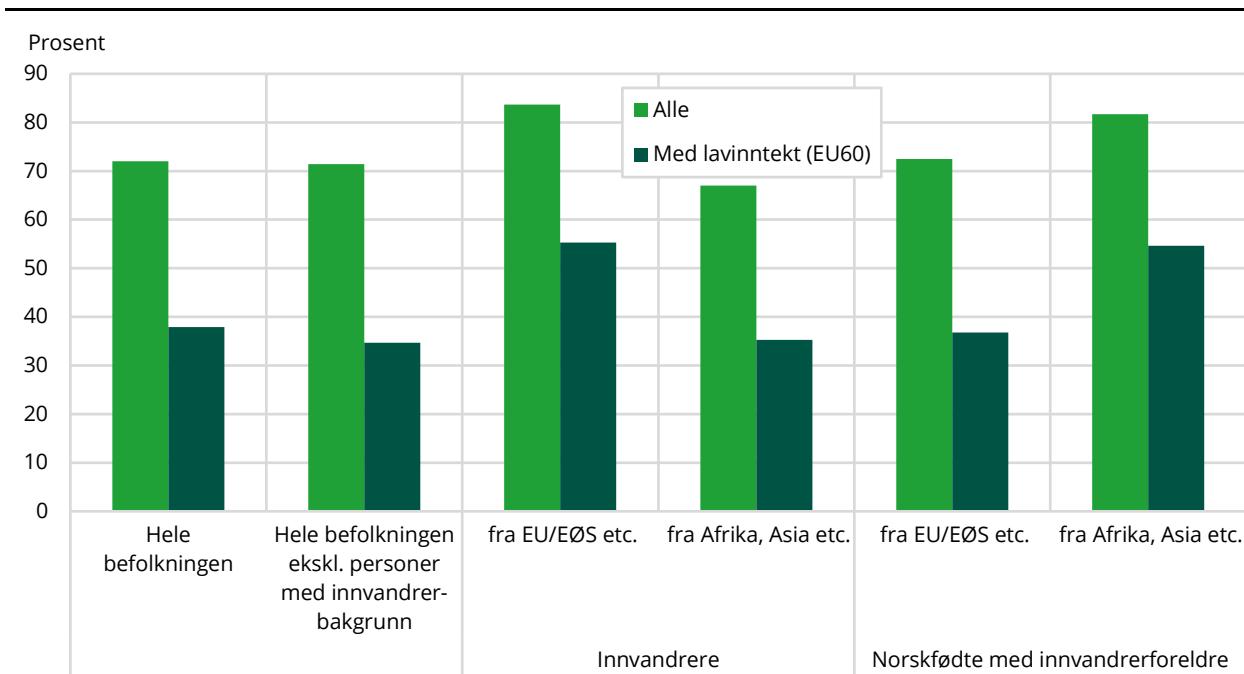
Ser vi videre på husholdningene med lavinntekt, finner vi en betydelig svakere tilknytning til arbeidsmarkedet. Størst andel finner vi blant husholdninger der innvandrere og norskfødte med innvandrere, samt studenter, er ekskludert. 70 prosent av alle lavinntektshusholdninger uten innvandringsbakgrunn hadde ingen yrkestilknytning i 2020. Det samme gjaldt for 57 prosent av innvandrere fra EU/EØS etc. og 63 prosent av innvandrerne fra Afrika, Asia etc. Blant norskfødte med innvandrerforeldre er halvparten av lavinntektshusholdningene yrkestilknyttet. Også her er det færre yrkestilknyttede blant norskfødte med innvandrerforeldre fra EU/EØS etc., enn fra Afrika, Asia etc. Blant lavinntektshusholdninger som har flyktningbakgrunn og mottar introduksjonsstønad er 4 av 5 uten yrkestilknytning.

Figur 5.4.4 viser andelen personer som tilhører en husholdning der yrkesinntekt er største inntektskilde. Det er en betydelig forskjell mellom lavinntektshusholdningene og de som befinner seg over lavinntektsgrensen. Andelen personer som tilhører en lavinntektshusholdning der yrkesinntekt utgjør den viktigste inntektskilden lå på 35 prosent for hele befolkningen ekskludert for personer med innvandrerbakgrunn. Ser vi på hele befolkningen ekskludert studenter og personer med innvandrerbakgrunn var tilsvarende andel på 71 prosent.

For lavinntektshusholdningene med innvandrerbakgrunn fra EU/EØS etc. gjaldt det samme for 55 prosent. Her er det viktig å huske at gjennomsnittsalderen er langt lavere i populasjonen med innvandrere enn i den øvrige befolkning. Dermed er det relativt få innvandrere som lever av for eksempel alderspensjon. Blant innvandrere fra Afrika, Asia etc. er det relativt sett like mange i lavinntektsgruppen som har yrkesinntekt som største inntektskilde som i den øvrige befolkning.

Blant norskfødte med innvandrerforeldre fra Afrika, Asia etc. har over halvparten av lavinntektshusholdningene (55 prosent) yrkesinntekt som største inntektskilde, mens for norskfødte med innvandrerforeldre fra EU/EØS etc. med lavinntekt ligger denne andelen på 37 prosent.

Figur 5.4.5 Andel personer¹ som tilhører en husholdning der yrkesinntekt (lønn og næringsinntekt) er største inntektskilde. 2020. Prosent

¹ Personer i studenthusholdninger er utelatt. For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.
Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Utdanning

For mange lavinntektsgrupper henger det å ha lav utdanning i stor grad sammen med det å ha lavt inntektsnivå. Tabell 5.4.4 viser at andelen med lav utdanning (grunnskole eller lavere) ligger på 17 prosent for hele befolkningen. Blant lavinntektshusholdninger har to av fem lav utdanning.

Når vi ser på innvandrere spesielt, er det derimot ikke like lett å fastslå utdanningsnivået til innvandrere og innvandrershusholdninger med lavinntekt. Dette skyldes manglende registrering av utdanningsnivå, som særlig gjelder for innvandrere fra EU-land som ofte ikke trenger å registrere utdanningsnivået når de bosetter seg i Norge.

Ved hjelp av en imputeringsmetode har Statistisk sentralbyrå prøvd å beregne utdanningsnivået for alle innvandrere på aggregert nivå. Resultatene fra denne analysen viser at andelen med ulike utdanningsnivå ikke er spesielt forskjellige før og etter imputeringen, noe som kan tyde på at det er omtrent like stor andel med lav utdanning blant dem vi mangler opplysninger om som det er blant de andre innvanderne (Jentoft, 2014). Vi kan derimot ikke vite sikkert om det samme gjelder når vi kun ser på personer i lavinntektshusholdninger.

Blant innvandrere fra Afrika, Asia etc. hadde 47 prosent av lavinntektshusholdningene med en hovedinntektstaker med lav utdanning. I tillegg var det 17 prosent av denne gruppen som hadde uoppgitt utdanning. For innvandrere fra EU/EØS etc. hadde 19 prosent av lavinntektshusholdningene lav utdanning, mens 31 prosent har uoppgitt utdanning. Andelen med uoppgitt utdanning har falt mye de siste årene for både innvandrere og personer med flyktningbakgrunn, og skyldes trolig flere og bedre datakilder til å kartlegge utdanningsnivå.

Tabell 5.4.4 Indikatorer¹ for utdanning. 2017-2020. Prosent

	2017	2018	2019	2020
Andel personer i husholdninger med lav utdanning				
Hele befolkningen ekskl. studenter	17,9	17,5	17,6	17,4
Herav: med lavinntekt	38,6	38,3	39,9	39,8
Hele befolkningen ekskl. innvandrere og norskfødte med innvandrere og studenter	16,8	16,5	16,1	15,8
Herav: med lavinntekt	42,7	42,1	41,7	40,9
Innvandrere i alt	22,6	22,3	24,5	24,4
Herav: med lavinntekt	33,8	33,9	37,7	38,5
fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	9,5	9,5	11,9	12,0
Herav: med lavinntekt	12,8	13,3	18,0	18,6
fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	33,1	32,4	34,2	34,1
Herav: med lavinntekt	42,3	42,0	45,6	47,1
Norskfødte med innvandrerforeldre i alt	25,8	24,0	23,9	22,8
Herav: med lavinntekt	46,1	45,0	45,2	43,7
fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	16,6	15,9	15,6	15,4
Herav: med lavinntekt	32,1	37,2	37,1	34,4
fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	28,1	26,1	25,6	24,3
Herav: med lavinntekt	48,2	46,3	46,3	44,9
Flyktningbakgrunn	39,6	39,2	41,8	41,8
Herav: med lavinntekt	47,4	47,7	52,1	53,3
Flyktningbakgrunn og introduksjonsstønad	38,1	36,2	39,0	40,9
Herav: med lavinntekt	36,9	35,5	37,9	39,5
Andel personer i husholdninger med uoppgitt utdanning				
Hele befolkningen ekskl. studenter	4,3	4,5	3,3	3,0
Herav: med lavinntekt	16,4	16,5	12,7	10,3
Hele befolkningen ekskl. innvandrere og norskfødte med innvandrere og studenter	0,3	0,3	0,3	0,3
Herav: med lavinntekt	1,0	1,0	1,0	1,0

	2017	2018	2019	2020
Innvandrere i alt	24,2	24,9	17,5	15,3
Herav: med lavinntekt	33,7	33,8	24,7	21,3
fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	33,3	34,3	23,7	21,3
Herav: med lavinntekt	50,6	50,7	34,1	30,5
fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	17,0	17,5	12,6	10,6
Herav: med lavinntekt	26,9	27,2	20,8	17,3
Norskfødte med innvandrerforeldre i alt	2,2	2,3	2,1	2,1
Herav: med lavinntekt	6,6	7,1	6,9	7,2
fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	2,1	2,2	2,2	2,3
Herav: med lavinntekt	11,3	11,2	11,7	12,1
fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	2,2	2,3	2,1	2,1
Herav: med lavinntekt	5,9	6,6	6,3	6,6
Flyktningbakgrunn	15,5	15,8	11,0	8,9
Herav: med lavinntekt	25,7	25,7	19,5	16,0
Flyktningbakgrunn og introduksjonsstønad	47,5	51,2	47,3	43,1
Herav: med lavinntekt	50,9	54,3	51,4	47,8

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2. Personer i studenthusholdninger er utelatt.
Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå. Tabell 12598.

For norskfødte med innvandringsbakgrunn er opplysningsgrunnlaget bedre siden de fleste har utdanningen sin fra Norge. Andelen med lav utdanning for norskfødte med innvandrerforeldre med lavinntekt fra EU/EØS etc. ligger noe under andelen for hele befolkningen, mens norskfødte med innvandrerforeldre fra Afrika, Asia etc. ligger noe over andelen for hele befolkningen. Gjennomsnittsalderen til sistnevnte gruppe er dog, som tidligere nevnt, en god del lavere sammenliknet med de andre gruppene.

Økonomisk utsatthet

I 2020 var det kun 3,2 prosent av innvandrere fra EU/EØS etc. som mottok bostøtte. Litt over en av ti lavinntektshusholdninger i samme gruppe mottok bostøtte, som er lavere enn det vi finner for hele befolkningen. For innvandrere fra Afrika, Asia etc. mottok litt over en av fem bostøtte, mens det samme gjaldt for 45 prosent av husholdningene med lavinntekt. Over halvparten av de med flyktningbakgrunn og lavinntekt mottar denne formen for støtte, og blant dem som i tillegg mottar introduksjonsstønad og har lavinntekt er andelen 75 prosent. Norskfødte med innvandrerforeldre mottar i liten grad bostøtte, og ligger på omtrent samme nivå som hele befolkningen. Andelen personer i husholdninger som mottar bostøtte har falt for alle grupper siden 2017.

Man ser den samme nedadgående trenden i mottak av sosialhjelp blant alle gruppene. Like mange mottar sosialhjelp som bostøtte i befolkningen, mens andelen som mottar sosialhjelp er noe lavere enn andelen som mottar bostøtte for lavinntektshusholdningene. Andelen reduseres noe når vi ser på befolkningen ekskludert for personer med innvandrerbakgrunn. Andelen som mottar sosialhjelp blant innvandrere fra EU/EØS etc. er betydelig lavere enn for hele befolkningen, lik 3 prosent og 7 prosent for lavinntektshusholdningene. Det samme kan ikke sies for innvandrere fra Afrika, Asia etc., hvor litt over en av fem mottar sosialhjelp. For lavinntektshusholdningene i samme gruppe gjaldt dette for litt over to av fem. Det er igjen personer med flyktningbakgrunn som i størst grad mottar sosialhjelp, og særlig de som i tillegg mottar introduksjonsstønad.

Andelen som mottar sosialhjelp blant norskfødte med innvandrerbakgrunn ligger på omtrent samme nivå som befolkningen. For personer der hovedinntektstaker har bakgrunn fra EU/EØS lå andelen på 4 prosent, mens den lå på det dobbelte for norskfødte med innvandrerforeldre fra Afrika, Asia etc.. I lavinntektshusholdningene lå andelen på 19 prosent.

Utviklingen i andelene som mottar henholdsvis bostøtte og sosialhjelp har ført til at det er stadig mindre vanlig å motta begge disse stønadene. Innvandrere fra Afrika, Asia etc. med lavinntekt har falt tilbake til samme nivå som i 2014, på 33 prosent. Også for norskfødte med innvandrerbakgrunn med lavinntekt har andelen falt. Nesten halvparten av de med flyktningbakgrunn og lavinntekt mottok både sosialhjelp og bostøtte i 2017. Denne andelen har falt til 42 prosent i 2020. For personer med flyktningbakgrunn som mottar introduksjonsstønad og med lavinntekt har andelen falt fra 71 prosent i 2017 til 63 prosent i 2020.

Tabell 5.4.5 Indikatorer¹ for økonomisk utsatthet. 2017-2020. Prosent

	2017	2018	2019	2020
Andel personer i husholdninger som mottar bostøtte				
Hele befolkningen uten studenter	5,1	4,6	4,5	4,5
Herav: med lavinntekt	29,2	27	26	25,9
Hele befolkningen ekskl. innvandrere og norskfødte med innvandrere og studenter	2,8	2,5	2,5	2,5
Herav: med lavinntekt	20,1	19,1	18,4	18,3
Innvandrere i alt	16,3	14,3	13,6	13,3
Herav: med lavinntekt	39,5	36	34,5	34,8
fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	3,2	3	2,9	3,2
Herav: med lavinntekt	10,2	10	9,6	10,4
fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	26,8	23,3	22	21,3
Herav: med lavinntekt	51,4	46,2	44,7	45,3
Norskfødte med innvandrerforeldre i alt	7	6,1	6,2	6,1
Herav: med lavinntekt	22	19,2	21,1	21,1
fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	4,5	4,2	4,2	4,2
Herav: med lavinntekt	22,9	19,9	21,6	21,9
fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	7,7	6,6	6,6	6,5
Herav: med lavinntekt	21,8	19,2	21,1	21
Flyktningbakgrunn	37,2	32,4	30,8	29,8
Herav: med lavinntekt	63,1	56,6	55,2	55,2
Flyktningbakgrunn og introduksjonsstønad	84,3	68,6	64,8	66,3
Herav: med lavinntekt	88	73,7	71,6	74,2
Andel personer i husholdninger som mottar sosialhjelp				
Hele befolkningen uten studenter	5	5	4,8	4,5
Herav: med lavinntekt	24,3	24,2	23,2	21,4
Hele befolkningen ekskl. innvandrere og norskfødte med innvandrere og studenter	2,9	2,9	2,8	2,6
Herav: med lavinntekt	14,8	14,7	14,3	13,1
Innvandrere i alt	15	14,3	13,9	12,8
Herav: med lavinntekt	35	34,8	33,1	31,1
fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	2,9	2,9	2,7	2,7
Herav: med lavinntekt	7,4	7,4	6,9	7,1
fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	24,7	24,2	22,7	20,8
Herav: med lavinntekt	46,2	45,6	43,8	41,5
Norskfødte med innvandrerforeldre i alt	7,1	7,3	7,1	6,9
Herav: med lavinntekt	19,4	19,9	20,6	18,8
fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	4,4	4,3	4,1	3,7
Herav: med lavinntekt	20,9	17,2	19,6	18,8
fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	7,8	8	7,8	7,5
Herav: med lavinntekt	19,2	20,3	20,7	18,8
Flyktningbakgrunn	34,6	34,2	32,6	29,9
Herav: med lavinntekt	57,5	57,3	55,7	52,3
Flyktningbakgrunn og introduksjonsstønad	74,8	74,2	72,2	69,6
Herav: med lavinntekt	78,5	79,1	78,3	76,1
Andel personer i husholdninger som mottar både bostøtte og sosialhjelp				
Hele befolkningen uten studenter	3	2,8	2,7	2,5
Herav: med lavinntekt	18,3	17,4	16,6	15,5

	2017	2018	2019	2020
Hele befolkningen ekskl. innvandrere og norskfødte med innvandrere og studenter	1,2	1,2	1,2	1,1
Herav: med lavinntekt	9	8,9	8,6	8
Innvandrere i alt	11,4	10,5	9,8	9,1
Herav: med lavinntekt	28,8	26,9	25,5	24,3
fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	1,4	1,4	1,3	1,4
Herav: med lavinntekt	4,4	4,6	4,2	4,3
fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	19,5	17,7	16,4	15,1
Herav: med lavinntekt	38,7	35,8	34,2	32,9
Norskfødte med innvandrerforeldre i alt	4	3,8	3,5	3,3
Herav: med lavinntekt	12,5	11,9	11,8	11,3
fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	2,8	2,5	2,2	2
Herav: med lavinntekt	14	10,2	11,5	11,4
fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	4,3	4,1	3,8	3,5
Herav: med lavinntekt	12,3	12,1	11,9	11,3
Flyktningbakgrunn	27,9	25,3	23,8	22,1
Herav: med lavinntekt	49	45,2	43,7	41,9
Flyktningbakgrunn og introduksjonsstønad	67	57,2	54,7	55,4
Herav: med lavinntekt	71,3	62,6	61,3	62,6

¹For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå. Tabell 12598.

Rente- og gjeldsbelastning

Norske husholdninger i har de siste årene fått en stadig høyere gjeldsbelastning (samlet gjeld mer enn tre ganger så høy som husholdningenes samlede inntekt), samtidig som færre tilhører en husholdning med høy rentebelastning (renteutgifter som utgjør mer enn 15 prosent av inntekten før skatt). Dette gjelder delvis for personer i lavinntektsgruppen, som vi vil se i tabell 5.4.6.

Færre personer tilhørte en husholdning med høy rentebelastning i 2020. Årsaken til dette var lavere renter på lån etter at styringsrenten ble satt ned til null våren 2020, grunnet koronapandemien. Andelen personer i husholdninger med høy rentebelastning falt fra 7 til 5 prosent fra 2017 til 2020 for hele befolkningen. For lavinntektshusholdninger falt andelen med høy rentebelastning fra 11 til 9 prosent.

Innvandrere fra EU/EØS etc. hadde tilnærmet samme rentebelastning som for hele befolkningen. Det samme kan sies for lavinntektshusholdningene. For innvandrere fra Afrika, Asia etc. er det ingen forskjell i andelen med høy rentebelastning mellom de med lavinntekt og resten. Personer med flyktningbakgrunn har en lavere andel personer i husholdninger med høy rentebelastning sammenliknet med befolkningen. For introduksjonsstønadmottakere med flyktningbakgrunn er andelen lik null. Gruppen med størst andeler med høy rentebelastning er norskfødte med innvandrerforeldre fra både EU/EØS etc. og Afrika, Asia etc. med lavinntekt, på henholdsvis 14 og 13 prosent.

Tabell 5.4.6 viser at stadig flere personer tilhørte en husholdning med høy gjeldsbelastningen siden 2017 – også for de med lavinntekt. Etter at styringsrenten ble satt ned til null og fleksibilitetskvoten i boliglånsforskriften midlertidig ble økt våren 2020, er det rimelig å anta at dette har bidratt til at gjeldsbelastningen fortsetter å øke. Gjeldsbelastningen er nokså lik for alle grupper, men større for befolkningen eksklusive personer med innvandrerbakgrunn.

Andelen personer i husholdninger med høy gjeldsbelastning lå på 23 prosent for hele befolkningen uten studenter i 2020, og 20 prosent for lavinntektshusholdningene. Andelen er noe lavere for innvandrere. Blant norskfødte med innvandrerforeldre fra Afrika, Asia etc. tilhørte nesten to av fem en husholdning med stor gjeld i forhold til inntekt i 2020, mens 29 prosent hadde høy gjeldsbelastning blant dem med lavinntekt. For norskfødte med innvandrerforeldre fra EU/EØS etc. gjaldt

dette for omtrent en fjerdedel. At det er mange unge i gruppen norskfødte med innvandrereforeldre, forklarer nok de relativt store andelenene med stor gjeld og høye renteutgifter i forhold til inntekt. Blant personer med flyktningbakgrunn som mottar introduksjonsstønad var det 3 prosent som tilhørte en husholdning med stor gjeldsbelastning. For de med lavinntekt gjaldt dette for 2 prosent.

Tabell 5.4.6 Indikatorer¹ for rente- og gjeldsbelastning. 2017-2020. Prosent

	2017	2018	2019	2020
Andel personer i husholdninger med høy rentebelastning				
Hele befolkningen uten studenter	5,9	5,7	6,5	4,7
Herav: med lavinntekt	10	9,9	10,5	9,1
Hele befolkningen ekskl. innvandrere og norskfødte med innvandrere og studenter	5,8	5,5	6,3	4,5
Herav: med lavinntekt	12,6	12	12,9	10,8
Innvandrere i alt	6,4	6,5	7,1	5,5
Herav: med lavinntekt	7	7,4	7,8	7,1
fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	4,9	5	5,6	4,3
Herav: med lavinntekt	8,2	9,2	9,9	9,4
fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	7,6	7,7	8,3	6,4
Herav: med lavinntekt	6,5	6,8	7	6,2
Norskfødte med innvandrereforeldre i alt	9,6	9,5	11,3	8,3
Herav: med lavinntekt	13,9	13,7	15,2	13,3
fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	5,5	5	6,3	4,7
Herav: med lavinntekt	11,7	10,9	13,8	13,7
fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	10,7	10,6	12,3	8,9
Herav: med lavinntekt	14,3	14,1	15,5	13,2
Flyktningbakgrunn	6,9	7	7,6	5,8
Herav: med lavinntekt	5	5,2	5,5	4,7
Flyktningbakgrunn og introduksjonsstønad	0,2	0,3	0,4	0,3
Herav: med lavinntekt	0,1	0,2	0,3	0,2
Andel personer i husholdninger med høy gjeldsbelastning				
Hele befolkningen uten studenter	21,3	21,9	22	22,8
Herav: med lavinntekt	18,7	19,2	19,3	20,1
Hele befolkningen ekskl. innvandrere og norskfødte med innvandrere og studenter	21,9	22,4	22,6	23,4
Herav: med lavinntekt	23,5	23,6	23,2	23,6
Innvandrere i alt	17,7	18,6	18,8	19,5
Herav: med lavinntekt	13,1	14,2	14,7	15,8
fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	14,4	15,2	15,4	16
Herav: med lavinntekt	13,2	14,9	16	17,3
fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	20,4	21,4	21,4	22,3
Herav: med lavinntekt	13,1	13,9	14,2	15,2
Norskfødte med innvandrereforeldre i alt	32,9	35,4	35,3	36,6
Herav: med lavinntekt	27,1	27,8	26,3	28,1
fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	23,3	24,6	24,9	26,4
Herav: med lavinntekt	21,6	19,6	23,9	24,1
fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	35,4	37,9	37,6	38,6
Herav: med lavinntekt	27,9	28,9	26,7	28,6
Flyktningbakgrunn	19,1	20	20,4	21,4
Herav: med lavinntekt	11,1	11,8	12,5	13,4
Flyktningbakgrunn og introduksjonsstønad	1,3	1,6	2,2	2,9
Herav: med lavinntekt	0,7	0,9	1,2	1,6

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2. Personer i studenthusholdninger er utelatt

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå. Tabell 12598.

Bolig

Norge har en relativt høy boligeierandel. Dette skyldes i stor grad den norske boligmodellen, som oppfordrer til boligkjøp blant annet gjennom ulike tiltak for boligbygging og skattepolitikk. Ifølge

tabell 5.4.7 er andelen som tilhører en husholdning som eier en primærbolig langt lavere i lavinntektshusholdningene, lik 32 prosent, sammenlignet med andelen for hele befolkningen som ligger på 75 prosent. Andelen personer i husholdninger som eier en primærbolig øker når vi ekskluderer innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre.

Halvparten av alle innvandrerne eier en primærbolig i 2020. Tallet er likt for innvandrere fra EU/EØS etc. og for innvandrere fra Afrika, Asia etc. For lavinntektshusholdningene er andelen mer enn halvert. Andelen som eier en primærbolig blant norskfødte med innvandrerforeldre den samme som vi finner i befolkningen. Andelen som eier primærbolig blant personer med flyktningbakgrunn ligger på et noe lavere nivå enn innvandrere, lik 45 prosent, mens personer som i tillegg mottar introduksjonsstønad i svært liten grad eier egen bolig.

Det er kun blant innvandrere, personer med flyktningbakgrunn og lavinntektshusholdninger for hele befolkningen at vi finner en økning i personer som tilhører en husholdning som eier en primærbolig.

Tabell 5.4.7 Andel personer¹ i husholdninger som eier primærbolig². 2017-2020. Prosent

	2017	2018	2019	2020
Hele befolkningen uten studenter	75,1	75	75,1	75,2
Herav: med lavinntekt	31,2	31,1	30,9	31,8
Hele befolkningen ekskl. innvandrere og norskfødte med innvandrere, uten studenter	80,7	80,7	80,9	80,8
Herav: med lavinntekt	43,5	43,1	43,1	43,3
Innvandrere i alt	47,6	48	48,4	49,7
Herav: med lavinntekt	17,4	17,8	17,4	18,3
fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	47,3	48,1	48,7	49,8
Herav: med lavinntekt	13,9	14,5	14,2	14,4
fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	47,8	47,9	48,1	49,5
Herav: med lavinntekt	18,8	19,1	18,6	20
Norskfødte med innvandrerforeldre i alt	74,8	74,2	73,3	73,9
Herav: med lavinntekt	37,3	37,8	35,2	36,7
fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	79,3	78,6	78	77,6
Herav: med lavinntekt	33,3	33,4	34,4	33,3
fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	73,6	73,2	72,8	73,2
Herav: med lavinntekt	37,9	38,4	35,5	37,1
Flyktningbakgrunn	43,1	43,4	44	45,4
Herav: med lavinntekt	15,5	16,1	16,3	17,4
Flyktningbakgrunn og introduksjonsstønad	2,7	3	3,8	5
Herav: med lavinntekt	1	1,3	1,6	2,2

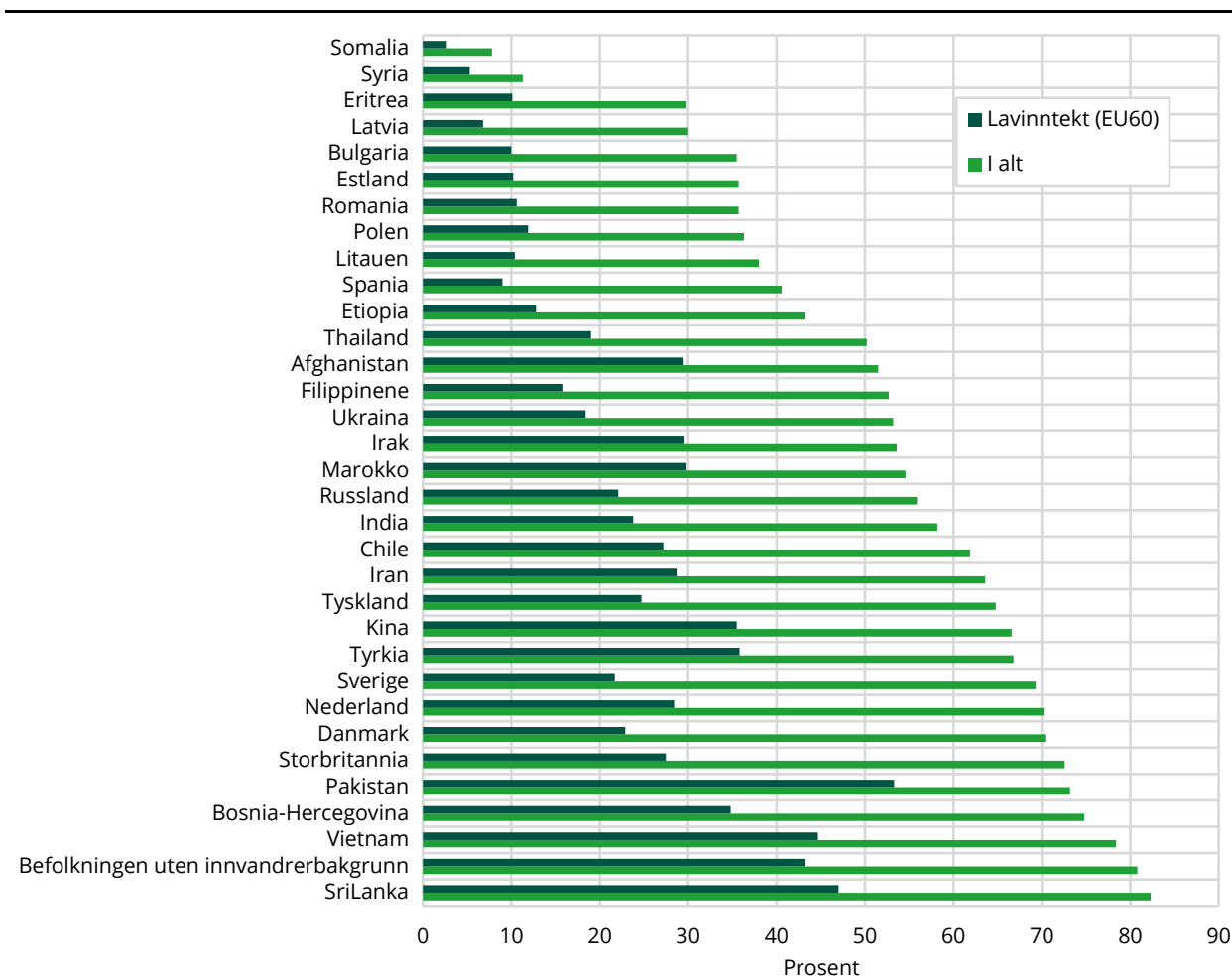
¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2. Personer i studenthusholdninger er utelatt

² Våningshus på gårdsbruk regnes her ikke som primærbolig.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Figur 5.4.6 illustrerer forskjellene i boligeierskap blant innvandrere i alt og innvandrerhusholdninger med lavinntekt, fordelt etter landbakgrunn. Innvandrere fra Somalia, Syria og Eritrea eier i liten grad egen primærbolig. Vi finner også relativt lave eierandeler i enkelte EU-land i Øst-Europa, som for eksempel Latvia, Bulgaria og Estland. Blant innvandrere med forholdsvis lang botid i Norge, som dem fra Tyrkia, Vietnam, Sri Lanka og Pakistan, er det derimot svært store andeler som eier egen primærbolig, også blant lavinntektsgruppene.

Figur 5.4.6. Andel personer¹ i husholdninger der hovedinntektstaker er innvandrere, etter hovedinntektstakers landbakgrunn, som eier primærbolig². Alle og personer med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). 2020. Prosent

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Våningshus på gårdsbruk regnes her ikke som primærbolig.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå.

Inntektssammensetning

Inntektssammensetningen til hele befolkningen eksklusive studenter viser at betydningen av yrkesinntekter har gått ned, mens andelen overføringer har økt sammenliknet med tall fra 2017. Vi finner samme tendens hos innvandrere fra EU/EØS etc., hvor særlig de med lavinntekt har opplevd en markant nedgang i andelen yrkesinntekter, mens dagpenger ved arbeidsledighet har økt en god del. Denne utviklingen må ses i sammenheng med økningen i ledighet under pandemien og økte utbetalinger av dagpenger og lønnskompensasjon.

Tabell 5.4.8 viser at innvandrere, og da særlig personer med innvandrerbakgrunn fra EU/EØS etc., får en relativt stor andel av sin samlede inntekt fra yrkesinntekter. Dette gjelder også for lavinntekts-husholdningene, men i noe mindre grad enn for dem med inntekt over lavinntektsgrensen. Noe av bakgrunnen for dette, er at få i denne gruppen er gamle nok til å være alderspensjonister, som også kan leses av de lave andelen som alderspensjon utgjør av samlet husholdningsinntekt. I tillegg mottar denne gruppen mindre i kapitalinntekter, sammenliknet med befolkningen uten innvandrerbakgrunn. Mens lavinntekts-husholdninger uten innvandrerbakgrunn ofte mottar ytelser fra folketrygden, som alderspensjon, uføretrygd og arbeidsavklaringspenger, er innvandrere med lavinntekt ofte mer avhengige av yrkesinntekt og av stønader som dagpenger ved arbeidsledighet, introduksjonsstønad og sosialhjelp.

Ser vi nærmere på inntektssammensetningen i lavinntektshusholdninger, får innvandrere fra EU/EØS etc. 61 prosent av inntekten sin gjennom arbeid. Dette kan tyde på at de er tilknyttet jobber med relativt lave lønninger, jobber deltid eller kun har registrert yrkesinntekt i Norge i deler av året. I gjennomsnitt utgjør overføringer 39 prosent av samlet inntekt for disse lavinntektshusholdningene, der dagpenger ved arbeidsledighet er en viktig post. Siden 2017 har andelen yrkesinntekter gått ned, mens andelen overføringer, og da særlig dagpenger, har økt. Dette skyldes koronapandemien og smitteverntiltakene som resulterte i nedstengninger i deler av arbeidslivet. En rekke arbeidstakere ble permittert eller sagt opp, og da særlig innvandrere som var overrepresentert i de hardt rammede næringene (Olsen, 2022).

Tabell 5.4.8. Inntektssammensetningen for hele befolkningen (ekskl. studenter) og husholdninger der hovedinntektstaker er innvanderer¹, etter landbakgrunn. Andel av samlet inntekt (prosent) og gjennomsnitt i kroner. 2020

	Hele befolkningen ekskl. studenter og personer med innvandrerbakgrunn			Innvandrere					
				EU, etc.			Afrika, Asia etc.		
	I alt	Ikke lavinntekt	Med lavinntekt ²	I alt	Ikke lavinntekt	Med lavinntekt ²	I alt	Ikke lavinntekt	Med lavinntekt ²
Yrkesinntekt	66	67	29	79	80	61	68	75	36
Kapitalinntekter ³	6	6	3	3	3	1	3	3	0
Overføringer	28	27	68	18	17	39	29	22	64
<i>Herav:</i>									
Arbeidsavklaringspenger	1	1	7	1	1	5	3	2	5
Alderspensjon	12	11	27	4	4	5	2	2	4
Uføretrygd	5	4	18	1	1	4	5	4	10
Tjenestepensjoner	4	4	2	2	2	1	1	1	1
Dagpenger ved arbeidsledighet ⁴	1	1	3	4	3	10	3	3	5
Sykepenger	2	2	2	3	3	3	3	3	2
Barnetrygd	1	1	1	1	1	2	2	1	4
Bostøtte	0	0	2	0	0	1	1	0	5
Sosialhjelp	0	0	2	0	0	2	2	1	10
Kontantstøtte	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Introduksjonsstønad	0	0	0	0	0	0	1	0	6
Samlet inntekt	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Samlet inntekt	924 900	1 000 500	280 100	706800	879500	178400	632 400	845 600	281 800
Samlet inntekt etter skatt	684 200	737 100	232 600	526100	649700	148200	492 200	641 500	246 600
Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) ⁵	446 100	477 100	181 500	357100	438100	109400	302 900	393 500	153 800
Antall personer i husholdningen	2,1	2,2	1,4	2,0	2,1	1,6	2,4	2,5	2,3
Antall barn under 18 år	0,4	0,4	0,2	0,4	0,5	0,3	0,8	0,7	0,8
Antall husholdninger	2 025 644	1 813 012	212 632	207950	156733	51217	213 210	132 581	80 629

¹ Personer i studenthusholdninger er utelatt.

² Lavinntekt er definert som under 60 prosent av medianinntekten for alle, ifølge EU-skalaen

³ Negative kapitalinntekter er satt lik 0

⁴ Dagpenger ved arbeidsledighet inkluderer i 2020 også lønnskompensasjon til permitterte, men ikke forskudd på dagpenger.

⁵ Omfatter også negative kapitalinntekter

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

For lavinntektshusholdninger der hovedinntektstaker er innvanderer fra et land i Afrika, Asia etc., er situasjonen omtrent omvendt. For disse utgjør overføringer 64 prosent av samlet inntekt, der introduksjonsstønad, uføretrygd og sosialhjelp er de viktigste. Bostøtte og arbeidsavklaringspenger

er også relativt viktige inntektskilder for mange av disse husholdningene. Disse husholdningene er i snitt relativt store sammenlignet med andre husholdninger, og har i snitt flere barn under 18 år.

Tabell 5.4.9 viser inntektssammensetningen for husholdninger der hovedinntektstaker har flyktningbakgrunn. For lavinntektshusholdningene utgjør overføringer 71 prosent av den samlede inntekten. Ser vi videre på dem som i tillegg mottar introduksjonsstønad, finner vi at disse lavinntektshusholdningene får over 85 prosent av samlet inntekt fra overføringer, der introduksjonsstønad alene utgjør 44 prosent av samlet inntekt, mens sosialhjelp utgjør 13 prosent. Lavinntektshusholdninger med flyktningbakgrunn som mottar introduksjonsstønad har i snitt 3,5 personer i husholdningen, som er betydelig større enn gjennomsnittet i befolkningen.

Tabell 5.4.9 Inntektssammensetningen for husholdninger der hovedinntektstaker har flyktningbakgrunn¹. Andel av samlet inntekt (prosent) og gjennomsnitt i kroner. 2020

	Flyktningbakgrunn i alt			Flyktningbakgrunn og introduksjonsstønad		
	I alt	Ikke lavinntekt	Med lavinntekt ²	I alt	Ikke lavinntekt	Med lavinntekt ²
Yrkesinntekt	62	72	29	27	48	15
Kapitalinntekter ³	2	2	0	0	0	0
Overføringer	36	26	71	73	52	85
<i>Herav:</i>						
Arbeidsavklaringspenger	3	3	5	2	2	2
Alderspensjon	2	2	3	0	0	0
Uføretrygd	7	6	11	1	2	1
Tjenestepensjoner	1	1	0	0	0	0
Dagpenger ved arbeidsledighet	4	3	4	2	2	1
Sykepenger	3	4	2	1	1	0
Kvalifiseringsstønad	1	0	3	1	1	2
Barnetrygd	2	1	4	5	2	6
Bostøtte	2	1	6	4	2	6
Sosialhjelp	4	1	12	10	6	13
Kontantstøtte	0	0	0	0	0	0
Introduksjonsstønad	2	1	8	37	25	44
Samlet inntekt	100	100	100	100	100	100
Samlet inntekt	591 300	791 400	313 000	449 600	601 400	391 500
Samlet inntekt etter skatt	471 800	611 100	278 000	397 900	504 900	356 900
Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) ⁴	287 200	370 900	170 600	215 700	296 200	184 800
Antall personer i husholdningen	2,5	2,6	2,5	3,3	2,8	3,5
Antall barn under 18 år	0,8	0,7	1,0	1,5	1,0	1,7
Antall husholdninger	122 707	71 390	51 317	10 260	2 842	7 418

¹ Personer i studenthusholdninger er utelatt.

² Lavinntekt er definert som under 60 prosent av medianinntekten for alle, ifølge EU-skalaen

³ Negative kapitalinntekter er satt lik 0

⁴ Omfatter også negative kapitalinntekter

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Norskfødte med innvandrereforeldre fra EU/EØS etc. uten lavinntekt lever i stor grad av yrkesinntekt, ifølge tabell 5.4.10. Overføringer utgjør omtrent en fjerdedel av inntekten, der alderspensjon fra folketrygden er en relativt stor inntektskilde. Norskfødte med innvandrereforeldre fra EU/EØS etc. med lavinntekt utgjør knappe 605 husholdninger. Overføringer utgjør i snitt 61 prosent av samlet inntekt, der alderspensjon og uføretrygd er de viktigste inntektskildene.

Tabell 5.4.10 Inntektssammensetningen for husholdninger der hovedinntektstaker er norskfødt med innvandrereforeldre¹, etter landbakgrunn. Andel av samlet inntekt (prosent) og gjennomsnitt i kroner. 2020

	Norskfødt med innvandrerforeldre					
	EU/EØS etc.			Afrika, Asia etc.		
	I alt	Ikke lavinntekt	Med lavinntekt ²	I alt	Ikke lavinntekt	Med lavinntekt ²
Yrkesinntekt	67	69	36	73	75	52
Kapitalinntekter ³	7	7	4	4	4	1
Overføringer	26	24	61	23	21	47
<i>Herav:</i>						
Arbeidsavklaringspenger	1	1	7	2	2	8
Alderspensjon	9	9	16	2	2	1
Uføretrygd	4	4	16	6	5	9
Tjenestepensjoner	4	4	2	1	1	0
Dagpenger ved arbeidsledighet	2	2	5	3	3	6
Sykepenger	2	2	1	3	3	3
Barnetrygd	1	1	2	1	1	2
Bostøtte	0	0	2	0	0	2
Sosialhjelp	0	0	4	1	0	5
Samlet inntekt	100	100	100	100	100	100
Samlet inntekt	894 300	1 012 900	242 000	830 700	997 600	270 200
Samlet inntekt etter skatt	658 100	741 600	199 500	630 800	749 900	230 800
Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) ⁴	439 600	491 100	156 700	375 400	439 800	159 000
Antall personer i husholdningen	2,0	2,1	1,5	2,5	2,7	1,9
Antall barn under 18 år	0,4	0,4	0,3	0,6	0,6	0,5
Antall husholdninger	3 930	3 325	605	16 595	12 787	3 808

¹ Personer i studenthusholdninger er utelatt.² Lavinntekt er definert som under 60 prosent av medianinntekten for alle, ifølge EU-skalaen³ Negative kapitalinntekter er satt lik 0⁴ Omfatter også negative kapitalinntekter

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

For husholdninger uten lavinntekt, der hovedinntektstaker er norskfødt med innvandrerforeldre fra Afrika, Asia etc., er yrkesinntekt svært viktig, og utgjør i overkant av tre fjerdedeler av den samlede inntekten. Blant de nærmere 4 000 husholdningene med lavinntekt i denne gruppen, utgjør overføringer nesten halvparten av samlet inntekt, med arbeidsavklaringspenger, uføretrygd og dagpenger ved arbeidsledighet som de største postene.

Inntektsfordeling

Siden en langt større del av innvandrerne har lavt inntektsnivå enn i befolkningen for øvrig, er det en mindre del som befinner seg rundt midten av inntektsfordelingen. Dermed blir også inntektsforskjellene innad blant innvandrere større enn i befolkningen ellers, som vist i tabell 5.4.11. For eksempel er Gini-koeffisienten for befolkningen uten innvandrerbakgrunn på 0,242, mens den er 0,286 for innvandrerhusholdningene og 0,255 for norskfødte med innvandrerforeldre. Ser vi kun på personer med flyktningsbakgrunn er inntektsforskjellene mindre, og da særlig blant dem som mottar introduksjonsstønad, lik 0,157. Ettersom de fleste av disse i stor grad lever av offentlig fastsatte stønader, blir det ikke så store inntektsforskjeller i sistnevnte gruppe.

Forholdstallet S80/S20 viser at gjennomsnittlig inntekt blant den femtedelen med høyest inntekt var 3,4 ganger så stor som gjennomsnittsinntekten til femtedelen med lavest inntekt, når vi ser på hele befolkningen ekskludert for personer med innvandrerbakgrunn. Tilsvarende tall for norskfødte med innvandrerforeldre er 3,8, mens for innvandrere lå forholdstallet på 4,9.

P90/P10 er forholdstallet mellom inntekten til personen som har litt høyere inntekt enn 90 prosent av befolkningen, og personen som har litt lavere inntekt enn 90 prosent av befolkningen. For

befolkningen uten innvandrere lå denne på 2,6. Norskfødte med innvandrerforeldre ligger litt over med 2,9, mens innvandrere har en mer ulik inntektsfordeling gitt ved forholdstallet 3,4.

Norskfødte med innvandrerforeldre fra EU/EØS etc. opplevde et relativt stort fall i inntektsulikheten fra 2017 til 2018, gitt ved Gini-koeffisienten. Dette er medført at likere inntektsfordeling mellom norskfødte fra EU/EØS etc. og norskfødte fra Afrika, Asia etc. Inntektsulikheten mellom innvandrere fra EU/EØS etc. har imidlertid økt, når vi ser på utviklingen av Gini-koeffisienten og forholdstallet P90/P10. Dette gjelder også for hele befolkningen ekskludert for personer med innvandrerbakgrunn. De øvrige gruppene har siden 2017 fått en jevnere inntektsfordeling.

Tabell 5.4.11 Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)¹. 2017-2020

	2017	2018	2019	2020
S80/S20²				
Hele befolkningen uten studenter	3,70	3,76	3,69	3,71
Hele befolkningen ekskl. studenter og personer med innvandrerbakgrunn	3,33	3,39	3,32	3,36
Innvandrere i alt	4,86	4,75	4,86	4,85
fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	4,84	4,84	5,08	5,32
fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	4,46	4,27	4,33	4,20
Norskfødte med innvandrerforeldre	4,15	3,86	3,76	3,80
fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	4,66	4,22	4,32	4,17
fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	3,90	3,69	3,59	3,68
Flyktningbakgrunn	3,80	3,61	3,60	3,53
Flyktningbakgrunn og introduksjonsstønad	2,45	2,20	2,30	2,23
P90/P10³				
Hele befolkningen uten studenter	2,83	2,83	2,83	2,82
Hele befolkningen ekskl. studenter og personer med innvandrerbakgrunn	2,60	2,61	2,61	2,63
Innvandrere i alt	3,45	3,39	3,42	3,38
fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	3,44	3,43	3,57	3,68
fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	3,20	3,12	3,14	3,06
Norskfødte med innvandrerforeldre	3,02	2,98	2,92	2,93
fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	2,93	2,90	2,95	3,03
fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	2,97	2,95	2,88	2,90
Flyktningbakgrunn	2,89	2,80	2,80	2,76
Flyktningbakgrunn og introduksjonsstønad	2,10	1,91	1,98	1,92
Gini-koeffisient⁴				
Hele befolkningen uten studenter	0,255	0,256	0,253	0,255
Hele befolkningen ekskl. studenter og personer med innvandrerbakgrunn	0,240	0,242	0,239	0,242
Innvandrere i alt	0,288	0,285	0,285	0,286
fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	0,281	0,279	0,282	0,287
fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	0,277	0,272	0,272	0,270
Norskfødte med innvandrerforeldre	0,273	0,254	0,250	0,255
fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	0,311	0,269	0,274	0,277
fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	0,255	0,246	0,241	0,248
Flyktningbakgrunn	0,255	0,250	0,248	0,246
Flyktningbakgrunn og introduksjonsstønad	0,167	0,154	0,161	0,157

¹ Omfatter også negative beløp. Personer i studenthusholdninger er utelatt

² S80/S20 er forholdet mellom gjennomsnittsinntektene til rikeste og fattigste 20 prosent i gruppen.

³ P90/P10 er forholdstallet mellom inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 9 og desil 10 (P90) og inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 1 og desil 2 (P10).

⁴ Gini-koeffisienten er et summarisk mål som varierer fra 0 (minst ulikhet) og 1 (størst ulikhet).

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå

Levekårsindikatorer

Videre vil vi beskrive ulike levekårsindikatorer for innvandrere, basert på Levekårsundersøkelsen, EU-SILC. Her ser vi på personer som er innvandrere, og ikke personer som bor i husholdninger der hovedinntektstaker er innvanderer.

Omtrent 17 prosent av den voksne befolkningen i Levekårsundersøkelsen EU-SILC 2021 er innvandrere. Vi vet fra tidligere undersøkelser, blant annet Bergesen Dalen og Larsson (2022) og Vrålstad og Stabell Wiggen (2016), at det er ganske store levekårsforskjeller mellom innvandrere fra ulike opprinnelsesland. Vi presenterer derfor separate tall for innvandrere fra disse to land-gruppene: 1) EU/EØS-land, USA, Canada, Australia og New Zealand (EU etc.) og 2) Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand, Europa utenom EU/EØS og innvandrere uten registerinformasjon om opprinnelsesland (Afrika, Asia etc.). Gruppene er omtrent like store.

De to innvandrergruppene har forskjellige demografiske kjennetegn. Innvandrere fra Asia, Afrika etc. er betydelig yngre enn befolkningen som helhet. Gjennomsnittsalderen blant personer i denne gruppen over 16 år er 40. Dette er 11 år yngre enn snittet i befolkningen (51 år). Alderssammensetningen blant innvandrere fra EU etc. er mer lik sammensetningen i befolkningen som helhet, men også disse er noe yngre (gjennomsnittsalder 44 år).

Innvandrere fra EU etc. er omtrent like høyt utdannet som landsgjennomsnittet, mens innvandrere fra Asia, Afrika etc. er lavere utdannet enn snittet. Begge gruppene er betydelig mer urbane enn befolkningen generelt. Blant innvandrere fra Asia, Afrika etc. bor hele 27 prosent i Oslo. Denne andelen er mer enn dobbelt så stor som i befolkningen i alt, hvor 11 prosent bor i Oslo. Av innvandrere fra EU etc. bor 18 prosent i Oslo (For mer om representasjonen av personer med innvandrerbakgrunn i EU-SILC, se Henriksen, Østby og Normann (2012).

Boligstandard og eierforhold

Andelen boligeiere er mindre blant innvandrere enn ellers i befolkningen¹⁴. Mens åtte av ti i befolkningen som helhet bor i en bolig som en i husholdningen eier, gjør omtrent halvparten av innvandrere fra EU etc., og innvandrere fra Afrika, Asia etc. det samme. Det er også en relativt liten andel i disse gruppene som bor i enebolig. 43 prosent av innvandrerne med opprinnelse fra EU etc. og én av tre med opprinnelse fra Afrika, Asia etc. bor i en slik bolig. I den generelle befolkningen bor 54 prosent i enebolig. Det at andelen som er selveier og som bor i enebolig er liten blant innvandrere kan blant annet henge sammen med at mange i disse gruppene bor i store byer der dette er mer uvanlig enn ellers.

Innvandrere bor trangere enn befolkningen som helhet, men her er det forskjell på personer med bakgrunn fra EU etc. og personer med bakgrunn fra Afrika, Asia etc. I befolkningen bor 6 prosent trangt, mens andelen som bor trangt er dobbelt så stor for innvandrere fra EU etc. (12 prosent), og fire ganger så stor for innvandrere fra Afrika, Asia etc. (23 prosent). Dette gjenspeiles også i antall kvadratmeter per person, som her høyere for befolkningen i alt (70 kvm) enn for innvandrere fra EU etc. (54 kvm) og innvandrere fra Afrika, Asia etc. (44 kvm). Disse tallene har vært stabile over mange år.

¹⁴ Disse tallene skiller seg noe fra tall fra inntektsstatistikken. Dette skyldes både ulike kilder (register mot intervju) og at populasjonene er litt forskjellig definert (se starten av dette kapittelet eller kapittel 2).

Tabell 5.4.12 Boligtype og boligstandard for innvandrere. 2012, 2018-2021. Prosent og gjennomsnitt

	Innvandrere fra EU etc.					Innvandrere fra Afrika, Asia etc.					Alle
	2012	2018	2019	2020	2021	2012	2018	2019	2020	2021	2021
Andel personer som											
bor i enebolig, våningshus	53	48	51	46	43	30	31	33	37	33	54
bor i småhus ellers ¹	20	19	16	14	10	23	24	22	19	12	11
bor i husholdning som eier	63	54	54	52	56	55	51	50	52	49	78
bor i husholdning som er selveier	52	43	43	44	47	35	36	37	42	38	66
bor trangt	13	14	13	11	12	38	29	25	27	23	6
bor svært romslig	21	16	17	19	22	8	8	9	11	11	35
Bor i bolig med minst ett boligproblem ^{2,3}											
Problem med råte eller fukt	10	7	7	10	..	13	9	10	9	..	..
Problem med støy i boligen	14	12	12	14	..	19	17	15	18	..	..
Problem med forurensning ved boligen	11	9	9	9	..	10	9	8	11	..	..
Problem med kriminalitet, vold og hærverk i boområdet	8	5	3	5	..	11	5	6	5	..	..
Boligareal per husholdning. Kvm.											
gjennomsnitt	99	91	91	86	94	86	81	84	88	91	120
Boligareal per person. Kvm. Gjennomsnitt ⁴	47	55	53	52	54	34	43	43	42	44	70
Antall svar i alt	203	247	276	280	280	262	346	408	410	337	5 880

¹ Spørsmål om boligtype i Levekårsundersøkelsen ble endret i 2021.

² Ny indikator fra 2017. Derfor ingen tall fra tidligere år.

³ Ingen tall om boligproblemer i 2021.

⁴ Utrekning endret fra 2017.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC, Statistisk sentralbyrå.

Boligøkonomi

Begge innvandrergруппene har relativt høy gjennomsnittlig husleie. Innvandrere fra EU etc. betalte i snitt 105 700 kroner i husleie i året mens snitt for innvandrere fra Afrika, Asia etc. lå på 96 000 kroner. Dette er henholdsvis 18 300 og 8 600 kroner mer enn gjennomsnittet for leiere i hele befolkningen (87 400 kroner).

Ser vi på boutgiftene i lys av inntekt er det forskjell på innvandrergруппene. Mens 29 prosent av innvandrere fra EU etc. har høy boutgiftsbelastning som er det samme som i befolkningen i alt, gjelder dette hele 49 prosent av innvandrere fra Afrika, Asia etc. En mindre andel av innvandrere både fra EU etc. (17 prosent) og Afrika, Asia etc. (13 prosent), har lav boutgiftsbelastning sammenliknet med befolkningen i alt (31 prosent).

Tabell 5.4.13 Boligøkonomi for innvandrere. 2012, 2018-2021. Kroner og prosent

	Innvandrere fra EU etc.					Innvandrere fra Afrika, Asia etc.					Alle
	2012	2018	2019	2020	2021	2012	2018	2019	2020	2021	2021
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier. ¹ Kroner	83 700	90 200	81 800	89 400	105 700	70 500	92 400	89 700	90 300	96 000	87 400
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	78 100	73 600	76 700	83 400	87 500	69 300	77 400	91 600	104 400	117 300	122 700
Boligrenter. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	43 000	33 300	32 000	34 300	31 400	36 100	35 500	39 900	49 100	41 700	27 300
Andel husholdninger med											
høy boutgiftsbelastning	34	38	29	32	29	40	54	51	46	49	29
lav boutgiftsbelastning	28	26	24	23	17	25	20	17	18	13	31
Oppfatter boutgiftene som svært tyngende ²	11	9	5	4	..	19	13	13	12	..	..
Antall svar fra leiere	62	93	103	101	109	108	146	177	174	177	1 081
Antall svar fra eiere	141	149	165	174	169	154	188	223	233	207	4 493
Antall svar	203	242	268	275	278	262	334	400	407	384	5 574

¹ Ekskludert eiere av andels- og aksjebolig.

² Utgår i 2021.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC. Statistisk sentralbyrå.

Økonomiske vansker

Innvandrere har også noe trangere økonomi generelt enn befolkningen i alt, og her er det også innvandrere fra Afrika, Asia etc. som skiller seg mest ut. Andelen som opplever det som vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes er over dobbelt så stor blant innvandrere fra Afrika, Asia etc. (28 prosent) enn blant innvandrere fra EU etc. (12 prosent) og mer enn tre ganger så stor som i befolkningen i alt (8 prosent). Blant innvandrere fra Afrika, Asia etc. har mer enn halvparten (53 prosent) heller ikke mulighet å betale en uforutsett utgift på 19 000 kroner i løpet av en måned. Blant innvandrere fra EU etc. er andelen 29 prosent og i 24 prosent i befolkningen i alt.

Tabell 5.3.14 Betalingsvansker for innvandrere. 2012, 2018-2021. Prosent

	Innvandrere fra EU etc.					Innvandrere fra Afrika, Asia etc.					Alle
	2012	2018	2019	2020	2021	2012	2018	2019	2020	2021	2021
Vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes ¹	9	8	5	12	12	33	27	25	28	28	8
Har ikke mulighet til å klare en uforutsett utgift ²	..	28	34	26	29	..	55	54	52	53	24
Andre lån er noe eller svært tyngende ²	..	11	13	21	21	..	15	14	18	30	17
Mottar økonomisk støtte fra andre husholdninger ⁵	1	2	2	3	..	3	3	3	6	..	..
Har minst ett betalingsproblem ²	..	3	7	10	8	..	15	17	14	18	7
Problemer med å betale husleie ³	2	1	8	11	7	13	20	18	17	14	8
Problemer med å betale boliglån ⁴	1	1	0	2	1	2	5	6	3	5	1
Problemer med å betale elektrisitet og kommunale avgifter	1	2	2	2	3	9	6	7	6	5	2
Problemer med å betale andre lån	1	0	2	6	3	6	4	4	6	7	2
Antall svar fra leiere ²	..	93	103	101	109	..	146	177	174	177	1 081
Antall svar fra eiere ²	..	149	165	175	169	..	188	223	233	207	4 493
Antall svar	203	242	268	283	278	262	334	400	412	384	5 574

¹ Fra 2017 regnet ut som én samlet indikator. Tallene fra årene før 2017 er lagt sammen fra de to tidligere indikatorene for økonomisk romslighet; "Svært vanskelig" og "Vanskelig".

² Nye indikatorer fra 2017. Derfor ingen tall fra tidligere år.

³ Fra 2017 er indikatoren en andel av husholdninger som leier. Frem til og med 2016 var indikatoren en andel av alle husholdninger samlet.

⁴ Fra 2017 er indikatoren en andel av husholdninger som eier. Frem til og med 2016 var indikatoren en andel av alle husholdninger samlet.

⁵ Utgår i 2021.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC. Statistisk sentralbyrå.

Innvandrere fra Afrika, Asia etc. har også i større grad oppgitt å ha hatt ett eller flere betalingsproblemer det siste året (18 prosent) sammenlignet med innvandrere fra EU etc. og befolkningen i alt, som ligger på omtrent samme nivå (henholdsvis 8 og 7 prosent). Ser vi på hvert enkelt betalingsproblem ser vi at innvandrere fra EU etc. ikke skiller seg stort fra befolkningen i alt. Innvandrere fra Afrika, Asia etc. skiller seg fra befolkningen ved at de i større grad har problemer med å betale husleie, problemer med å betale boliglån, og problemer med å betale elektrisitet og kommunale avgifter.

Materielle og sosiale mangler

Innvandrere fra Afrika, Asia etc. skiller seg sterkere fra befolkningen når det kommer til materielle og sosiale mangler enn innvandrere fra EU etc. Mens 47 prosent av innvandrere fra Afrika, Asia etc. mangler minst en materiell gode, gjelder det samme 23 prosent av innvandrere fra EU etc. og 19 prosent av befolkningen i alt. De materielle manglene som er vanligst blant innvandrere fra Afrika, Asia etc. er å ikke ha råd til å bytte ut utslitte møbler. Andelen blant innvandrere fra Afrika, Asia, etc. er dobbelt så stor (32 prosent) som blant innvandrere fra EU etc. (15 prosent), mens for befolkningen i alt er tilsvarende andel lik 11 prosent. Der nest er det å ikke ha råd til å disponere privatbil, som er tre ganger så stor blant innvandrere fra Afrika, Asia etc. (25 prosent), som blant innvandrere fra EU etc. og befolkningen i alt (8 prosent). 15 prosent av innvandrere fra Afrika, Asia etc. har heller ikke råd til å erstatte utslitte klær. 10 prosent har ikke råd til å gå til tannlege eller spise kjøtt og fisk annenhver dag, som er signifikant flere enn blant innvandrere fra EU etc. og befolkningen i alt.

Det samme mønsteret finner vi også i indikatorene for sosiale mangler. Innvandrere fra Afrika, Asia etc. har i langt større grad sosiale mangler enn innvandrere fra EU etc. og befolkningen i alt. Andelen som mangler minst en sosial gode er dobbelt så stor blant innvandrere fra Afrika, Asia etc. enn blant innvandrere fra EU etc. og nesten tre ganger så stor enn blant befolkningen i alt. Mest utbredt er det å ikke ha råd til en ukes ferie utenfor hjemmet i løpet av et år, som gjelder 33 prosent av innvandrere fra Afrika, Asia etc. Blant innvandrere fra EU etc. er andelen 11 prosent, mens den er 9 prosent i befolkningen i alt.

Tilknytning til arbeidslivet

Husholdninger med innvandrere fra EU etc. skiller seg fra befolkningen i yrkesaktiv alder med en større andel med én eller flere helårssyrkesaktive. Blant innvandrere fra EU etc. er 84 prosent i en husholdning med en eller flere helårssyrkesaktive. For befolkningen i yrkesaktiv alder (16-66 år) gjelder det samme for 77 prosent. Ser vi noen år tilbake har andelen innvandrere fra EU etc. med en eller flere helårssyrkesaktive vært stabil siden 2018. Når det kommer til heltids yrkesaktivitet har innvandrere fra EU etc. en større andel med 12 eller flere måneder med heltids yrkesaktivitet enn befolkningen i yrkesaktiv alder, og denne andelen har i større grad holdt seg stabil de siste årene. Ser vi på deltids yrkesaktivitet og arbeidsledighet, skiller ikke innvandrere fra EU etc. seg signifikant fra befolkningen i yrkesaktiv alder.

Innvandrere fra Afrika, Asia etc. skiller seg fra både befolkningen i yrkesaktiv alder og innvandrere fra EU etc. med en lavere yrkesaktivitet enn disse to gruppene. Blant husholdninger med innvandrere fra Afrika, Asia etc. er hele 32 prosent uten noen helårssyrkesaktive. Det er dobbelt så stor andel som blant innvandrere fra EU etc. (16 prosent), og 9 prosentpoeng mer enn blant befolkningen i yrkesaktiv alder (23 prosent). Det har vært en reduksjon i andelen som er helt uten heltids yrkesaktivitet. I 2021 hadde 37 prosent av innvandrershusholdningene fra Afrika, Asia etc. ingen heltids yrkesaktivitet, som er en reduksjon på 11 prosentpoeng fra 2018 (48 prosent).

Tabell 5.4.16 Tilknytning til arbeidslivet for innvandrere¹. 2012, 2018-2021. Prosent og gjennomsnitt

	Innvandrere fra EU etc.					Innvandrere fra Afrika, Asia etc.					Alle 16-66 år
	2012	2018	2019	2020	2021	2012	2018	2019	2020	2021	2021
Antall helårsyrkesaktive i husholdningen											
0	17	14	11	15	16	35	37	30	34	32	23
1	49	60	60	57	53	42	41	48	40	44	45
2	34	26	29	28	31	23	21	22	27	24	32
Antall måneder med heltids yrkesaktivitet i husholdningen											
0	13	15	10	13	15	41	48	39	38	37	25
12+	80	81	86	79	79	54	48	56	56	57	70
Gjennomsnittlig antall måneder	13,9	12,5	13,2	12,8	12,8	8,6	8,0	9,1	9,7	9,5	11,9
Antall måneder med deltids yrkesaktivitet i husholdningen											
0	85	86	84	84	83	75	76	76	78	78	82
12+	10	10	12	12	13	19	20	19	16	17	14
Gjennomsnittlig antall måneder	1,7	1,4	1,8	1,7	1,9	2,6	2,8	2,7	2,3	2,6	2,0
Antall måneder med arbeidsledighet i husholdningen											
0	89	92	93	91	89	86	86	85	88	81	92
12+	2	5	2	3	5	11	11	9	7	11	4
Gjennomsnittlig antall måneder	0,7	0,8	0,5	0,6	0,9	1,6	1,7	1,5	1,3	1,8	0,7
Antall svar	203	195	229	228	254	262	300	351	354	353	4 581

¹ Inkluderer alle husholdninger hvor respondenten er innvandrere, uavhengig om respondenten er hovedinntektstaker eller ikke.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC. Statistisk sentralbyrå.

5.5. Sosiale indikatorer for aleneboende minstepensjonister

Aurora Hattrem og Håvard Bergesen Dalen

Hovedpunktene i dette kapitlet kan oppsummeres ved:

- En stor andel aleneboende minstepensjonister befinner seg under lavinntektsgrensen, men mange av disse har en betydelig formue.
- Fallende andel bostøttemottakere. Sosialhjelp bidrar til å «løfte» mange aleneboende minstepensjonister over lavinntektsgrensen.
- Svært jevn inntektsfordeling blant aleneboende minstepensjonister
- Aleneboende minstepensjonister og andre minstepensjonister som eier eller leier bolig betaler markant mindre husleie, renter og avdrag enn leiere og eiere i den øvrige befolkningen. Likevel har aleneboende minstepensjonister høyere boutgiftsbelastning enn andre minstepensjonister og befolkningen som helhet. Dette kan henge sammen med at de har lavere husholdningsinntekter.
- Fire av ti aleneboende minstepensjonister har ikke råd til å betale en uforutsett utgift, som er en dobbelt så stor andel sammenliknet med andre minstepensjonister.
- Andelen aleneboende minstepensjonister som mangler en materiell eller sosial gode har økt det siste året, og er tre ganger så stor som i befolkningen som helhet.
- Aleneboende minstepensjonister skiller seg ikke fra andre minstepensjonister på helse og funksjonsevne.

I dette kapitlet beskrives økonomiske og sosiale indikatorer for aleneboende minstepensjonister, som kan deles inn i undergruppene alderspensjonister med minste pensjonsnivå, aleneboende uføre og gjønlevende med minste ytelse fra folketrygden.

Minste pensjonsnivå for alderspensjonister

Minste pensjonsnivå er en garantert minste alderspensjonsytelse fra folketrygden. For å ha rett til minste pensjonsnivå må man ta ut 100 prosent alderspensjon, ha fylt 67 år og ha minst fem års trygdetid. Videre vil man ha rett til fullt minste pensjonsnivå dersom man har hatt 40 års trygdetid eller mer. Størrelsen på minste pensjonsnivå avhenger av mottakers sivilstatus, og av en eventuell ektefelle/samboers inntekt og pensjon. Man har rett til minste pensjonsnivå etter særskilt sats dersom man er enslig. Satsene for minste pensjonsnivå blir regulert i samsvar med lønnsveksten og deretter justert for effekten av levealdersjustering.

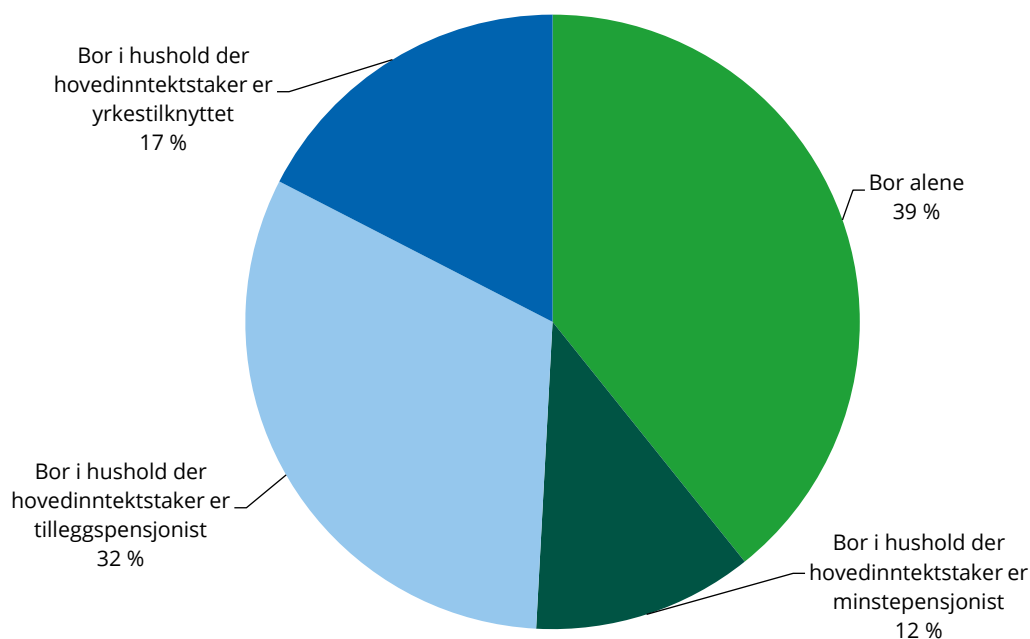
Minsteytelse for uføre og etterlatte

Aleneboende uføretrygdede har rett til minsteytelse etter høy sats, som er en garantert minstepensjon fra folketrygden. For aleneboende etterlatte består minsteytelsen av grunnpensjon og tilleggspensjon. Er dette nivået under minste pensjonsnivå etter særskilt sats, gis det et tillegg.

Det var om lag 85 000 aleneboende minstepensjonister i 2020, hvilket tilsvarer en økning på 9000 personer siden 2017. Om lag 54 000 av disse var alderspensjonister med minstepensjonsnivå, mens drøyt 30 000 var uføre med minsteytelse. Kvinner utgjør majoriteten av enslige minstepensjonister, nærmere 76 prosent. Andelen kvinner har imidlertid falt med 3 prosentpoeng siden 2017. I tillegg har aleneboende minstepensjonister i gjennomsnitt blitt noe yngre de siste årene, samtidig som innslaget av innvandrere har blitt større.

Andelen minstepensjonister som bor alene har økt fra 37 prosent i 2017 til 39 prosent i 2020. For de minstepensjonistene som tilhører en flerpersonhusholdning, er det mest vanlig å bo sammen med en annen pensjonist som ikke er minstepensjonist. Ifølge figur 5.5.1 gjaldt dette for 32 prosent av minstepensjonistene i 2020. Det er i tillegg 17 prosent som bor i husholdninger der hovedinntektstakeren er yrkestilknyttet. En mindre gruppe minstepensjonister bor sammen med en annen minstepensjonist, som i 2020 gjaldt for om lag 12 prosent av minstepensjonistene.

Figur 5.5.1 Minstepensjonistenes husholdningssammensetning, 2020. Prosent

Kilde: Innteks- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå.

Det ble i 2019 vedtatt en økning i den særskilte satsen for enslige. Isolert sett medfører slike økninger til flere minstepensjonister. Samtidig ser man at antallet minstepensjonister har falt over

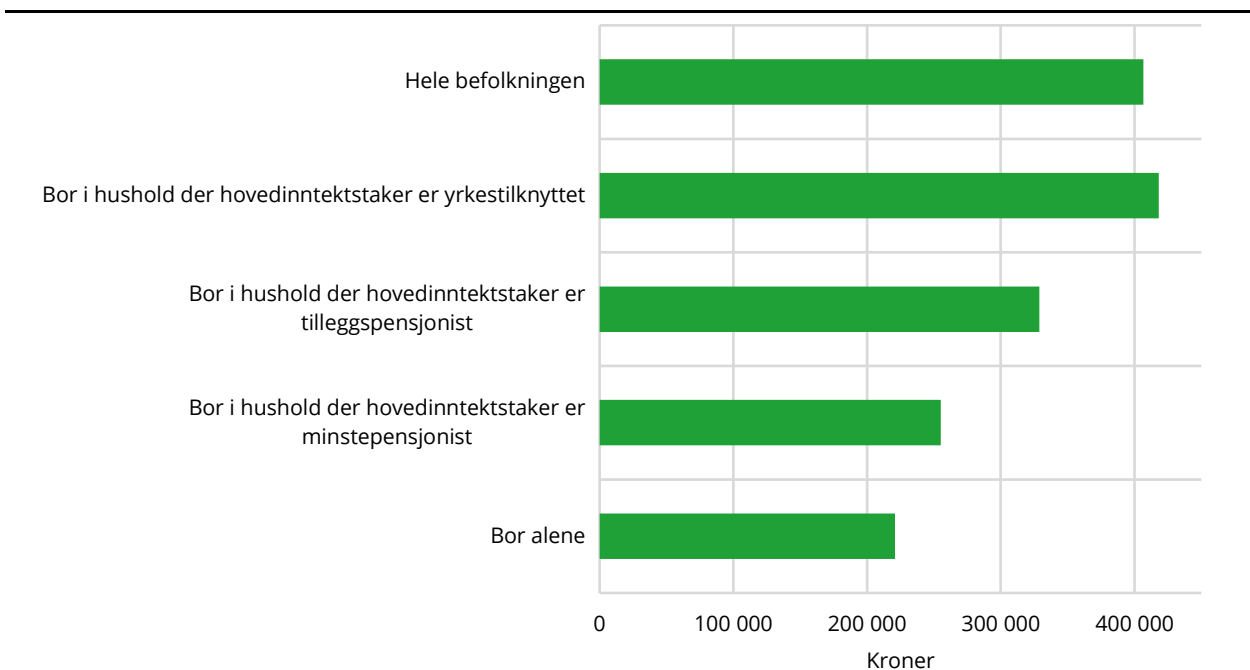
tid, dels grunnet i at yngre kull av alderspensjonister har mer opptjent alderspensjon enn de eldre kullene, samt de nye opptjeningsreglene for alderspensjon som omfatter stadig flere personer.

Aleneboende minstepensjonister inngår i flere av de andre gruppene som blir omtalt i denne rapporten. Dette gjelder blant annet for gruppen aleneboende 67 år og eldre, der 19 prosent var minstepensjonister i 2020. I tillegg utgjør aleneboende minstepensjonister 50 prosent av de som mottok supplerende stønad dette året.

Lavinntekt

Figur 5.5.2 viser median inntekt etter skatt per forbruksenhet for minstepensjonister i de ulike husholdningstypene. Aleneboende minstepensjonister skiller seg ut ved å ha et klart lavere inntektsnivå enn minstepensjonister som bor med andre. En aleneboende minstepensjonist har for eksempel en inntekt per forbruksenhet som bare tilsvare to tredjedeler av inntektsnivået til de minstepensjonistene som bor sammen med en annen pensjonist som ikke mottar minsteystelsen (tilleggs pensjonist). Sammenlignet med husholdninger der hovedinntektstaker er minstepensjonister har aleneboende minstepensjonister en median ekvivalentinntekt som ligger 13 prosent lavere i 2020.

Figur 5.5.2 Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) for minstepensjonister i ulike husholdningstyper. Median. Kroner. 2020

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå.

Satsen for minste pensjonsnivå for enslige var på 202 818 kroner fra og med 1. september 2019. Satsen ble deretter økt til 208 690 kroner fra og med 1. mai 2020. Til sammenligning var 2G¹⁵ i gjennomsnitt på 201 706 kroner i 2020. Siden disse ytelsene ligger klart lavere enn den årlige lavinntektsgrensen for enslige i 2020 (241 400 kroner, etter EU-skala 60 prosent), er det som forventet svært mange av de aleneboende minstepensjonistene i lavinntektsgruppen. Mange aleneboende minstepensjonister, der tilleggssinntektene hovedsakelig kommer i form av renter på bankinnskudd eller tjenstepensjon, vil ikke ha så høye tilleggssinntekter som kreves for å havne over lavinntektsgrensen.

¹⁵ Se <https://www.nav.no/grunnbelopet>

Tabell 5.5.1 viser at 74 prosent av alle aleneboende minstepensjonister hadde lavinntekt i 2020. Andelen med lavinntekt har vært økende siden 2013, men falt noe fra 2019 til 2020. Blant aleneboende alderspensjonister med minste pensjonsnivå har andelen med lavinntekt også vært økende, med unntak av i 2020. Da lå andelen med lavinntekt på 77 prosent. Andelen er lavest for aleneboende minstepensjonister med uføretrygd. Siden 2013 har andelen med lavinntekt blant personer i denne gruppen økt med 7 prosentpoeng, fra 64 prosent i 2013 til 71 prosent i 2020.

Tabell 5.5.1 Prosentvis andel og antall¹ med lavinntekt. EU-skala. 2013-2020

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Hele befolkningen uten studenter	4 948 395	5 001 062	5 053 468	5 095 416	5 130 925	5 166 774	5 207 512	5 226 906
Andel med lavinntekt	10,5	10,8	10,9	11,0	11,2	11,2	11,2	11,0
Antall med lavinntekt	520 600	539 900	550 800	560 500	574 700	579 200	582 700	576 300
Aleneboende minstepensjonist	75 829	74 150	72 669	75 804	75 283	76 055	83 815	84 548
Andel med lavinntekt	71,2	71,7	72,5	72,2	73,4	74,9	75,4	74,4
Antall med lavinntekt	54 000	53 200	52 700	54 700	55 200	57 000	63 200	62 900
med alderspensjon	55 875	53 524	50 099	52 450	50 905	49 203	55 439	54 488
Andel med lavinntekt	75,2	75,5	78,7	78,2	78,4	79,7	78,6	77,0
Antall med lavinntekt	42 000	40 400	39 400	41 000	39 900	39 200	43 600	42 000
med uføretrygd	18 918	19 665	22 252	23 047	24 221	26 638	28 398	30 172
Andel med lavinntekt	64,0	65,7	61,0	61,1	64,9	68,1	70,9	71,1
Antall med lavinntekt	12 100	12 900	13 600	14 100	15 700	18 100	20 100	21 400

¹ Avrundede tall.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå. Tabell 12599

Aleneboende minstepensjonister er som vist betydelig overrepresentert i lavinntektsgruppen. Likevel er det som regel de eldre i lavinntektsgruppen som har en formue over en viss størrelse, som vist i kapittel 3 (figur 3.3.2). Utelater en alle personer som tilhører en husholdning med en finansformue større enn beløpet som utgjør den årlige lavinntektsgrensen i 2020 (dvs. høyere enn 241 400 kroner per forbruksenhet), faller andelen aleneboende minstepensjonister i lavinntektsgruppen fra 74 prosent til 46 prosent.

I det følgende skal vi se nærmere på en rekke sosiale indikatorer for aleneboende alderspensjonister med minstepensjonsnivå (også kalt aleneboende minstepensjonist med alderspensjon) og aleneboende minstepensjonister med uføretrygd.

Yrkestilknytning

Det er som forventet få aleneboende minstepensjonister som er yrkestilknyttede eller har yrkesinntekt som største inntektskilde. Blant aleneboende alderspensjonister med minstepensjonsnivå er det 1 prosent som er yrkestilknyttede – en andel som har holdt seg stabil de siste årene. Andelen blant personer som mottar uføretrygd er på rundt 3 prosent. Andelen som har yrkesinntekt som største inntektskilde ligger på 1 prosent for aleneboende alderspensjonister med minstepensjonsnivå, og 4 prosent for personer aleneboende alderspensjonister med uføretrygd. For de med lavinntekt er andelen enda lavere.

Tabell 5.5.2 Indikatorer¹ for yrkestilknytning. 2017-2020. Prosent

	2017	2018	2019	2020
Andel personer i husholdninger uten noen yrkestilknyttede				
Hele befolkningen uten studenter	23,9	24,0	24,1	24,3
med lavinntekt	64,5	64,2	64,3	64,0
Aleneboende minstepensjonist	97,1	97,1	97,2	97,3
med lavinntekt	99,9	99,9	99,9	99,9
med alderspensjon	98,8	98,8	98,7	98,8
og med lavinntekt	99,9	100,0	99,9	99,9
med uføretrygd	96,9	97,0	96,9	96,9
og med lavinntekt	99,9	99,9	99,9	99,9
Andel personer i husholdninger der yrkesinntekt er største inntekt				
Hele befolkningen uten studenter	73,0	73,1	73,2	72,0
med lavinntekt	40,1	40,8	40,8	37,9
Aleneboende minstepensjonist	3,3	3,3	3,2	3,1
med lavinntekt	0,3	0,3	0,3	0,3
med alderspensjon	1,3	1,3	1,4	1,3
og med lavinntekt	0,2	0,2	0,2	0,2
med uføretrygd	4,0	3,9	4,2	4,0
og med lavinntekt	0,4	0,5	0,5	0,5

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå. Tabell 12598.

Utdanning

Personer 67 år og eldre har et gjennomgående lavere utdanningsnivå enn resten av befolkningen. Det samme kan sies for aleneboende minstepensjonister. Andelen personer i husholdninger der hovedinntektstaker har lav utdanning, det vil si at høyest fullførte utdanning var på grunnskolenivå, faller jevnt og trutt og var på 17 prosent i 2020. Blant aleneboende minstepensjonister lå tilsvarende andel på 51 prosent. Andelen er lik for aleneboende alderspensjonister som mottar minstepensjonsnivå, og større for personer med uføretrygd. For personer som har lavinntekt er andelen som har lav utdanning på 55 prosent for alle gruppene. Det har blitt færre aleneboende minstepensjonister som har lav utdanning. Fra 2017 til 2020 falt andelen med 3 prosentpoeng, mens for aleneboende alderspensjonister falt den med 4 prosentpoeng. For personer med uføretrygd har andelen holdt seg stabil.

Tabell 5.5.3 Indikator¹ for utdanning. 2017-2020. Prosent

	2017	2018	2019	2020
Andel personer i husholdninger der hovedinntektstaker har lav utdanning				
Hele befolkningen uten studenter	17,9	17,5	17,6	17,4
Med lavinntekt	38,6	38,3	39,9	39,9
Aleneboende minstepensjonist	54,0	53,2	52,1	51,5
med lavinntekt	57,8	56,7	55,9	54,9
med alderspensjon	54,7	53,4	51,8	50,8
og med lavinntekt	59,0	57,7	56,2	55,0
med uføretrygd	53,1	53,6	52,9	53,1
og med lavinntekt	54,5	54,5	54,7	54,5

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå. Tabell 12598.

Økonomisk utsatthet

Det har siden 2012 vært et fallende antall bostøttmottakere, og da særlig blant personer som mottar fast pensjon eller trygd (Husbanken, 2022). Det pekes på flere mulige årsaker til dette. Det er en generell vekst i antall alderspensjonister i Norge. Men antall minstepensjonister, som er en av

målgruppene for bostøtteordningen, har derimot falt med omtrent 29 000 siden 2012. Andre faktorer som kan ha medvirket til den generelle nedgangen i bostøttemottakere er innføring av ny prisjustering av satsene, nye regler for uføretrygd i 2015 og behovsprøving av bostøtten, også innført i 2015, som vil si at støtten i noe større grad avkortes for husholdninger med netto formue over et visst nivå. Den sterkeste nedgangen i antall mottakere med formuestillegg finner man blant husstander som er uføre og alderspensjonister, og spesielt sistnevnte (Fjelltoft, 2019).

Tabell 5.5.4 viser at andelen personer i husholdninger som mottok bostøtte i 2020 lå på 4 prosent for hele befolkningen, og 26 prosent for lavinntektshusholdninger. Blant aleneboende minstepensjonister var andelen over fem ganger så stor. Det var 18 prosent som mottok bostøtte blant aleneboende minstepensjonister med alderspensjon. Blant minstepensjonistene med uføretrygd mottar nesten en av tre bostøtte. En mulig forklaring er at uføretrygdene generelt sett har større boligutgifter enn alderspensjonistene. Av aleneboende alderspensjonister med minstepensjon er det omtrent 51 prosent som eier en primærbolig, mens tilsvarende tall for aleneboende uføretrygdene med minstepensjon er 31 prosent. I tillegg til å ha en gjennomsnittlig større primærboligformue, har alderspensjonistene i tillegg mindre i gjennomsnittlig gjeld enn uføretrygdene. Flere av de uføretrygdene er dermed trolig leietakere med høy husleie eller er eiere der bolig gjelden ennå ikke er nedbetalt.

Blant aleneboende alderspensjonister med minstepensjon har andelen bostøttemottakere falt med ett prosentpoeng siden 2017, mens for minstepensjonistene med uføretrygd er tilsvarende nedgang lik 8 prosentpoeng. Går vi lenger tilbake i tid, til 2013, var andelen dobbelt så stor for sistnevnte gruppe sammenliknet med tallene for 2020. Vi ser med andre ord en jevn nedgang, også i et lengre tidsperspektiv. En mulig forklaring på denne utviklingen er innføring av ny uføretrygd i 2015, som oppjusterte inntektene til denne gruppen, se også kapittel 5.7.

Det er en tydelig forskjell i sosialhjelpsbruk blant aleneboende minstepensjonister. Andelen personer som mottar sosialhjelp er relativt lav blant aleneboende minstepensjonister med alderspensjon, selv om denne andelen er vært økende siden 2013. I 2020 var denne andelen på 2 prosent blant alle aleneboende alderspensjonister med minste pensjonsnivå – også for de med lavinntekt. I 2013 var tilsvarende andel 1 prosent. Aleneboende uføretrygdene med minstepensjon er i større grad avhengig av sosialhjelp. 18 prosent mottar denne stønaden, mens andelen er 15 prosent for de med lavinntekt. Andelen har holdt seg relativt stabil de siste årene.

Det er også uføretrygdene som bidrar til at enslige minstepensjonister er overrepresentert blant mottakerne av både sosialhjelp og bostøtte. Mens andelen var 3 prosent i hele befolkningen, er andelen blant aleneboende minstepensjonister 5 prosent i 2020. Andelen er størst blant minstepensjonistene som får uføretrygd, lik 11 prosent i 2020. Nedgangen på 5 prosentpoeng siden 2013 kan først og fremst forklares av nedgangen i andelen med bostøtte.

Forskjellene i andelen bostøtte- og sosialhjelpsmottakere med og uten lavinntekt er generelt ganske små. Det går fram av tabellen at andelen med slike stønader er noe mindre for minstepensjonister i lavinntektsgruppen, enn for alle minstepensjonister. Dette tyder på at disse stønadene er med på å løfte mange minstepensjonister ut av lavinntektsgruppen. Dette ser i særlig grad ut til å være tilfelle for aleneboende minstepensjonister med uføretrygd.

Tabell 5.5.4 Indikatorer¹ for mottakere av bostøtte og sosialhjelp. 2013-2020. Prosent

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Andel personer i husholdninger som mottar bostøtte								
Hele befolkningen uten studenter	5,1	5,0	4,9	4,9	5,1	4,6	4,5	4,5
med lavinntekt	25,7	25,6	26,1	26,8	29,2	27,0	26,0	25,9
Aleneboende minstepensjonister	33,6	31,9	30,4	27,0	25,1	23,5	21,4	22,3
med lavinntekt	34,0	32,9	31,6	27,6	26,1	25,4	23,3	22,2
med alderspensjon	25,9	23,3	22,0	19,1	18,6	18,5	17,2	17,6
og med lavinntekt	27,1	25,2	24,0	20,8	20,5	21,2	20,1	18,4
med uføretrygd	59,6	57,8	51,2	46,5	39,9	33,6	30,5	31,5
og med lavinntekt	59,0	57,7	54,3	47,9	40,7	34,8	30,5	29,9
Andel personer i husholdninger som mottar sosialhjelp								
Hele befolkningen uten studenter	4,7	4,8	4,8	4,9	5,0	5,0	4,8	4,5
Med lavinntekt	20,8	21,7	22,3	23,3	24,3	24,2	23,2	21,4
Aleneboende minstepensjonister	5,6	6,1	6,3	6,5	7,1	7,8	7,9	7,7
Med lavinntekt	4,0	4,4	4,7	4,8	5,5	6,3	6,6	6,1
med alderspensjon	1,1	1,3	1,5	1,7	1,9	2,0	2,1	2,0
og med lavinntekt	0,8	0,9	1,1	1,5	1,7	1,8	2,0	1,7
med uføretrygd	19,1	19,4	17,3	17,5	18,3	18,5	19,6	18,1
og med lavinntekt	14,7	15,1	14,9	14,5	15,3	15,8	16,5	14,7
Andel personer i husholdninger som mottar både bostøtte og sosialhjelp								
Hele befolkningen uten studenter	2,5	2,6	2,6	2,7	3,0	2,8	2,7	2,5
Med lavinntekt	14,2	14,9	15,4	16,5	18,3	17,4	16,6	15,5
Aleneboende minstepensjonister	4,6	5,0	5,0	4,8	4,8	4,7	4,5	4,8
Med lavinntekt	3,1	3,5	3,6	3,4	3,6	3,7	3,5	3,6
med alderspensjon	0,9	1,1	1,2	1,4	1,5	1,6	1,6	1,6
og med lavinntekt	0,6	0,8	0,9	1,2	1,3	1,4	1,5	1,3
med uføretrygd	15,7	16,0	13,7	12,8	12,0	10,7	10,3	10,7
og med lavinntekt	11,6	11,9	11,6	10,0	9,4	8,4	7,9	8,0

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Innteks- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå. Tabell 12598.

Rente- og gjeldsbelastning

Husholdningenes rentebelastning har gått ned de siste årene, mens gjeldsbelastningen har økt. Det samme kan sies for aleneboende minstepensjonister. Andelen personer i husholdninger med høy rentebelastning nådde en topp i 2019, hvorpå den gikk ned i 2020. Dette kommer trolig av den ekstraordinære lave renta i 2020 som ble satt på grunn av koronapandemien.

Aleneboende minstepensjonister har en noe lavere rentebelastning enn befolkningen, mens personer med uføretrygd har en noe høyere rentebelastning. Mens 5 prosent av befolkningen (uten studenter) hadde en stor rentebelastning i 2020, var dette tilfelle for 4 prosent blant alle aleneboende minstepensjonister. Andelen aleneboende minstepensjonister med renteutgifter som utgjør mer enn 15 prosent av inntekten før skatt, har gått noe ned de senere årene. Aleneboende alderspensjonister med minstepensjon har en lavere andel med høy rentebelastning, lik 3 prosent, sammenliknet med befolkningen. Aleneboende uføretrygdede med minstepensjon har størst andeler med høy rentebelastning, lik 5 prosent.

Andelen husholdninger med samlet gjeld mer enn tre ganger så høy som husholdningenes samlede inntekt før skatt ligger på 23 prosent for hele befolkningen. Andelen er betydelig lavere for aleneboende minstepensjonister, lik 10 prosent og 9 prosent for de med lavinntekt. Igjen, er

andelen noe lavere blant aleneboende alderspensjonister med minstepensjon og større for aleneboende uføretrygdede med minstepensjon. Andelene har økt for alle gruppene, og personer med lavinntekt har i mindre grad høy gjeldsbelastning.

Tabell 5.5.5 Indikatorer¹ for rente- og gjeldsbelastning, 2017-2020. Prosent

	2017	2018	2019	2020
Andel personer i husholdninger med høy rentebelastning				
Hele befolkningen uten studenter	5,9	5,7	6,5	4,7
Med lavinntekt	10,0	9,9	10,5	9,2
Aleneboende minstepensjonister	4,2	4,1	4,6	3,9
Med lavinntekt	3,6	3,5	4,0	3,4
med alderspensjon	3,4	3,2	3,7	3,1
og med lavinntekt	3,1	2,9	3,4	2,8
med uføretrygd	6,0	5,8	6,4	5,3
og med lavinntekt	4,9	4,8	5,4	4,5
Andel personer i husholdninger med høy gjeldsbelastning				
Hele befolkningen uten studenter	21,3	21,9	22,0	22,8
Med lavinntekt	18,7	19,3	19,3	20,1
Aleneboende minstepensjonister	8,8	9,5	9,7	9,9
og med lavinntekt	7,6	8,0	8,4	8,6
med alderspensjon	7,1	7,4	7,8	7,9
og med lavinntekt	6,4	6,7	7,0	7,1
med uføretrygd	12,4	13,1	13,3	13,6
og med lavinntekt	10,4	11,0	11,3	11,9

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå. Tabell 12598.

Inntektssammensetning

Ifølge tabell 5.5.6 består en stor del av den samlede inntekten til aleneboende minstepensjonister i lavinntektsgruppen av ytelser fra folketrygden, mens de som ikke befinner seg i lavinntektsgruppen har større andeler yrkes- og kapitalinntekter, i tillegg til pensjon og trygd. I 2020 utgjorde ytelser fra folketrygden 91 prosent av samlet inntekt for de aleneboende minstepensjonister i lavinntektsgruppen, og 59 prosent for de over lavinntektsgrensen.

De viktigste tilleggsinntektene til aleneboende alderspensjonister med minstepensjonsnivå er kapitalinntekter (hovedsakelig renter på bankinnskudd) og tjenstepensjoner (ofte etter avdød ektefelle). Kapitalinntekter og tjenstepensjoner utgjør henholdsvis 12 og 20 prosent av samlet inntekt for de uten lavinntekt, men bare 2 og 4 prosent for de med lavinntekt. I tillegg har yrkesinntekter en betydning for de over lavinntektsgrensen med en andel på om lag 8 prosent, mens denne typen inntekt er i praksis fraværende for alderspensjonister med minstepensjonsnivå i lavinntektsgruppen. Det er med andre ord tydelig at slike tilleggsinntekter, ved siden av pensjon, bidrar til at enslige minstepensjonister havner over lavinntektsgrensen.

Blant aleneboende minstepensjonister med uføretrygd utenfor lavinntektsgruppen utgjør yrkesinntekter 12 prosent av den samlede inntekten, mot 1 prosent for de med lavinntekt. I tillegg har også kapitalinntekter og tjenstepensjon en viss betydning, mens blant uføretrygdede i lavinntektsgruppen har disse inntektskomponentene lite betydning. Bostøtte, som utgjør tre prosent av samlet inntekt, utgjør en viktig inntektskilde for aleneboende minstepensjonister med lavinntekt og uføretrygd.

Det er så å si ingen forskjell i inntektsnivået til aleneboende minstepensjonister med henholdsvis alders- og uføretrygd i lavinntektsgruppen. For de over lavinntektsgrensen ligger gjennomsnittlig inntekt blant alderspensjonistene vel 6 prosent høyere enn blant de uføretrygdede. Hovedårsaken

til denne forskjellen er at alderspensjonistene mottar langt mer i kapitalinntekter og tjenestepensjoner sammenlignet med de uføretrygdde.

Tabell 5.5.6 Inntektsregnskap for hele befolkningen (ekskl. studenter) og husholdninger der hovedinntektstaker er minstepensjonist¹. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2020. Kroner og prosent

	Aleneboende minstepensjonister											
	Hele befolkningen uten studenter			Alle			Med alderspensjon			Med uføretrygd		
	I alt	Ikke lav-inntekt	Med lav-inntekt ²	I alt	Ikke lav-inntekt	Med lav-inntekt ²	I alt	Ikke lav-inntekt	Med lav-inntekt ²	I alt	Ikke lav-inntekt	Med lav-inntekt ²
Yrkesinntekter	67	68	34	5	13	1	3	8	0	5	12	1
Kapitalinntekter ³	6	6	2	4	9	1	5	12	2	2	4	1
Overføringer	28	26	64	91	79	98	92	80	98	93	84	98
Herav:												
Ytelser fra folketrygden	16	15	41	80	59	91	79	55	90	85	70	93
Herav:												
Alderspensjon	11	10	19	47	31	56	77	54	89	2	2	2
Uføretrygd	4	4	14	31	25	34	1	2	1	80	64	89
Tjenestepensjoner	4	4	2	7	13	3	9	20	4	2	5	1
Bostøtte	0	0	2	2	2	2	2	1	2	2	2	3
Sosialhjelp	0	0	4	1	1	1	0	0	0	2	3	1
Grunn- og hjelpestønad	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0
Samlet inntekt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Samlet inntekt	880 500	981 900	265 400	261 900	362 500	227 300	248 600	359 800	215 400	280 200	351 300	251 400
Inntekt etter skatt	653 900	724 700	223 400	235 000	305 900	210 500	233 300	309 800	210 500	234 300	291 400	211 000
Inntekt etter skatt pr. forbruksenhet (EU-skala) ⁴	425 700	468 800	164 200	234 500	305 800	210 000	232 900	309 700	210 000	233 900	291 300	210 500
Antall personer i husholdningen	2,1	2,2	1,7	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Antall observasjoner (husholdninger)	2 467 329	2 118 438	348 891	84 548	21 652	62 896	54 488	12 533	41 955	30 172	8 725	21 447

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Lavinntekt er definert som inntekt under 60 prosent av medianinntekten for alle. EU-skala.

³ Negative kapitalinntekter er satt lik 0.

⁴ Omfatter også negative kapitalinntekter.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå.

Inntektsfordeling

Som vist i tabell 5.5.7 er inntektsfordelingen blant aleneboende minstepensjonister svært jevn, og har de siste årene holdt seg stabil på et lavt nivå. Forholdstallet S80/S20 viser at gjennomsnittlig inntekt blant den femtedelen med høyest inntekt var 3,7 ganger så stor som gjennomsnittsinntekten til femtedelen med lavest inntekt, når vi ser på hele befolkningen. For aleneboende minstepensjonister med henholdsvis alderspensjon og uføretrygd lå dette tallet på 1,8 og 1,7. P90/P10 er forholdstallet mellom inntekten til personen som har litt høyere inntekt enn 90 prosent av befolkningen, og personen som har litt lavere inntekt enn 90 prosent av befolkningen. For befolkningen lå denne på 2,8. Igjen, har aleneboende minstepensjonister en jevnere fordeling på omkring 1,4. Vi ser den samme tendensen når vi studerer Gini-koeffisienten.

Tabell 5.5.7 Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)¹. 2017-2020

	2017	2018	2019	2020
S80/S20²				
Hele befolkningen uten studenter	3,7	3,8	3,7	3,7
Aleneboende minstepensjonister	1,8	1,8	1,8	1,8
med alderspensjon	1,7	1,8	1,7	1,8
med uføretrygd	1,7	1,7	1,7	1,7
P90/P10³				
Hele befolkningen uten studenter	2,8	2,8	2,8	2,8
Aleneboende minstepensjonister	1,4	1,4	1,4	1,4
med alderspensjon	1,3	1,3	1,3	1,3
med uføretrygd	1,5	1,4	1,4	1,4
Gini-koeffisient⁴				
Hele befolkningen uten studenter	0,255	0,256	0,253	0,255
Aleneboende minstepensjonister	0,122	0,120	0,116	0,118
med alderspensjon	0,115	0,117	0,114	0,117
med uføretrygd	0,113	0,106	0,105	0,106

¹ Omfatter også negative beløp. Personer i studenthusholdninger er utelatt

² S80/S20 er forholdet mellom gjennomsnittsinntektene til rikeste og fattigste 20 prosent i gruppen.

³ P90/P10 er forholdstallet mellom inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 9 og desil 10 (P90) og inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 1 og desil 2 (P10).

⁴ Gini-koeffisienten er et summarisk mål som varierer fra 0 (minst ulikhet) og 1 (størst ulikhet).

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå.

Levekårsindikatorer

Videre vil vi beskrive ulike levekårsindikatorer for aleneboende minstepensjonister, basert på Levekårsundersøkelsen, EU-SILC. Totalt utgjør personer som mottar garantert minstepensjon omtrent 5 prosent av den voksne befolkningen. Omtrent en av tre minstepensjonister er uføretrygdete under 67 år. Snittalderen er 69 år. I denne rapporten presenteres separate tall for aleneboende minstepensjonister og minstepensjonister som bor i husholdning med andre.

Omtrent ni av ti minstepensjonister er kvinner. Minstepensjonistene bor noe mer usentralt enn den øvrige befolkningen. Omtrent 56 prosent bor i et tettsted med under 20 000 innbyggere eller i spredtbygde strøk. De har også langt lavere utdanningsnivå enn befolkningen som helhet. 48 prosent av minstepensjonistene har grunnskole eller lavere som høyeste fullførte utdanning, mot 23 prosent i befolkningen i alt.

Boligstandard og eierforhold

Minstepensjonister som ikke bor alene har en boligsituasjon som indikerer at de er godt etablert som eiere på boligmarkedet. 86 prosent er eiere og 66 prosent er selveiere. Mens 54 prosent av befolkningen generelt bor i enebolig, gjelder dette 57 prosent av ikke-aleneboende minstepensjonister. Også for andre indikatorer på boligstandard har minstepensjonister som ikke bor alene det bedre enn befolkningen generelt. Tilnærmet ingen bor trangt, og hele 38 prosent bor svært romslig.

For aleneboende minstepensjonister er eierandelen klart mindre. 55 prosent eier boligen de bor i, og kun 40 prosent er selveiere. Dette er henholdsvis 23 og 26 prosentpoeng mindre enn i befolkningen totalt. Andelen som bor i enebolig (45 prosent) er også klart mindre enn ellers i befolkningen (54 prosent), mens omtrent like mange som i befolkningen, omtrent 10 prosent, bor i småhus. Ser vi på antall kvadratmeter per person, bor aleneboende minstepensjonister på betydelig flere kvadratmeter sammenlignet med ikke-aleneboende minstepensjonister og befolkningen som helhet. Når det kommer til antall rom og personer i boligen er det kun små forskjeller, en litt større

andel bor trangt blant aleneboende minstepensjonister enn i befolkningen, mens en like stor andel bor svært romslig.

Tabell 5.5.8 Boligtype og boligstandard for minstepensjonister. 2003, 2011, 2019-2021. Prosent og gjennomsnitt

	Aleneboende minstepensjonister					Andre minstepensjonister					Alle
	2003	2011	2019	2020	2021	2003	2011	2019	2020	2021	2021
Andel personer som											
bor i enebolig, våningshus	49	58	49	47	45	73	71	56	65	57	54
bor i småhus ellers ¹	22	7	16	13	8	16	13	24	17	17	11
bor i husholdning som eier	56	60	59	53	55	84	84	86	97	86	78
bor i husholdning som er selveier	38	45	44	37	40	79	76	75	84	66	66
bor trangt	1	4	1	4	9	0	2	0	0	0	6
bor svært romslig	33	46	30	32	37	35	39	32	41	38	35
Bor i bolig med minst ett boligproblem ²³	..	..	24	26	..	..	..	20	25	..	..
Problem med råte eller fukt	10	11	9	9	..	5	4	7	7	..	..
Problem med støy i boligen	13	10	9	19	..	15	12	7	9	..	..
Problem med forurensning ved boligen	11	1	9	3	..	10	9	5	10	..	..
Problem med kriminalitet, vold og hæverk i boområdet	6	3	7	10	..	5	1	2	3	..	..
Boligareal per husholdning. Kvm. gjennomsnitt	78	88	85	86	78	116	120	120	119	121	120
Boligareal per person. Kvm. Gjennomsnitt ⁴	78	88	85	86	78	56	57	57	57	56	70
Antall svar i alt	108	74	84	86	84	202	124	114	107	123	5 880

¹ Spørsmål om boligtype i Levekårsundersøkelsen ble endret i 2021.

² Ny indikator fra 2017. Derfor ingen tall fra tidligere år.

³ Ingen tall om boligproblemer i 2021.

⁴ Utregning endret fra 2017.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC, Statistisk sentralbyrå.

Boligøkonomi

Minstepensjonister, både aleneboende og andre, har relativt lave boligutgifter. Aleneboende minstepensjonister som leier boligen de bor i betalte i gjennomsnitt 75 400 kroner i årlig husleie i 2021. Deres leieutgifter er 12 000 kroner lavere enn for befolkningen totalt, hvor gjennomsnittet er på 87 400 kroner. Svært få minstepensjonister som ikke bor alene leier og vi har derfor ikke pålitelige leieutgifter for den gruppen. Ser vi derimot på boligutgiftene til minstepensjonister som eier, ser vi at de betaler 85 000-105 000 kroner mindre i årlige utgifter til renter og avdrag sammenliknet med befolkningen som helhet. Dette kommer i stor grad av at en svært stor andel av eierne blant minstepensjonister ikke betaler renter eller avdrag på lån.

Ser vi på boligutgifter i forhold til inntekt, ser vi store forskjeller mellom aleneboende minstepensjonister og andre minstepensjonister sammenliknet med befolkningen. Mens 29 prosent av befolkningen som helhet har høy boutgiftsbelastning, gjelder det samme hele 45 prosent blant aleneboende minstepensjonister. Ikke-aleneboende minstepensjonister skiller seg mer positivt fra befolkningen, da bare 14 prosent av disse har høy boutgiftsbelastning. Samtidig er det verdt å merke seg at andelen har doblet seg de siste ti årene, fra bare 7 prosent 2011. Ser vi på den andre siden på personer med lav boutgiftsbelastning, har aleneboende minstepensjonister og befolkningen i alt omtrent like store andeler med lav boutgiftsbelastning, mens andre minstepensjonister har en langt større andel; blant disse har hele 55 prosent lav boutgiftsbelastning. Andelen har riktignok falt, fra 65 prosent i 2020.

Tabell 5.5.9 Boligøkonomi for minstepensjonister. 2003, 2011, 2019-2021. Kroner og prosent

	Aleneboende minstepensjonister					Andre minstepensjonister					Alle
	2003	2011	2019	2020	2021	2003	2011	2019	2020	2021	2021
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier ¹ .											
Kroner	20 400	38 200	59 300	67 200	75 400	24 700	:	:	:	:	87 400
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	1 400	4 300	17 000	21 700	18 200	9 800	18 000	24 500	26 500	36 900	122 700
Boligrenter. Gjennomsnitt for eiere. Kroner		2 400	12 700	12 800	6 200	..	8 400	12 200	16 100	13 800	27 300
Andel husholdninger med											
høy boutgiftsbelastning	28	29	36	43	45	8	7	15	14	14	29
lav boutgiftsbelastning	51	58	43	32	35	78	73	61	65	55	31
Oppfatter boutgiftene som svært tyngende	12	4	17	12	..	7	7	14	8	..	..
Antall svar fra leiere	47	29	33	36	40	32	19	14	10	17	1 081
Antall svar fra eiere	61	44	51	48	42	170	104	100	95	98	4 493
Antall svar	108	73	84	84	82	202	123	114	105	115	5 574

¹ Ekskludert eiere av andels- og aksjebolig.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC. Statistisk sentralbyrå.

Økonomiske vansker

Vi vet at særlig aleneboende minstepensjonister har en lav husholdningsinntekt. Likevel peker ingen av indikatorene for betalingsproblemer ut som spesielt belastende for verken aleneboende eller andre minstepensjonister. Unntaket er leiere, hvor 14 prosent av aleneboerne minstepensjonister har problemer med å betale husleie, mot 8 prosent blant leiere i befolkningen i alt. Den subjektive vurderingen av egen økonomi, derimot, indikerer en litt tyngre økonomisk situasjon for aleneboende minstepensjonister enn befolkningen for øvrig. Mens 8 prosent av befolkningen og 11 prosent av ikke-aleneboende minstepensjonister oppgir at det er svært vanskelig å få endene til å møtes, gjelder dette omtrent en dobbelt så stor andel (20 prosent) av aleneboende minstepensjonister. Det at de aleneboende minstepensjonistene ikke har flere betalingsproblemer enn befolkningen i alt tyder på at personene i denne gruppen tilpasser forbruket etter inntekten, og slik unnslipper betalingsproblemer, men at den økonomiske situasjonen likevel kan oppleves som anstrengt. At de har en anstrengt økonomisk situasjon vises også i at den store andelen av aleneboende minstepensjonister som ikke klarer å betale en uforutsett utgift på 19 000 kroner i løpet av en måned (44 prosent) sammenlignet med befolkningen (24 prosent).

Tabell 5.5.10 Betalingsvansker for minstepensjonister. 2003, 2011, 2019-2021. Prosent

	Aleneboende minstepensjonist					Annen minstepensjonist					Alle
	2003	2011	2019	2020	2021	2003	2011	2019	2020	2021	2021
Vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes ¹	19	14	24	21	20	6	5	17	13	11	8
Har ikke mulighet til å klare en uforutsett utgift ²	..	..	48	57	44	..	..	30	27	22	24
Andre lån er noe eller svært tyngende ²	..	..	6	8	19	..	..	8	10	10	17
Mottar økonomisk støtte fra andre husholdninger	0	1	0	4	..	1	0	2	2	..	..
Har minst ett betalingsproblem ²	..	..	6	7	7	..	..	12	13	8	7
Problemer med å betale husleie ³	1	3	8	6	14	1	3	:	:	9	8
Problemer med å betale boliglån ⁴	1	2	2	4	0	1	0	6	4	1	1
Problemer med å betale elektrisitet og kommunale avgifter	7	8	1	4	1	8	5	6	7	6	2
Problemer med å betale andre lån	1	2	2	3	4	1	0	4	5	3	2
Antall svar fra leiere ²	..	..	33	36	40	..	..	14	10	17	1 081
Antall svar fra eiere ²	..	..	51	48	42	..	..	100	95	98	4 493
Antall svar	108	74	84	86	82	202	124	114	107	115	5 574

¹ Fra 2017 regnet ut som én samlet indikator. Tallene fra årene før 2017 er lagt sammen fra de to tidligere indikatorene for økonomisk romslighet; "Svært vanskelig" og "Vanskelig".

² Nye indikatorer fra 2017. Derfor ingen tall fra tidligere år.

³ Fra 2017 er indikatoren en andel av husholdninger som leier. Frem til og med 2016 var indikatoren en andel av alle husholdninger samlet.

⁴ Fra 2017 er indikatoren en andel av husholdninger som eier. Frem til og med 2016 var indikatoren en andel av alle husholdninger samlet.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC. Statistisk sentralbyrå.

Materielle og sosiale mangler

Ser vi på vanlige materielle goder, skiller aleneboende minstepensjonistene seg ut i forhold til befolkningen. Andelen som mangler minst en materiell gode er nesten tre ganger så stor blant aleneboende minstepensjonister (54 prosent) som i befolkningen (19 prosent). Andelen har økt blant aleneboende minstepensjonister de siste årene, mens den har vært stabil i befolkningen. Med andre ord øker forskjellene mellom aleneboende minstepensjonister og befolkningen i alt. De materielle manglene som utgjør de største forskjellene mellom aleneboende minstepensjonister og befolkningen i alt er å ikke ha råd til å bytte ut utslitte møbler (39 prosent blant aleneboende minstepensjonister, 11 prosent i befolkningen), ikke råd til å disponere privatbil (25 prosent blant aleneboende minstepensjonister, 8 prosent i befolkningen), å ikke ha råd til å bytte ut utslitte klær (18 prosent blant aleneboende minstepensjonister, 5 prosent i befolkningen), og å ikke ha råd til å spise kjøtt eller fisk annenhver dag (16 prosent blant aleneboende minstepensjonister, 3 prosent i befolkningen). Andre minstepensjonister skiller seg ikke signifikant fra befolkningen i de enkelte materielle godene.

Ser vi på sosiale goder, ser vi det samme mønsteret som for materielle goder. Aleneboende minstepensjonister har i alt en trangere økonomi, og en langt større andel mangler minst en sosial gode (41 prosent) som blant andre minstepensjonister og befolkningen i alt (22 og 13 prosent). Større andeler blant aleneboende minstepensjonister har ikke råd til å ta en ukes ferie utenfor hjemmet, delta i regelmessige fritidsaktiviteter, eller gå ut og spile eller drikke med venner eller familie enn andre minstepensjonister og befolkningen i alt.

Tabell 5.5.11 Materielle og sosiale mangler for minstepensjonister. 2003, 2011, 2019-2021. Prosent

	Aleneboende minstepensjonist					Annen minstepensjonist					Alle
	2003	2011	2019	2020	2021	2003	2011	2019	2020	2021	2021
Mangler minst en materiell gode ¹²	..	..	41	41	54	..	..	26	15	21	19
Ikke råd til å holde boligen passe varm	7	3	4	2	7	1	4	2	0	3	1
Ikke råd til å disponere privatbil	9	9	17	20	25	2	2	9	2	5	8
Ikke råd til å bytte ut utslitte møbler ²	..	..	31	21	39	..	..	20	13	16	11
Ikke råd til å erstatte utslitte klær ²	..	..	17	24	18	..	..	10	10	11	5
Ikke råd til å gå til tannlege ²	..	..	6	7	8	..	..	7	7	3	4
Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annenhver dag	7	2	11	10	16	1	3	7	5	4	3
Ikke råd til å ha internett ²	..	..	7	1	2	..	..	3	0	0	0
Eier ikke egen bolig ²	..	..	41	47	45	..	..	19	12	17	28
Mangler minst en sosial gode ²	..	..	38	32	41	..	..	25	23	22	13
Ikke råd til en ukes ferie i løpet av et år	24	23	30	26	36	9	7	22	17	14	9
Ikke råd til å delta i regelmessige fritidsaktiviteter ²	..	..	14	14	13	..	..	19	7	9	4
Ikke råd til å bruke litt penger på seg selv en gang i uken ²	..	..	13	15	8	..	..	5	12	8	4
Ikke råd til å spise og drikke ute med venner eller familie en gang i måneden ²	..	..	14	20	18	..	..	11	13	14	5
Antall svar	108	74	84	86	87	202	124	114	107	124	5 920

¹ Indikatorene på materielle og sosiale mangler er noe mer ustabile fra år til år for små grupper (enslige forsørgere og 1. kvintil) enn for store grupper (alle par med barn, alle).

² Nye indikatorer fra 2017. Derfor ingen tall fra tidligere år.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC. Statistisk sentralbyrå.

Helse og funksjonsevne

Minstepensjonister er i gjennomsnitt mye eldre, og har derfor betydelige dårligere helse sammenlignet med befolkningen generelt. En av fire aleneboende har dårlig eller svært dårlig helse. Til sammenligning gjelder dette 9 prosent i befolkningen som helhet. Det er også en mindre andel (49 prosent) blant andre minstepensjonister og aleneboende minstepensjonister (46 prosent) som oppgir at de har svært god eller god helse, enn blant befolkningen generelt (75 prosent), men andelen har vært noe økende de siste tre årene. Nedsatt funksjonsevne forekommer også i noe større grad for aleneboende minstepensjonister enn for andre minstepensjonister. 53 prosent av aleneboende minstepensjonister har noe eller svært nedsatt funksjonsevne i 2021, mot 42 prosent av andre minstepensjonister og 21 prosent i befolkningen samlet.

Tabell 5.5.12 Helseforhold for minstepensjonister. 2004, 2011, 2019-2021. Prosent

	Aleneboende minstepensjonist					Annen minstepensjonist					Alle
	2004	2011	2019	2020	2021	2004	2011	2019	2020	2021	2021
Egenvurdering av helse											
andel med svært god eller god helse	42	44	42	36	46	44	36	44	42	49	75
andel med dårlig eller svært dårlig helse	20	21	32	40	23	28	28	25	31	25	9
Andel med kronisk sykdom ¹	67	58	73	81	71	55	73	73	74	67	45
Nedsatt funksjonsevne											
andel med sterkt nedsatt funksjonsevne	26	22	17	25	19	19	25	26	18	13	6
andel med noe nedsatt funksjonsevne	31	16	25	27	34	26	26	26	29	29	15
Antall svar	105	74	84	86	86	171	124	114	107	123	5 903

¹ Endret definisjon av kronisk sykdom fra 2017. Inkluderer nå også plager som følge av sykdom og skade, i tillegg til langvarige sykdommer eller helseproblemer.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC. Statistisk sentralbyrå.

5.6. Sosiale indikatorer for etterlattepensjonister

Henning Høie og Lene Sandvik

Hovedpunktene i dette kapitlet kan oppsummeres ved:

- Stadig færre mottar gjenlevendepensjon
- Andelen med lavinntekt øker, men antallet går ned
- Mottakere av gjenlevendepensjon har hatt stabil tilknytning til arbeidsmarkedet de siste årene
- Svak nedgang i mottak av bostøtte og sosialhjelp i lavinntektsgruppen de siste årene
- Lavere rentebelastning, men små endringer i gjeldsbelastning, også for de i lavinntektsgruppen
- Små inntektsforskjeller i gruppen og små endringer i fordelingen

Gjenlevendepensjon (her også kalt etterlattepensjon) skal bidra til å sikre inntekt til livsopphold etter dødsfall for gjenlevende ektefeller, registrerte partnere og samboere med barn. Pensjonen bortfaller ved fylte 67 år eller tidligere dersom en tar ut alderspensjon eller blir uføretrygdet. Pensjonen blir avkortet i forhold til arbeidsinntekten, og gis derfor oftest til personer med liten yrkesinntekt.

Antall mottakere av gjenlevendepensjon har gått betydelig ned de siste årene i takt med økt kvinnelig inntreden på arbeidsmarkedet, økt antall skilsmisser og at mange velger å bo som samboere. I perioden 2012-2020 gikk antall gjenlevende ektefeller med pensjon ned fra vel 20 000 til knapt 14 000 personer (NAV, 2022d).

Ni av ti mottakere av etterlattepensjon er kvinner, og drøyt 80 prosent er 50 år eller eldre. I dette kapitlet vil vi se nærmere på utviklingen i ulike sosiale indikatorer for personer i husholdninger der hovedinntektstaker er gjenlevendepensjonist. I 2020 utgjorde denne gruppen knapt 20 000 personer.

Gjenlevendepensjonister, etter definisjonen over, overlapper med flere andre grupper i denne rapporten. Nesten en tredjedel er å finne i gruppen aleneboende i aldersgruppen 50 til 66 år. 26 prosent er enslige forsørgere og 24 prosent har innvandrerbakgrunn.

Vel 35 prosent av alle som har en hovedinntektstaker som er gjenlevendepensjonist er aleneboende, mens vel 27 prosent er enslige med barn, mens resten, ca. 38 prosent, tilhører andre husholdningstyper. Det er de enslige med barn som har de minste inntektene med et inntektsnivå som ligger på et nivå tilsvarende 87 prosent av alle gjenlevende, mens de som tilhører andre husholdningstyper enn aleneboende og enslige med barn har de største inntektene.

Lavinntekt

Lavinntektsandelen for gjenlevendepensjonister var i perioden 2011-2016 nokså lik lavinntektsandelen for befolkningen totalt, både med hensyn til nivå og utvikling. Siden 2016 har imidlertid lavinntektsandelen for denne gruppen økt noe mer enn lavinntektsandelen i befolkningen totalt. I 2016 var lavinntektsandelen om lag 11 prosent både for gjenlevendepensjonistene og for befolkningen totalt. I 2020 var andelen fortsatt 11 prosent for hele befolkningen, mens den hadde økt til 12,9 prosent for gjenlevendepensjonistene.

Antall mottakere av gjenlevendepensjon i befolkningen – slik vi definerer gruppen i denne publikasjonen - har gått betydelig ned de siste ti årene, og er i 2020 på om lag 20 000. Selv om lavinntektsandelen har økt i perioden 2017 til 2020, har nedgangen i antall personer likevel gjort at antallet med lavinntekt har vært relativt stabil i denne gruppen på 2 600 personer.

Tabell 5.6.1. Prosentvis andel og antall¹ med lavinntekt. EU-skala. 2017-2020

	2017	2018	2019	2020
Hele befolkningen uten studenter	5 130 925	5 166 774	5 207 512	5 226 906
Andel med lavinntekt	11,2	11,2	11,2	11
Antall med lavinntekt ²	574 700	578 700	583 200	575 000
Etterlattepensjonister (gjenlevende ektefelle)	22 912	21 994	21 156	19 962
Andel med lavinntekt	11,8	12,3	12,5	12,9
Antall med lavinntekt ²	2 700	2 700	2 600	2 600

¹ Avrundede tall.² Personer i husholdninger med en hovedinntektstaker som er etterlattepensjonist

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Tabell 12599

Yrkestilknytning

De som mottar gjenlevendepensjon har en svakere yrkestilknytning enn befolkningen generelt sett, spesielt gjelder dette for lavinntektsgruppen. Dette henger selvsagt sammen med at denne pensjonen blir avkortet mot arbeidsinntekt. Blant de med gjenlevendepensjon var andelen uten yrkestilknyttede i husholdningen på 29 prosent i 2020. Som vi ser i tabell 5.6.2 har denne andelen holdt seg stabil i perioden 2017-2020. Blant de gjenlevende med lavinntekt, er yrkestilknytningen enda svakere. 84 prosent i denne gruppa har ingen yrkestilknyttede i husholdningen.

Fra den andre indikatoren på yrkestilknytning – andelen med yrkesinntekt som største inntektskilde – ser vi det samme bildet som for den første. Seks av ti gjenlevende bor i en husholdning hvor yrkesinntekt er den største inntekten, mot syv av ti i hele befolkningen. For gjenlevende med lavinntekt gjelder det knapt en av ti.

Tabell 5.6.2. Indikatorer¹ for yrkestilknytning. 2017-2020. Prosent

	2017	2018	2019	2020
Andel personer i husholdninger uten noen yrkestilknyttede				
Hele befolkningen uten studenter	23,9	24,0	24,1	24,3
Med lavinntekt	64,5	64,2	64,3	64,0
Etterlattepensjonist	29,0	28,8	28,6	28,6
Med lavinntekt	84,9	83,2	86,2	84,2
Andel personer i husholdninger der yrkesinntekt er største inntekt				
Hele befolkningen uten studenter	73,0	73,1	73,2	72,0
Med lavinntekt	40,1	40,8	40,8	37,9
Etterlattepensjonist	62,9	64,2	64,1	62,5
Med lavinntekt	15,9	18,7	15,3	13,8

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kap. 2.5.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Tabell 12598

Utdanning

Utdanningsnivået blant etterlattepensjonistene er gjennomgående noe lavere enn i befolkningen generelt. Andelen personer tilhørende en husholdning med en etterlattepensjonist som hovedinntektstaker og som kun hadde fullført grunnskole, utgjorde 24 prosent i 2020. Tilsvarende andel i hele befolkningen var 17 prosent.

I lavinntektsgruppen har langt flere lav utdanning. Også her er andelen større blant etterlattepensjonistene enn i hele befolkningen, henholdsvis 45 prosent sammenlignet med 40 prosent i 2020. Forskjellene mellom de to gruppene har blitt mindre de siste årene.

Tabell 5.6.3. Indikator¹ for utdanning, 2017-2020. Prosent

	2017	2018	2019	2020
Andel personer i husholdninger der hovedinntektstaker har lav utdanning				
Hele befolkningen uten studenter	17,9	17,5	17,6	17,4
Med lavinntekt	38,6	38,3	39,9	39,8
Etterlattepensjonister	24,1	23,8	24,5	24,3
Med lavinntekt	42,3	42,5	44,8	44,6

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kap. 2.5.

Kilde: Statistisk sentralbyrå, Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Tabell 12598

I motsetning til befolkningen sett under ett, har ikke andelen med lav utdanning blant etterlattepensjonistene gått ned de siste årene. Dette er enda tydeligere for de med lavinntekt.

Mottakere av sosialhjelp og bostøtte

Andelen mottakere av henholdsvis bostøtte og sosialhjelp har siden 2017 gått ned for hele befolkningen. For etterlattepensjonister har andelen mottakere av bostøtte økt, mens andelen sosialhjelpsmottakere har falt. Vi finner en større andel bostøtte- og sosialhjelpsmottakere blant etterlattepensjonister enn i befolkningen generelt. Mens 4,5 prosent av befolkningen mottok bostøtte i 2020, er denne andelen 7,2 prosent blant gjenlevendepensjonistene. Forskjellen er noe mindre for sosialhjelp der henholdsvis 4,5 prosent i befolkningen mottok denne stønaden og 6,0 prosent blant etterlattepensjonistene.

Det er en betydelig høyere andel bostøtte- og sosialhjelpsmottakere blant personer i husholdninger med lavinntekt – både i befolkningen og blant etterlattepensjonister. I overkant av en av fire mottar bostøtte blant befolkningen med lavinntekt, mens for etterlattepensjonister med lavinntekt gjelder det tilsvarende en av tre. Vi finner en større andel sosialhjelpsmottakere blant lavinntekts-husholdningene i befolkningen generelt (21 prosent) enn blant mottakere av etterlattepensjon (18 prosent). Lavinntekts-husholdningene mottar i mindre grad disse stønadene enn det de gjorde i 2017.

Tabell 5.6.4. Indikatorer¹ for økonomisk utsatthet, 2017-2020. Prosent

	2017	2018	2019	2020
Andel personer i husholdninger som mottar bostøtte				
Hele befolkningen uten studenter	5,1	4,6	4,5	4,5
Med lavinntekt	29,2	27	26	25,9
Etterlattepensjonister	6,6	6,7	6,7	7,2
Med lavinntekt	31,9	33,9	32,5	31,5
Andel personer i husholdninger som mottar sosialhjelp				
Hele befolkningen uten studenter	5,0	5,0	4,8	4,5
Med lavinntekt	24,3	24,2	23,2	21,4
Etterlattepensjonister	6,6	6,2	5,7	6,0
Med lavinntekt	20,3	20,2	18,9	17,7
Andel personer i husholdninger som mottar både bostøtte og sosialhjelp				
Hele befolkningen uten studenter	3,0	2,8	2,7	2,5
Med lavinntekt	18,3	17,4	16,6	15,5
Etterlattepensjonister	3,1	3,2	3,0	3,3
Med lavinntekt	14,2	15,4	13,2	13,5

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kap. 2.5.

Kilde: Statistisk sentralbyrå, Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Tabell 12598

Rente- og gjeldsbelastning

I takt med fallende utlånsrenter har husholdningenes rentebelastning gått ned de siste årene. Særlig var det en markant nedgang fra 2019 til 2020. Personer i husholdninger der hovedinntektstaker mottar gjenlevendepensjon har hatt omtrent samme utviklingen som i befolkningen. Andel personer i husholdninger med høy rentebelastning falt fra 6 prosent i 2017 til under 5 prosent i 2020. Også de i lavinntektsgruppen har fått redusert rentebelastning i samme periode, fra 10 prosent til 9 prosent.

På den annen side har stadig flere mye gjeld i forhold til inntekten. I 2020 hadde nærmere 23 prosent av befolkningen en slik høy gjeldsbelastning – opp fra 21 prosent i 2017. I lavinntektsgruppen var økningen i andelen med høy gjeld i forhold til inntekt noe mindre, fra 19 prosent i 2017 til 20 prosent i 2020.

Andelen med høy gjeldsbelastning er mindre blant gjenlevendepensjonister sammenlignet med befolkningen generelt, men også her ser vi en liten økning i andelen med høy gjeld i forhold til husholdningens samlede inntekter. I 2020 hadde 16 prosent av alle etterlattepensjonister en gjeld som oversteg tre ganger husholdningens samlede inntekt, sammenlignet med i underkant av 15 prosent i 2017. Blant de med lavinntekt har det andel med høy gjeldsbelastning ligget på 19 prosent i perioden 2017 til 2019, men i 2020 gikk andelen ned til 18 prosent.

Tabell 5.6.5. Indikatorer¹ for rente- og gjeldsbelastning. 2017-2020. Prosent

	2017	2018	2019	2020
Andel personer i husholdninger med høy rentebelastning				
Hele befolkningen uten studenter	5,9	5,7	6,5	4,7
Med lavinntekt	10,0	9,9	10,5	9,1
Etterlattepensjonister				
Med lavinntekt	10,1	10,8	10,8	8,8
Andel personer i husholdninger med høy gjeldsbelastning				
Hele befolkningen uten studenter	21,3	21,9	22	22,8
Med lavinntekt	18,7	19,2	19,3	20,1
Etterlattepensjonister				
Med lavinntekt	18,6	18,8	19,4	17,9

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kap. 2.5.

Kilde: Statistisk sentralbyrå, Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Tabell 12598

Inntektssammensetning

Sammenlignet med andre pensjonistgrupper, som for eksempel uføretrygdde og alderspensjonister, utgjør yrkesinntektene en forholdsvis stor del av den samlede husholdningsinntekten for husholdninger med en gjenlevendepensjonist som hovedinntektstaker (tabell 5.6.6). I 2020 utgjorde inntekt fra arbeid litt over halvparten (52 prosent) av husholdningens samlede inntekt. Ulike overføringer utgjorde 41 prosent av inntektene, mens kapitalinntekter stod for resten.

Det er imidlertid store forskjeller i inntektssammensetningen hvis vi sammenligner gjenlevende med og uten lavinntekt. Lavinntektsgruppen er preget av en langt svakere tilknytning til arbeidsmarkedet. For de gjenlevende under lavinntektsgrensen utgjør yrkesinntektene bare 16 prosent av samlet inntekt, mens overføringer står for 82 prosent. Pensjoner fra folketrygden – der blant annet gjenlevendepensjonen inngår – er den klart viktigste overføringen, og utgjør litt over 60 prosent av samlet husholdningsinntekt. Blant de gjenlevende over lavinntektsgrensen har pensjoner en langt mindre inntektsmessig betydning – og utgjør 22 prosent av husholdningsinntekten. Blant gjenlevende uten lavinntekt er tjenestepensjoner mer utbredt enn blant gjenlevendepensjonister i

lavinntektsgruppen. Bostøtte og sosialhjelp har derimot en større betydning for husholdningsøkonomien i sistnevnte gruppe sammenlignet med gjenlevendepensjonister lenger opp i inntektsfordelingen.

Gjennomsnittlig inntekt etter skatt per forbruksenhet for gjenlevendepensjonister med lavinntekt ligger godt under halvparten av gjennomsnittsinntekten til gjenlevendepensjonister over lavinnteksgrensen. Generelt sett er inntektsnivået relativt høyt for denne gruppen. Gjennomsnittlig ekvivalentinntekt ligger for eksempel i underkant av 8 prosent lavere enn gjennomsnittet i befolkningen, men forskjellen har økt noe siden 2017. Mottakere av gjenlevendepensjon, og som ligger under lavinnteksgrensen, hadde i 2020 derimot en gjennomsnittlig ekvivalentinntekt som lå om lag 13 prosent over inntektsnivået i lavinntektsgruppen totalt sett.

Tabell 5.6.6. Inntektsregnskap for hele befolkningen og husholdninger der hovedinntektstaker er etterlattepensjonist¹. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2020. Kroner og prosent

	Hele befolkningen uten studenter			Etterlattepensjonister		
	I alt	Ikke lavinntekt	Med lavinntekt ²	I alt	Ikke lavinntekt	Med lavinntekt ²
Yrkesinntekter	67	68	34	52	54	16
Kapitalinntekter ³	6	6	2	7	7	2
Overføringer	27	26	64	41	38	82
<i>Herav:</i>						
Ytelser fra folketrygden	16	15	41	24	22	62
Tjenestepensjoner	4	4	2	7	7	4
Barnetrygd	1	1	2	1	1	3
Bostøtte	0	0	2	0	0	3
Sosialhjelp	0	0	4	0	0	2
Grunn- og hjelpestønad	0	0	0	0	0	0
Samlet inntekt	100	100	100	100	100	100
Samlet inntekt	880 542	981 858	265 358	652 584	702 002	288 795
Inntekt etter skatt	653 856	724 749	223 399	505 208	538 315	261 499
Inntekt etter skatt pr. forbruksenhet (EU-skala)⁴	425 734	468 800	164 243	393 263	421 412	186 051
Antall personer i husholdningen	2,1	2,2	1,5	1,7	1,7	1,8
Antall observasjoner (husholdninger)	2 571 484	2 120 085	451 399	11 848	10 431	1 417

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Lavinntekt er definert som inntekt under 60 prosent av medianinntekten for alle. EU-skala.

³ Negative kapitalinntekter er satt lik 0.

⁴ Omfatter også negative kapitalinntekter.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger.

Inntektsfordeling

I tabell 5.6.7 er inntektsfordelingen blant gjenlevendepensjonister belyst ved hjelp av tre forskjellige ulikhetsmål. Generelt er inntektsulikheten klart mindre i denne gruppen sammenlignet med befolkningen totalt sett.

Ulikhetsmålet S80/S20 viser gjennomsnittlig ekvivalentinntekt for de 20 prosentene med høyest inntekt, dividert med gjennomsnittlig ekvivalentinntekt til de 20 prosentene med lavest inntekt. I 2020 var forholdstallet 3,7 i hele befolkningen (eksklusive personer i studenthusholdninger). Blant gjenlevendepensjonistene var gjennomsnittsinntekten til femdelen med høyest inntekt litt over 2,8 ganger høyere enn inntekten til femdelen med lavest inntekt.

Indikatoren P90/P10 viser forholdstallet mellom inntekten til den personen som hadde en inntekt høyere enn 90 prosent av alle andre i befolkningen, og inntekten til den personen som hadde en

inntekt lavere enn 90 prosent av befolkningen. Også her er ulikheten klart mindre blant mottakere av gjenlevendepensjon. I 2020 var forholdstallet 2,8 i hele befolkningen sammenlignet med 2,3 blant gjenlevendepensjonistene.

Både S80/S20, P90/P10 og det tredje ulikhetsmålet, Gini-koeffisienten, viser at inntektsulikheten for både befolkningen som helhet og for gjenlevende at inntektsforskjellene har endret seg relativt lite i perioden.

Tabell 5.6.7. Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)¹. 2017-2020

	2017	2018	2019	2020
S80/S20²				
Hele befolkningen uten studenter	3,70	3,76	3,69	3,70
Etterlattepensjonister (gjenlevende ektefelle)	2,88	2,87	2,79	2,83
P90/P10³				
Hele befolkningen uten studenter	2,83	2,83	2,83	2,82
Etterlattepensjonister (gjenlevende ektefelle)	2,31	2,28	2,30	2,30
Gini-koeffisient⁴				
Hele befolkningen uten studenter	0,255	0,256	0,253	0,255
Etterlattepensjonister (gjenlevende ektefelle)	0,206	0,204	0,196	0,203

¹ Omfatter også negative beløp. Personer i studenthusholdninger er utelatt

² S80/S20 er forholdet mellom gjennomsnittsinntektene til rikeste og fattigste 20 prosent i gruppen.

³ P90/P10 er forholdstallet mellom inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 9 og desil 10 (P90) og inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 1 og desil 2 (P10).

⁴ Gini-koeffisienten er et summarisk mål som varierer fra 0 (minst ulikhet) og 1 (størst ulikhet).

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger.

5.7. Sosiale indikatorer for uføretrygdde

Lene Sandvik og Håvard Bergesen Dalen

Hovedpunktene i dette kapitlet kan oppsummeres ved:

- Større andel uføretrygdde i lavinntektsgruppen.
- Små endringer i yrkestilknytningen etter reformen i 2015.
- Uføretrygdde eier bolig i samme grad som i befolkningen i samme alder. Den største forskjellen i bosituasjon er at en større andel av uføretrygdde bor alene, og de har litt større boligareal til disposisjon.
- Uføretrygdde som leier bolig betaler det samme i leie som andre i samme alder, mens uføretrygdde som eier bolig betaler langt mindre i renter og avdrag enn andre eiere i samme alderskohort. Dette henger sammen med at det er en større andel eldre blant uføretrygdde enn i befolkningen generelt i alderen 16-66 år, og at flere av disse ikke lenger betaler renter og avdrag på boliglån.
- Andelen som opplever det som vanskelig å få endene til å møtes er dobbelt så stor blant uføretrygdde enn i befolkningen generelt, og færre har råd til en rekke materielle og sosiale goder.

Uføreordningen skal sikre inntekter til livsopphold til personer i alderen 18 til 67 år som har varig nedsatt inntektsevne på grunn av sykdom eller skade. Uføreordningen ble endret i 2015. Et av hovedformålene med endringen var å gjøre det mer lønnsomt å kombinere arbeid og trygd. Blant annet skatlegges den nye uførepensjonen etter samme regler som lønnsinntekt. De som var uføre før 2015, har fått omregnet sin uførepensjon til ny uføretrygd. I følge statistikk over uføretrygdde fra SSB (Statistisk sentralbyrå, 2022k) har antall med uføretrygd gått betydelig opp de siste årene. I 2017 var det 337 555 personer som mottok denne ytelsen, mens antallet hadde økt til 370 049 personer i

2020. I 2020 er andelen kvinner lik som for 2017- 59 prosent, men gruppen uføretrygdde har blitt noe yngre. I 2020 er andelen i uføre som er 55 år og eldre redusert til 53 prosent, fra 56 prosent i 2017. Samtidig har det blitt flere unge med uføretrygd. Andelen i aldersgruppen 18-29 med uføretrygd økte fra 5 prosent i 2017 og til 6 prosent i 2020.

I dette kapitlet ser vi på personer som bor i en husholdning hvor hovedinntektstaker har mottatt uføretrygd fra folketrygden i løpet av året, uavhengig av pensjonsgrad. Hovedinntektstakere som går fra å være uføretrygd til alderspensjonist i løpet av året, vil i statistikken nå være både i gruppen alderspensjonister og uføretrygdde. Ettersom unge uføre (18-29 år) utgjør en stadig større andel av de uføretrygdde, vil vi her også se på denne aldersgruppen spesielt. Gruppen unge uføre er her en ren aldersavgrensning, og må ikke forveksles med unge som har fått innvilget uføretrygd etter regelverket for unge uføre, som betinger at uførheten inntraff før fylte 26 år. Når vi ser på unge uføre, ser vi imidlertid på personene som selv mottar uføretrygd. Unge uføre kan dermed bo i en husholdning hvor hovedinntektstaker ikke er uføretrygdde. I 2020 bodde 37 prosent av de unge uføre hjemme med sine foreldre, ifølge inntektsstatistikken. Dette var en noe mindre andel sammenlignet med unge i samme alder som ikke er uføretrygd, der andelen hjemmeboere var på 44 prosent.

Lavinntekt

At uføretrygdde har økt inntektene mindre enn befolkningen de siste årene, forklarer trolig også hvorfor andelen med lavinntekt fortsetter å øke i denne gruppen. Tabell 5.7.1 viser at det var 298 800 personer som bodde i husholdninger med en hovedinntektstaker som mottok uføretrygd i 2017. I 2020 har antallet økt til 325 500 personer. Det har i samme periode skjedd en klar økning i lavinntektsandelen i denne gruppen, fra 20 prosent i 2017 til 24 prosent i 2020. I befolkningen totalt, gikk lavinntektsandelen ned i samme periode, fra 11,2 prosent til 11,0 prosent. Antall personer som tilhørte en lavinntektshusholdning der hovedinntektstaker mottar uføretrygd økte med 18 600 fra 2017 til 2020. Vi ser altså her på personer i husholdninger hvor hovedinntektstaker er uføretrygd. Ser vi på personer som mottar uføretrygd, uavhengig av om det er hovedinntektstaker eller ei, finner vi at nær 15 prosent har lavinntekt (Statistisk sentralbyrå, 2022k).

Unge uføretrygdde utgjør omtrent 20 500 personer. Av disse bor nesten 18 prosent i en husholdning hvor hovedinntektstaker har lavinntekt. Dette er en større andel sammenlignet med befolkningen som helhet, men lavere enn hva vi finner blant alle uføretrygdde. Her er det likevel viktig å presisere at når vi ser på unge uføretrygdde ser vi på personer som mottar uføretrygd uavhengig av om personen er hovedinntektstaker eller ikke, mens det for 'alle uføretrygdde' gjelder personer som bor i en husholdning hvor hovedinntektstaker mottar uføretrygd. Blant alle unge i samme aldersgruppe bor nesten 17 prosent i en lavinntektshusholdning. Det er altså knapt ett prosentpoeng som skiller unge uføretrygdde fra alle i samme alder.

Tabell 5.7.1 Prosentvis andel og antall¹ personer med lavinntekt. EU-skala. 2017-2020

	2017	2018	2019	2020
Hele befolkningen uten studenter	5 130 925	5 166 774	5 207 512	5 226 906
Andel med lavinntekt	11,2	11,2	11,2	11,0
Antall med lavinntekt	574 700	578 700	583 200	575 000
Uføretrygdde²	298 840	309 711	320 667	325 527
Andel med lavinntekt	19,8	21,6	22,8	23,9
Antall med lavinntekt	59 200	66 900	73 100	77 801
Unge uføretrygdde³		17 640	19 687	20 521
Andel med lavinntekt		15,6	16,7	17,5
Antall med lavinntekt		2 755	3 282	3 599

¹ Avrundede tall.

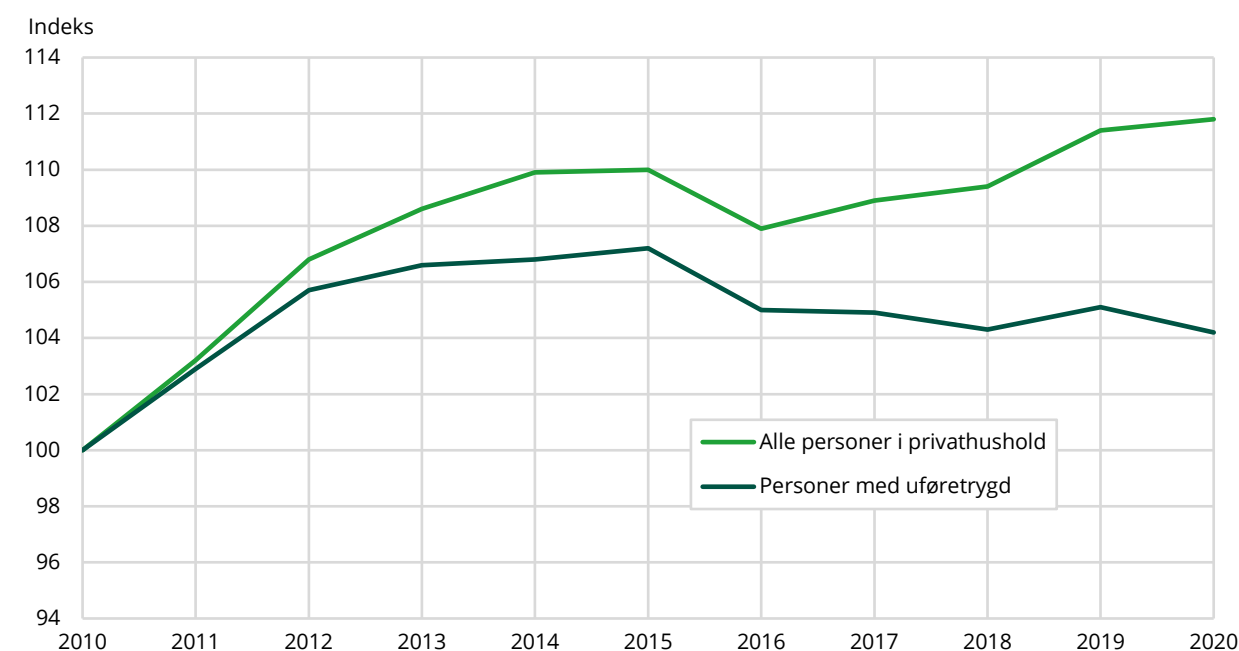
² Personer i husholdninger med en hovedinntektstaker som er uføretrygd.

³ Personer i alderen 18-29 år som er uføretrygd.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Tabell 12599

SSBs Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger viser at personer i husholdninger der hovedinntektstaker var uføretrygdet fram til 2011 hadde en inntektsvekst om lag på linje med den generelle inntektsveksten i samfunnet. I perioden 2012-2020 har inntektene til denne gruppen vokst saktere enn i befolkningen totalt, se figur 5.7.1. Dette skyldes først og fremst en negativ utvikling i andre inntekter som yrkesinntekter og andre overføringer, ikke så mye endring i selve uføretrygden (Normann, 2021). En årsak til dette er en høyere andel yngre uføretrygdete i gruppen, som omtalt ovenfor. Yngre uføre har oftere lavere tilleggsinntekter enn eldre.

Figur 5.7.1 Realvekst i husholdningsinntekt etter skatt per forbruksenhet for uføretrygdete¹ og befolkningen i alt. 2010-2020. 2010=100

¹ Viser her kun personer som har fått uføretrygd (uførepensjon før 2015), og ikke personer i husholdninger der hovedinntektstaker er uføretrygdet.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger.

Yrkestilknytning

Mottakere av uføretrygd er som tidligere nevnt personer med varig nedsatt inntektsevne på grunn av sykdom eller skade. Yrkestilknytningen blant uføre er derfor som forventet svakere enn i befolkningen sett under ett. Regelverket for mottakere av uføretrygd legger opp til at uføre skal ta del i arbeidslivet og jobbe så mye de kan. Samtidig skal uføretrygd være en varig ytelse og en skal ikke risikere at uføregraden blir redusert ved jobbing (NAV, 2022e).

Det er små endringer blant de uføretrygdete når det gjelder andelen hvor ingen i husholdningen som er yrkestilknyttet. I 2017 hadde omtrent 80 prosent av de som bodde i husholdninger der hovedinntektstaker mottok uføretrygd ingen tilknytning til arbeidslivet. I 2020 har andelen blitt redusert marginalt til 79 prosent. Blant uføre med lavinntekt er yrkestilknytningen svak, andelen uten yrkestilknytning lå stabilt på om lag 95 prosent i hele perioden. For unge uføretrygdete er andelen noe lavere sammenlignet med alle uføretrygdete. Det er likevel seks av ti unge uføretrygdete som bor i en husholdning hvor ingen er yrkestilknyttet. Ser vi på alle unge i samme aldersgruppe, bor rundt to av ti i en husholdning uten noen yrkestilknyttede.

Uføretrygdete er en gruppe som er avhengig av overføringer fra det offentlige. I 2020 var det 10 prosent som hadde yrkesinntekt som største husholdningsinntekt. Indikatoren har vært svakt synkende fra 2017 da andelen var på nesten 12 prosent. Blant dem med lavinntekt har yrkesinntekt en svært beskjeden inntektsmessig betydning for husholdningsøkonomien. I 2020 hadde kun 2

prosent yrkesinntekt som største inntekt. Dette betyr at det ikke ser ut som at endringene i reglene for å motta uføretrygd, som ble innført i 2015, har ført til en sterkere yrkestilknytning for denne gruppen. Dette er også konklusjonen i en egen analyse som spesifikt ser på endringer i yrkesaktivitet blant de uføretrygdene før og etter endringen i 2015 (Alne, 2018).

Tabell 5.7.2 Indikatorer¹ for yrkestilknytning. 2017-2020. Prosent

	2017	2018	2019	2020
Andel personer i husholdninger uten noen yrkestilknyttede				
Hele befolkningen uten studenter	23,9	24,0	24,1	24,3
Med lavinntekt	64,5	64,2	64,3	64,0
Uføretrygdene²				
Med lavinntekt	95,0	95,0	95,5	95,3
Unge uføretrygdene³				
Med lavinntekt		97,7	97,8	97,9
Andel personer i husholdninger der yrkesinntekt er største inntekt				
Hele befolkningen uten studenter	73,0	73,1	73,2	72,0
Med lavinntekt	40,1	40,8	40,8	37,9
Uføretrygdene²				
Med lavinntekt	2,3	2,5	2,3	2,0
Unge uføretrygdene³				
Med lavinntekt		1,9	2,1	1,6

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kap. 2.5.

² Personer i husholdninger med en hovedinntektstaker som er uføretrygdet

³ Personer i alderen 18-29 år som er uføretrygdet

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Tabell 12598

Utdanning

De med uføretrygd har generelt et relativt lavt utdanningsnivå. I 2020 hadde vel 44 prosent i denne gruppen lav utdanning, det vil si at høyeste utdanningsnivå var tilsvarende grunnskolenivå. Til sammenligning tilhørte 17 prosent av personer i befolkningen en husholdning der hovedinntektstakeren hadde lav utdanning. For uføretrygdene i lavinntektsgruppen hadde drøyt halvparten (53 prosent) lav utdanning i 2020. Også dette var relativt flere enn i befolkningen, der dette gjaldt for fire av ti i 2020.

Det ser også ut som at det har skjedd en økning i andelen med lav utdanning blant de uføretrygdene. Fra 2011 og til 2020 økte denne andelen fra knapt 42 prosent til vel 44 prosent. Samtidig har andelen i befolkningen med lav utdanning vært svakt synkende over samme periode, fra 20 prosent i 2011 til 17 prosent i 2020.

Tabell 5.7.3 Indikatorer¹ for utdanning. 2017-2020. Prosent

	2017	2018	2019	2020
Andel personer i husholdninger der hovedinntektstaker har lav utdanning				
Hele befolkningen uten studenter	17,9	17,5	17,6	17,4
Med lavinntekt	38,6	38,3	39,9	39,8
Uføretrygdene²				
Med lavinntekt	52,6	52,4	53,5	53,1
Unge uføretrygdene³				
Med lavinntekt		83,3	81,5	83,7

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kap. 2.5.

² Personer i husholdninger med en hovedinntektstaker som er uføretrygdet

³ Personer i alderen 18-29 år som er uføretrygdet

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Tabell 12598

Økonomisk utsatthet

Husholdninger der hovedinntektstaker er uføretrygdet er mer avhengig av sosiale stønader som bostøtte og sosialhjelp sammenliknet med husholdningene generelt. I 2020 mottok 11 prosent av alle uføretrygdde bostøtte, mens 10 prosent mottok sosialhjelp. Tilsvarende andeler i befolkningen totalt var om lag 4,5 prosent for hver av disse ytelsene. For lavinntektsgruppene, mottar derimot befolkningen som helhet både bostøtte og sosialhjelp i noe større grad, sammenlignet med uføretrygdde.

Det har skjedd en klar nedgang i andelen med bostøtte blant dem med uføretrygd de siste årene – særlig i perioden 2014 til 2018. Andelen med bostøtte var så høy som 19 prosent for denne gruppen tilbake i 2011. Også blant uføretrygdde i lavinntektsgruppen har det blitt en mindre andel som mottar bostøtte de siste årene. Det er mulig at overgangen til ny uføretrygd kan ha hatt en betydning på utviklingen i bostøtten. Selv om beregningen av bostøtte i utgangspunktet skal ta hensyn til at inntektsgrunnlaget har økt for denne gruppen etter omleggingen til ny uføretrygd, tyder den store nedgangen i mottak av bostøtte på at flere uføre nå har fått for stor inntekt til å kvalifisere for mottak av denne stønaden. Fra og med 2017 er i tillegg inntektsopplysningene som ligger til grunn for søknad om bostøtte månedlige, mens det tidligere var årsinntekter fra ligningen som lå til grunn. Dette kan også ha påvirket andelen som har rett på bostøtte.

Derimot så er det små endringer i andelen som mottar sosialhjelp for uføretrygdde, både med og uten lavinntekt. Ser vi kun på endringen fra 2019 til 2020, har andelen blitt redusert med henholdsvis 2 og knapt 1 prosentpoeng.

Siden andelen med bostøtte har falt så mye de siste årene blant de uføre, har dette også ført til en liten nedgang i andelen som mottar både bostøtte og sosialhjelp.

Tabell 5.7.4 Indikatorer¹ for bostøtte og sosialhjelp. 2017-2020. Prosent

	2017	2018	2019	2020
Andel personer i husholdninger som mottar bostøtte				
Hele befolkningen uten studenter	5,1	4,6	4,5	4,5
Med lavinntekt	29,2	27	26	25,9
Uføretrygdde²				
Med lavinntekt	27,7	23,9	22,2	22,6
Unge uføretrygdde³				
Med lavinntekt		23,8	19,7	18,2
Andel personer i husholdninger som mottar sosialhjelp				
Hele befolkningen uten studenter	5,0	5,0	4,8	4,5
Med lavinntekt	24,3	24,2	23,2	21,4
Uføretrygdde²				
Med lavinntekt	18,4	18,6	19,1	17,0
Unge uføretrygdde³				
Med lavinntekt		14,4	13,4	12,1
Andel personer i husholdninger som mottar både bostøtte og sosialhjelp				
Hele befolkningen uten studenter	3,0	2,8	2,7	2,5
Med lavinntekt	18,3	17,4	16,6	15,5
Uføretrygdde²				
Med lavinntekt	10,1	9,7	9,5	9,2
Unge uføretrygdde³				
Med lavinntekt		7,2	6,2	5,8

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kap. 2.5.

² Personer i husholdninger med en hovedinntektstaker som er uføretrygdet

³ Personer i alderen 18-29 år som er uføretrygdet

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Tabell 12598

Sammenlignet med alle uføretrygdde, bor unge uføretrygdde i noe mindre grad i husholdninger som mottar bostøtte og sosialhjelp. Sammenligner vi gruppen med alle unge i samme aldersgruppe, er det en større andel unge uføretrygdde i husholdninger som er avhengig av bostøtte og sosialhjelp.

Rente- og gjeldsbelastning

Høy rentebelastning brukes her for de som har renteutgifter som utgjør mer enn 15 prosent av husholdningens samlede inntekt. Andelen med høy rentebelastning blant de uføretrygdde er så vidt større enn det generelle nivået i befolkningen. I 2020 hadde 6,8 prosent av de uføre en høy rentebelastning sammenlignet med 4,7 prosent i befolkningen totalt. Forskjellen i rentebelastning er heller ikke stor mellom uføretrygdde med og uten lavinntekt. For uføre i lavinntektsgruppen var andelen med høy rentebelastning på 7,3 prosent i 2020. For alle gruppene er andelen klart lavere enn i 2017 da utlånsrentene lå på et høyere nivå.

Andelen med høy gjeldsbelastning, det vil si at gjelden utgjør mer enn tre ganger husholdningens samlede inntekt før skatt, er noe mindre for uføretrygdde sammenliknet med hele befolkningen. Gjeldsbelastningen blant de uføre økte i perioden 2017-2020 – fra 16 til nærmere 19 prosent. For uføre med lavinntekt var tilsvarende andel noe større enn blant uføretrygdde sett under ett – indikatoren steg fra 18 prosent i 2017 til 19 prosent i 2020.

Tabell 5.7.5 Indikatorer¹ for rente- og gjeldsbelastning, 2017-2020. Prosent

	2017	2018	2019	2020
Andel personer i husholdninger med høy rentebelastning				
Hele befolkningen uten studenter	5,9	5,7	6,5	4,7
Med lavinntekt	10,0	9,9	10,5	9,1
Uføretrygdde²				
Med lavinntekt	8,5	8,3	8,9	7,3
Unge uføretrygdde³				
Med lavinntekt		2,0	2,3	1,9
Andel personer i husholdninger med høy gjeldsbelastning				
Hele befolkningen uten studenter	21,3	21,9	22	22,8
Med lavinntekt	18,7	19,2	19,3	20,1
Uføretrygdde²				
Med lavinntekt	17,7	18,6	18,6	19,2
Unge uføretrygdde³				
Med lavinntekt		7,8	8,7	10,5

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kap. 2.5.

² Personer i husholdninger med en hovedinntektstaker som er uføretrygdet

³ Personer i alderen 18-29 år som er uføretrygdet

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Tabell 12598

Inntektssammensetning

Tabell 5.7.6 gir en beskrivelse av hvilke husholdningsinntekter husholdninger hvor hovedinntektstaker er uføretrygdet og befinner seg henholdsvis over og under lavinntektsgrensen mottar. Mye av husholdningsinntekten til uføre, både med og uten lavinntekt, består av uføretrygd fra folketrygden, men de som ikke har lavinntekt har oftere andre inntekter i tillegg til trygden. I 2020 utgjorde ytelser fra folketrygden 87 prosent av samlet inntekt for uføre i lavinntektsgruppen, og 67 prosent for uføre over lavinntektsgrensen. Uføretrygd er den desidert viktigste inntektsposten, og utgjør 82 prosent av inntekten for de som bor i lavinntektshusholdninger og 58 prosent for uføretrygdde for dem over lavinntektsgrensen.

Den største forskjellen mellom uføretrygdde med og uten lavinntekt er innslaget av yrkesinntekter. For uføre over lavinntektsgrensen utgjør inntekt fra arbeid 17 prosent av samlet inntekt sammenlignet med 4 prosent for uføre i lavinntektsgruppen. Andre viktige tilleggssinntekter er tjenestepensjoner og kapitalinntekter som for uføretrygdde uten lavinntekt til sammen utgjør 10 prosent av samlet inntekt. I lavinntektsgruppen er tilsvarende andel 2 prosent. Skattefrie stønader som bostøtte, sosialhjelp og barnetrygd har derimot en større inntektsmessig betydning for uføretrygdde med lavinntekt. Disse stønadene utgjorde gjennomsnittlig 4 prosent av husholdningsinntekten til uføretrygdde under lavinntektsgrensen i 2020, samtidig som det kun er grunn- og hjelpestønad som slår inn for de over.

Tabell 5.7.6 Inntektsregnskap for befolkning, husholdninger der hovedinntektstaker mottar uføretrygd og unge uføre¹. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt, 2020. Kroner og prosent

	Hele befolkningen uten studenter			Uføretrygdede			Unge uføretrygdede		
	I alt	Ikke lavinntekt	Med lavinntekt ²	I alt	Ikke lavinntekt	Med lavinntekt ²	I alt	Ikke lavinntekt	Med lavinntekt ²
Yrkesinntekter	67	68	34	15	17	4	43	46	6
Kapitalinntekter ³	6	6	2	4	4	1	3	3	0
Overføringer	27	26	64	82	79	95	54	51	94
<i>Herav:</i>									
Ytelser fra folketrygden	16	15	41	70	67	87	46	43	86
<i>Herav:</i>									
Alderspensjon	10	10	19	5	6	2	2	2	0
Uføretrygd	4	4	14	62	58	82	40	37	80
Tjenestepensjoner	4	4	2	5	6	1	1	1	0
Barnetrygd	1	1	2	1	0	1	0	0	1
Bostøtte	0	0	2	0	0	2	0	0	1
Sosialhjelp	0	0	4	1	0	1	0	0	2
Grunn- og hjelpestønad	0	0	0	1	1	0	1	1	1
Samlet inntekt	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Samlet inntekt	880 542	981 858	265 358	492 392	553 081	310 086	802 585	904 933	321 361
Inntekt etter skatt	653 856	724 749	223 399	394 460	439 875	258 033	623 940	699 935	266 621
Inntekt etter skatt pr. forbruksenhet (EU-skala) ⁴	425 734	468 800	164 243	303 300	334 893	208 394	356 738	386 005	219 128
Antall personer i husholdningen	2,1	2,2	1,5	1,6	1,6	1,5	2,3	2,5	1,5
Antall husholdninger	2 571 484	2 120 085	451 399	205 672	154 305	51 367	20 521	16 922	3 599

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.² Lavinntekt er definert som inntekt under 60 prosent av medianinntekten for alle. EU-skala.³ Negative kapitalinntekter er satt lik 0.⁴ Omfatter også negative kapitalinntekter.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger.

Gjennomsnittlig inntekt etter skatt per forbruksenhet var i 2020 om lag 20 prosent høyere blant uføretrygdede i lavinntektsgruppen sammenlignet med lavinntektsgruppen totalt.

Unge uføretrygdede bor i større grad i en husholdning hvor overføringer, og da særlig uføretrygd, utgjør en stor del av husholdningsinntekten sammenlignet med alle unge i samme aldersgruppe. I 2020 utgjør overføringer over halvparten av unge uføres samlede husholdningsinntekt (54 prosent), samtidig som yrkesinntekter utgjør under halvparten (43 prosent). For alle unge utgjør overføringer og yrkesinntekter henholdsvis 16 og 80 prosent av samlet inntekt. For unge uføretrygdede i lavinntektsgruppa består hele 94 prosent av samlet husholdningsinntekt av overføringer, mot 46 prosent for alle i samme alder med lavinntekt. Grunnen til at unge uføre over lavinntektsgrensen har større inntekter og særlig da yrkesinntekter, skyldes nok at disse trolig bor sammen med andre i husholdningen som ikke er trygdemottakere. Gjennomsnittlig husholdningsstørrelse er klart større blant disse (2,5), sammenlignet med de som ligger under lavinntektsgrensen (1,5).

Inntektsfordeling

Det er få av gruppene som omtales i denne rapporten som har en jevnere inntektsfordeling enn uføretrygdede. Dette viser alle ulikhetsmålene presentert i tabell 5.7.7. Tabellen viser også at inntektsfordelingen blant de uføre er preget av stor stabilitet for årene 2017-2020. Dette henger nok sammen med at uføretrygd, som er begrenset til et beløp mellom 2,28 og 6 ganger folketrygdens grunnbeløp, utgjør 62 prosent av samlet inntekt.

I 2020 hadde femdelen med høyest inntekt av de uføretrygdde en gjennomsnittsinntekt som var 2,5 ganger høyere enn femdelen med lavest inntekt. For befolkningen som helhet var dette ulikhetsmålet (S80/S20) på 3,7. Gini-koeffisienten blant uførepensjonistene var i 2020 på 0,187 sammenlignet med 0,255 i befolkningen totalt.

Tabell 5.7.7 Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)¹. 2017-2020

	2017	2018	2019	2020
S80/S20²				
Hele befolkningen uten studenter	3,70	3,76	3,69	3,70
Uføretrygdde	2,50	2,47	2,45	2,49
P90/P10³				
Hele befolkningen uten studenter	2,83	2,83	2,83	2,82
Uføretrygdde	2,09	2,09	2,08	2,08
Gini-koeffisient⁴				
Hele befolkningen uten studenter	0,255	0,256	0,253	0,255
Uføretrygdde	0,186	0,185	0,183	0,187

¹ Omfatter også negative beløp. Personer i studenthusholdninger er utelatt

² S80/S20 er forholdet mellom gjennomsnittsinntektene til rikeste og fattigste 20 prosent i gruppen.

³ P90/P10 er forholdstallet mellom inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 9 og desil 10 (P90) og inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 1 og desil 2 (P10).

⁴ Gini-koeffisienten er et summarisk mål som varierer fra 0 (minst ulikhet) og 1 (størst ulikhet).

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger.

Levekårsindikatorer

Videre vil vi beskrive ulike levekårsindikatorer for uføretrygdde, basert på Levekårsundersøkelsen, EU-SILC. Tallene er basert på inntektsinformasjon fra det foregående året og tall for 2021 inkluderer personer som mottok uføretrygd i 2020. Snittalderen blant uføretrygdde er 53 år. 19 prosent er under 45 år, én prosent er under 25 år. En overvekt av uføretrygdde, 60 prosent, er kvinner. De har lavere utdanningsnivå enn den generelle befolkningen mellom 16 og 66 år. Omtrent halvparten har grunnskole som høyeste utdanning, mens det samme gjelder en fjerdedel i befolkningen i alderen 16-66 år. Uføretrygdde bor også mindre sentralt enn befolkningen i samme alder.

Boligstandard og eierforhold

Andelen uføretrygdde som eier sin egen bolig er tilnærmet lik andelen for hele befolkningen i alderen 16-66 år. I 2021 eide 74 prosent av de uføretrygdde boligene de bodde i. Dette er på samme nivå som de siste årene (2018-2020), men lavere enn i 2011 og tidligere, hvor andelen lå på rundt 80 prosent. Det er videre liten forskjell i andelen uføretrygdde som bor i enebolig, sammenlignet med befolkningen ellers i alderen 16-66 år (henholdsvis 56 og 54 prosent).

Boligstørrelsen er, som foregående år, noe større blant uføretrygdde enn i hele befolkningen i alderen 16-66 år. Kun 5 prosent av alle uføretrygdde bor trangt, mot 7 prosent i befolkningen 16-66 år. Målt i kvadratmeter er boligene til uføretrygdde i gjennomsnitt noe mindre enn for befolkningen 16-66 år, 108 mot 121 kvadratmeter. Husholdningene til uføretrygdde er imidlertid gjennomsnittlig mindre sammenlignet med befolkningen i samme alder. Eksempelvis bor 38 prosent av uføretrygdde alene, mot 26 prosent av befolkningen i alderen 16-66 år. Dette medfører at boligareal per person er høyere for uføretrygdde enn for befolkningen i samme alder, 71 mot 66 kvadratmeter.

Tabell 5.7.8 Boligtype og boligstandard for uføretrygdde. 1991, 2001, 2011, 2018-2021. Prosent og gjennomsnitt

	Uføretrygdde							Alle 16-66 år
	1991	2001	2011	2018	2019	2020	2021	2021
Andel personer som								
bor i enebolig, våningshus	54	65	59	52	50	52	56	54
bor i småhus ellers ¹	30	18	14	21	21	16	11	12
bor i husholdning som eier	79	83	81	76	73	73	74	75
bor i husholdning som er selveier	61	70	66	65	58	58	60	64
bor alene	26	35	35	40	43	41	38	26
bor trangt	6	2	3	4	3	4	5	7
bor svært romslig	29	33	37	32	31	33	34	32
Bor i bolig med minst ett boligproblem ²³								
Problem med råte eller fukt	..	..	..	28	28	30	..	..
Problem med støy i boligen	..	..	13	11	14	18	..	..
Problem med forurensning ved boligen	..	..	8	11	11	10	..	..
Problem med kriminalitet, vold og hæverk i boområdet	..	..	6	6	6	4	..	..
Boligareal per husholdning. Kvm. gjennomsnitt								
	95	106	106	100	101	102	108	121
Boligareal per person. Kvm. Gjennomsnitt ⁴								
	53	63	66	70	71	71	71	66
Antall svar i alt	197	195	302	369	381	411	374	4 462

¹ Spørsmål om boligtype i Levekårsundersøkelsen ble endret i 2021² Ny indikator fra 2017. Derfor ingen tall fra tidligere år.³ Ingen tall om boligproblemer i 2021.⁴ Utregning endret fra 2017.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC, Statistisk sentralbyrå.

Boligøkonomi

Uføretrygdde som leier boligen sin, betalte i gjennomsnitt 89 000 kroner i leie i 2021. Dette er mer eller mindre det samme som i befolkningen 16-66 år (89 700 kroner). Ser vi på renter og avdrag for eiere, betaler befolkningen i alderen 16 – 66 år i gjennomsnitt mer enn dobbelt så mye som uføretrygdde, henholdsvis 160 500 og 62 300 kroner. Dette kommer blant annet av at det er en større andel eldre blant uføretrygdde, enn det vi finner i befolkningen generelt i alderen 16-66 år, og at flere av disse ikke lengre betaler renter og avdrag på boliglån.

38 prosent av uføretrygdde har stor boutgiftsbelastning, som er omtrent på nivå med snittet for befolkningen 16-66 år (34 prosent). Det er derimot mer utbredt å ha lav boutgiftsbelastning blant uføretrygdde (29 prosent) enn i befolkningen generelt (22 prosent).

Tabell 5.7.9 Boligøkonomi for uføretrygdede. 1991, 2001, 2011, 2018-2021. Kroner og prosent

	Uføretrygdede							Alle 16-66 år
	1991	2001	2011	2018	2019	2020	2021	2021
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier ¹ . Kroner	25 000	32 000	57 800	73 800	79 400	81 600	89 000	89 700
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	13 700	18 800	31 400	34 800	46 400	46 600	62 300	160 500
Boligrenter. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	..	..	16 200	15 900	21 000	21 600	19 600	34 400
Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	21	19	24	30	37	32	38	34
lav boutgiftsbelastning	47	38	40	36	30	31	29	22
Oppfatter boutgiftene som svært tyngende ²	..	..	12	11	15	10	..	..
Antall svar fra leiere	41	31	51	80	91	97	94	974
Antall svar fra eiere	156	164	246	283	286	310	284	3 483
Antall svar	197	195	297	363	377	407	378	4 457

¹ Ekskludert eiere av andels- og aksjebolig.² Utgår i 2021.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC. Statistisk sentralbyrå.

Økonomiske vansker

Når vi ser på indikatorer for økonomiske vansker finner vi at uføretrygdede har en noe trangere økonomi enn befolkningen i samme alder. Dobbelt så stor andel blant uføretrygdede oppgir at det er vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes (18 prosent) som i befolkningen (9 prosent). Det er også mer utbredt å ikke klare en uforutsett utgift blant uføretrygdede (42 prosent) enn i befolkningen i samme alder (28 prosent).

Når det gjelder betalingsproblemer, er det omtrent en like stor andel uføretrygdede som oppgir å ha hatt ett eller flere betalingsproblemer som i befolkningen i alderen 16-66 år (9 og 8 prosent). Det er ingen markante forskjeller i hvilke betalingsproblemer eller hvor stor andel som har ulike betalingsproblemer mellom uføretrygdede og befolkningen i alderen 16-66 år.

Tabell 5.7.10 Betalingsvansker for uføretrygdede. 2003, 2011, 2018-2021. Prosent

	Uføretrygdede						Alle 16-66 år
	2003	2011	2018	2019	2020	2021	2021
Vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes ¹	16	15	18	22	16	18	9
Har ikke mulighet til å klare en uforutsett utgift ²	..	..	38	47	39	42	28
Andre lån er noe eller svært tyngende ²	..	..	13	14	16	21	21
Mottar økonomisk støtte fra andre husholdninger ⁵	2	1	2	1	7	..	..
Har minst ett betalingsproblem ²	..	..	10	12	11	9	8
Problemer med å betale husleie ³	3	3	6	12	11	10	9
Problemer med å betale boliglån ⁴	2	1	3	4	3	0	2
Problemer med å betale elektrisitet og kommunale avgifter	14	11	6	7	5	4	3
Problemer med å betale andre lån	2	3	5	4	4	3	3
Antall svar fra leiere ²	..	..	80	91	97	94	974
Antall svar fra eiere ²	..	..	283	286	310	284	3 483
Antall svar	416	302	363	377	413	378	4 457

¹ Fra 2017 regnet ut som én samlet indikator. Tallene fra årene før 2017 er lagt sammen fra de to tidligere indikatorene for økonomisk romslighet; "Svært vanskelig" og "Vanskelig".² Nye indikatorer fra 2017. Derfor ingen tall fra tidligere år.³ Fra 2017 er indikatoren en andel av husholdninger som leier. Frem til og med 2016 var indikatoren en andel av alle husholdninger samlet.⁴ Fra 2017 er indikatoren en andel av husholdninger som eier. Frem til og med 2016 var indikatoren en andel av alle husholdninger samlet.⁵ Utgår i 2021.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC. Statistisk sentralbyrå.

Materielle og sosiale mangler

Det er mer utbredt å mangle materielle og sosiale goder blant uføretrygdde sammenlignet med befolkningen i alderen 16-66 år. 39 prosent mangler minst en materiell gode blant uføretrygdde, mot 22 prosent i befolkningen i samme alder. Blant uføretrygdde er det en større andel som ikke har råd til å disponere privatbil, bytte ut utslitte møbler eller utslitte klær, gå til tannlege, eller å spise kjøtt eller fisk annenhver dag som i befolkningen.

Når det kommer til sosiale goder, er andelen av uføretrygdde som mangler minst ett sosialt gode (32 prosent) mer enn dobbelt så stor som i befolkningen i alderen 16-66 år (14 prosent). Alle de sosiale manglene forekommer blant dobbelt så mange av uføretrygdde som blant befolkningen i samme alder. Uføretrygdde har derfor i mindre grad råd til vanlige sosiale goder som å ta en uke ferie utenfor hjemmet i året, delta i regelmessige fritidsaktiviteter, å bruke litt penger på seg selv ukentlig og å spise og drikke ute med venner og familie.

Tabell 5.7.11 Materielle og sosiale mangler for uføretrygdde. 2003, 2011, 2018-2021. Prosent

	Uføretrygdde						Alle 16-66 år
	2003	2011	2018	2019	2020	2021	2021
Mangler minst en materiell gode ^{1,2}	..	..	31	35	35	39	22
Ikke råd til å holde boligen passe varm	8	4	3	3	2	3	1
Ikke råd til å disponere privatbil	7	8	9	16	15	19	10
Ikke råd til å bytte ut utslitte møbler ²	..	..	22	24	22	27	12
Ikke råd til å erstatte utslitte klær ²	..	..	12	12	16	16	6
Ikke råd til å gå til tannlege ²	..	..	14	12	11	9	5
Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annenhver dag	7	4	8	9	9	10	3
Ikke råd til å ha internett ²	..	..	2	2	1	1	0
Eier ikke egen bolig ²	..	..	29	35	34	33	32
Mangler minst en sosial gode ²	..	..	24	29	29	32	14
Ikke råd til en ukes ferie i løpet av et år	18	19	20	23	22	24	10
Ikke råd til å delta i regelmessige fritidsaktiviteter ²	..	..	12	15	13	13	5
Ikke råd til å bruke litt penger på seg selv en gang i uken ²	..	..	9	11	11	9	5
Ikke råd til å spise og drikke ute med venner eller familie en gang i måneden ²	..	..	11	12	16	16	6
Antall svar	416	302	371	381	413	405	4 784

¹ Indikatorene på materielle og sosiale mangler er noe mer ustabile fra år til år for små grupper (enslige forsørgere og 1. kvartil) enn for store grupper (alle par med barn, alle).

² Nye indikatorer fra 2017. Derfor ingen tall fra tidligere år.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC. Statistisk sentralbyrå.

Helse og funksjonsevne

Ikke overraskende har uføretrygdde klart dårligere helse enn resten av befolkningen mellom 16 og 66 år. Ni av ti (89 prosent) har en kronisk sykdom. 31 prosent av uføretrygdde vurderer sin egen helse som svært god eller god, mens 34 prosent vurderer den som dårlig eller svært dårlig. Til sammenligning opplever 77 prosent av befolkningen i samme alder helsen som god eller svært god, og kun 8 prosent opplevde helsen som dårlig eller svært dårlig.

Uføretrygdde har i langt større grad nedsatt funksjonsevne enn befolkningen i alt. Blant uføretrygdde oppgir 65 prosent å ha en noe eller svært nedsatt funksjonsevne, mot 19 prosent i befolkningen i alt.

Tilknytning til arbeidslivet

Omtrent seks av ti uføretrygdde mangler noen helårsyrkesaktive i husholdningen. Dette er et fall fra foregående år, men nivået er fortsatt langt høyere enn i den øvrige befolkningen. Tre av ti uføretrygdde bor i en husholdning med én helårs yrkesaktiv og én av ti bor i en husholdning med to helårs yrkesaktive. Uføretrygdde bor altså i liten grad i husholdninger med andre som jobbet hele året. I befolkningen som helhet mangler 23 prosent av husholdningene helårs yrkesaktive, 45 prosent har én yrkesaktiv og 32 prosent har to helårs yrkesaktive.

Siden det er en overvekt av ikke-yrkesaktive i husholdninger med uføretrygdde følger det at et overveiende flertall, 72 prosent av husholdningene, ikke har noen måneder med heltids yrkesaktivitet. 26 prosent av husholdningene har 12 måneders yrkesaktivitet eller mer. Det jobbes nesten like mye deltid som heltid i uføretrygdedes husholdninger. Det jobbes i snitt 3,5 måneder med heltid og 2,3 måneder med deltid i året blant uføretrygdde. Blant alle personer mellom 16 og 66 år jobbes det klart mer heltid (11,9 måneder i året), men omtrent like mye deltid (2 måneder i året).

Tabell 5.7.13 Tilknytning til arbeidslivet for husholdninger der respondenten er uføretrygdet¹. 2007, 2011, 2018-2021. Prosent og gjennomsnitt

	Uføretrygdet						Alle 16-66 år
	2007	2011	2018	2019	2020	2021	2021
Antall helårsyrkesaktive i husholdningen							
0	59	53	69	67	74	61	23
1	32	40	23	26	19	32	45
2	9	8	8	7	7	7	32
Antall måneder med heltids yrkesaktivitet i husholdningen							
0	71	74	78	78	78	72	25
12+	27	24	21	20	19	26	70
Gjennomsnittlig antall måneder	3,7	3,3	2,9	2,7	2,8	3,5	11,9
Antall måneder med deltids yrkesaktivitet i husholdningen							
0	78	70	83	81	87	82	82
12+	20	26	15	18	10	16	14
Gjennomsnittlig antall måneder	2,6	3,5	2,1	2,4	1,5	2,3	2,0
Antall måneder med arbeidsledighet i husholdningen							
0	98	99	97	99	97	96	92
12+	1	1	3	1	2	3	4
Gjennomsnittlig antall måneder	0,2	0,1	0,4	0,1	0,3	0,4	0,7
Antall svar	359	262	306	324	351	342	4 536

¹ Inkluderer alle husholdninger hvor respondenten er uføretrygdet, uavhengig om respondenten er hovedinntektstaker eller ikke.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC. Statistisk sentralbyrå

5.8. Sosiale indikatorer for personer med nedsatt arbeidsevne med og uten arbeidsavklaringspenger

Henning Høie, Lene Sandvik og Håvard Bergesen Dalen

Hovedpunktene i dette kapitlet kan oppsummeres ved:

- Økning i antall som mottar arbeidsavklaringspenger (AAP) i 2020 som følge av koronapandemien.
- Halvparten av alle personer med nedsatt arbeidsevne som ikke mottar AAP har lavinntekt. Blant mottakere av AAP har andelen økt noe, og er i 2020 på 35 prosent.
- Personer i denne gruppen har svak yrkestilknytning og lever i hovedsak av offentlige stønader. Mange har lav utdanning sammenlignet med resten av befolkningen.
- Det har blitt enda vanligere å motta bostøtte for mottakere av AAP.

- Inntektsforskjellene blant AAP-mottakerne har endret seg lite de siste årene.
- Det er færre boligeiere blant AAP-mottakere enn i befolkningen som helhet, og eierandelen har falt de siste årene. Forskjellen i eierandel er størst blant personer i alderen 16-44 år. AAP-mottakere bor også trangere, og flere oppgir å ha høy boutgiftsbelastning.
- AAP-mottakere oppgir i større grad enn den øvrige befolkningen at de har vanskelig å få endene til å møtes. Omtrent en av tre AAP-mottakere har minst ett betalingsproblem, hvorav det vanligste er problemer med å betale husleie.
- En av fire AAP-mottakere har ikke råd til å bytte ut utslitte møbler eller klær, eller råd til en ukes ferie i året.

Personer med nedsatt arbeidsevne er personer som trenger oppfølging fra NAV, ofte i kombinasjon med medisinsk behandling eller andre tiltak, for å kunne komme ut i arbeid. Personer i denne gruppen som har minst 50 prosent redusert arbeidsevne på grunn av sykdom, skade eller lyte, har rett på arbeidsavklaringspenger (AAP). I inntektsdelene i dette kapittelet ser vi på husholdninger der hovedinntektstaker har nedsatt arbeidsevne, og skiller mellom de med og uten mottak av arbeidsavklaringspenger ved utgangen av året. I levekårsdelene ser vi kun på personer som har mottatt AAP i løpet av året.

Fra og med 1. januar 2018 har vilkårene for å motta AAP blitt skjerpet, og – som vi ser i tabell 5.8.1 – har antall personer som bor i en husholdning hvor hovedinntektstaker mottar AAP i de påfølgende årene gått ned. I 2010, da arbeidsavklaringspenger ble innført, var det omtrent 180 000 personer som tilhørte en husholdning der hovedinntektstaker mottok denne stønaden. I 2019 hadde dette antallet sunket til 110 300. I 2020 ble imidlertid regelverksendringer innført som følge av Covid-19, hvor mottakere av ytelsen har fått mulighet til å forlenge stønadsperioden med inntil 6 måneder. Det var langt færre personer som avsluttet ytelsen i 2020 sammenlignet med 2019. Antall personer i husholdninger hvor hovedinntektstaker mottok AAP økte dermed til 120 300 personer i 2020. Fra tabellen ser vi også at antall personer som bor i husholdninger hvor hovedinntektstaker har nedsatt arbeidsevne, men som ikke har rett på AAP, har økt de siste årene, og utgjør 75 700 personer i 2020.

Overlapp med andre grupper

Tall fra inntektsstatistikken viser at 45 prosent av alle personer som tilhørte en husholdning der hovedinntektstaker er registrert med nedsatt arbeidsevne uten AAP, hadde innvandrerbakgrunn i 2020 – mot 38 prosent i 2017. De fleste av disse har flyktningbakgrunn og kommer fra land i Afrika, Asia etc. Ser vi på husholdningstyper, tilhører knapt 19 prosent enslige forsørgerhusholdninger, 25 prosent tilhører par med barn under 18 år og 34 prosent er aleneboende. Nesten halvparten befinner seg videre i gruppen av sosialhjelpsmottakere, og bortimot 30 prosent mottar uføretrygd. Det er videre 15 prosent i denne gruppen som mottar kvalifiseringsstønad. Nesten 6 av 10 av disse husholdningene har en mann som er hovedinntektstaker, der det er flest i aldersgruppen 30-49 år.

Blant personer i husholdninger der hovedinntektstaker har nedsatt arbeidsevne og mottar arbeidsavklaringspenger, er andelen med innvandrerbakgrunn mindre, på 26 prosent. Til sammen er det 27 prosent som bor alene, mens omtrent tilsvarende andel tilhører en parhusholdning med barn under 18 år, og 16 prosent tilhører en enslig forsørgerhusholdning. Det er videre 21 prosent av denne gruppen som også er sosialhjelpsmottakere, og 13 prosent mottar uføretrygd. I omtrent halvparten av disse husholdningene er det en kvinne som er hovedinntektstaker, og det er flest i aldersgruppen 40-59 år.

Lavinntekt

I overkant av 1 av 3 personer i en husholdning hvor hovedinntektstaker mottok arbeidsavklaringspenger hadde lavinntekt i 2020. Tilsvarende gjaldt det samme for halvparten av personer med nedsatt arbeidsevne uten AAP, som vist i tabell 5.8.1. Tabellen viser videre at lavinntektsandelene i begge gruppene økte i perioden 2017-2020, men at den økte mest blant personer med nedsatt

arbeidsevne uten AAP. Ettersom både totalt antall personer i denne gruppen og andelen med lavinntekt har vokst, har antallet personer med lavinntekt steget med over 30 prosent fra 2017 til 2020, og utgjorde i 2020 om lag 38 000 personer. Selv med en økning på 5 200 i 2020, har det blitt rundt 3 500 færre personer med lavinntekt blant AAP-mottakere i perioden 2017-2020, til tross for at andelen med lavinntekt har vokst. Dette henger sammen med at det blir stadig færre personer totalt som mottar arbeidsavklaringspenger.

Tabell 5.8.1 Prosentvis andel og antall¹ med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). 2017-2020

	2017	2018	2019	2020
Hele befolkningen eksklusive studenter	5 130 925	5 166 774	5 207 512	5 226 906
Andel med lavinntekt	11,2	11,2	11,2	11,0
Antall med lavinntekt	575 000	578 700	583 200	575 000
Personer med nedsatt arbeidsevne uten AAP²	61 452	70 167	74 394	75 701
Andel med lavinntekt	47,1	50,4	51,4	50,3
Antall med lavinntekt	28 900	35 400	38 200	38 100
Mottakere av arbeidsavklaringspenger³	135 422	118 722	110 266	120 314
Andel med lavinntekt	33,9	32,3	33,7	35,2
Antall med lavinntekt	45 900	38 300	37 200	42 400

¹ Avrundede tall.

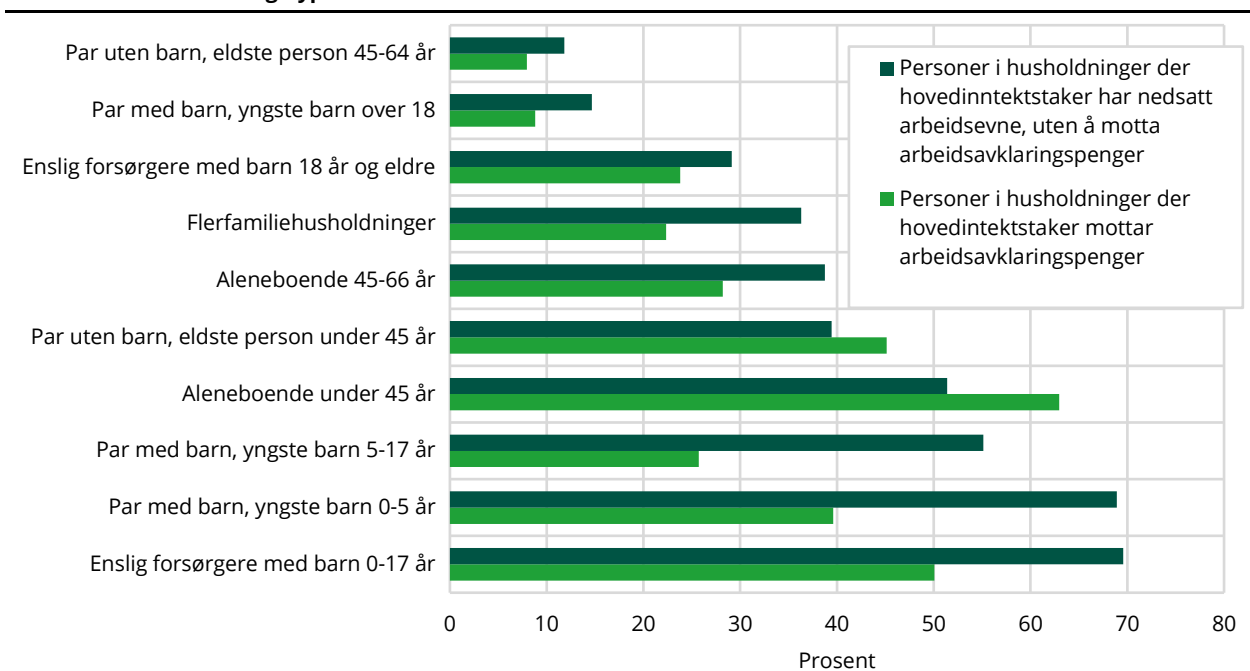
² Personer i husholdninger der hovedinntektstaker har nedsatt arbeidsevne og ikke mottar arbeidsavklaringspenger.

³ Personer i husholdninger der hovedinntektstaker mottar arbeidsavklaringspenger.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Tabell 12599

Ser vi nærmere på lavinntekt blant personer med nedsatt arbeidsevne, finner vi at for dem som mottar AAP er andelen med lavinntekt størst blant unge aleneboende, enslige forsørgere og par uten barn under 45 år (se figur 5.8.1). Blant personer som tilhører husholdninger der hovedinntektstaker har nedsatt arbeidsevne, men ikke får AAP, er det størst andel med lavinntekt blant barnefamilier. I de aller fleste gruppene er andelen med lavinntekt betydelig større enn andelen med lavinntekt i hele befolkningen, som var på 11 prosent i 2020. Blant par med barn over 18 år og eldre par uten barn, er det derimot små andeler med lavinntekt, selv om hovedinntektstaker har nedsatt arbeidsevne.

Figur 5.8.1 Andel personer med lavinntekt (EU-skala 60 prosent), blant personer med nedsatt arbeidsevne, etter husholdningstyper. 2020. Prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger.

Yrkestilknytning

Siden personer med nedsatt arbeidsevne er helt eller delvis hindret i å arbeide på grunn av helsemessige årsaker eller av andre grunner trenger spesiell tilpasning for å komme i arbeid, er det svak yrkestilknytning blant mange i denne gruppen. Som tabell 5.8.2 viser, var andelen i 2020 som tilhørte en husholdning uten noen yrkestilknyttede blant personer med nedsatt arbeidsevne uten AAP på 69 prosent, mot litt over 24 prosent i befolkningen som helhet. Tilsvarende andel for mottakere av arbeidsavklaringspenger er 60 prosent. Blant dem med nedsatt arbeidsevne og lavinntekt er det enda færre som har noen yrkestilknyttede i husholdningen, og om lag 10 prosent har yrkesinntekt som hovedinntektskilde.

Andelen personer i husholdninger uten noen yrkestilknyttede har siden 2017 og frem til 2020 økt noe for befolkningen generelt, mens andelen har falt for personer med nedsatt arbeidsevne uten AAP og for mottakere av AAP. Dette gjelder også for personer som tilhører en lavinntekts-husholdning. Andelen personer i husholdninger der yrkesinntekt er største inntekt har også falt noe for befolkningen, mens andelen har økt noe for personer med nedsatt arbeidsevne uten AAP og for mottakere av AAP. Igjen, finner vi samme utvikling blant personer i lavinntektshusholdningene.

Tabell 5.8.2 Indikatorer¹ for yrkestilknytning. 2017-2020. Prosent

	2017	2018	2019	2020
Andel personer i husholdninger uten noen yrkestilknyttede				
Hele befolkningen eksklusive studenter	23,9	24,0	24,1	24,3
Med lavinntekt	64,5	64,2	64,3	64,0
Personer med nedsatt arbeidsevne uten AAP				
Med lavinntekt	90,4	89,5	88,2	86,6
Mottakere av arbeidsavklaringspenger				
Med lavinntekt	92	92,2	91,4	91,1
Andel personer i husholdninger der yrkesinntekt er største inntekt				
Hele befolkningen eksklusive studenter	73,0	73,1	73,2	72,0
Med lavinntekt	40,1	40,8	40,8	37,9
Personer med nedsatt arbeidsevne uten AAP				
Med lavinntekt	9,5	10,6	11,1	10,4
Mottakere av arbeidsavklaringspenger				
Med lavinntekt	7,3	7,8	8,4	8,2

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Tabell 12598

Utdanning

Det er betydelig flere personer med lav utdanning blant personer med nedsatt arbeidsevne enn i befolkningen som helhet. I 2020 hadde 58 prosent av personer med nedsatt arbeidsevne uten AAP lav utdanning. Andelen i denne gruppen med lav utdanning har økt siden 2017, mens andelen med lav utdanning i befolkningen generelt har gått ned. Blant lavinntektshusholdninger var andelen med lav utdanning 64 prosent i 2020. Andelen med lav utdanning gikk litt ned blant AAP-mottakere i perioden 2017-2020, fra 36 til 35 prosent, mens andelen blant lavinntektshusholdningene med AAP holdt seg nesten uendret på rundt 51 prosent.

Tall fra inntektsstatistikken viser at andelen med ingen eller ukjent utdanning blant personer med nedsatt arbeidsevne med lavinntekt var på omtrent samme nivå som i 2017, på henholdsvis 4 prosent for AAP mottakere og 10 prosent for de som ikke mottok AAP.

Tabell 5.8.3 Indikatorer¹ for utdanning. 2017-2020. Prosent

	2017	2018	2019	2020
Andel personer i husholdninger der hovedinntektstaker har lav utdanning				
Hele befolkningen eksklusive studenter	17,9	17,5	17,6	17,4
Herav: Personer med lavinntekt	38,6	38,3	39,9	39,8
Personer med nedsatt arbeidsevne uten AAP	55,9	55,1	57,4	58,0
Herav: Personer med lavinntekt	63,4	60,9	63,5	64,2
Mottakere av arbeidsavklaringspenger	35,6	34,6	35,3	35,3
Herav: Personer med lavinntekt	51,1	49,6	51,2	51,0

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Tabell 12598

Økonomisk utsatthet

Det er en mye større andel av personer med nedsatt arbeidsevne som mottar bostøtte og sosialhjelp enn i befolkningen sett under ett, som vist i tabell 5.8.4. Det er særlig personer i lavinntektsgruppen med nedsatt arbeidsevne, og som ikke får AAP, der mange får disse overføringene. Andelen som mottok begge disse stønadene for denne gruppen falt fra 67 prosent i 2017 til 62 prosent i 2020.

Tabell 5.8.4 Indikatorer¹ for økonomisk utsatthet. 2017-2020. Prosent

	2017	2018	2019	2020
Andel personer i husholdninger som mottar bostøtte				
Hele befolkningen ekskl. studenter	5,1	4,6	4,5	4,5
Herav: med lavinntekt	29,2	27	26	25,9
Personer med nedsatt arbeidsevne uten AAP	46,9	46,8	48,4	47,2
Herav: Personer med lavinntekt	76,3	72,5	73,9	73,1
Mottakere av arbeidsavklaringspenger	22,5	22,3	24,1	25,9
Herav: Personer med lavinntekt	46,4	47,5	48,9	51,4
Andel personer i husholdninger som mottar sosialhjelp				
Hele befolkningen ekskl. studenter	5	5	4,8	4,5
Herav: med lavinntekt	24,3	24,2	23,2	21,4
Personer med nedsatt arbeidsevne uten AAP	47,9	50,7	51,5	47,7
Herav: Personer med lavinntekt	77,2	76,6	76,5	72,0
Mottakere av arbeidsavklaringspenger	20,5	21	22,2	21,4
Herav: Personer med lavinntekt	33,7	35,1	37,1	35,6
Andel personer i husholdninger som mottar bostøtte og sosialhjelp				
Hele befolkningen ekskl. studenter	3	2,8	2,7	2,5
Herav: med lavinntekt	18,3	17,4	16,6	15,5
Personer med nedsatt arbeidsevne uten AAP	39,9	40,8	42	39,1
Herav: Personer med lavinntekt	67,4	64,3	65,2	61,7
Mottakere av arbeidsavklaringspenger	12,9	13,4	14,8	15,0
Herav: Personer med lavinntekt	24,3	25,9	27,5	27,5

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Tabell 12598

Blant mottakere av arbeidsavklaringspenger har det vært en økning i andelen som mottar bostøtte siden 2016. Andelen som mottar sosialhjelp har vært stabil siden 2014.

Rente- og gjeldsbelastning

Personer med nedsatt arbeidsevne som ikke mottar AAP har i mindre grad stor rentebelastning og høy gjeldsgrad sammenlignet med hele befolkningen. Andelen med renteutgifter på 15 prosent av samlet husholdningsinntekt eller mer er svært liten i denne gruppen. Fra 2017 til 2019 var den en liten økning fra 4,5 prosent til 5,1 prosent. I 2020 falt andelen til 4,2 prosent. Samme utvikling finner vi for personer med lavinntekt. I 2020 er andelen på 3,6 prosent. Samtidig har andelen med stor gjeldsbelastning økt svakt i perioden. Blant personer med lavinntekt er andelen med høy gjeldsbelastning litt lavere, og her har denne andelen holdt seg forholdsvis stabil siden 2017.

Tabell 5.8.5 Indikatorer¹ for rente- og gjeldsbelastning. 2017-2020. Prosent

	2017	2018	2019	2020
Andel personer i husholdninger med høy rentebelastning				
Hele befolkningen ekskl. studenter	5,9	5,7	6,5	4,6
Herav: med lavinntekt	10,0	9,9	10,5	9,1
Personer med nedsatt arbeidsevne uten AAP	4,5	4,9	5,1	4,2
Herav: Personer med lavinntekt	3,6	4,3	4,2	3,6
Mottakere av arbeidsavklaringspenger	10,2	9,6	10,7	7,9
Herav: Personer med lavinntekt	9,0	8,5	9,3	7,1
Andel personer i husholdninger med høy gjeldsbelastning				
Hele befolkningen ekskl. studenter	21,3	21,9	22,0	22,6
Herav: med lavinntekt	18,7	19,2	19,3	20,0
Personer med nedsatt arbeidsevne uten AAP	12,5	13,5	12,5	13,2
Herav: Personer med lavinntekt	9,2	10,3	9,4	9,7
Mottakere av arbeidsavklaringspenger	23,7	23,8	23,8	23,5
Herav: Personer med lavinntekt	19,2	19,3	19,1	18,9

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Tabell 12598

Selv om det er en relativt liten del av AAP-mottakerne som har høye renteutgifter i forhold til inntekten, er andelen med stor rentebelastning klart større enn i befolkningen som helhet. Ser vi kun på personer med lavinntekt, skiller ikke AAP-mottakere seg noe særlig fra lavinntektsgruppen som helhet. Andelen med stor rentebelastning har minsket for alle disse gruppene mellom 2017 og 2020, noe som sannsynligvis henger sammen med et lavt rentenivå i perioden.

Blant mottakere av AAP er det relativt sett omtrent like mange med stor gjeldsbyrde som i befolkningen generelt, både blant personer i alt og i lavinntektsgruppen. Andelen med stor gjeldsbelastning har holdt seg relativt stabil over perioden 2017-2020.

Inntektssammensetning

Personer i husholdninger der hovedinntektstaker har nedsatt arbeidsevne lever i stor grad av ulike offentlige overføringer, og får lite i yrkes- og kapitalinntekter sammenlignet med andre husholdninger. Husholdninger som i tillegg faller under lavinntektsgrensen får nesten all inntekten sin gjennom overføringer, som vist i tabell 5.8.6. Sammenlignet med tall fra 2017, har heller ikke inntektssammensetningen i disse gruppene endret seg noe særlig.

Blant husholdninger der hovedinntektstaker har nedsatt arbeidsevne, men ikke mottar AAP, er det ganske store forskjeller i hvilke typer inntekter husholdningene med og uten lavinntekt mottar. Husholdningene uten lavinntekt får i snitt 35 prosent av inntekten sin gjennom yrkesinntekt, som kan tyde på at mange i denne gruppen enten har andre i husholdningen som er yrkestilknyttet, eller at hovedinntektstaker har vært i arbeid i en viss grad i hele eller deler av året. Disse husholdningene mottar likevel nesten 40 prosent av inntektene sine gjennom ulike stønader, der uføretrygd er den klart største (30 prosent), fulgt av sykepenger (9 prosent) og noe AAP (5 prosent). At noen av disse

husholdningene mottar AAP kan skyldes at hovedinntektstaker mottok arbeidsavklaringspenger tidligere i året, men mistet retten til denne stønaden før utgangen av 2020, eller at andre personer i husholdningen enn hovedinntektstaker mottar AAP.

Tabell 5.8.6 Inntektssammensetning for hele befolkningen ekskl. studenter og personer med nedsatt arbeidsevne med og uten arbeidsavklaringspenger (AAP)¹. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2020. Prosent og kroner

	Hele befolkningen ekskl. studenter			Hovedinntektstaker har nedsatt arbeidsevne og mottar ikke AAP			Hovedinntektstaker er AAP-mottaker		
	I alt	Uten lavinntekt	Med lavinntekt ²	I alt	Uten lavinntekt	Med lavinntekt ²	I alt	Uten lavinntekt	Med lavinntekt ²
Yrkesinntekt	67	68	34	29	35	14	26	31	9
Kapitalinntekter ³	6	6	2	2	3	-	4	5	1
Overføringer	28	26	64	69	62	86	70	64	91
<i>Herav:</i>									
Ytelser fra folketrygden	16	15	41	33	39	18	48	42	69
<i>Herav:</i>									
Arbeidsavklaringspenger	1	1	6	5	5	5	40	33	67
Uføretrygd	4	4	14	25	30	10	4	5	1
Dagpenger ved arbeidsledighet ⁴	1	1	4	3	2	4	1	1	1
Sykepenger	2	2	2	7	9	2	11	13	4
Barnetrygd	1	1	2	2	1	4	1	1	2
Bostøtte	-	-	2	3	1	9	1	-	4
Sosialhjelp	-	-	4	9	3	23	2	1	4
Kvalifiseringsstønad	-	-	1	4	1	11	-	-	-
Tiltakspenger/individstønad	-	-	1	2	1	5	-	-	-
Studiestipend fra lånekassen	-	-	2	1	1	3	1	-	2
Introduksjonsstønad	-	-	1	1	-	3	-	-	-
Samlet inntekt	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Samlet inntekt	880 500	981 900	265 400	423 300	548 100	270 400	545 700	709 100	289 700
Samlet inntekt etter skatt	653 900	724 700	223 400	352 800	438 000	248 600	434 800	552 600	250 500
Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) ⁵	425 700	468 800	164 200	263 600	331 300	180 800	306 800	380 000	192 200
Antall personer i husholdningen	2,1	2,2	1,7	1,8	1,7	2	1,9	2,0	1,7
Antall barn under 18 år i husholdningen	0,4	0,5	0,3	0,4	0,3	0,7	0,4	0,4	0,4
Antall husholdninger	2 571 484	2 120 085	451 399	40 403	22 236	18 167	63 570	38 793	24 777

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

² Lavinntekt er definert som inntekt under 60 prosent av medianinntekten for alle. EU-skala.

³ Negative kapitalinntekter er satt lik 0.

⁴ Dagpenger ved arbeidsledighet inkluderer i 2020 også lønnskompensasjon til permitterte, men ikke forskudd på dagpenger.

⁵ Omfatter også negative kapitalinntekter.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Lavininntektshusholdninger der hovedinntektstaker har nedsatt arbeidsevne, men ikke mottar AAP, får derimot svært lite i yrkesinntekter, uføretrygd og sykepenger. Disse husholdningene er langt på vei avhengige av sosialhjelp, som i gjennomsnitt utgjør 23 prosent av samlet inntekt. En del av disse mottar også kvalifiseringsstønad, som i snitt utgjør 11 prosent av husholdningsinntekten. Videre er også bostøtte en stor inntektspost for denne gruppen. Disse husholdningene er i snitt også større, og har flere barn, enn tilsvarende husholdninger uten lavinntekt.

Husholdninger der hovedinntektstaker var AAP-mottaker ved utgangen av året lever i stor grad av denne stønaden. Det gjelder særlig lavinntektshusholdninger, der AAP utgjorde i snitt 67 prosent av samlet inntekt i 2020. Disse lavinntektshusholdningene har videre i snitt færre personer enn husholdningene uten lavinntekt, noe som henger sammen med at det er mange unge aleneboende og enslige forsørgere blant mottakerne av AAP som havner i lavinntektsgruppen. Blant husholdninger uten lavinntekt var også andelen yrkesinntekter en del større, på 31 prosent, fulgt av sykepenger, på 13 prosent.

Inntektsfordeling

Det er mindre inntektsforskjeller innad i gruppen av personer med nedsatt arbeidsevne, enn det er i befolkningen som helhet. I 2020 hadde den personen i hele befolkningen som befant seg mellom den nest høyeste og høyeste tidelen, målt i inntekt etter skatt per forbruksenhet, 2,82 ganger så høy inntekt som den som befant seg på grensen mellom de to tidelene med lavest inntekt i hele befolkningen (P90/P10). Ser vi kun på personer med nedsatt arbeidsevne uten AAP, var tilsvarende forholdstall 2,51, mens det blant AAP-mottakerne var på 2,69. Også inntektsmålene S80/S20 og Gini-koeffisienten viser at det er mindre ulikhet blant personer med nedsatt arbeidsevne enn i befolkningen som helhet.

Tabell 5.8.7 Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)¹. 2017-2020

	2017	2018	2019	2020
S80/S20²				
Hele befolkningen uten studenter	3,70	3,76	3,69	3,70
Personer med nedsatt arbeidsevne uten AAP	3,05	3,04	3,03	3,07
Mottakere av arbeidsavklaringspenger (AAP)	3,10	3,12	3,16	3,27
P90/P10³				
Hele befolkningen uten studenter	2,83	2,83	2,83	2,82
Personer med nedsatt arbeidsevne uten AAP	2,55	2,51	2,49	2,51
Mottakere av arbeidsavklaringspenger (AAP)	2,59	2,60	2,66	2,69
Gini-koeffisient⁴				
Hele befolkningen uten studenter	0,255	0,256	0,253	0,255
Personer med nedsatt arbeidsevne uten AAP	0,223	0,223	0,221	0,223
Mottakere av arbeidsavklaringspenger (AAP)	0,232	0,232	0,235	0,242

¹ Omfatter også negative beløp. Personer i studenthusholdninger er utelatt

² S80/S20 er forholdet mellom gjennomsnittsinntektene til rikeste og fattigste 20 prosent i gruppen,

³ P90/P10 er forholdstallet mellom inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 9 og desil 10 (P90)

og inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 1 og desil 2 (P10),

⁴ Gini-koeffisienten er et summarisk mål som varierer fra 0 (minst ulikhet) og 1 (størst ulikhet),

Kilde: Statistisk sentralbyrå, Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger

Selv om inntektsforskjellene blant AAP-mottakerne er relativt små, var de noe større i 2020 enn tre år tidligere. Blant personer med nedsatt arbeidsevne uten AAP var derimot inntektsulikheten på omtrent samme nivå i 2020 som i 2017, om noe mindre.

Levekårsindikatorer

I tallene som kommer fra inntektsstatistikken er populasjonen avgrenset til personer med nedsatt arbeidsevne uten arbeidsavklaringspenger og mottakere av arbeidsavklaringspenger. Videre bruker vi levekårsundersøkelsen EU-SILC som kilde. Her har vi ikke samme mulighet til å skille ut de som kun har fått nedsatt arbeidsevne, men som ikke mottar arbeidsavklaringspenger. Her består dermed denne gruppen fra og med 2010-årgangen av dem som har mottatt arbeidsavklaringspenger. I årene forut for 2010 er gruppen definert som dem som mottok rehabiliterings- eller attføringspenger. For enkelhets skyld vil vi her bruke betegnelsen mottakere av AAP om disse gruppene. Man må altså ha med seg at det er to noe ulikt definerte grupper i årene forut og etter 2010 i tallene som gjengis her.

Slik gruppen er definert her, er alle mottakere av AAP i alderen 16-66 år, og vi sammenligner derfor med befolkningen totalt i samme alder. En relativt liten andel mottakere av AAP er veldig unge, og snittalderen er på 43 år. I hele befolkningen mellom 16 og 66 år er snittalderen på 49 år. I tabellene under presenterer vi tall for mottakere av AAP i alder 16-44 år og 45-66 år separat.

Kvinner er overrepresentert blant mottakere av AAP og utgjorde 62 prosent i 2021. Utdanningsnivået er lavere enn i befolkningen for øvrig. 41 prosent har grunnskoleutdanning eller kortere, mot

24 prosent av befolkningen mellom 16 og 66 år. En omtrent like stor andel bor urbant blant mottakere av AAP som i befolkningen.

Boligstandard og eierforhold

Litt over halvparten av mottakere av AAP eier egen bolig, dette er en mindre andel enn det vi finner i befolkningen i yrkesaktiv alder, hvor tre av fire er eiere. Forskjellen er størst blant dem under 45 år, hvor 43 prosent av AAP-mottakere er eiere mot 66 prosent i befolkningen i samme alder. Andelen selveiere er også 16 prosentpoeng mindre blant mottakere av AAP enn i den øvrige befolkningen. Det er mindre forskjell i andelen som bor i enebolig, og andelen som bor i småhus er på nivå med befolkningen for øvrig.

Gjennomsnittlig antall kvadratmeter er noe lavere for mottakere av AAP sammenliknet med hele befolkningen, henholdsvis 111 og 121 kvadratmeter i snitt. Det er ingen forskjell i gjennomsnittlig antall kvadratmeter per person mellom mottakere av AAP i 2021 og befolkningen i alt. Det er heller ingen forskjeller i andelen som bor trangt.

Tabell 5.8.8 Boligtype og boligstandard for mottakere av arbeidsavklaringspenger. 2009, 2019-2021. Prosent og gjennomsnitt

	16-44 år				16-44 år	45-66 år				45-66 år	16-66 år				16-66 år
	Mottakere av arbeidsavklaringspenger				Alle	Mottakere av arbeidsavklaringspenger				Alle	Mottakere av arbeidsavklaringspenger				Alle
	2009	2019	2020	2021	2021	2009	2019	2020	2021	2021	2009	2019	2020	2021	2021
Andel personer som bor i enebolig, våningshus ¹	48	46	37	40	46	65	62	64	64	66	55	55	50	51	54
bor i småhus ellers	25	17	21	11	12	12	15	9	6	11	19	16	15	8	12
bor i husholdning som eier	59	47	56	43	66	77	76	74	69	86	67	62	64	56	75
bor i husholdning som er selveier	45	43	43	35	54	66	63	66	61	77	54	54	54	48	64
bor alene	36	36	44	41	28	29	35	39	31	23	33	35	42	37	26
bor trangt	23	15	13	11	11	1	2	7	2	3	13	8	10	7	7
bor svært romslig	9	15	13	18	21	38	34	40	42	45	21	25	26	30	32
Bor i bolig med minst ett boligproblem ²³	..	30	42	..	..	..	34	37	..	..	..	32	39	..	..
Problem med råte eller fukt	21	11	8	..	..	9	10	9	..	..	16	11	8	..	..
Problem med støy i boligen	26	15	33	..	..	18	16	20	..	..	22	15	27	..	..
Problem med forurensning ved boligen	16	10	13	..	..	13	17	13	..	..	15	14	13	..	..
Problem med kriminalitet, vold og hæverk i boområdet	7	7	11	..	..	8	9	4	..	..	8	8	7	..	..
Boligareal per husholdning. Kvm. gjennomsnitt	86	100	91	93	106	113	114	116	130	139	97	107	102	111	121
Boligareal per person. Kvm. Gjennomsnitt ⁴	40	58	58	51	54	61	73	75	79	81	48	65	67	65	66
Antall svar	110	97	98	63	2 261	88	121	109	89	2 201	198	224	210	154	4 736

¹ Spørsmål om boligtype i Levekårsundersøkelsen ble endret i 2021.

² Ny indikator fra 2017. Derfor ingen tall fra tidligere år.

³ Ingen tall om boligproblemer fra 2021.

⁴ Utregning endret fra 2017.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC. Statistisk sentralbyrå.

Boligøkonomi

Mottakere av AAP som leier betalte i snitt 94 400 kr i året i husleie i 2021. De siste to årene har AAP-mottakere betalt mer i husleie enn befolkningen i samme aldersgruppe, som i snitt betalte 89 700 kroner i husleie i 2021. Når vi ser på husleien blant mottakere av AAP under 44 år var den på 94 800 kr i året, mens den var på 88 500 kr for personer i samme alder i befolkningen i alt. Eldre mottakere av AAP over 44 år betalte 90 000 kr i året i husleie i 2021, mens årlig husleie blant personer i samme alder i befolkningen i alt var 93 500 kr. Det er større forskjeller i renter og avdrag mellom husholdninger med mottakere av AAP og alle husholdninger til personer 16-66 år. For mottakere av AAP som eier utgjorde renter og avdrag til sammen 84 900 kroner i 2021. Dette er betydelig lavere enn for befolkningen totalt i alderen 16-66 år, der gjennomsnittet er hele 160 500 kroner.

Tabell 5.8.9 Boligøkonomi for mottakere av arbeidsavklaringspenger. Kroner og prosent

	16-44 år			16-44 år	45-66 år			45-66 år	16-66 år			16-66 år
	Mottakere av arbeidsavklaringspenger			Alle	Mottakere av arbeidsavklaringspenger			Alle	Mottakere av arbeidsavklaringspenger			Alle
	2008	2020	2021	2021	2008	2020	2021	2021	2008	2020	2021	2021
Årlig husleie. Gjennomsnitt for husholdninger som leier ¹ Kroner	61 800	85 300	94 800	88 500	:	:	90 000	93 500	61 700	90 500	94 400	89 700
Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	83 400	90 800	101 300	238 500	62 600	71 100	76 800	90 700	72 200	80 000	84 900	160 500
Boligrenter. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	59 300	43 700	36 000	42 800	38 000	31 700	22 300	26 800	47 700	37 500	27 000	34 400
Andel husholdninger med høy boutgiftsbelastning	59	54	56	42	26	41	36	22	46	48	47	34
lav boutgiftsbelastning	14	11	9	13	28	30	33	34	20	19	20	22
Oppfatter boutgiftene som svært tyngende ²	24	17	..	..	8	15	..	..	17	16	..	..
Antall svar fra leiere	42	42	39	739	11	24	25	235	53	67	65	974
Antall svar fra eiere	68	55	30	1 560	89	85	65	1 923	157	142	96	3 483
Antall svar	110	97	69	2 299	100	109	90	2 158	210	209	161	4 457

¹ Ekskludert eiere av andels- og aksjebolig.

² Utgår i 2021.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC. Statistisk sentralbyrå.

Økonomiske vansker

Mottakere av arbeidsavklaringspenger har en generelt trangere økonomi enn befolkningen som helhet. Andelen som opplever det som vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes er tre ganger så stor blant AAP-mottakere (27 prosent) enn i befolkningen i samme alder (9 prosent). Over halvparten av AAP-mottakere (54 prosent) svarer også at de ikke klarer å betale en uforutsett utgift på 19 000 kroner i løpet av en måned. Dette er nesten dobbelt så mange som i befolkningen i samme alder (28 prosent).

Tre av ti husholdninger med mottakere av AAP har hatt betalingsproblemer de siste 12 månedene. Tilsvarende andel for hele befolkningen i samme alder er 8 prosent. Det er i størst grad husholdningene til yngre mottakere av AAP som opplever betalingsproblemer. 35 prosent av mottakere av AAP under 45 år opplevde betalingsproblemer, mens 25 prosent av eldre mottakere av AAP opplevde dette. Problemer med å betale husleie (29 prosent) er mest utbredt, men en stor andel av mottakere av AAP har også problemer med å betale elektrisitet og kommunale utgifter (14 prosent), samt andre lån (8 prosent).

Tabell 5.8.10 Betalingsvansker for mottakere av arbeidsavklaringspenger. 2008, 2019-2021. Prosent

	16-44 år					16-44 år					45-66 år					16-66 år				
	Mottakere av arbeidsavklaringspenger					Alle					Mottakere av arbeidsavklaringspenger					Mottakere av arbeidsavklaringspenger				
	2008	2019	2020	2021	2021	2008	2019	2020	2021	2021	2008	2019	2020	2021	2021	2008	2019	2020	2021	2021
Vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes ¹	38	27	21	31	9	19	27	18	23	10	30	26	20	27	9					
Har ikke mulighet til å klare en uforutsett utgift ²	..	67	55	65	32	..	47	40	43	22	..	57	48	54	28					
Andre lån er noe eller svært tyngende ²	..	23	18	49	24	..	15	23	25	16	..	19	20	37	21					
Mottar økonomisk støtte fra andre husholdninger ⁵	3	8	15	..	..	2	4	5	..	..	3	6	11	..	..					
Har minst ett betalingsproblem ²	..	25	28	35	9	..	16	21	25	7	..	20	24	30	8					
Problemer med å betale husleie ³	18	26	24	33	8	6	16	:	25	11	13	24	21	29	9					
Problemer med å betale boliglån ⁴	7	3	23	.	2	5	5	6	7	2	6	4	14	4	2					
Problemer med å betale elektrisitet og kommunale avgifter	23	12	5	17	3	10	7	14	12	3	17	10	9	14	3					
Problemer med å betale andre lån	..	6	7	11	3	..	5	10	6	2	..	5	8	8	3					
Antall svar fra leiere ²	..	50	42	39	739	..	25	24	25	235	..	75	67	65	974					
Antall svar fra eiere ²	..	47	55	30	1 560	..	94	85	65	1 923	..	147	142	96	3 483					
Antall svar	110	97	98	69	2 299	100	119	109	90	2 158	210	222	210	161	4 457					

¹ Fra 2017 regnet ut som én samlet indikator. Tallene fra årene før 2017 er lagt sammen fra de to tidligere indikatorene for økonomisk romslighet; "Svært vanskelig" og "Vanskelig".

² Nye indikatorer fra 2017. Derfor ingen tall fra tidligere år.

³ Fra 2017 er indikatoren en andel av husholdninger som leier. Frem til og med 2016 var indikatoren en andel av alle husholdninger samlet.

⁴ Fra 2017 er indikatoren en andel av husholdninger som eier. Frem til og med 2016 var indikatoren en andel av alle husholdninger samlet.

⁵ Utgår i 2021.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC. Statistisk sentralbyrå.

Materielle og sosiale mangler

Det er vanligere å mangle en eller flere materielle goder for AAP-mottakere enn for befolkningen i alt. Halvparten av AAP-mottakere mangler minst en materiell gode, mens to av ti i befolkningen i samme alder oppgir det samme. Blant AAP-mottakere er situasjonen verst for de mellom 16 og 44 år, hvor hele 55 prosent mangler minst en materiell gode. Den mest utbredte mangelen er å ikke ha råd til å bytte ut utslitte møbler, som gjelder 27 prosent av AAP-mottakere i alt og 28 prosent av AAP-mottakere under 45 år. Det er også utbredt å ikke ha råd til å disponere privatbil (23 prosent), bytte ut utslitte klær (23 prosent), gå til tannlege (14 prosent) og å spise kjøtt eller fisk annenhver dag (8 prosent).

Sosiale mangler er også mer utbredt blant AAP-mottakere enn i befolkningen, men forekommer ikke hos like mange som har materielle mangler. 35 prosent av AAP-mottakere i alt mangler minst en sosial gode. Det samme gjelder 14 prosent i befolkningen i samme alder. Det er mer enn dobbelt så stor forekomst av hver sosial mangel blant AAP-mottakere enn i befolkningen. For eksempel er det 29 prosent av AAP-mottakere som ikke har råd til en ukes ferie utenfor hjemmet i året, mens det samme gjelder 10 prosent i befolkningen i samme alder. Dette er i tråd med resultater fra tidligere år.

Tabell 5.8.11 Materielle og sosiale mangler for mottakere av arbeidsavklaringspenger. 2008, 2019-2021. Prosent

	16-44 år					45-66 år					16-66 år				
	Mottakere av arbeidsavklaringspenger					Mottakere av arbeidsavklaringspenger					Mottakere av arbeidsavklaringspenger				
	2008	2019	2020	2021	Alle	2008	2019	2020	2021	Alle	2008	2019	2020	2021	Alle
Mangler minst en materiell gode ¹²	..	49	50	55	24	..	38	38	39	18	..	43	45	47	22
Ikke råd til å holde boligen passe varm	6	1	2	5	2	2	1	3	4	1	5	1	2	4	1
Ikke råd til å disponere privatbil	25	26	24	30	12	12	17	17	17	6	19	21	20	23	10
Ikke råd til å bytte ut utslitte møbler ²	..	27	30	28	12	..	31	24	27	13	..	28	27	27	12
Ikke råd til å erstatte utslitte klær ²	..	11	30	23	5	..	19	25	23	7	..	15	28	23	6
Ikke råd til å gå til tannlege ²	..	18	24	20	5	..	15	18	7	5	..	17	21	14	5
Ikke råd til å spise kjøtt eller fisk annenhver dag	23	13	13	7	2	5	7	9	10	4	15	10	11	8	3
Ikke råd til å ha internett ²	..	0		3	0	..	1	0	0	1	..	1	0	1	0
Eier ikke egen bolig ²	..	61	52	68	43	..	31	34	41	18	..	47	44	55	32
Mangler minst en sosial gode ²	..	41	39	36	15	..	31	32	36	14	..	36	36	35	14
Ikke råd til en ukes ferie i løpet av et år	37	30	31	30	11	17	25	28	28	10	29	27	29	29	10
Ikke råd til å delta i regelmessige fritidsaktiviteter ²	..	25	17	11	4	..	23	17	15	6	..	23	17	12	5
Ikke råd til å bruke litt penger på seg selv en gang i uken ²	..	11	16	14	4	..	14	13	19	5	..	12	15	16	5
Ikke råd til å spise og drikke ute med venner eller familie en gang i måneden ²	..	9	12	15	4	..	18	15	20	8	..	13	14	17	6
Antall svar	110	98	97	72 2 494	100	121	109	95	2 290	210	225	209	169 4 784		

¹ Indikatorene på materielle og sosiale mangler er noe mer ustabile fra år til år for små grupper (enslige forsørgere og 1. kvartil) enn for store grupper (alle par med barn, alle).

² Nye indikatorer fra 2017. Derfor ingen tall fra tidligere år.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC. Statistisk sentralbyrå.

Helse og funksjonsevne

Mottakere av AAP er definert som personer som har fått nedsatt arbeidsevne med minst 50 prosent på grunn av sykdom, skade eller lyte. Det er derfor forventet at de har dårligere helse enn den øvrige befolkningen. Således er det ikke overraskende at 43 prosent av mottakere av AAP vurderer sin helse som dårlig eller svært dårlig, mens dette kun gjelder 8 prosent i befolkningen totalt i samme alder. Totalt tre av ti mottakere av AAP vurderer på den andre siden helsen som svært god eller god, og andelen er i 2021 den samme i begge aldersgrupper. Andelen kronisk syke er også betydelig større for mottakere av AAP enn for befolkningen i samme alder. Flere enn åtte av ti mottakere av AAP er kronisk syke, mot fire av ti i befolkningen i samme alder.

Det er også en større andel av mottakere av AAP som har dårligere funksjonsevne enn i befolkningen i alt. Flere enn sju av ti mottakere av AAP opplever begrensninger i sine daglige aktiviteter og over tre av ti opplever begrensningene som store. Blant alle i yrkesaktiv alder er de tilsvarende tallene 19 og 5 prosent.

Tabell 5.8.12 Helseforhold for mottakere av arbeidsavklaringspenger. 2008, 2019-2021. Prosent

	16-44 år				16-44 år	45-66 år				45-66 år	16-66 år				16-66 år
	Mottakere av arbeidsavklaringspenger				Alle	Mottakere av arbeidsavklaringspenger				Alle	Mottakere av arbeidsavklaringspenger				Alle
	2008	2019	2020	2021	2021	2008	2019	2020	2021	2021	2008	2019	2020	2021	2021
Egenvurdering av helse															
andel med svært god eller god helse	43	32	27	33	82	32	23	23	31	71	38	29	26	32	77
andel med dårlig eller svært dårlig helse	22	38	47	45	6	40	46	41	41	12	30	41	44	43	8
Andel med kronisk sykdom ¹	68	78	90	80	33	72	89	88	89	52	70	83	89	84	41
Nedsatt funksjonsevne															
andel med sterkt nedsatt funksjonsevne	26	31	39	34	4	30	26	29	39	8	28	28	34	36	5
andel med noe nedsatt funksjonsevne	29	27	35	32	11	23	44	44	41	19	26	36	39	36	14
Antall svar	110	98	98	70	2 482	100	120	109	95	2 279	210	224	210	167	4 761

¹ Endret definisjon av kronisk sykdom fra 2017. Inkluderer nå også plager som følge av sykdom og skade, i tillegg til langvarige sykdommer eller helseproblemer.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC. Statistisk sentralbyrå.

Tilknytning til arbeidslivet

I halvparten av husholdningene med mottakere av AAP er det ingen helårs yrkesaktive. 13 prosent hadde minst to helårs yrkesaktive og 38 prosent hadde en person som var helårs yrkesaktiv. Blant alle husholdninger er kun 23 prosent uten helårsaktive og 32 prosent har minst to helårs yrkesaktive.

Det er også klare forskjeller mellom mottakere av AAP og den øvrige befolkningen i hvor mye heltidsarbeid man utfører. Husholdninger med mottakere av AAP produserer i gjennomsnitt 5,5 måneder heltidsarbeid, sammenlignet med 11,9 måneder blant alle husholdningene. Yngre mottakere av AAP har et lavere antall månedsverk (4,3) enn eldre mottakere av AAP (6,9).

Ser vi på deltids yrkesaktivitet, har mottakere av AAP i gjennomsnitt litt flere månedsverk sammenlignet med befolkningen for øvrig (henholdsvis 2,6 og 2,0). Antall måneder med deltids yrkesaktivitet er det samme blant yngre som blant eldre mottakere av AAP (2,4).

Arbeidsledighet forekommer noe oftere i husholdninger med mottakere av AAP. I 21 prosent av disse husholdningene oppgir husholdningen minst en måned med arbeidsledighet som hovedaktivitet, som historisk sett er den største andelen som er registrert. I alle husholdninger er tilfellet i 8 prosent av alle husholdninger. Andelen med en eller flere måneder med arbeidsledighet er størst blant de yngste, hvor dette gjelder 27 prosent av husholdningene. Også dette er den største andelen målt for denne gruppen. Dette kan ses i sammenheng med regelverksendringer innført som følge av Covid-19 i 2020, hvor flere fikk mulighet til å forlenge stønadsperioden med inntil 6 måneder. Det var langt færre personer som avsluttet ytelsen i 2020 sammenlignet med 2019, og antall personer i husholdninger hvor hovedinntektstaker mottok AAP økte i 2020.

Tabell 5.8.12 Tilknytning til arbeidslivet for mottakere av arbeidsavklaringspenger¹. 2008, 2019-2021. Prosent og gjennomsnitt

	16-44 år				16-44 år	45-66 år				45-66 år	16-66 år				16-66 år
	Mottakere av arbeidsavklaringspenger				Alle	Mottakere av arbeidsavklaringspenger				Alle	Mottakere av arbeidsavklaringspenger				Alle
	2008	2019	2020	2021	2021	2008	2019	2020	2021	2021	2008	2019	2020	2021	2021
Antall helårsyrkesaktive i husholdningen															
0	53	63	73	57	25	33	53	59	40	20	45	58	67	49	23
1	30	32	22	34	44	46	29	28	42	46	37	31	25	38	45
2	17	5	5	9	31	21	18	14	18	34	18	11	9	13	32
Antall måneder med heltids yrkesaktivitet i husholdningen															
0	53	67	65	64	25	41	63	66	50	25	48	65	65	57	25
12+	41	26	25	32	68	51	35	27	44	73	45	30	26	38	70
Gjennomsnittlig antall måneder	6,1	3,7	3,8	4,3	11,8	8,0	5,6	4,7	6,9	12,1	6,7	4,6	4,2	5,5	11,9
Antall måneder med deltids yrkesaktivitet i husholdningen															
0	80	77	85	78	82	67	78	77	78	82	74	77	82	78	82
12+	15	14	5	19	12	29	20	20	20	16	21	17	11	19	14
Gjennomsnittlig antall måneder	2,4	2,1	1,1	2,4	1,9	4,2	2,8	2,7	2,4	2,1	2,9	2,4	1,8	2,6	2,0
Antall måneder med arbeidsledighet i husholdningen															
0	90	83	82	73	91	95	86	92	86	94	92	85	86	79	92
12+	7	10	7	20	3	0	11	4	10	4	4	11	6	15	4
Gjennomsnittlig antall måneder	1,1	1,7	1,5	3,0	0,7	0,2	1,6	0,9	1,6	0,6	0,7	1,7	1,2	2,3	0,7
Antall svar	95	83	90	68	2 382	82	113	103	89	2 154	177	196	193	1574	536

¹ Inkluderer alle husholdninger hvor respondenten mottar arbeidsavklaringspenger, uavhengig om respondenten er hovedinntektstaker eller ikke.

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC. Statistisk sentralbyrå.

5.9. Sosiale indikatorer for langtidsledige

Lene Sandvik

Hovedpunktene i dette kapittelet kan oppsummeres ved:

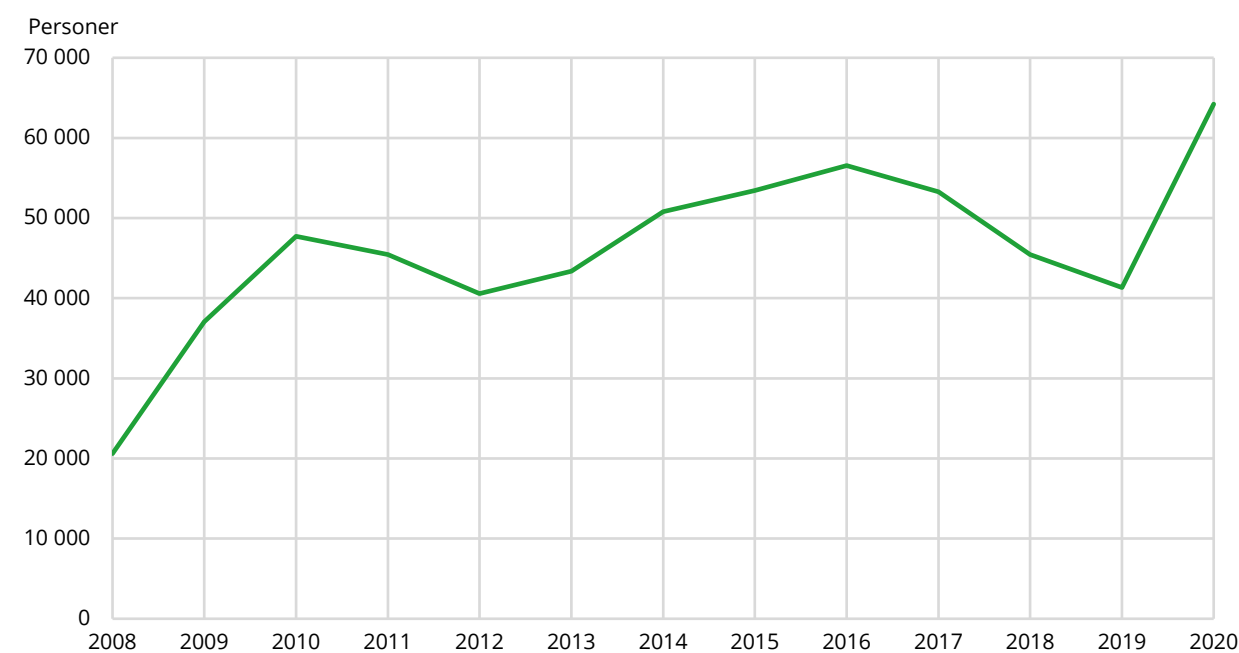
- Kraftig vekst i antall langtidsledige i 2020, men andelen med lavinntekt har gått ned.
- Nye langtidsledige grunnet tiltak og restriksjoner i forbindelse med Covid-19, som i noen grad endret sammensetningen av gruppen.
- Nedgang i andel som mottok sosialhjelp og bostøtte.
- Dagpenger ved arbeidsledighet er den viktigste inntektskilden for husholdninger der hovedinntektstaker er langtidsledig

Inntektsforskjellene blant de langtidsledige har økt betydelig mer enn i befolkningen. I dette kapittelet skal vi se på personer i husholdninger der hovedinntektstaker er arbeidsledig over lengre tid, som her regnes som å ha vært registrert arbeidsledig i minst seks måneder sammenhengende i

løpet av året. Dette inkluderer også knapt 2 400 personer som tilhører studenthusholdninger, siden en person både kan ha studert og vært registrert arbeidsledig i 6 måneder i løpet av samme år.

Antallet personer i husholdninger med langtidsledige varierer med konjunktorene. I siste året før finanskrisen (2008) var antallet 20 600 personer. Antallet økte under finanskrisen, og mer enn doblet seg til 47 700 personer i 2010. I 2012 hadde antallet langtidsledige falt til 40 600 personer, før det så steg kraftig igjen, til 56 700 personer i 2016. Forklaringen på det høye tallet er konjunkturedgangen i forbindelse med nedskjæringer i oljenæringen. I den påfølgende perioden 2017-2019 er det en nedadgående trend i tallet på langtidsledige, og i 2019 var antallet på 41 300 personer. Dette antallet øker med rundt 55 prosent i det første pandemiåret, 2020, til 64 200 personer – det høyeste antallet i perioden. Utviklingen i antall personer i husholdninger der hovedinntektstaker er langtidsledig er illustrert i figur 5.9.1.

Figur 5.9.1. Antall personer i husholdninger der hovedinntektstaker er langtids arbeidsledig. 2008-2020

Kilde: Statistisk sentralbyrå, Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger

Langtidsledige er en sammensatt gruppe personer, og flere av dem går igjen i de andre lavinntektsgruppene som blir analysert i denne rapporten, som for eksempel personer med innvandrerbakgrunn. Tall for 2020 viser at 44 prosent av de langtidsledige tilhører en husholdning der hovedinntektstaker har innvandrerbakgrunn. Av disse er 58 prosent innvandrere fra land i Afrika, Asia, Latin-Amerika og Oseania utenom Australia og New Zealand. Siden andelen med innvandrerbakgrunn i befolkningen er på om lag 18 prosent i 2020, er sannsynligheten for å tilhøre en langtidsledig husholdning langt større for innvandrere enn for befolkningen generelt.

Når det gjelder husholdningstyper, var tre av ti langtidsledige i 2020 enslige personer under 65 år. En tredel tilhørte husholdninger som besto av par med barn, og ytterligere 17 prosent tilhørte husholdstypen enslig med barn.

Det er også noe overlapp mellom sosialhjelpsmottakere og langtidsledige. Blant personer i husholdninger som mottok sosialhjelp i 2020, tilhørte rundt 7 prosent en husholdning der hovedinntektstakeren var langtidsledig. Samtidig var 22 prosent av alle langtidsledige mottakere av sosialhjelp i 2020.

Lavinntekt

Det er en mye større andel med lav husholdningsinntekt blant langtidsledige enn blant befolkningen generelt, som vist i tabell 5.9.1. I 2020 var andelen med lavinntekt blant de langtidsledige 48 prosent, som utgjorde vel 30 900 personer.

Tabell 5.9.1 Antall personer i alt og andel med lavinntekt (EU-skala 60 prosent)¹. Personer i husholdninger der hovedinntektstaker er langtidsledig. 2017-2020

	2017	2018	2019	2020
Hele befolkningen ekskl. studenter				
Antall personer i alt	5 130 925	5 166 774	5 207 512	5 226 906
Andel med lavinntekt	11,2	11,2	11,2	11,0
Antall med lavinntekt	574 700	578 700	583 200	575 000
Langtidsledige²				
Antall personer i alt	53 288	45 447	41 325	64 217
Andel med lavinntekt	45,7	50,6	55,5	48,1
Antall med lavinntekt	24 400	23 000	22 900	30 900

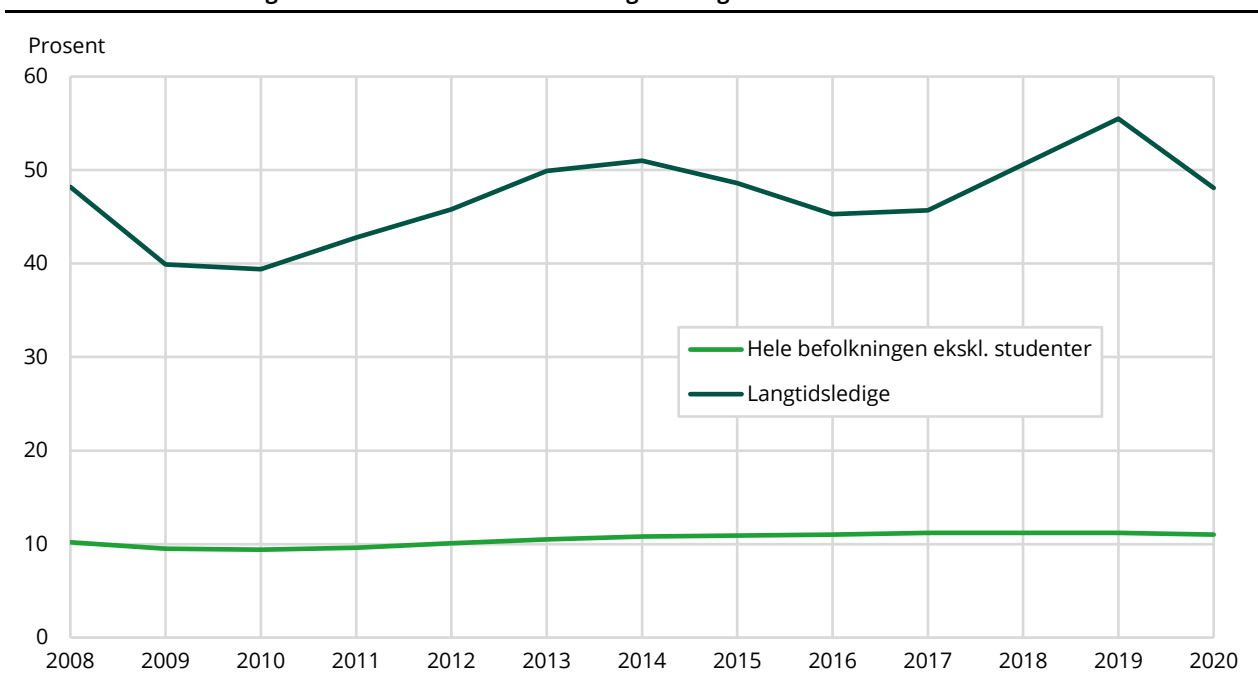
¹ Avrundede tall.

² Personer i husholdninger der hovedinntektstaker er langtidsledig.

Kilde: Statistisk sentralbyrå, Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Tabell 12599

Andelen med lavinntekt påvirkes som nevnt mye av utviklingen i konjunktorene. Kort fortalt så øker andelen med lavinntekt for denne gruppen i «gode tider» og faller i «dårlige tider». Dette går klart fram av figur 5.9.2. Under finanskrisen (2009-2011) ble det en sterk økning i antallet langtidsledige, men mange av disse hadde et klart bedre inntektsgrunnlag enn dem som allerede hadde vært langtidsledige over flere år. Dermed falt andelen med lavinntekt i denne gruppen i denne perioden. I takt med bedre tider og økt sysselsetting, der mange av de mest ressurssterke langtidsledige forlater gruppen, øker andelen med lavinntekt blant dem som er igjen. Denne utviklingen fortsatte fram til «oljesjokket» i 2014. I påfølgende år ser vi på nytt et fall i andelen med lavinntekt når nye langtidsledige – mange fra godt betalte jobber i oljeindustrien – ankommer gruppen av langtidsledige frem til 2017. I de påfølgende årene, hvor vi befinner oss i relativt gode tider, før pandemiåret 2020, ser vi igjen en økning i andelen med lavinntekt, før andelen faller i 2020 som følge av strenge tiltak og restriksjoner grunnet Covid-19 som medførte en kraftig økning i arbeidsledigheten.

Figur 5.9.2. Andel personer i husholdninger med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). Hele befolkningen og personer i husholdninger der hovedinntektstaker er langtidsledig. 2008-2020. Prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå, Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger.

Yrkestilknytning

Langtidsledige er, naturlig nok, en gruppe med svakere tilknytning til arbeidsmarkedet enn befolkningen generelt. Som vist i tabell 5.9.2, tilhørte 33 prosent av langtidsledige en husholdning uten noen yrkestilknyttede i 2020, mot 24 prosent blant hele befolkningen. Samtidig hadde tre av ti langtidsledighusholdningene yrkesinntekt som viktigste inntektskilde, mens dette gjaldt syv av ti i befolkningen generelt. Som tabellen også viser, gikk andelen med yrkesinntekt som viktigste inntektskilde blant langtidsledige ned fra 32 prosent i 2017 til 29 prosent i 2020. Dette skyldes igjen det at sammensetningen av gruppen av langtidsledige var noe forskjellig i 2020 i fra 2017, jamfør det som er omtalt tidligere i dette kapitlet.

Tabell 5.9.2. Indikatorer¹ for yrkestilknytning. 2017-2020

	2017	2018	2019	2020
Andel personer i husholdninger uten noen yrkestilknyttede				
Hele befolkningen eksklusive studenter	23,9	24,0	24,1	24,3
Herav: med lavinntekt	64,5	64,2	64,3	64,7
Langtidsledige	34,1	40,6	46,0	33,4
Herav: med lavinntekt	58,6	63,9	66,5	56,7
Andel personer i husholdninger der yrkesinntekt er største inntekt				
Hele befolkningen eksklusive studenter	73,0	73,1	73,2	71,9
Herav: med lavinntekt	40,1	40,8	40,8	37,1
Langtidsledige	31,9	29,8	28,2	29,3
Herav: med lavinntekt	15,5	15,8	15,6	14,4

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå, Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Tabell 12598

Blant langtidsledige i lavinnteksgruppen tilhørte 57 prosent en husholdning uten noen yrkestilknyttede i 2020, mens tilsvarende andel blant hele befolkningen med lavinntekt var 65 prosent. Kun 14 prosent av de langtidsledige med lavinntekt hadde yrkesinntekt som største inntektskilde, mot 37 prosent av lavinnteksgruppen blant hele befolkningen.

At andelen uten yrkestilknyttede er større blant hele befolkningen med lavinntekt enn blant langtidsledige med lavinntekt, kan skyldes at det er andre lavinnteksgrupper som har svakere tilknytning til arbeidsmarkedet enn langtidsledige, som minstepensjonister, mottakere av uføretrygd og flyktninger.

Utdanning

Andelen med lavt utdanningsnivå blant de langtidsledige er stor sammenlignet med befolkningen som helhet, som vist i tabell 5.9.3. Mens 17 prosent av befolkningen tilhører en husholdning der hovedinntektstaker har utdanning på grunnskolenivå eller lavere, gjelder dette for 37 prosent av langtidsledige. Ser vi på personer som i tillegg tilhører husholdninger med lavinntekt, er det mindre forskjeller mellom de langtidsledige og befolkningen. I begge grupper hadde om lag 45 prosent lav utdanning i 2020.

Trenden vi har sett i forbindelse med oljesjokket, med færre med lav utdanning i gruppen av langtidsledige, snudde i 2018. Dette kan, som tidligere nevnt, skyldes at mange av de nye langtidsledige i den perioden kom fra oljerelaterte næringer der det er få med lav utdanning. I 2019 var andelen på samme nivå som i 2011. Den samme tendensen som kom i forbindelse med oljesjokket, med en endret sammensetning av gruppen, ser vi også i pandemi-året 2020. Andelen med lav utdanning gikk noe ned, til 37 prosent.

Tabell 5.9.3. Indikatorer¹ for utdanning. 2017-2020. Prosent

	2017	2018	2019	2020
Andel personer i husholdninger der hovedinntektstaker har lav utdanning				
Hele befolkningen eksklusive studenter	17,9	17,5	17,6	17,4
Herav: med lavinntekt	38,6	38,3	39,9	40,0
Langtidsledige	31,0	33,2	39,4	36,8
Herav: med lavinntekt	38,8	40,0	46,5	45,4

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå, Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Tabell 12598

Økonomisk utsatthet

Som nevnt tidligere i rapporten, er personer med lavinntekt ofte mer økonomisk sårbare enn andre, siden de har mindre tilgjengelige midler til å dekke utgiftene sine og i større grad er avhengige av ulike velferdsordninger. Dette gjelder også for langtidsledige, både uten og med lavinntekt. Tabell 5.9.4 viser ulike mål som kan indikere økonomisk utsatthet blant personer i husholdninger med langtidsledige.

Tabell 5.9.4 Indikatorer¹ for økonomisk utsatthet. 2017-2020. Prosent

	2017	2018	2019	2020
Andel personer i husholdninger som mottar bostøtte				
Hele befolkningen eksklusive studenter	5,1	4,6	4,5	4,5
Herav: med lavinntekt	29,2	27,0	26,0	26,0
Langtidsledige	27,6	33,5	38,4	30,6
Herav: med lavinntekt	45,8	51,4	54,1	49,0
Andel personer i husholdninger som mottar sosialhjelp				
Hele befolkningen eksklusive studenter	5,0	5,0	4,8	4,5
Herav: med lavinntekt	24,3	24,2	23,2	21,5
Langtidsledige	28,6	33,6	37,3	28,7
Herav: med lavinntekt	44,1	48,4	50,4	44,1
Andel personer i husholdninger som mottar bostøtte og sosialhjelp				
Hele befolkningen eksklusive studenter	3,0	2,8	2,7	2,5
Herav: med lavinntekt	18,3	17,4	16,6	15,6
Langtidsledige	21,0	25,8	29,7	22,0
Herav: med lavinntekt	35,1	39,9	42,3	35,6

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå, Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Tabell 12598

Som tidligere vist i tabell 5.9.4, er langtidsledige i større grad avhengige av sosiale stønader enn befolkningen generelt. Mens 22 prosent av de langtidsledige tilhørte husholdninger som mottok både bostøtte og sosialhjelp i 2020, gjaldt dette kun for 2,5 prosent av hele befolkningen. Ser vi på de med lavinntekt, var det i alt 16 prosent i befolkningen som mottok begge disse stønadene, mens blant langtidsledige med lavinntekt var tilsvarende andel 36 prosent. Om lag 44 prosent av de langtidsledige med lavinntekt mottok sosialhjelp i 2020, mens 49 prosent mottok bostøtte.

Når vi ser på utviklingen over tid, finner vi den samme tendensen for mottak av sosialhjelp og bostøtte, som for de andre indikatorene. Andelen personer som mottok henholdsvis bostøtte og sosialhjelp blant de langtidsledige økte i perioden frem til 2015, hvorpå andelen gikk ned, for så å gå opp igjen i perioden 2017 – 2019. I pandemiåret 2020 har andelen igjen gått kraftig ned. Andelen som mottok sosialhjelp falt fra 37 prosent i 2019 til 29 prosent i 2020, og andelen som mottok bostøtte falt fra 38 prosent til 31 prosent. Dette kan igjen skyldes endringer innen denne gruppen, der de nyankomne har bedre husholdningsøkonomi enn de som var i denne gruppen før Covid-19 inntraff.

Rente- og gjeldsbelastning

Andelen personer i husholdninger med gjeld større enn tre ganger samlet inntekt har økt blant de langtidsledige de siste årene, og da særlig i perioden 2014 til 2017. Selv om andelen har gått noe ned fra 2017 til 2020, er det fortsatt 23 prosent med høy gjeldsbelastning, sammenlignet med knappe 18 prosent i 2014. Dermed har de langtidsledige en høyere andel med mye gjeld i forhold til inntekt, sammenlignet med befolkningen.

På den annen side tynger rentene mindre. Andelen der rentene utgjør 15 prosent av samlet inntekt eller mer gikk ned fra 12 prosent for de langtidsledige fra 2017 til 9 prosent i 2020. Andelen med høye renteutgifter i forhold til inntekt var likevel dobbelt så stor blant de langtidsledige i 2020, som i befolkningen totalt. Blant dem med lavinntekt har de langtidsledige om lag samme andel med høy rente- og gjeldsbelastning som lavinntektsgruppen i befolkningen hadde i 2020.

Tabell 5.9.5 Indikatorer¹ for rente- og gjeldsbelastning. 2017-2020. Prosent

	2017	2018	2019	2020
Andel personer i husholdninger med høy rentebelastning				
Hele befolkningen eksklusive studenter	5,9	5,7	6,5	4,6
Herav: med lavinntekt	10,0	9,9	10,5	9,1
Langtidsledige	12,2	11,3	11,3	9,4
Herav: med lavinntekt	11,4	11,3	10,2	8,9
Andel personer i husholdninger med høy gjeldsbelastning				
Hele befolkningen eksklusive studenter	21,3	21,9	22,0	22,6
Herav: med lavinntekt	18,7	19,2	19,3	20,0
Langtidsledige	24,5	22,4	20,9	22,7
Herav: med lavinntekt	19,9	19,1	18,5	18,7

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.

Kilde: Statistisk sentralbyrå, Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Tabell 12598

Inntektssammensetning

Som nevnt har langtidsledige en svakere tilknytning til arbeidsmarkedet enn befolkningen generelt, og har i mindre grad yrkesinntekt som viktigste inntektskilde. Dette gjenspeiles også i inntektssammensetningen for husholdninger der hovedinntektstaker er langtidsledig, som vist i tabell 5.9.4.

I gjennomsnitt består 34 prosent av samlet husholdningsinntekt blant langtidsledige av yrkesinntekt, mens kapitalinntekter utgjør 5 prosent og overføringer, som er den klart viktigste inntektskilden, 61 prosent. Særlig blant de med lavinntekt er overføringer viktig – 79 prosent av samlet inntekt blant disse husholdningene kommer fra ulike stønader. Dette er en betydelig større andel enn blant lavinntektsgruppen generelt i befolkningen, som får vel 64 prosent av sine inntekter gjennom overføringer. I motsetning til de andre gruppene vi har sett på, finner vi ikke at overføringers andel av samlet inntekt har økt og yrkesinntekter har gått ned, som følge av Covid-19 restriksjonene. Dette kan sees i sammenheng med at denne gruppen har en svakere tilknytning til arbeidsmarkedet i utgangspunktet.

Tabell 5.9.6. Inntektssammensetningen for hele befolkningen (ekskl. studenter) og personer i husholdninger der hovedinntektstaker er langtidsledig. Andel av samlet inntekt (prosent) og gjennomsnitt i kroner. 2020

	Hele befolkningen ekskl. studenter			Langtidsledige		
	Alle	Ikke lavinntekt	Med lavinntekt ¹	Alle	Ikke lavinntekt	Med lavinntekt ¹
Yrkesinntekt	67	68	34	34	39	20
Kapitalinntekter ²	6	6	2	5	6	1
Overføringer	27	26	64	61	55	79
Herav:						
Arbeidsavklaringspenger	1	1	6	2	2	3
Alderspensjon	10	10	19	4	6	1
Uføretrygd	4	4	14	3	3	1
Tjenestepensjoner	4	4	2	1	2	0
Dagpenger ved arbeidsledighet ³	1	1	4	32	30	39
Sykepenger	2	2	2	4	4	3
Barnetrygd	1	1	2	2	1	3
Bostøtte	0	0	2	2	0	5
Sosialhjelp	0	0	4	4	1	13
Samlet inntekt	100	100	100	100	100	100
Samlet inntekt	880 542	981 858	265 358	483 161	677 705	263 321
Samlet inntekt etter skatt	653 856	724 749	223 399	389 891	530 005	231 560
Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala ⁴)	425 734	468 800	164 243	277 838	376 750	166 064
Antall personer i husholdningen	2,1	2,2	1,5	1,9	1,9	1,8
Antall barn under 18 år	0,4	0,5	0,3	0,4	0,3	0,6
Antall husholdninger	2 571 484	2 120 085	451 399	33 190	17 608	15 582

¹ Lavinntekt er definert som under 60 prosent av medianinntekten for alle, ifølge EU-skalaen

² Negative kapitalinntekter er satt lik 0

³ Dagpenger ved arbeidsledighet inkluderer i 2020 også lønnskompensasjon til permitterte, men ikke forskudd på dagpenger.

⁴ Omfatter også negative kapitalinntekter

Kilde: Statistisk sentralbyrå, Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger

Det at overføringer utgjør en så stor andel av husholdningsinntekten til langtidsledige, skyldes først og fremst at de mottar mye i dagpenger. Dagpenger utgjør i gjennomsnitt nær 30 prosent av samlet inntekt blant langtidsledige, mens andelen blant de som i tillegg har lavinntekt er nesten 40 prosent. Langtidsledige med lavinntekt mottar videre mye i sosialhjelp, samt noe i form av bostøtte, barnetrygd og sykepenger.

Husholdninger der hovedinntektstaker er langtidsledig består i gjennomsnitt av litt færre personer enn for husholdninger sett under ett, men har i snitt like mange barn under 18 år, noe som tyder på at langtidsledige har et lavere antall personer som kan være yrkesaktive per husholdning enn i befolkningen generelt. Dette gjelder imidlertid ikke for lavinntektshusholdningene. En husholdning der hovedinntektstaker har lavinntekt og er langtidsledig består i snitt av 1,8 personer, der 0,6 er barn under 18 år. Blant alle landets lavinntektshusholdninger er gjennomsnittlig husholdningsstørrelse noe mindre med 1,5 personer og det er færre barn, i gjennomsnitt 0,3 barn under 18 år.

Inntektsfordeling

Som tabell 5.9.7 viser, er ulikheten større innen gruppen av langtidsledige enn i befolkningen totalt, og ulikheten har også økt betraktelig mer innen denne gruppen enn i befolkningen.

I 2014 var fordelingen innen de langtidsledige omtrent som innen befolkningen. For eksempel var Gini-koeffisienten på ca. 0,250 for begge gruppene og forholdstallet mellom P90/P10 heller ikke så ulikt.

Fordelingen av inntekt har siden 2017 holdt seg stabil i befolkningen generelt, mens for langtidsledige har den økt. Gini-koeffisienten økte fra 0,274 i 2017 til 0,293 i 2020 for langtidsledige, mens for befolkningen har koeffisienten ligget stabil på 0,255. Vi ser en særlig stor økning i forholdstallet S80/S20, fra 4,15 til 4,71, for langtidsledige.

Det har altså blitt en betydelig større inntektsspredning innen gruppen av langtidsledige, og det er igjen naturlig å peke på de endringene i sammensetningen av gruppen som har funnet sted de siste årene, både i etterkant av nedskjæringene i oljenæringen og som følge av økt arbeidsledighet grunnet Covid-19, hvor de nyankomne har betydelig større husholdningsinntekter enn de som vanligvis utgjør gruppen av langtidsledige.

Tabell 5.9.7. Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)¹. Personer i husholdninger der hovedinntektstaker er langtidsledig. 2017-2020

	2017	2018	2019	2020
S80/S20²				
Hele befolkningen ekskl. studenter	3,70	3,76	3,69	3,70
Langtidsledige	4,15	4,39	4,29	4,71
P90/P10³				
Hele befolkningen ekskl. studenter	2,83	2,83	2,83	2,82
Langtidsledige	3,24	3,36	3,35	3,32
Gini-koeffisient⁴				
Hele befolkningen ekskl. studenter	0,255	0,256	0,253	0,255
Langtidsledige	0,274	0,282	0,280	0,293

¹ Omfatter også negative beløp. Personer i studenthusholdninger er utelatt

² S80/S20 er forholdet mellom gjennomsnittsinntektene til rikeste og fattigste 20 prosent i gruppen.

³ P90/P10 er forholdstallet mellom inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 9 og desil 10 (P90)

og inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 1 og desil 2 (P10).

⁴ Gini-koeffisienten er et summarisk mål som varierer fra 0 (minst ulikhet) og 1 (størst ulikhet).

Kilde: Statistisk sentralbyrå, Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger

5.10 Sosiale indikatorer for mottakere av supplerende stønad

Lene Sandvik

Hovedpunktene i dette kapittelet kan oppsummeres ved:

- Færre mottakere av supplerende stønad de siste årene
- 6 av 10 mottakere er kvinner, og gruppen har blitt noe eldre de siste årene
- Andelen med lavinntekt har økt
- Ingen realinntektsvekst før i 2019
- Det er en økende andel av mottakerne som får bostøtte
- Gruppen kjennetegnes av lave inntekter og små inntektsforskjeller

Supplerende stønad ble innført 1. januar 2006, og formålet med denne stønaden er å sikre en inntekt for personer 67 år og eldre som har kort botid i Norge, og dermed har få eller ingen opptjente rettigheter til alderspensjon fra Folketrygden. For å ha rett på supplerende stønad må man være bosatt i Norge og ha innvilget oppholdstillatelse. Støtten er behovsprøvd mot alle andre inntekter fra Norge og andre land, inntekten til eventuell ektefelle eller samboer, samt formue utover vanlig bolig. Ordningen skal sikre mottakeren en inntekt som tilsvarer folketrygdens minste pensjonsnivå for alderspensjonister. Satsene for minste pensjonsnivå blir justert årlig og lå etter 1.mai 2020 på 208 690 kroner per år for dem som var enslige.

I 2020 var det 2 600 personer som tilhørte en husholdning der hovedinntektstakeren mottok supplerende stønad. De siste årene har det vært færre mottakere av denne stønaden. Frem til 2017 lå antallet på over 3000. Vel 6 av 10 var kvinner, en noe mindre andel enn i 2014 da 2 av 3 var

kvinner, men på samme nivå som i 2017. Gruppen som mottar supplerende stønad har blitt noe eldre de siste årene. I 2010 var 19 prosent av mottakerne 80 år eller eldre, ifølge tall fra Nav. I 2020 hadde denne andelen økt til 29 prosent (NAV, 2022f).

Den største gruppen mottakere av supplerende stønad har bakgrunn fra Bosnia. Denne gruppen utgjorde nesten en fjerdedel av alle mottakere i 2020. Dette var personer som fikk kollektivt beskyttelse i Norge i 1993, etter krigen i Bosnia-Herzegovina året før (Jensen, 2016). Det er også en stor gruppe som har bakgrunn fra Somalia og Irak.

Husholdningene til denne gruppen består i gjennomsnitt av få personer. Gjennomsnittlig husholdningsstørrelse var på 1,3 personer i 2020, klart mindre enn i befolkningen i alt der gjennomsnittet var 2,1 personer. Rett over halvparten av alle som tilhører en husholdning der hovedinntektstaker mottar supplerende stønad bor alene, mens vel en av tre bor i en parhusholdning.

Lavinntekt

Som vist i tabell 5.10.1, er andelen med lavinntekt blant personer i husholdninger der hovedinntektstaker mottok supplerende stønad svært stor: Om lag 75 prosent i 2020. Andelen med lavinntekt har økt noe de siste årene, fra 56 prosent i 2011. Etter en periode med vekst i antall personer i lavinntektsgruppen for mottakere av supplerende stønad, var det en betydelig nedgang i 2017 og 2018. Dette henger sammen med færre mottakere av denne stønaden. I 2019 og 2020 har det vært en liten økning i antall med lavinntekt, selv om antall mottakere av stønaden har vært stabil.

Tabell 5.10.1 Prosentvis andel og antall¹ med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). 2017-2020

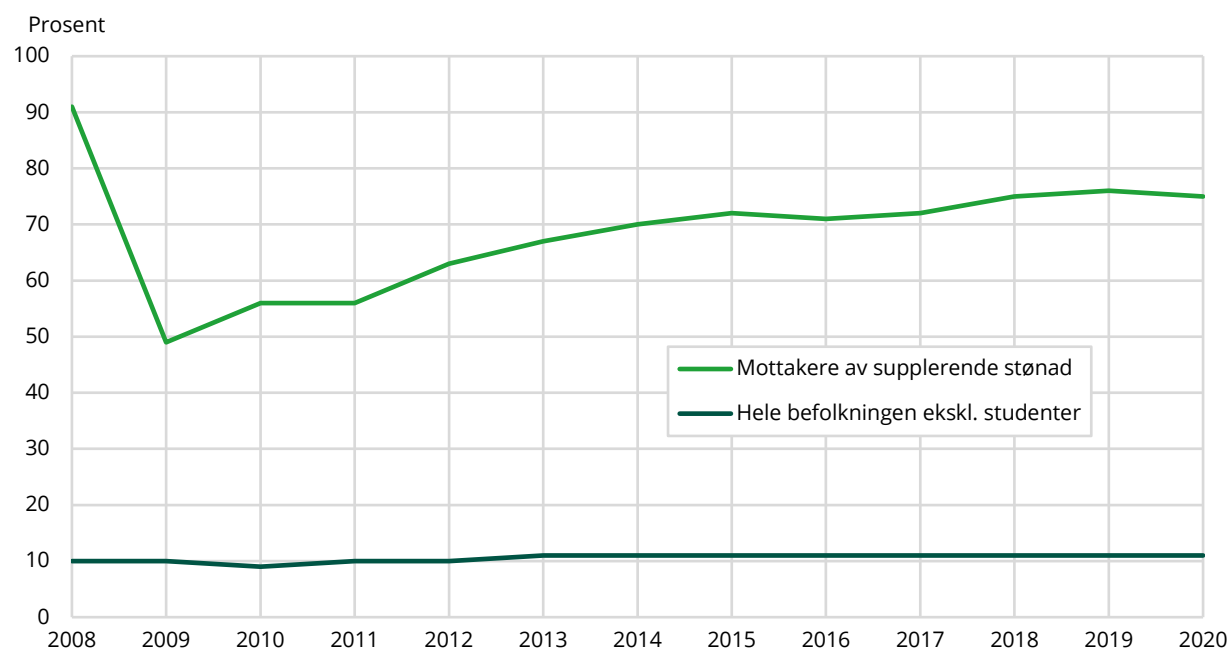
	2017	2018	2019	2020
Hele befolkningen ekskl. studenter				
Antall personer	5 130 925	5 166 774	5 207 512	5 226 913
Andel med lavinntekt	11,2	11,2	11,2	11,1
Antall med lavinntekt	574 700	578 700	583 200	580 200
Mottakere av supplerende stønad²				
Antall personer	2 692	2 600	2 603	2 613
Andel med lavinntekt	72,0	74,6	75,9	75,3
Antall med lavinntekt	1 900	1 900	2 000	2 000

¹ Avrundede tall.

² Personer i husholdninger der hovedinntektstaker mottar supplerende stønad.

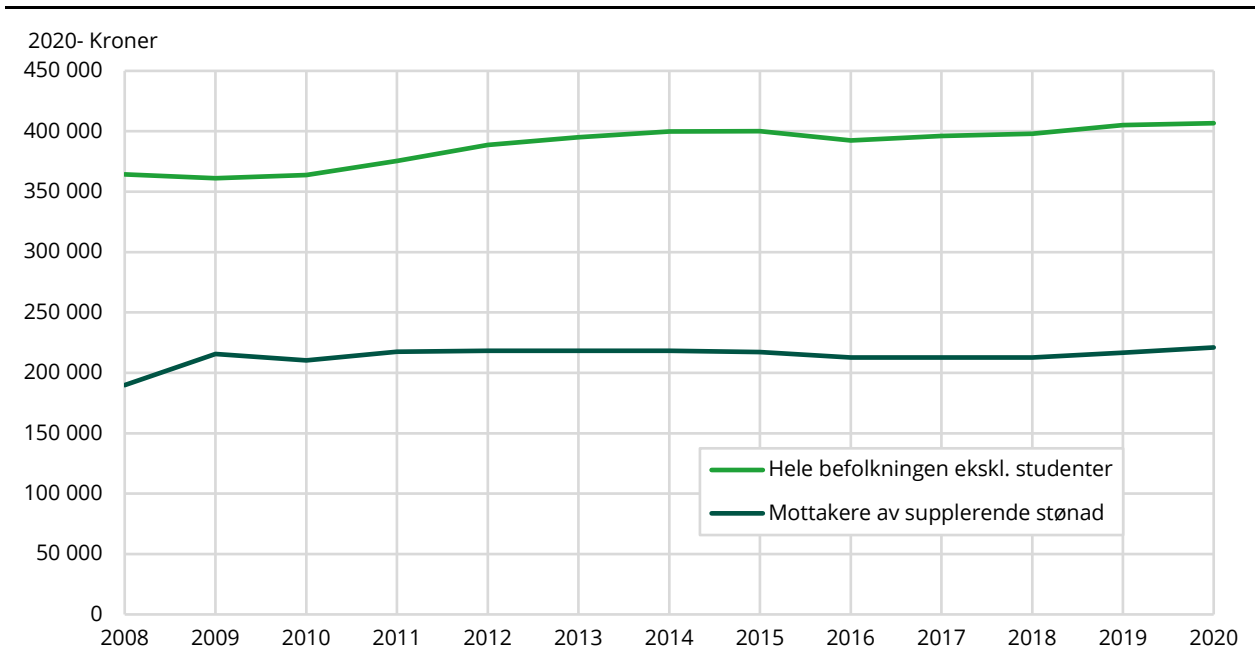
Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Tabell 12599

Ser vi på utviklingen i andelen med lavinntekt over en litt lengre periode, finner vi at andelen mottakere av supplerende stønad med lavinntekt har variert mye siden 2008, da den var på hele 90 prosent. Økt minsteytelse fra Folketrygden førte til at andelen med lavinntekt falt kraftig i 2009, til 50 prosent. Deretter har andelen økt jevnt og trutt fram til om lag 2014, og har vært svakt stigende etter dette.

Figur 5.10.1 Andel med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). Personer i husholdninger der hovedinntektstaker mottar supplerende stønad. 2008-2020. Prosent

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Én grunn til at andelen med lavinntekt blant mottakere av supplerende stønad har blitt større siden 2009, er at inntektsveksten for denne gruppen har vært svak over flere år, og dårligere enn i befolkningen totalt, som illustrert i figur 5.10.2. Etter trygdeløftet i 2009 økte median inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) blant mottakere av supplerende stønad med nesten 14 prosent i faste priser. Deretter flatet veksten ut, og har i perioden 2012-2018 vært tilnærmet null eller svakt negativ for denne gruppen, når en måler inntekten i faste kroner. I 2019 og 2020 har mottakere av supplerende stønad hatt en noe bedre realinntektsvekst sammenlignet med hele befolkningen, med en årlig økning på 2 prosent i median inntekt etter skatt per forbruksenhet. Også medianinntekten i befolkningen har utviklet seg svakt i samme periode, men ikke like dårlig som for gruppen med supplerende stønad. Konsekvensen er at avstanden mellom de to gruppene ble større mellom 2009 og 2020.

Figur 5.10.2 Median inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala). Personer i husholdninger der hovedinntektstaker mottar supplerende stønad. 2008-2020. Nominelle kroner

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Yrkestilknytning

Siden mottakere av supplerende stønad er 67 år og eldre, står personer som tilhører husholdninger der hovedinntektstakeren mottar denne stønaden i hovedsak utenfor arbeidsmarkedet, og så å si alle tilhører et hushold uten noen yrkestilknyttede, som vist i tabell 5.10.2. Dette gjelder både for gruppen generelt og for de med lavinntekt.

Tabell 5.10.2 Indikatorer¹ for yrkestilknytning. 2017-2020. Prosent

	2017	2018	2019	2020
Andel personer i husholdninger uten noen yrkestilknyttede				
Hele befolkningen eksklusive studenter	23,9	24,0	24,1	24,3
Herav: Personer med lavinntekt	64,5	64,2	64,3	64,7
Mottakere av supplerende stønad	98,1	98,7	98,8	98,8
Herav: Personer med lavinntekt	99,8	99,5	99,5	99,1
Andel personer i husholdninger der yrkesinntekt er største inntekt				
Hele befolkningen eksklusive studenter	73,0	73,1	73,2	71,9
Herav: Personer med lavinntekt	40,1	40,8	40,8	37,1
Mottakere av supplerende stønad	1,3	1,5	0,8	0,5
Herav: Personer med lavinntekt	:	1,3	0,6	:

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.5

Kilde: Statistisk sentralbyrå, Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Tabell 12598

Ettersom mottakere av supplerende stønad i svært liten grad er tilknyttet arbeidsmarkedet, er det også veldig få blant denne gruppen som har yrkesinntekt som viktigste inntektskilde. Overføringer utgjør nesten hele inntekten til mottakerne av supplerende stønad, som vi kommer tilbake til litt senere i kapittelet.

Utdanning

I 2020 tilhørte fire av ti personer som mottok supplerende stønad en husholdning der hovedinntektstakeren hadde utdanning på grunnskolenivå eller lavere. Blant hele befolkningen gjaldt dette for færre enn to av ti personer, som vist i tabell 5.10.3. Blant mottakere av supplerende stønad med lavinntekt var det rundt 43 prosent som tilhørte en husholdning med lavt utdanningsnivå – noen flere enn blant lavinntektsbefolkningen generelt (40 prosent).

Tabell 5.10.3 Indikatorer¹ for utdanning. 2017-2020. Prosent

	2017	2018	2019	2020
Andel personer i husholdninger der hovedinntektstaker har lav utdanning				
Hele befolkningen eksklusive studenter	17,9	17,5	17,6	17,4
Herav: Personer med lavinntekt	38,6	38,3	39,9	40
Mottakere av supplerende stønad				
Herav: Personer med lavinntekt	40,3	41,0	41,8	42,3
	42,8	42,0	43,5	42,9

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.5

Kilde: Statistisk sentralbyrå, Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Tabell 12598

Det har blitt en noe større andel med lav utdanning blant dem med supplerende stønad. Dette gjelder særlig for de i lavinntektsgruppen.

Blant mottakerne av supplerende stønad er det en relativt stor gruppe, 11 prosent, som tilhørte en husholdning der hovedinntektstakeren hadde uoppgitt utdanning i 2020. Det var tilsvarende andel med uoppgitt utdanning blant de med lavinntekt.

Økonomisk utsatthet

Mottakere av supplerende stønad er avhengige av ulike overføringer for å sikre inntekten sin. Supplerende stønad og alderspensjon er de viktigste inntektskildene, men det er og mange som mottar bostøtte og sosialhjelp, som vist i tabell 5.10.4. I 2020 fikk 60 prosent av mottakerne av supplerende stønad bostøtte, og 21 prosent mottok sosialhjelp. Det var 18 prosent som mottok begge disse stønadene.

Andelene var noe større blant de med lavinntekt, der 71 prosent mottok bostøtte og 23 prosent sosialhjelp. Sammenlignet med lavinntekts-husholdninger i hele befolkningen er det klart flere med supplerende stønad som også mottar bostøtte, mens andelene er nokså like når det gjelder sosialhjelp. Dette viser at selv om formålet med å innføre ordningen med supplerende stønad i 2006 var å erstatte behovet for annen økonomisk hjelp til disse personene, er det fortsatt svært mange som mottar disse sosiale stønadene. I motsetning til befolkningen samlet, som har sett en svak nedgang i mottak av bostøtte de siste årene, har andelen økt noe for dem som mottok supplerende stønad. Når det gjelder mottak av sosialhjelp er utviklingen mer preget av stabilitet.

Tabell 5.10.4 Indikatorer¹ for økonomisk utsatthet. 2017-2020. Prosent

	2017	2018	2019	2020
Andel personer i husholdninger som mottar bostøtte				
Hele befolkningen ekskl. studenter	5,1	4,6	4,5	4,5
Herav: med lavinntekt	29,2	27	26	26
Mottakere av supplerende stønad	60,7	57,7	58,5	60,2
Herav: med lavinntekt	71,1	70,4	71,0	71,4
Andel personer i husholdninger som mottar sosialhjelp				
Hele befolkningen ekskl. studenter	5,0	5,0	4,8	4,5
Herav: med lavinntekt	24,3	24,2	23,2	21,5
Mottakere av supplerende stønad	22,0	21,0	20,7	21,2
Herav: med lavinntekt	25,3	22,6	22,2	22,7
Andel personer i husholdninger som mottar bostøtte og sosialhjelp				
Hele befolkningen ekskl. studenter	3,0	2,8	2,7	2,5
Herav: med lavinntekt	18,3	17,4	16,6	15,6
Mottakere av supplerende stønad	20,2	17,8	18,1	17,8
Herav: med lavinntekt	23,1	19,5	19,7	19,1

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.5

Kilde: Statistisk sentralbyrå, Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Tabell 12598

Rente- og gjeldsbelastning

Det er svært få mottakere av supplerende stønad som har opparbeidet seg mye gjeld. Tabell 5.10.6 viser da også at det er få i denne gruppen som tilhører husholdninger med stor rente- eller gjeldsbelastning, både generelt og blant lavinntektshusholdningene. Denne fordelingen har endret seg lite de siste årene, selv om andelen med mye gjeld i forhold til inntekt er noe høyere i årene 2017-2020 enn tidligere år.

Siden supplerende stønad er behovsprøvd mot formue, bortsett fra vanlig bolig, er det få av disse mottakerne som har særlig stor formue og få som har stor gjeld. Inntektsstatistikken for 2020 viser at om lag 40 prosent av husholdningene der hovedinntektstaker mottok supplerende stønad hadde gjeld, og at median gjeld blant disse var på 88 000 kroner. Selv om de fleste mottakerne av supplerende stønad tilhørte en husholdning med finansformue – de fleste har jo en bankkonto – var beløpene små. Median finansformue var på vel 12 000 kroner i 2020. Denne gruppen har dermed få andre økonomiske midler å støtte seg på enn inntekten.

Tabell 5.10.5 Indikatorer¹ for rente- og gjeldsbelastning, 2017-2020. Prosent

	2017	2018	2019	2020
Andel personer i husholdninger med høy rentebelastning				
Hele befolkningen ekskl. studenter	5,9	5,7	6,5	4,6
Herav: med lavinntekt	10,0	9,9	10,5	9,1
Mottakere av supplerende stønad	2,6	2,9	2,3	1,8
Herav: med lavinntekt	3,0	3,5	2,9	2,1
Andel personer i husholdninger med høy gjeldsbelastning				
Hele befolkningen ekskl. studenter	21,3	21,9	22,0	22,8
Herav: med lavinntekt	18,7	19,2	19,3	20
Mottakere av supplerende stønad	5,0	5,3	5,2	5,0
Herav: med lavinntekt	5,6	6,1	6,1	5,6

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2.5

Kilde: Statistisk sentralbyrå, Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Tabell 12598

Inntektssammensetning

Siden supplerende stønad blir behovsprøvd mot inntekt og formue, og siden det er få yrkesaktive innen husholdninger der hovedinntektstaker mottar supplerende stønad, utgjør overføringer 98 prosent av samlet husholdningsinntekt for denne gruppen, som vist i tabell 5.10.6. I 2020 er det knapt noen forskjell mellom de med inntekt under og de med inntekt over lavinntektsgrensen, når vi ser på overføringer og yrkesinntektens andel av samlet inntekt. Mens de med inntekt over grensen i 2017 mottok noe mer av samlet inntekt i form av yrkesinntekt sammenlignet med de under lavinntektsgrensen (henholdsvis 7 og 1 prosent av samlet inntekt), utgjorde yrkesinntektens andel henholdsvis 3 og 1 prosent i 2020. Husholdninger der hovedinntektstakeren mottar supplerende stønad har videre en mye lavere gjennomsnittlig samlet inntekt enn husholdninger generelt, og består samtidig av færre personer.

Tabell 5.10.6 Inntektssammensetning for hele befolkningen (ekskl. studenter) og husholdninger der hovedinntektstaker mottar supplerende stønad. Andel av samlet inntekt (prosent) og gjennomsnitt i kroner, 2020

	Hele befolkningen ekskl. studenter			Mottakere av supplerende stønad		
	Alle	Ikke lavinntekt	Med lavinntekt ¹	Alle	Ikke lavinntekt	Med lavinntekt ¹
Yrkesinntekt	67	68	34	1	3	1
Kapitalinntekter ²	6	6	2	0	0	0
Overføringer	27	26	64	98	97	99
<i>Herav:</i>						
Supplerende stønad	0	0	-	50	51	50
Alderspensjon	10	10	19	31	31	32
Bostøtte	0	0	2	9	4	11
Sosialhjelp	0	0	4	3	3	3
Samlet inntekt	100	100	100	100	100	100
Samlet inntekt	880 542	981 858	265 358	244 294	351 261	219 683
Samlet inntekt etter skatt	653 856	724 749	223 399	242 966	346 566	219 130
Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) ³	425 734	468 800	164 243	213 054	258 368	202 629
Antall personer i husholdningen	2,1	2,2	1,5	1,3	1,7	1,2
Antall husholdninger	2 571 484	2 120 085	451 399	2 037	281	1 656

¹ Lavinntekt er definert som under 60 prosent av medianinntekten for alle, ifølge EU-skalaen

² Negative kapitalinntekter er satt lik 0

³ Omfatter også negative kapitalinntekter

Kilde: Statistisk sentralbyrå, Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger

Den supplerende stønaden utgjør naturlig nok en stor andel av inntekten til husholdningene som mottar denne støtten. Som tabell 5.10.4 viser, utgjorde stønaden halvparten av samlet inntekt for disse husholdningene i 2020 – men mottakere av supplerende stønad mottar også andre typer overføringer. Om lag 31 prosent av samlet inntekt kom i form av alderspensjon fra folketrygden – trolig fra andre husholdningsmedlemmer – mens bostøtte og sosialhjelp til sammen utgjorde 12 prosent. Inntektssammensetningen var ganske lik blant både de med og uten lavinntekt, foruten bostøtte og yrkesinntekter, hvor de med lavinntekt hadde en noe større andel i form av supplerende stønad og bostøtte, og noe mindre i form av yrkesinntekter.

Selv om lavinntektshusholdninger med supplerende stønad har en lav samlet inntekt sammenlignet med lavinntektshusholdninger generelt, har de en gjennomsnittlig inntekt etter skatt per forbruksenhet som er omtrent 38 400 kroner høyere enn blant alle lavinntektshusholdninger. Dette skyldes nok i hovedsak at mottakere av supplerende stønad betaler relativt lite i skatt, og at de bor i husholdninger med færre personer.

Inntektsfordeling

Som vist tidligere, er personer som tilhører en husholdning der hovedinntektstaker mottar supplerende stønad en liten gruppe, på under 2 600 personer i 2020. Inntektsforskjellene innad i denne gruppen er svært små, slik tabell 5.10.7 viser. I 2020 var gjennomsnittsinntekten til femtedelen av mottakerne av supplerende stønad med høyest inntekt bare 1,7 ganger så stor som gjennomsnittsinntekten til femtedelen med lavest inntekt (S80/S20) – et tall som har endret seg lite de siste årene. Tilsvarende forholdstall i hele befolkningen i 2020 var betraktelig større lik 3,7.

Også ulikhetsmålene P90/P10 og Gini-koeffisienten viser at inntektsforskjellene blant mottakerne av supplerende stønad er små sammenlignet med befolkningen som helhet. Ettersom mottakerne av supplerende stønad i hovedsak lever av denne stønaden og andre overføringer, og har lite annen inntekt, er det naturlig at det ikke er så store ulikheter i inntektene til personene som tilhører denne gruppen.

Tabell 5.10.7 Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)¹. Hele befolkningen og mottakere av supplerende stønad. 2017-2020

	2017	2018	2019	2020
S80/S20²				
Hele befolkningen ekskl. studenter	3,70	3,76	3,69	3,70
Mottakere av supplerende stønad	1,84	1,78	1,71	1,72
P90/P10³				
Hele befolkningen ekskl. studenter	2,83	2,83	2,83	2,82
Mottakere av supplerende stønad	1,56	1,55	1,54	1,55
Gini-koeffisient⁴				
Hele befolkningen ekskl. studenter	0,255	0,256	0,253	0,255
Mottakere av supplerende stønad	0,120	0,112	0,103	0,104

¹ Omfatter også negative beløp. Personer i studenthusholdninger er utelatt

² S80/S20 er forholdet mellom gjennomsnittsinntektene til rikeste og fattigste 20 prosent i gruppen.

³ P90/P10 er forholdstallet mellom inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 9 og desil 10(P90) og inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 1 og desil 2 (P10).

⁴ Gini-koeffisienten er et summarisk mål som varierer fra 0 (minst ulikhet) og 1 (størst ulikhet).

Kilde: Statistisk sentralbyrå, Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger

6. Internasjonale sammenligninger

Aurora Hattrem, Håvard Bergesen Dalen og Madeleine Schlyter Oppøyen

Hovedpunktene i dette kapitlet kan oppsummeres ved:

- Noe lavere risiko for fattigdom i mange av EU-landene etter finanskrisen.
- Barnefamilier mer økonomisk utsatt enn andre husholdninger i de fleste europeiske land.
- Flere barn i lavinntektsgruppen i Norge og Sverige – færre i Danmark og Finland.
- Fattigdomsrisikoen i befolkningen er langt større i land øst og sør i Europa sammenlignet med Norden og Sentral-Europa

”Europe 2020” er EUs 10-årige strategi for økonomisk vekst som ble vedtatt i 2010. EU hadde blant annet svært ambisiøse mål for sysselsetting og sosial inkludering. Tall hentet fra EUs statistikkbyrå Eurostat viser at 71,7 prosent av EUs befolkning i alderen 20-64 år var sysselsatt i 2020, mens målet lå på 75 prosent (Eurostat, 2022). Videre var målsetningen at antall mennesker med høy risiko for fattigdom og sosial ekskludering skulle reduseres med 20 millioner. Utbruddet av Covid-19 pandemien i 2020 satte imidlertid en demper for målene om sysselsetting og sosial inkludering, og rammet i særlig grad husholdninger som i utgangspunktet var sårbare.

Et viktig instrument i denne politikken var å utarbeide ulike sammenlignbare strukturindikatorer for sosiale forhold i de europeiske landene. Eurostat publiserer blant annet løpende indikatorer for måling av både årlig og vedvarende lavinntekt i medlemslandene. Andre indikatorer viser blant annet husholdningenes arbeidsintensitet, materielle mangler, økonomiske problemer, boutgiftsbelastning med mer. Mange av disse indikatorene er tilgjengelig i Eurostats statistikkbank¹⁶. Også andre internasjonale organisasjoner, som for eksempel OECD, har etablert store databaser som viser utviklingen i ulike velferdsindikatorer¹⁷.

I dette kapitlet gir vi en kort oversikt over noen av disse indikatorene hentet fra disse kildene.

6.1. Utfordringer ved å sammenligne lavinntekt over landegrensene

Det er flere metodiske problemer med å sammenligne fattigdomsrater på tvers av land. Tallene kan påvirkes av hvilke definisjoner en legger til grunn og hvilke målemetoder som benyttes. Hvor lavinntektsgrensen settes og hvilke antagelser som gjøres om husholdningenes stordriftsfordeler gir store utslag på statistikk over fattigdommens omfang. Ulikheter i blant annet de enkelte lands skatte- og trykkesystemer, inntektsfordeling, husholdningssammensetning og familie- og konsummønstre påvirker slike sammenligninger (Hagen & Lødemel, 2003).

Rene inntektsmål er trolig heller ikke alltid en fullgod indikator når en skal sammenligne mellom land. Omfang og prising av offentlige tjenester, som er særlig viktig for barn og eldre, varierer for eksempel mye fra et land til et annet. Det samme gjelder omfanget av de indirekte skattene, som omfatter ulike typer avgifter på varer og tjenester som reduserer husholdningenes disponible inntekter. Noen støtteordninger kan for eksempel framkomme som en kontantoverføring i et land, men som en offentlig tjeneste i et annet land (ofte finansiert av indirekte skatter). Det er likevel bare kontantoverføringer som inngår i inntektsbegrepet, og som dermed påvirker fattigdomstallene. De offentlige tjenestene, som kan ha like stor verdi for mottakerne som en kontantoverføring, blir derfor usynlige ved slike sammenligninger mellom land (Aaberge, Langørgen, & Lindgren, 2022). Det samme gjelder også for verdien av hjemmeproduksjon, for eksempel barnepass eller omsorgstjenester for eldre utført av familiemedlemmer. Verdien av slike tjenester dekkes ikke av

¹⁶ <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>

¹⁷ <https://www.oecd.org/els/soc/income-distribution-database.htm>

tradisjonelle inntektsbegreper, men utgjør likevel, som påpekt av (Stiglitz, Sen, & Fatoussi, 2009), viktige aspekter av husholdningsøkonomien.

Til slutt vil forskjeller i metoder for datainnsamling potensielt utgjøre et problem ved internasjonale sammenligninger. I enkelte land, som de nordiske, benyttes administrative registerdata for å innhente inntektstall. I andre land vil tallene være basert på data fra utvalgsundersøkelser. Studier viser at disse to innsamlingsmetodene kan gi forskjellige resultater. Blant annet er det en tendens til at de med lav inntekt overrapporterer sin egen og sin husholdnings inntekt ved intervju, samtidig som de med høy inntekt tenderer til å underrapportere inntekten (Nordberg, Penttilä, & Sandström, 2001; Epland & Kirkeberg, 2002).

6.2. Fortsatt tegn til finanskrisens spor

Tabell 6.1.1 gir tall for årlig lavinntekt i en rekke europeiske land for årene 2006-2019. For noen land vil det i enkelte år mangle opplysninger om årlig lavinntekt. Tallene er hentet fra Eurostat, og kilden er EU-SILC (EUs Statistics on Income and Living Conditions). Inntektsbegrepet som er benyttet er såkalt disponibel inntekt, og dette inntektsmålet er forsøkt harmonisert så langt det lar seg gjøre for å kunne foreta direkte sammenligninger mellom land. Blant annet utelater Eurostat realisasjonsgevinster og -tap i sitt inntektsbegrep, mens denne komponenten inngår i den norske inntektsstatistikken. I tillegg er EU-SILC en utvalgsundersøkelse, mens de norske inntektstallene presentert tidligere i denne rapporten er basert på fulltellingsdata. Det vil derfor være avvik mellom de tallene på lavinntekt i Norge som presenteres i denne tabellen, og de som er presentert lenger frem i rapporten, blant annet i kapittel 3.

Forskjeller i husholdningsstørrelse er tatt hensyn til ved å benytte EUs ekvivalensskala (se mer om denne skalaen i kapittel 2). I tabell 6.1.1 er lavinntektsgrensen satt til 60 prosent av median ekvivalentinntekt. Det er store variasjoner mellom de europeiske landene når det gjelder forekomsten av lavinntekt. De minste andelene finner vi i land som Island¹⁸, Tsjekkia, Slovakia, Danmark, Finland, Ungarn, Slovenia og Norge, som ligger på under 13 prosent. Størst forekomst av lavinntekt finner vi i land i Sør-Europa, og i flere av de nye EU-landene i Sentral- og Øst-Europa. Nesten hver fjerde innbygger i Romania, Bulgaria og Tyrkia tilhørte lavinntektsgruppen i 2019.

¹⁸ Tall for Island er kun til og med 2017.

Tabell 6.1.1 Andelen personer med årlig lavinntekt i ulike land i Europa¹. Andelen personer med en disponibel inntekt per forbruksenhet under 60 prosent av den nasjonale medianinntekten (etter sosiale overføringer). EU-definisjon. 2006-2017/2019. Prosent

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Norge	11,9	11,4	11,7	11,2	10,5	10,0	10,9	10,9	11,9	12,2	12,3	12,9	12,7	12,7
Tsjekkia	9,6	9,0	8,6	9,0	9,8	9,6	8,6	9,7	9,7	9,7	9,1	9,6	10,1	9,5
Slovakia	10,6	10,9	11,0	12,0	13,0	13,2	12,8	12,6	12,3	12,7	12,4	12,2	11,9	11,4
Danmark	11,7	11,8	13,1	13,3	12,1	12,0	11,9	12,1	12,2	11,9	12,4	12,7	12,5	12,1
Finland	13,0	13,6	13,8	13,1	13,7	13,2	11,8	12,8	12,4	11,6	11,5	12,0	11,6	12,2
Ungarn	12,3	12,4	12,4	12,3	14,1	14,3	15,0	15,0	14,9	14,5	13,4	12,8	12,3	12,3
Slovenia	11,5	12,3	11,3	12,7	13,6	13,5	14,5	14,5	14,3	13,9	13,3	13,3	12,0	12,4
Nederland	10,2	10,5	11,1	10,3	11,0	10,1	10,4	11,6	11,6	12,7	13,2	13,3	13,2	13,4
Frankrike	13,1	12,5	12,9	13,3	14,0	14,1	13,7	13,3	13,6	13,6	13,2	13,4	13,6	13,8
Irland	17,2	15,5	15,0	15,2	15,2	16,3	15,7	16,8	16,2	16,8	15,6	14,9	13,1	13,9
Østerrike	12,0	15,2	14,5	14,7	14,5	14,4	14,4	14,1	13,9	14,1	14,4	14,3	13,3	13,9
Belgia	15,2	14,7	14,6	14,6	15,3	15,3	15,1	15,5	14,9	15,5	15,9	16,4	14,8	14,1
Kypros	15,5	15,9	15,8	15,6	14,8	14,7	15,3	14,4	16,2	16,1	15,7	15,4	14,7	14,3
Polen	17,3	16,9	17,1	17,6	17,7	17,1	17,3	17,0	17,6	17,3	15,0	14,8	15,4	14,8
Sveits	15,0	15,7	15,6	15,0	15,0	15,9	14,5	13,8	15,6	14,7	15,5	14,6	16,0	15,5
Sverige	10,5	13,5	14,4	14,8	15,4	15,2	16,0	15,6	16,3	16,2	15,8	16,4	17,1	16,1
Portugal	18,1	18,5	17,9	17,9	18,0	17,9	18,7	19,5	19,5	19,0	18,3	17,3	17,2	16,2
Malta	15,1	15,3	14,9	15,5	15,6	15,1	15,8	15,8	16,6	16,5	16,7	16,8	17,1	16,9
Luxembourg	13,5	13,4	14,9	14,5	13,6	15,1	15,9	16,4	15,3	15,8	16,4	16,7	17,5	17,4
Hellas	20,3	20,1	19,7	20,1	21,4	23,1	23,1	22,1	21,4	21,2	20,2	18,5	17,9	17,7
Kroatia	:	:	:	20,6	20,9	20,4	19,5	19,4	20,0	19,5	20,0	19,3	18,3	18,3
Tyskland	15,2	15,2	15,5	15,6	15,8	16,1	16,1	16,7	16,7	16,5	16,1	16,0	18,9	18,5
Italia	19,5	18,9	18,4	18,7	19,8	19,5	19,3	19,4	19,9	20,6	20,3	20,3	20,1	20
Estland	19,4	19,5	19,7	15,8	17,5	17,5	18,6	21,8	21,6	21,7	21,0	21,9	21,7	20,7
Litauen	19,1	20,9	20,3	20,5	19,2	18,6	20,6	19,1	22,2	21,9	22,9	22,9	20,6	20,9
Spania	19,7	19,8	20,4	20,7	20,6	20,8	20,4	22,2	22,1	22,3	21,6	21,5	20,7	21,0
Latvia	21,2	25,9	26,4	20,9	19,0	19,2	19,4	21,2	22,5	21,8	22,1	23,3	22,9	21,6
Serbia	:	:	:	:	:	:	24,5	25,0	26,7	25,9	25,7	24,3	23,2	21,7
Nord														
Makedonia	:	:	:	27,0	26,8	26,2	24,2	22,1	21,5	21,9	22,2	21,9	21,6	21,8
Tyrkia	24,7	24,7	25,3	24,4	23,5	23,7	23,1	23,0	22,5	22,8	22,2	22,2	22,4	23,0
Romania	24,6	23,6	22,1	21,6	22,3	22,9	23,0	25,1	25,4	25,3	23,6	23,5	23,8	23,4
Bulgaria	22,0	21,4	21,8	20,7	22,2	21,2	21,0	21,8	22,0	22,9	23,4	22,0	22,6	23,8
Island	10,1	10,1	10,2	9,8	9,2	7,9	9,3	7,9	9,2	8,8	10,1	8,8	:	:
UK	18,6	18,7	17,3	17,1	16,2	16,0	15,9	16,8	16,6	15,9	17,0	18,6	:	:
EU-28 land	:	:	:	16,5	16,9	16,8	16,7	17,2	17,3	17,3	16,9	17,1	:	:

¹ Tallene for Norge er ikke direkte sammenlignbare med de lavinntektsandelene som er oppgitt i kapittel 3. Inntektsbegrepet til Eurostat er forsøkt harmonisert så langt det lar seg gjøre for å kunne foreta direkte sammenligninger mellom land. Blant annet utelater Eurostat realisasjonsgevinster/-tap i sitt inntektsbegrep, mens dette er inkludert i den norske nasjonale inntektsstatistikken. Personer i studenthusholdninger inngår i tallene fra Eurostat.

Symbollet: betyr at tall mangler i Eurostat sin database per dato oppgitt i kilde.

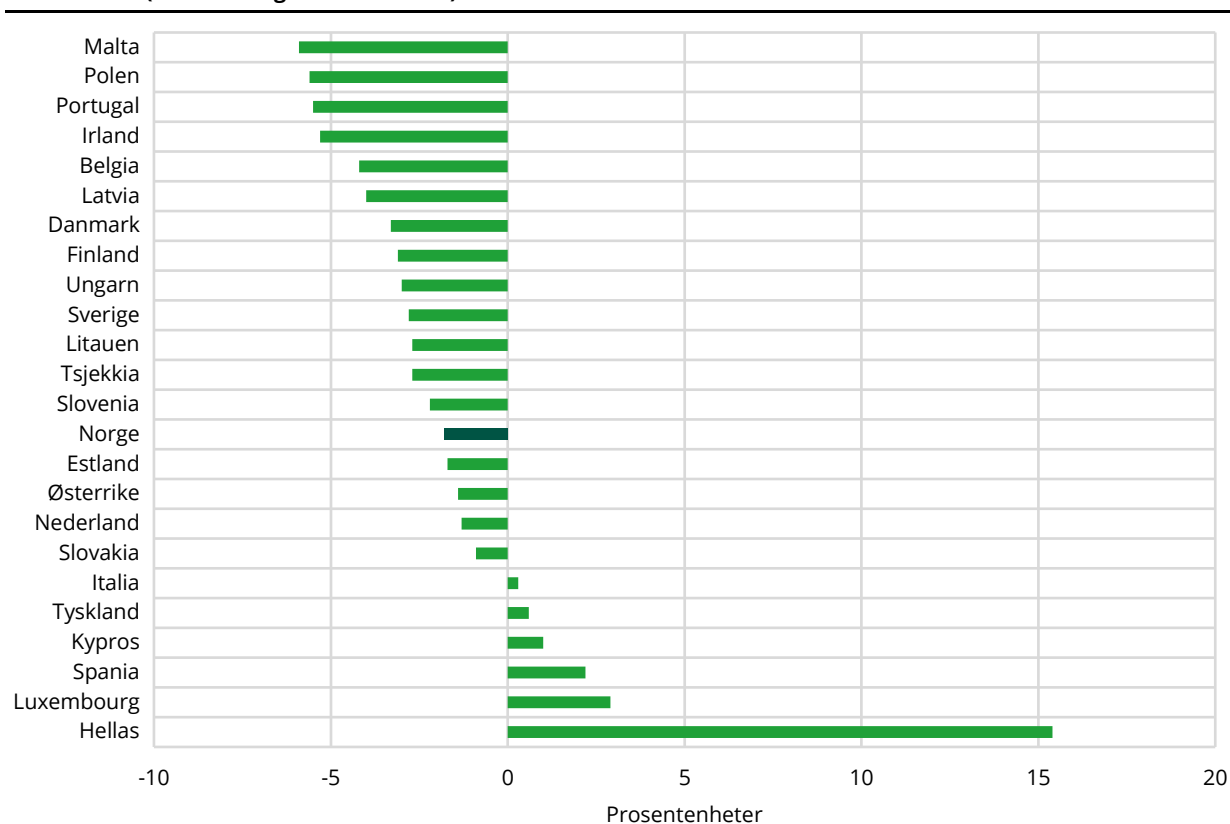
Kilde: Eurostat "At-risk-of-poverty rate by poverty threshold, age and sex - EU-SILC and ECHP surveys". Oktober 2022.

Figur 6.1.1 gir en alternativ fremstilling av andelen med lavinntekt i et land. Ved å benytte en fast lavinntektsgrense fra ett år (her 2005), som deretter prisjusteres for etterfølgende år, vil man kunne belyse inntektsutviklingen til dem som befinner seg nederst i fordelingen. Den økonomiske nedgangen som utspilte seg etter finanskrisen i 2008 synliggjøres i større grad når vi benytter denne fremstillingen. Hellas var ett av landene som ble særlig hardt rammet av krisen. Mens endringene i andelen med lavinntekt basert på en relativ tilnærming viste en reduksjon på 2 prosentpoeng (tabell 6.1.1) mellom 2008 og 2019, var *økningen* på 15 prosentpoeng basert på en fast lavinntektsgrense. Også andre land som ble hardt rammet av finanskrisen kommer nå klart dårligere ut, slik som for eksempel Kypros og Spania. De som ligger nederst i inntektsfordelingen i disse landene en lavere realinntekt i 2019 enn det de hadde i 2008.

For noen land har det på sin side skjedd en klar nedgang i andelen med lavinntekt, basert på denne målemetoden. Det har med andre ord funnet sted en realinntektsøkning for dem med lavest inntekt

i denne perioden. Dette gjelder for eksempel for land som Malta, Polen, Portugal, Irland og Belgia der andelen med lavinntekt i absolutt forstand falt med 4-6 prosentpoeng fra 2008 og til 2019.

Figur 6.1.1 Endring i lavinntekt (EU-skala 60) fra 2008 til 2019 basert på en fast lavinntektsgrense (lavinntektsgrensen for 2005)

Kilde: Eurostat "At-risk-of-poverty rate anchored at a fixed moment in time (2005) by age group - EU-SILC survey". Oktober 2022

6.3. Økt fattigdomsrisiko for norske og svenske barn

I mange land er bekjempelsen av barnefattigdom høyt prioritert, siden barn utgjør en spesielt sårbar gruppe som ikke har muligheten til å påvirke sine økonomiske levekår i samme grad som voksne.

De nordiske landene har vært kjennetegnet av å ha en relativt liten andel barn i lavinntektsgruppen. De siste årene har imidlertid utviklingen i lavinntekt blant barn under 18 år utviklet seg i ulik retning i de nordiske land. Tall fra OECD viser at alle de fem nordiske landene var blant de seks landene med lavest andel barn i lavinntektsgruppen i 2015. Med en stadig økende andel barn som vokser opp med årlig lavinntekt i både Sverige og Norge, som illustrert i figur 6.2.1, er disse landene ikke lenger å finne på listen. I 2018 (og 2017 for Island) er det sammen med Danmark, Finland og Island, de Sentral-europeiske landene Tsjekkia, Polen og Slovenia som topper listen over landene med lavest andel barn i lavinntektsgruppen på om lag 5 prosent.

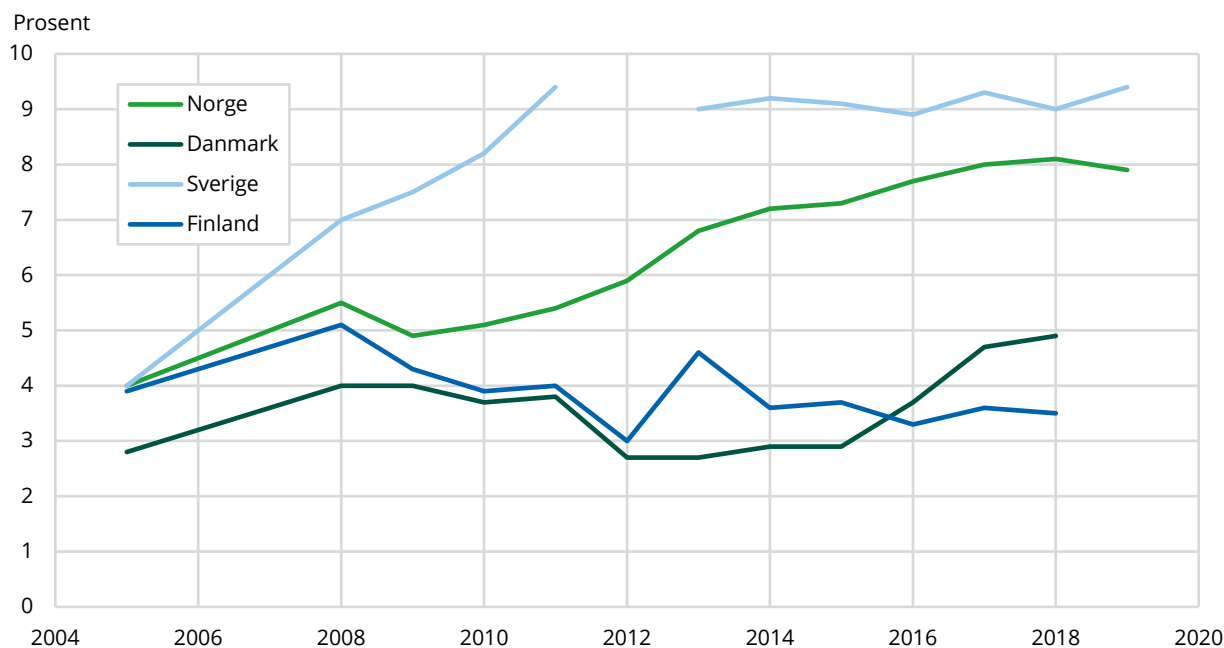
Andelen barn under 18 år i risiko for fattigdom har vært nedadgående siden 2015, ifølge tall fra Eurostat (2021). Til tross for dette er det i 2020 estimert at 24 prosent av barn i EU befinner seg i risiko for fattigdom, mot 22 prosent for voksne (18-64 år) og 20 prosent blant eldre (67 år og eldre). Barn i Sverige og på Island har større fattigdomsrisiko enn voksne, mens det i hele Norden er større andeler barn i risiko for fattigdom enn andelen eldre (Eurostat, 2022).

Figur 6.2.1 viser andelen barn i husholdninger med disponibel inntekt per forbruksenhet lavere enn 50 prosent av medianinntekten i befolkningen for årene 2005-2019¹⁹. Alle de nordiske land hadde om lag den samme andelen barn i lavinntektsgruppen i 2005, på rundt 3-4 prosent. I de påfølgende årene har andelen barn med lavinntekt økt betydelig i både Sverige og Norge, mens den har vært stabil eller blitt noe mindre i Finland og Danmark.

Det er Sverige som i dag har størst andel barn i lavinntektsgruppen i Norden, vel 9 prosent i 2018, etterfulgt av Norge med 8 prosent. Andelen er betydelig mindre i Finland, der kun 3,5 prosent av barna tilhørte et lavinntektshushold i 2018, etterfulgt av Danmark med 4,9 prosent.

Det finnes trolig flere forklaringer på hvorfor utviklingen i de nordiske land har gått i ulik retning de siste årene. Danmark er blant annet det landet som bruker størst andeler av dets offentlige utgifter på familie- og barnerelaterte ytelser, i tillegg til at barnetrygden blir indeksregulert (Skatteministeriet, 2022). Til tross for at Norge har høyere andeler familie- og barnerelaterte ytelser sammenlignet med de øvrige nordiske landene, øker andelen barn med lavinntekt i landet. Blant faktorer som kan bidra til å forklare hvorfor stadig flere barn havner i lavinntektsgruppen i Norge er økt innvandring og svakere sysselsetting blant barnefamilier (Normann & Epland, 2022).

Figur 6.2.1 Andelen personer under 18 år med årlig lavinntekt¹ i de nordiske land. 2005-2019. Prosent.

¹ Ekvivalentinntekt under 50 prosent av medianinntekten, kvadratrotskala.

Kilde: OECD Database

6.4. Jevn inntektsfordeling indikerer få med lavinntekt

Det er en nær sammenheng mellom inntektsfordelingen og andelen med lavinntekt i et land. Jo jevnere inntektsfordelingen er i et land, desto mindre er andelen med lavinntekt i befolkningen. Dette har en klar definisjonsmessig sammenheng, fordi en jevn inntektsfordeling indikerer at det er relativt få personer med svært lav (eller svært høy) inntekt i landet. Noe av kritikken som rettes mot

¹⁹ OECD benytter en ekvivalensskala som er marginalt forskjellig fra den EU benytter, den såkalte kvadratrotskalaen. Denne skalaen gir alle husholdningsmedlemmene en vekt lik kvadratroten av antall personer i husholdningen.

måling av lavinntekt ut ifra en relativ lavinntektsgrense, er nettopp at dette vel så mye kan sees på som en måling av inntektsulikheten i landet.

Tabell 6.3.1 bekrefter at land med få lavinntektshusholdninger også har en jevn inntektsfordeling. Tabellen viser forholdstallet mellom gjennomsnittlig inntekt for femdelen av befolkningen med høyest inntekt og femdelen med lavest inntekt (S80/S20). Vi ser at det stort sett er de samme landene som har lave andeler med lavinntekt og en jevn inntektsfordeling. Det er Norden og deler av Sentral-Europa som skiller seg ut med liten ulikhet, mens inntektsfordeling er langt mer skjev lenger sørover og østover i Europa.

Det er Slovakia som i 2019 har den jevneste inntektsfordelingen. Ifølge tall hentet fra OECDs database hadde den «rikeste» femdelen av befolkningen i Slovakia en inntekt som var 3,2 ganger større enn den «fattigste» femdelen. I Tsjekkia og Slovenia ligger dette forholdstallet på 3,5, mens tilsvarende for Norge og Sverige på henholdsvis 4 og 4,2.

Tabell 6.3.1 Forholdet mellom gjennomsnittlig inntekt til de 20 prosent av befolkningen med høyest inntekt, og de 20 prosent av befolkningen med lavest inntekt (S80/S20)¹. 2006-2019

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Norge			3,7	3,6	3,7	3,7	3,8	3,8	3,9	4,1	3,9	4	4	4
Danmark	3,4	3,5	3,5	3,4	3,6	3,6	3,5	3,6	3,6	3,7	3,7	3,8	3,8	
Finland	3,8	3,9	3,9	3,7	3,8	3,8	3,7	3,8	3,7	3,7	3,7	3,8	3,9	
Sverige			3,9	4	4	4,1		4	4,1	4,2	4,2	4,2	4,1	4,2
Island	4,2	4,1	4,5	3,8	3,5	3,6	3,6	3,4	3,6	3,6	3,8	3,5		
Slovakia	3,6	3,6	3,7	4	3,9	3,9	3,7	4,1	3,7	3,7	3,7	3,2	3,5	3,2
Tsjekkia	3,7	3,6	3,6	3,6	3,7	3,7	3,6	3,7	3,6	3,7	3,6	3,5	3,5	3,5
Slovenia	3,4	3,5	3,4	3,6	3,6	3,6	3,7	3,8	3,7	3,7	3,6	3,6	3,6	3,5
Belgia	4	4,1	3,9	4,1	4	4	3,9	3,9	3,9	4	3,9		3,8	3,8
Ungarn	3,8	3,7	3,5	3,4	3,9	3,9	4,2	4,3	4,3	4,3	4,3	4,4	4,2	4,4
Østerrike		4,4	4,3	4,5	4,3	4,3	4,3	4,2	4,1	4,2	4,5	4,2	4,3	4,2
Polen	5,1	5	4,8	4,8	4,8	4,7	4,7	4,7	4,7	4,6	4,4	4,2	4,3	
Irland	5	4,6	4,5	4,9	4,6	4,9	4,8	4,9	4,6	4,5	4,7	4,4	4,3	
Nederland	4,1	4,4	4,2	4,2	4,2	4,4	4,4	4,3	4,6	4,4	4,4	4,5	4,4	4,5
Tyskland			4,3	4,3	4,3	4,4	4,3	4,4	4,4	4,5	4,6	4,5	4,4	
Frankrike			4,3	4,3	4,5	4,7	4,6	4,3	4,4	4,4	4,3	4,4	4,6	4,4
Sveits	4,8	4,9	4,8	4,6	4,6	4,4	4,3	4,4	4,6	4,5	4,7	4,6	4,9	
Canada	5,3	5,3	5,3	5,3	5,3	5,2	5,3	5,5	5,2	5,5	5,1	5,1	4,9	4,9
Hellas	5,8	5,6	5,6	5,6	5,9	6,2	6,3	6,3	6,3	6,4	6	5,4	5	5
Portugal	6,5	6,3	6	5,6	5,6	5,7	5,8	6	5,9	5,7	5,6	5,2	5,1	4,9
Estland								6,5	6,2	5,8	5,4	5,2	5,2	5,1
Luxembourg	4	4	4,3	4,1	3,9	4	4,5	4,2		4,9	4,9	5,6	5,2	4,8
Australia			5,7		5,7		5,5		5,7		5,5		5,6	
Spania		5,4	5,7	6	6,1	6,3	6,1	6,6	6,6	6,5	6,5	6	5,9	5,7
Italia	5,5	5,2	5,3	5,3	5,8	5,7	5,9	5,8	5,9	6,3	5,9	6,1	6	
Japan	6			6,2			6,1			6,2			6,2	
Storbritannia	6,4	6,6	6,5	6,5	5,9	5,9	5,9	6	6	6,1	6	6,2	6,5	6,5
Israel			7,7	7,9	7,8	7,3	7,5	7,6	7,4	7,1	6,5	6,5	6,5	
Korea	5,4	5,6	5,7	5,8	5,7	5,7				6,9	7	7	6,5	
Latvia	6,3	7,4	7,4	6,5	6,2	6,2	6,1	6,3	6,4	6,3	6,4	6,7	6,6	6,2
Litauen	5,6	5,8	6,4	7,1	5,7	5,3	6,2	6,1	7,3	7,2	7,5	7,4	6,8	6,5
Tyrkia		8,1		8,4	8,7	8	7,7	7,5	7,7	7,8		7,7	7,5	
USA			7,7	7,7	7,9	8,2	8,2	8,6	8,7	8,3	8,5	8,4	8,4	8,4
Mexico			12,9		12,7		11,5		10,4		10,3		8,6	
New Zealand			5,3	5,3		5,2	5,3		5,8					

¹S80/S20 for Norge i denne tabellen avviker fra det som for eksempel er oppgitt i kapittel 3.

Kilde: OECD Database, mars 2022

Inntektsulikheten har siden 2008 økt noe i Norge, Danmark og Sverige, mens den i samme periode har holdt seg mer stabil i Finland. På Island har den stort sett vært nedadgående siden finanskrisen.

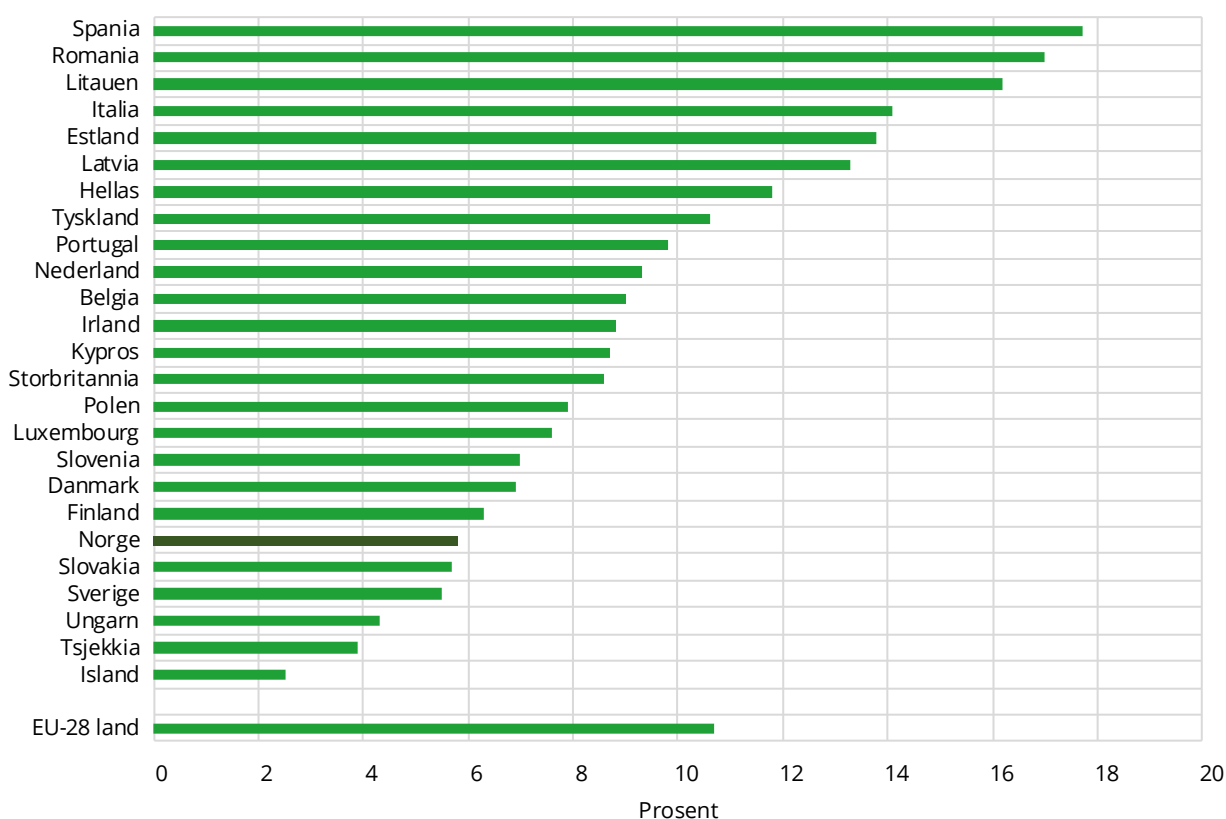
Størst ulikhet finner vi i USA og Mexico, der den «rikeste» femdelen har henholdsvis 8,4 og 8,6 ganger så høy inntekt som den «fattigste» femdelen.

6.5. Lav andel med vedvarende lavinntekt på Island

Det er flere ganger tidligere i denne rapporten kommentert at måling av årlig lavinntekt kan gi et ufullstendig bilde av andelen «fattige» personer. Flere kan av ulike grunner oppleve en midlertidig inntektssvikt et år (underskudd i næringsvirksomhet, tap ved salg av fast eiendom eller verdipapirer, uttak av mer fritid i et år etc.).

Eurostat lager derfor også indikatorer for vedvarende lavinntekt definert som andelen personer med en disponibel ekvivalentinntekt under 60 prosent av medianinntekten i et bestemt år, og som var under de årlige lavinntektsgrensene i minst to av de tre foregående årene.

Figur 6.4.1 Andelen personer med vedvarende lavinntekt¹. Noen europeiske land. 2017/2018/2019². Prosent

¹ Andelen personer med lavinntekt i 2017 og i minst to av tre foregående år. Disponibel inntekt per forbruksenhhet (EU-definisjon) under 60 prosent av den nasjonale medianinntekten.

² Tall for EU-28 er fra 2018, mens tall for Storbritannia og Island er fra 2017.

Kilde: Eurostat oktober 2022

Det mønsteret som man finner ved å studere årlig lavinntekt, fremkommer også når det gjelder vedvarende lavinntekt, slik figur 6.4.1 viser. Island skiller seg særlig ut, der foreløpige tall viser at andelen personer med vedvarende lavinntekt kun lå på 2,5 prosent i 2017. Andelen er også liten i Tsjekkia, vel 3,9 prosent i 2019.

Danmark, Norge, Finland og Sverige er også land der relativt få opplever å ha lave inntekter lenge. Andelen med vedvarende lavinntekt ligger for disse landene på om lag 5-7 prosent i 2019. Interessant nok er andelen med vedvarende lavinntekt lavere i Norge og Sverige, til tross for høyere andeler årlig lavinntekt sammenliknet med Danmark og Finland. Norge, Danmark og Finland er for øvrig blant landene som har opplevd økte andeler vedvarende lavinntekt siden 2017.

Størst andel med vedvarende lavinntekt, som for årlig lavinntekt, finner vi i Sør- og Øst-Europa. Spania og Romania ligger øverst med andeler på henholdsvis 17,7 og 17 prosent, mens i Litauen, Estland, Latvia og Italia befinner om lag 13-16 prosent av befolkningen seg i gruppen med vedvarende lavinntekt.

6.6. Lav arbeidsintensitet – Hellas med størst andel i EU.

EU har som mål å oppnå økonomisk vekst i Europa. En av hovedindikatorene for å måle dette er det som blir kalt «I risiko for fattigdom eller sosial eksklusjon» (AROPE)²⁰. Denne indikatoren viser andelen som bor i en husholdning som har lavinntekt, og/eller har lav arbeidsintensitet og/eller har betydelige materielle mangler. Andelen som bor i en husholdning som har lavinntekt er beskrevet tidligere i dette kapittelet. Vi skal nå se på de andre bestanddelene i denne indikatoren, i tillegg til samleindikatoren AROPE, og hvordan dette ser ut i de europeiske landene.

Alle tallene i dette kapittelet er hentet fra Eurostats publiseringer av indikatorer basert på EU-SILC. I dette datamaterialet referer inntektsdataene og data om husholdningers arbeidsintensitet til året forut for datainnsamlingen, slik at indikatorer for 2020 i stor grad viser situasjonen i 2019. Husholdning og materielle mangler er kartlagt i datainnsamlingsåret. Når vi nå skal beskrive en del av levekårsindikatorene fra undersøkelsen, referer vi til året for datainnsamling. I praksis er dette da samme år som det er presentert lavinntektsandeler for forut i dette kapittelet. Andelen med lavinntekt i 2019 inngår i AROPE for året 2020.

Tabell 6.5.1 viser hvor stor andel av personer under 60 år bor i en husholdning med lav arbeidsintensitet²¹, den ene av de tre delindikatorene i AROPE. Lav arbeidsintensitet er definert som husholdninger der de voksne (16-59 år) arbeider mindre enn 20 prosent av deres totale arbeidspotensial i løpet av siste året. Studenter i alderen 16-25 er ikke med i beregningen. Med arbeidspotensial menes hvor mange måneder personer i alderen 18-59 år potensielt kan være yrkesaktive i løpet av året.

Andelen personer som bor i en husholdning med lav arbeidsintensitet var minst i Polen og Slovakia, der dette gjaldt 4 prosent av befolkningen i 2019. Andelen var også under 5 prosent i Tsjekkia, Estland og Slovenia. I Norge bodde 9 prosent i en husholdning med lav arbeidsintensitet i 2019. Hellas hadde størst andel av EU-landene, hvor 13 prosent bodde i en husholdning med lav arbeidsintensitet, mens tallet var enda større i Serbia som ikke er medlem av EU.

Ser en til de andre nordiske landene er Sverige og Danmark på samme nivå som Norge, på 8-9 prosent, mens Finland ligger litt høyere, hvor 10 prosent av befolkningen tilhører husholdninger med lav arbeidsintensitet. Andelen på Island har ligget noe under Norge alle årene de har hatt tall.

²⁰ «At risk of poverty or social exclusion». For mer informasjon, se: [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:At_risk_of_poverty_or_social_exclusion_\(AROPE\)](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:At_risk_of_poverty_or_social_exclusion_(AROPE))

²¹ «Low work intensity». For mer informasjon, se:

https://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php?title=Glossary:Persons_living_in_households_with_low_work_intensity

Tabell 6.5.1 Andel personer som bor i en husholdning med lav arbeidsintensitet. 2006, 2008, 2010, 2012, 2014, 2017-2019. Prosent

	2006	2008	2010	2012	2014	2017	2018	2019
Norge	8,7	6,9	7,1	6,4	7,8	9,2	8,5	8,7
Danmark	10,1	8,8	10,5	11,9	11,6	9,8	9,3	9,1
Finland	8,8	8,4	10,0	9,0	10,8	10,8	9,7	9,9
Island	2,4	2,1	6,2	6,2	5,2	3,8	:	:
Sverige	6,0	8,5	9,4	9,4	8,7	9,1	8,6	8,5
Polen	10,1	6,9	6,9	7,2	6,9	5,6	4,7	4,3
Slovakia	6,4	5,6	7,7	7,6	7,1	5,2	6,2	4,3
Tsjekkia	8,6	6,0	6,6	6,9	6,8	4,5	4,2	4,4
Estland	6,2	5,6	10,0	8,4	6,6	5,2	5,4	4,7
Slovenia	7,3	5,6	7,6	8,0	7,4	5,4	5,2	4,8
Ungarn	11,3	11,3	12,8	13,6	9,4	5,7	5,0	5,0
Portugal	7,2	7,0	8,3	12,2	10,9	7,2	6,2	5,1
Malta	9,6	9,2	8,9	9,1	9,2	5,5	4,9	5,4
Sveits	4,5	4,0	4,7	4,1	5,3	6,1	6,2	5,5
Kypros	3,7	4,0	4,9	7,9	10,9	8,6	6,8	5,6
Romania	9,9	8,1	7,3	7,6	7,9	7,4	6,0	6,3
Østerrike	8,2	7,1	8,6	7,8	8,2	7,3	7,8	7,1
Litauen	6,4	7,2	12,7	11,0	9,2	9,0	7,5	7,3
Latvia	6,2	7,4	12,6	10,0	7,8	7,6	7,6	7,9
Luxembourg	5,0	6,3	5,8	6,6	5,7	8,3	7,5	7,9
Bulgaria	16,0	6,9	11,0	13,0	11,6	9,0	9,3	8,5
Kroatia	:	:	15,9	14,8	14,4	11,2	9,2	8,6
Nederland	9,7	8,5	8,9	9,3	10,2	8,6	9,2	8,9
Tyskland	11,5	10,9	11,2	9,9	9,8	8,1	7,6	9,0
EU ¹	9,7	9,1	10,9	11,2	11,2	9,4	9,0	9,6
Frankrike	9,6	8,4	9,4	8,1	8,6	8,0	7,9	9,9
Spania	6,8	7,6	13,4	15,7	15,4	10,7	10,8	9,9
Italia	10,2	9,2	10,5	11,3	11,7	11,3	10,0	11,0
Tyrkia	12,0	11,9	11,9	10,4	10,9	9,7	10,2	11,2
Irland	14,3	20,0	26,9	23,9	18,7	13,0	13,6	11,3
Belgia	13,8	12,3	13,8	14,0	14,9	12,6	12,4	11,9
Hellas	8,1	6,6	12,0	18,2	16,8	14,6	13,8	12,6
Nord-Makedonia	:	:	20,0	17,6	17,4	16,4	13,6	15,0
Serbia	:	:	:	18,1	21,2	18,0	16,6	16,2
EU-området (18 land)	:	9,2	10,5	11,0	10,7	8,8	8,4	:
Storbritannia	10,4	12,7	11,5	13,2	11,9	8,6	:	:

¹ EU6-1958, EU9-1973, EU10-1981, EU12-1986, EU15-1995, EU25-2004, EU27-2007, EU28-2013, EU27-2020.

Kilde: [Eurostat 14.10.2022](https://ec.europa.eu/eurostat/14.10.2022).

6.7. Materielle mangler er lite utbredt i Norden

Den tredje delindikatoren i AROPE er andelen med betydelig materiell deprivasjon²², som vi her kaller materielle mangler. Dette er en indikator som skal fange opp personer som ikke har råd til goder som kan ansees som ønskelige eller nødvendige for å ha en tilfredsstillende levestandard. For å bli klassifisert til å ha betydelige materielle mangler må man av økonomiske grunner oppleve å mangle minst fire av de ni følgende deprivasjonselementene: ikke råd 1) til å betale husleie/boliglån eller elektrisitet/kommunale utgifter i tide, 2) holde hjemmet tilstrekkelig varmt, 3) betale uventede utgifter, 4) spise kjøtt eller fisk annenhver dag, 5) en ukes ferie borte fra hjemmet, 6) ha privatbil, 7) vaskemaskin, 8) farge-TV og 9) telefon (inkludert mobiltelefon). Det å se på hvilke goder den enkelte

²² «Severe material deprivation». For mer om indikatoren, se: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Material_deprivation

faktisk har eller ikke har, er en mer absolutt tilnærming til å måle levestandard enn eksempelvis lavinntekt, som er relativ til inntektsfordelingen.

Norge er blant landene i Europa med minst andel av befolkningen som rapporterer om materielle mangler. Kun 2 prosent mangler fire eller flere av de nevnte godene. I stor grad er det samsvar med omfanget av materielle mangler og lavinntekt. I land der større andeler har lavinntekt rapporterer større deler av befolkningen om materielle mangler, og i land der mindre andeler har lavinntekt har mindre andeler materielle mangler. Alle de nordiske landene har relativt små andeler av befolkningen med betydelige materielle mangler, på rundt 2-3 prosent. På motsatt side finner vi land hvor andelen med materielle mangler er stor, som Nord-Makedonia (29 prosent), Tyrkia (27 prosent) og Bulgaria (19 prosent). I Serbia, Romania og Hellas er også andelen med materielle mangler høy, men har samtidig vært fallende de siste årene.

6.8. Store forskjeller mellom land i risiko for fattigdom eller sosial eksklusjon

I indikatoren «I risiko for fattigdom eller sosial eksklusjon» (AROPE) inngår altså lavinntekt, i tillegg til de som enten bor i en husholdning med lav arbeidsintensitet og/eller har betydelige materielle mangler. Tabell 6.7.1 viser at det er en sterk sammenheng mellom AROPE-indikatoren og lavinntekt, der det i stor grad er de samme landene som har høye andeler lavinntekt og stor andel som er i risiko for fattigdom eller sosial eksklusjon. I Norge var 16 prosent i risikokategorien i 2019, som er blant de minste andelene i Europa. I Tsjekkia, Slovakia og Slovenia er andelen lavere, på rundt 12-15 prosent. Publiserte tall for Island viser at 11 prosent var i risiko for fattigdom eller sosial eksklusjon i 2017, og har som regel vært landet med lavest andeler AROPE.

I landene som skårer høyest på indikatoren AROPE er det en større andel som har materielle mangler. Nord-Makedonia, Tyrkia, Bulgaria, Romania og Serbia har størst andel i risiko for fattigdom eller sosial eksklusjon. I disse landene er andelen mellom 30-40 prosent.

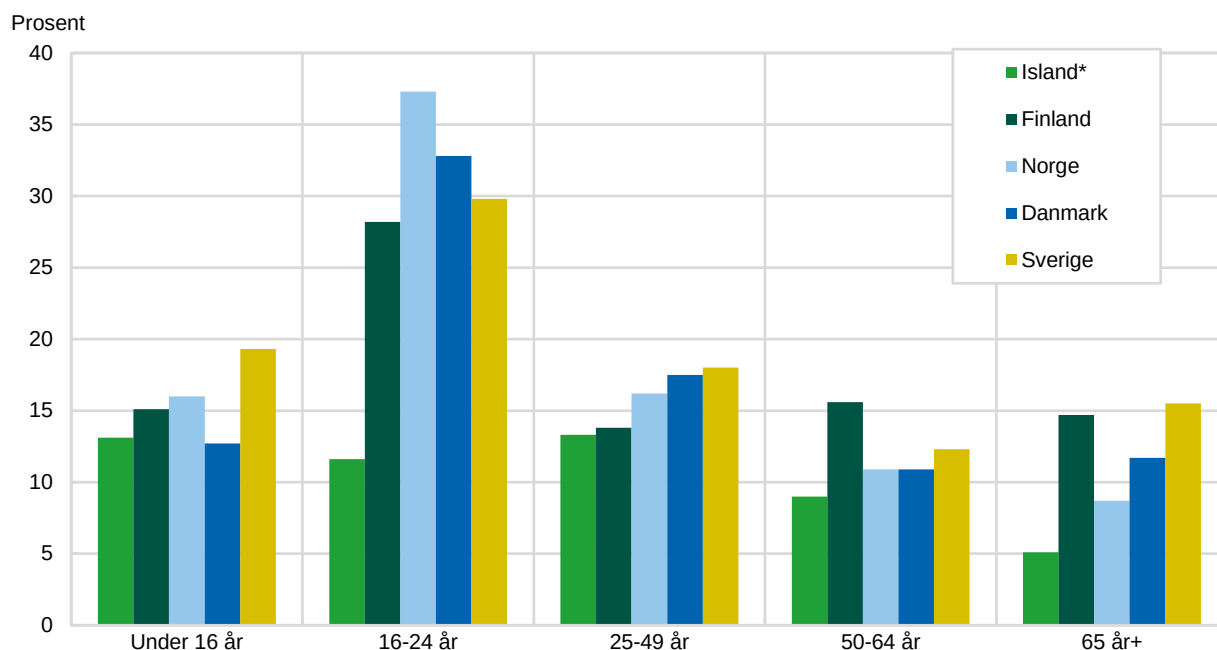
Tabell 6.7.1 Andel personer i risiko for fattigdom eller sosial eksklusjon. 2006, 2008, 2010, 2012, 2014, 2017-2019.
Prosent

	2006	2008	2010	2012	2014	2017	2018	2019
Norge	16,5	15,2	14,5	14,1	15,0	16,2	16,1	15,9
Danmark	16,8	17,6	17,6	18,3	17,7	17,0	16,3	15,9
Finland	17,4	16,9	17,9	16,0	16,8	16,5	15,6	16,0
Sverige	13,9	17,8	18,5	18,3	18,6	18,0	18,8	17,9
Island	13,0	11,6	13,7	13,0	12,5	11,0	:	:
Tsjekkia	15,8	14,0	15,3	14,6	14,0	12,2	12,5	11,9
Slovakia	21,4	19,6	20,6	19,8	18,4	16,3	16,4	14,8
Slovenia	17,1	17,1	19,3	20,4	19,2	16,2	14,4	15,0
Nederland	15,7	15,1	15,7	15,9	16,4	16,7	16,5	16,1
Polen	34,4	27,8	27,2	25,8	23,4	18,9	18,2	17,3
Østerrike	16,7	19,1	19,2	18,8	18,3	17,5	16,9	17,5
Ungarn	29,4	29,6	31,5	34,8	28,2	19,6	18,9	17,8
Sveits	17,9	17,9	17,2	16,3	18,2	17,4	18,8	18,1
Frankrike	19,0	18,5	19,3	18,1	17,7	17,4	17,9	18,6
Belgia	21,6	20,2	21,0	20,8	21,1	20,0	19,5	18,9
Malta	19,7	20,3	22,1	24,6	23,0	19,0	20,1	19,0
Portugal	25,0	24,9	24,4	27,5	26,6	21,6	21,6	19,8
Irland	23,1	25,7	30,9	29,9	26,2	21,1	20,6	20,1
Luxembourg	15,9	17,8	16,8	19,0	18,5	20,7	20,6	20,9
Kypros	25,2	23,5	24,6	27,8	28,9	23,9	22,3	21,3
Tyskland	20,6	20,0	19,9	20,3	20,0	18,7	17,4	21,6
EU-området (18 land)	21,8	21,6	22,8	23,1	23,0	21,5	20,7	21,8
Estland	22,0	23,4	23,1	23,5	24,2	24,4	24,3	23,2
Kroatia	:	:	32,6	29,9	29,1	24,8	23,3	23,2
Litauen	28,7	29,6	33,1	30,8	29,3	28,3	26,3	24,8
Italia	26,0	24,9	28,1	28,5	28,7	27,3	25,6	25,3
Latvia	35,1	37,9	40,1	35,1	30,9	28,4	27,3	26,0
Spania	23,3	24,7	26,7	27,3	28,6	26,1	25,3	26,4
Hellas	28,3	27,6	31,0	35,7	35,7	31,8	30,0	28,8
Serbia	:	:	:	42,0	41,7	34,3	31,7	29,8
Romania	47,0	43,0	40,9	41,9	37,4	32,5	31,2	30,4
Bulgaria	60,7	46,2	49,1	48,0	41,3	32,8	32,8	32,1
Nord-Makedonia	:	:	50,4	48,1	41,6	41,1	39,9	39,8
Tyrkia	64,4	63,9	63,8	51,2	41,3	39,8	39,8	41,5
EU ¹	:	23,3	24,3	24,6	23,8	21,8	21,2	:
Storbritannia	22,6	22,0	22,7	24,8	23,5	23,1	:	:

¹ EU6-1958, EU9-1973, EU10-1981, EU12-1986, EU15-1995, EU25-2004, EU27-2007, EU28-2013, EU27-2020.

Kilde: Eurostat 17.10.2022.

Det er også betydelige forskjeller innenfor landene i andelene som er i risiko for fattigdom eller sosial eksklusjon når en ser på forskjellige aldersgrupper (se figur 6.7.1). I alle de nordiske landene, bortsett fra Island, er andelene klart størst blant unge voksne. For eksempel er 37 prosent mellom 16-24 år i Norge i denne kategorien. Andelen som er i risiko for fattigdom eller sosiale eksklusjon er fallende med alder og er minst for de eldste i alle land, bortsett fra Sverige. Forskjellene mellom unge og eldre er større i Norge enn i de andre nordiske landene.

Figur 6.7.1 Andel personer i risiko for sosial eksklusjon etter alder. Nordiske land. 2019. Prosent.

* Tall for Island er for 2017

Kilde: [Eurostat 13.05.2022](#).

Mange europeere vil ha problemer med å betale en uforutsett utgift

Et annet mål på robustheten i økonomien og husholdningenes likviditet er om man kan klare en uforutsett utgift av en viss størrelse uten å motta ekstra hjelp eller å ta opp lån. Beløpet man spør om er justert ut fra lavinntektsgrensen i det enkelte land. Beløpet skal svare til omtrent 1/12 del av denne inntektsgrensen. I Norge har beløpet vært 10 000 kroner til og med 2017, 15 000 kroner i 2018, og 18 000 kroner i 2019 og 2020. Tabell 6.7.2 viser hvor stor del av befolkningen i de ulike europeiske landene som ikke ville klart en slik uforutsett utgift.

Tabell 6.7.2 Andel husholdninger som ikke klarer en uforutsett utgift. 2006, 2008, 2010, 2012, 2014, 2017-2019. Prosent

	2006	2008	2010	2012	2014	2017	2018	2019
Norge	11,7	12,7	11,8	11,2	16,8	19,7	24,7	20,1
Danmark	18,7	25,6	24,2	27,0	26,5	25,2	22,9	22,7
Finland	30,2	29,7	27,4	27,5	28,4	27,2	26,4	25,4
Sverige	18,0	21,3	19,4	21,0	19,8	20,2	20,5	19,8
Island	27,7	27,5	37,4	33,7	36,9	25,8	:	:
Malta	33,7	29,4	27,2	23,0	21,4	13,9	15,1	16,3
Østerrike	28,7	24,4	23,6	23,2	22,6	20,1	18,5	17,6
Nederland	21,3	18,7	21,7	23,4	22,9	21,5	21,9	19,1
Sveits	21,7	21,0	18,5	19,3	21,4	20,4	20,2	19,4
Tsjekkia	38,5	37,9	40,4	41,7	36,0	23,7	21,8	19,6
Luxembourg	21,5	25,4	23,0	23,8	23,0	19,7	16,7	22,5
Belgia	20,9	23,8	26,1	24,2	25,7	24,5	25,3	23,3
Polen	54,4	50,0	51,2	50,5	42,3	31,7	29,3	25,7
Slovakia	43,3	36,0	35,8	39,5	36,7	31,5	30,0	26,1
Slovenia	41,6	40,6	46,7	45,8	42,9	33,1	33,0	29,6
Estland	22,2	29,6	44,7	41,9	36,7	34,7	31,4	30,5
Frankrike	34,5	32,5	33,0	34,0	32,8	31,4	30,6	30,5
Portugal	19,7	27,8	29,1	43,2	40,7	34,7	33,0	30,8
Tyrkia	73,0	62,5	67,6	49,0	32,6	30,4	29,7	32,2
Italia	32,2	33,4	38,2	40,2	39,9	35,1	33,8	32,3
EU-området (18 land)	32,5	32,8	34,6	36,3	34,9	31,8	30,4	32,8
Irland	39,1	48,6	54,4	55,3	50,2	37,3	38,0	33,7
Serbia	:	:	:	50,1	47,3	39,8	35,5	35,1
Spania	30,8	36,5	37,7	42,1	39,8	35,9	33,9	35,4
Ungarn	67,0	75,2	74,4	74,9	72,2	33,3	33,0	35,7
Tyskland	36,5	34,6	34,5	32,9	30,4	28,1	26,0	37,6
Litauen	42,4	53,3	61,3	56,9	53,2	48,8	46,8	41,8
Bulgaria	79,2	58,4	65,3	64,1	53,4	32,1	36,5	43,5
Kypros	42,0	41,3	52,9	54,3	60,5	49,5	47,5	44,6
Latvia	61,3	71,4	80,4	69,5	60,4	55,3	49,8	45,6
Romania	46,2	41,6	50,8	53,0	51,4	45,9	44,3	47,3
Kroatia	:	:	64,4	65,1	59,8	52,9	51,7	48,9
Hellas	29,6	26,6	34,4	47,1	53,4	50,4	47,8	50,7
Nord- Makedonia	:	:	64,3	62,7	58,5	54,2	57,3	50,9
EU ¹	:	:	38,1	39,9	37,5	32,5	31,3	:
Storbritannia	26,6	31,1	36,7	41,1	38,4	34,6	:	:

¹ EU6-1958, EU9-1973, EU10-1981, EU12-1986, EU15-1995, EU25-2004, EU27-2007, EU28-2013, EU27-2020.

Kilde: [Eurostat 17.10.2022](https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&code=sdg_8_10_1&plugin=1).

I Norge svarer 20 prosent at de ikke ville fått problemer med uforutsette utgifter. Dette er en mindre andel enn i mange europeiske land, men allikevel nær en dobling fra ti år tilbake. I Sverige ville 20 prosent ikke klart en slik utgift i 2019, mens andelene var henholdsvis 23 og 25 prosent i Danmark og Finland. I den andre enden av skalaen er det omtrent halvparten av befolkningen i Nord-Makedonia, Hellas og Kroatia som ikke ville klart en uforutsett utgift av en betydelig størrelse.

Nordmenn minst trangbodd i Norden

Hvordan man bor kan også være en viktig indikator på levestandarden. Både standarden og størrelsen på boligen har mye å si for den enkelte husholdning, og boligutgifter er for mange den største utgiften de har. Vi skal her se på en indikator for boforhold, nemlig trangboddhet. Eurostat definerer trangboddhet på en noe ulik måte enn det vi gjør med våre nasjonale data, som er

presentert i de andre kapitlene i denne rapporten. I Eurostats definisjon av trangboddhet tar man høyde for at par kan dele rom, det samme gjelder små barn²³.

I 2019 var andelen som bodde trangt minst i Kypros og Irland, med 3 prosent trangbodde. I Norge bodde 6 prosent trangt ifølge denne definisjonen. Dette er den minste andelen av landene i Norden, men samtidig den største registrerte andelen av trangbodde i Norge siden 2006. Av de nordiske landene var den største andelen i Sverige, hvor 16 prosent var trangbodde. I Serbia og Romania bor halvparten av befolkningen trangt, mens omtrent 4 av 10 bor trangt Latvia, Nord-Makedonia og Tyrkia. Det er små endringer i trangboddhet fra år til år, men en liten nedgang over tid i EU som helhet.

Tabell 6.7.3 Andel personer som bor trangt. 2006, 2008, 2010, 2012, 2014, 2017-2019. Prosent

	2006	2008	2010	2012	2014	2017	2018	2019
Norge	5,3	5,0	5,1	6,0	5,2	6,0	6,1	6,2
Finland	6,1	5,9	6,5	6,9	6,7	7,3	7,7	7,6
Danmark	7,4	7,8	7,4	7,9	8,1	9,2	10,0	9,5
Sverige	10,0	12,1	13,5	13,0	13,9	15,2	15,6	15,6
Island	10,7	7,3	7,6	9,1	8,3	10,4	:	:
Kypros	1,6	2,6	2,9	2,4	1,4	2,5	2,2	2,5
Irland	4,9	3,7	2,6	2,8	3,8	2,7	3,2	3,2
Malta	4,2	3,8	4,4	4,5	3,8	3,4	3,7	4,2
Nederland	1,9	1,7	1,7	2,6	3,3	4,1	4,8	4,8
Belgia	3,8	3,9	2,2	2,0	1,6	5,7	5,7	5,7
Sveits	7,7	7,6	6,1	6,7	6,4	6,2	6,4	6,4
Spania	5,8	5,2	6,6	5,2	5,5	4,7	5,9	7,6
Luxembourg	7,7	6,4	6,8	6,2	6,8	8,4	7,1	8,5
Portugal	16,1	14,1	11,0	11,4	10,3	9,6	9,5	9,0
Frankrike	10,1	9,6	8,0	7,4	7,4	8,2	7,7	9,6
Tyskland	6,5	7,0	6,7	6,7	7,0	7,4	7,8	10,2
Slovenia	39,9	38,0	17,1	15,6	13,7	12,5	11,6	10,9
Estland	43,5	41,2	14,4	21,1	13,4	12,6	13,9	12,7
EU-området (18 land)	12,6	12,0	11,5	11,8	12,0	12,2	12,5	13,2
Østerrike	15,2	13,3	12,3	14,7	15,0	13,5	15,1	14,1
Tsjekkia	32,7	26,6	21,1	21,0	18,7	15,7	15,4	15,2
Ungarn	47,4	46,8	45,5	44,0	41,1	20,1	20,3	19,0
Litauen	52,5	48,1	19,5	28,0	26,4	22,8	22,9	21,1
Italia	24,3	23,3	24,5	27,1	27,8	27,8	28,3	26,1
Hellas	29,2	25,0	25,9	27,3	28,1	29,2	28,7	29,0
Slovakia	43,3	39,7	39,5	39,8	37,8	35,5	34,1	30,1
Kroatia	:	:	44,6	42,8	41,7	39,3	38,5	36,2
Polen	52,3	49,1	47,2	44,8	43,4	39,2	37,6	36,9
Bulgaria	51,1	47,0	47,4	44,2	41,4	41,6	41,1	39,5
Tyrkia	51,6	48,8	47,1	45,9	46,0	42,3	40,7	40,0
Nord-Makedonia	:	:	55,2	50,5	51,1	46,4	43,5	41,8
Latvia	60,0	56,3	43,7	37,7	41,4	43,4	42,2	42,5
Romania	55,9	53,4	51,4	50,6	49,7	46,3	45,8	45,1
Serbia	:	:	:	54,3	53,4	53,3	53,3	52,5
EU ¹	:	17,7	17,0	17,0	16,7	15,5	15,6	:
Storbritannia	6,2	7,2	7,1	8,0	7,3	4,8	:	:

¹ EU6-1958, EU9-1973, EU10-1981, EU12-1986, EU15-1995, EU25-2004, EU27-2007, EU28-2013, EU27-2020.

Kilde: [Eurostat 17.10.2022](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:Overcrowding_rate).

²³ Se https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:Overcrowding_rate for full definisjon.

Referanser

- Aaberge, R., & Atkinson, A. (2013). *The median as watershed (Discussion paper No. 749)*. Statistisk sentralbyrå.
- Aaberge, R., Bhuller, M., Langørgen, A., & Mogstad, M. (2010). The distributional impact of public services when needs differ. *Journal of Public Economics*, vol. 94, issue 9-10, 549-562.
- Aaberge, R., Langørgen, A., & Lindgren, P. (2022). *A european equivalence scale for public in-kind transfers*. Discussion Papers No. 977, May 2022. Statistics Norway, Research Department.
- Aaberge, R., Mogstad, M., Vestad, O., & Vestre, A. (2021). *Økonomisk ulikhet i Norge i det 21. århundre*. Oslo/Kongsvinger: SSB Rapporter 2021/33. Statistisk sentralbyrå.
- Alne, R. (2018). Uføretrygd og arbeid: Jobber de uføre mer etter reformen i 2015? . *Arbeid og velferd* nr. 3. Hentet fra <https://www.nav.no/no/nav-og-samfunn/kunnskap/analyser-fra-nav/arbeid-og-velferd/arbeid-og-velferd/uforetrygd-og-arbeid-jobber-de-ufore-mer-etter-reformen-i-2015>
- Andersen, A., Aaberge, R., Wennemo, T., & Epland, J. (2003). Økonomiske konjunkturer og fattigdom: En studie basert på norske inntektsdata, 1979-2000. *Tidsskrift for velferdsforskning*. Fagbokforlaget, 2003(2).
- Arntzen, J. K., & Hattrem, A. (2022). *Offentlige stønader kompenserte for inntektsbortfall i 2020*. Statistisk sentralbyrå.
- Atkinson, A. B., Rainwater, L., & Smeeding, T. (1995). *Income Distribution in OECD countries. Evidence from the Luxembourg Income Study*. Paris: Social Policy Studies (No. 18). OECD.
- Bergesen Dalen, H. R. (2022). *Store forskjeller i innvandreres livskvalitet*. Hentet fra <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/levekår/artikler/store-forskjeller-i-innvandrerers-livskvalitet>
- Bradshaw, J. (2000). *Measurement of absolute poverty*. Luxembourg: Paper prepared for Eurostat Working Party on Social Exclusion and Poverty.
- Brathaug, A. L., & Bruvik Westberg, N. (2012). *Verdien av ulønnet husholdsarbeid. Oppvask, oppussing og barnepass - hva hvis noen andre hadde gjort det i stedet?* Samfunnsspeilet 4, Statistisk sentralbyrå.
- Bratsberg, B., Raaum, O., & Røed, K. (2017). *Immigrant Labor Market Integration across Admission Classes (IZA Discussion paper No. 10513)*.
- Bratsberg, B., Raaum, O., & Røed, K. (2018). Job Loss and Immigrant Labour Market Performance. *Economica* (vol. 85), ss. 124-151.
- Citro, C., & Micheal, R. (1995). *Measuring poverty: a new approach*. National Academic Press, Washington DC.
- Dalaker, J. (2000). *Poverty in the United States 1999*. U.S. Government Printing Office.
- Dalen, H. B., & Pettersen, A.-M. (2021). *Levekårsundersøkelsen EU-SILC 2021*. Statistisk sentralbyrå.
- Epland, J. (2019). *Flere barn med vedvarende lave husholdningsinntekter*. Hentet fra Statistisk sentralbyrå: <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/flere-barn-med-vedvarende-lave-husholdningsinntekter>
- Epland, J., & Kirkeberg, M. (2002). *Inntekt oppgitt i intervju og på selvangivelsen "Hvor stor var din inntekt i fjor?" (Samfunnspeilet 6)*. Statistisk sentralbyrå.
- Epland, J., & Kirkeberg, M. (2012). *Wealth Distribution in Norway. Evidence form a New Register-Based Data Source (Rapporter Nr 35)*. Statistisk sentralbyrå.

- Epland, J., & Normann, T. (2021). *115 000 barn i husholdninger med vedvarende lavinntekt*. Statistisk sentralbyrå.
- Epland, J., T. M. Normann & M. I. Kirkeberg (2022). *Closing the Gap. A method for (re)capturing income lost after administrative changes. Experiences from the Norwegian Household Income Statistics*. Paper prepared for the 37th IARIW General Conference.
- Eurostat. (1998). *Recommendations from the Task Force on Social Exclusion and Poverty*. Luxembourg.
- Eurostat. (2003). *Poverty and Social Exclusion in the EU after Laeken - part 1. Statistics in Focus. Theme 3*.
- Eurostat. (2017). *Intra-household sharing of resources*. Hentet fra Statistics Explained: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Archive:Intra-household_sharing_of_resources
- Eurostat. (2021). *Children at risk of poverty or social exclusion*. Hentet fra https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Children_at_risk_of_poverty_or_social_exclusion#Children_growing_up_in_poverty_and_social_exclusion
- Eurostat. (2022). *Employment and activity by sex and age - annual data*. Hentet fra https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/lfsi_emp_a/default/table?lang=en
- Eurostat. (2022). *Persons at risk of poverty or social exclusion by age and sex*. Hentet fra https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ILC_PEPS01N_custom_1451109/bookmark/table?lang=en&bookmarkId=8e7820e1-cc32-4bdc-bd0a-eb6a9f631178&page=time:2020
- Fjelltoft, A. (2019). *Dagens bostøttemottakere. En gjennomgang av bostøttemottakere i 2019, sett i lys av endringer fra 2009 – 2019*. Husbanken.
- Frazis, H., & Stewart, J. (2006). *How Does Household Production Affect Earnings Inequality? Evidence from the American Time Use Survey*. Levy Economics Institute Working Paper No. 454.
- Fredriksen, D., & Halvorsen, E. (2019). *Beregninger av pensjonsformue*. Statistisk sentralbyrå.
- Hagen, K., & Lødemel, I. (2003). Noen refleksjoner om nasjonale forskjeller og overnasjonal fattigdomsbekjempelse. *Tidsskrift for velferdsforskning*, nr 2. Fagbokforlaget.
- Henriksen, K., Østby, L., & Normann, T. (2012). *Hvordan få kunnskap om innvandreres levekår? (Notater 2012/64)*. Oslo/Kongsvinger: Statistisk sentralbyrå.
- Husbanken. (2022). *Bostøtte*. Hentet fra <https://statistikk.husbanken.no/bostotte>
- Høie, H. (2022). *Usikret gjeld. Utvikling 2019-2021 etter kjennetegn ved låntakerne*. Statistisk sentralbyrå.
- Jensen, V. (2016). Supplerende stønad - utviklingen i ordningen. *Arbeid og velferd, nr.2, NAV*, Jensen, Victoria (2016): Supplerende stønad - utviklingen i ordningen, *Arbeid og velferd, nr. 2, Nav*. <https://www.nav.no/no/NAV+og+samfunn/Kunnskap/Analyser+fra+NAV/Arbeid+og+velferd/Arbeid+og+velferd/supplerende-stonad-utviklingen-i-ordningen> .
- Jentoft, S. (2014). *Imputation of missing data among immigrants in the Register of the Population's Level of Education (BU)*. Statistisk sentralbyrå.
- Kaur, R. (2013). *Økonomi og levekår for ulike lavinntektsgrupper 2013*. Statistisk sentralbyrå.
- Kelmanson, B., Kirabaeva, K., Medina, L., Mircheva, B., & Weiss, J. (2019). *Explaining the Shadow Economy in Europe: Size, Causes and Policy Options*. IMF Working Papers.
- Kirkeberg, M. & Epland, J. (2018). *Sosial mobilitet blant norskfødte med innvandrerforeldre. Tjener bedre enn foreldrene*. . Statistisk sentralbyrå.

- Mattila-Wiro, P. (2004). *Changes in the Inequality of Income and the Value of Housework time in Finland in 1979-2000*. Cork: Paper prepared for the 28th Conference of the International Association for Research in Income and Wealth.
- NAV. (2022). *Mottakere av uføretrygd, etter kjønn og alder. Pr. 31.12.2011-2020. Antall*. Hentet fra <https://www.nav.no/no/nav-og-samfunn/statistikk/aap-nedsatt-arbeidsevne-og-uforetrygd-statistikk/tabeller/mottakere-av-uforetrygd-etter-kjonn-og-alder.pr.31.12.2011-2020.antall>
- NAV. (2022a, September 10). *Barnetrygd*. Hentet fra <https://www.nav.no/barnetrygd#hvor-mye>
- NAV. (2022b). *Økonomisk sosialhjelp*. Hentet fra <https://www.ssb.no/nasjonalregnskap-og-konjunkturer/finansregnskap/statistikk/finansielle-sektorregnskaper>
- NAV. (2022c). *Kvalifiseringsprogrammet*. Hentet fra <https://www.nav.no/kvalifiseringsprogrammet>
- NAV. (2022d, September 09). *Ytelser til gjenlevende*. Hentet fra <https://www.nav.no/no/nav-og-samfunn/statistikk/pensjon-statistikk/ytelser-til-gjenlevende>
- NAV. (2022e). *Uføretrygd*. Hentet fra <https://www.nav.no/uforetrygd>
- NAV. (2022f). *Supplerende stønad*. <https://www.nav.no/no/nav-og-samfunn/statistikk/pensjon-statistikk/supplerende-stonad>.
- Nordberg, L., Penttilä, I., & Sandström, S. (2001). *A study on the effect of using interview versus register data in income distribution analysis with an application to the Finnish ECHP-survey in 1996*. CHINTEX WP 5, Statistics Finland.
- Normann, T.M. (2021). *Svak inntektsutvikling for uføre*. Statistisk sentralbyrå.
- Normann, T.M. & Epland, J. (2022). *Fremdeles 115 000 barn med vedvarende lavinntekt i 2020*. Statistisk sentralbyrå.
- NOU. (2009:10). *Fordelingsutvalget*. Oslo: Finansdepartementet.
- Nørgaard, E. (2001). *Finansiering av helse- og sosialutgifter i Norge 1990-1998*. Statistisk sentralbyrå.
- OECD. (2011). *Divided we stand. Why inequality keeps rising*. OECD Publishing.
- Olsen, B. (2022). *Innvandrere var mest utsatt på arbeidsmarkedet under pandemien*. Statistisk sentralbyrå.
- Omholt, E. (2019). *Økonomi og levekår for lavinntektsgrupper 2019*. Statistisk sentralbyrå.
- Omholt, E. L. (2018). *Mindre barnetrygd, mer i sosiale stønader*. Hentet fra Statistisk sentralbyrå: <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/mindre-barnetrygd-mer-i-sosiale-stonader>
- Pedersen, P., & Smith, N. (1998). *Low incomes in Denmark, 1980-1995 (Working paper No. 19)*. Centre for Labour Market and Social Research. University of Aarhus and the Aarhus School of Business.
- Sandbæk, M., & West Pedersen, A. (2010). *Barn og unges levekår i lavinntektsfamilier. En panelstudie 2000-2009*. Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Sandvik, L., & Normann, T. (2021). *Store ulikheter i formue*. Statistisk sentralbyrå.
- Skatteetaten. (2019). *Introduksjonsstønad*. Hentet fra <https://www.skatteetaten.no/bedrift-og-organisasjon/arbeidsgiver/a-meldingen/veiledning/lonn-og-ytelser/oversikt-over-lonn-og-andre-ytelser/introduksjonsstonad/>
- Skatteministeriet. (2022). *Børne- og ungeydelsesloven. Satser og beløbsgrænser i lov om en børne- og ungeydelse*. Hentet fra <https://www.skm.dk/skattetal/satser/satser-og-beloebsgraenser-i-lovgivningen/boerne-og-ungeydelsesloven>

- Soloveichik, R. H. (2022). Cost Savings from Sharing Across Households. *Paper prepared for the 37th IARIW General Conference*.
- Statistisk sentralbyrå. (2022a). Hentet fra Familier og husholdninger, statistikkbanktabell 06070: <https://www.ssb.no/statbank/table/06070/>
- Statistisk sentralbyrå. (2022b). Hentet fra Familier og husholdninger. Statistikkbanktabell 06239: <https://www.ssb.no/statbank/table/06239/>
- Statistisk sentralbyrå. (2022c). *Familier og husholdninger, statistikkbanktabell 06946*. Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/06946/>
- Statistisk sentralbyrå. (2022d). *Befolkning - Flyttinger*. Hentet fra <https://www.ssb.no/befolkning/flytting/statistikk/flyttinger>
- Statistisk sentralbyrå. (2022e). *Økonomisk sosialhjelp*. Hentet fra Tabell 08858: Sosialhjelpsmottakere, etter hovedinntektskilde og familiefase 2008 - 2021: <https://www.ssb.no/statbank/table/08858>
- Statistisk sentralbyrå. (2022f). *Finansielle sektorregnskaper*. Hentet fra <https://www.ssb.no/nasjonalregnskap-og-konjunkturer/finansregnskap/statistikk/finansielle-sektorregnskaper>
- Statistisk sentralbyrå. (2022g). *Økonomisk sosialhjelp*. Hentet fra 10497: Sosialhjelpsmottakere, etter innvandringskategori og alder 2013 - 2021: <https://www.ssb.no/statbank/table/10497/>
- Statistisk sentralbyrå. (2022h). *Økonomisk sosialhjelp*. Hentet fra 08513: Kvalifiseringsstønad, etter alder (F) 2009 - 2021: <https://www.ssb.no/statbank/table/08513/>
- Statistisk sentralbyrå. (2022i). *Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre*. Hentet fra 09817: Innvandrer og norskfødte med innvandrerforeldre, totalt og enkeltvis, etter region, landbakgrunn og andel av befolkningen (K) 2010 - 2022: <https://www.ssb.no/statbank/table/09817/>
- Statistisk sentralbyrå. (2022j). *Syssetting blant innvandrer, registerbasert (statistikkbanktabell 11609)*. Hentet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/11609>
- Statistisk sentralbyrå. (2022k, Oktober 01). *Uføretrygdede*. Hentet fra <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/trygd-og-stonad/statistikk/uforetrygdede>
- Steinkellner, A., & Berger Gulbrandsen, F. (2021). *Laveste økning i bosatte innvandrere siden 2002*. Statistisk sentralbyrå.
- Stiglitz, J., Sen, A., & Fatoussi, J. (2009). *Report by the Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress*. The French National Institute of Statistics and Economic studies (INSEE).
- Strøm, F. (2020). *Fortsatt svak vekst i antall personer med flyktningbakgrunn*. Statistisk sentralbyrå.
- Tsakoglou, P., Callen, T., Coleman, K., Goedema, T., Lefebure, S., & Verbist, G. (2010). *Distributional effects of non-cash incomes in seven European countries*. St. Gallen: Paper prepared for the 31st Conference of the International Association for Research in Income and Wealth.
- United Nations Economic Commission for Europe (UNECE). (2011). *Canberra Group Handbook on Household Income Statistics*. Geneva: United Nations.
- Vrålstad, S., & Stabell Wiggen, K. (2016). *Levekår blant innvandrere i Norge 2016 (Rapport 2017/13)*. Oslo/Kongsvinger: Statistisk sentralbyrå .
- With, M. L., & Bergesen Dalen, H. (2021). *Endringer i spørreskjema til Levekårsundersøkelsen EU-SILC 2021*. Statistisk sentralbyrå.

Vedlegg A: Overlapp mellom ulike grupper

Tabell A1 Overlapp mellom ulike grupper¹. Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, 2020. Prosent

	Hovedinntektstaker mottar kvalifiseringsstønad																											
	Nedsatt arbeidsevne																											
	Mottakere av arbeidsavklaringspenger																											
	Mottakere av supplerende stønad																											
	Langtidsledige																											
	Mottakere av uføretrygd																											
	Mottakere av etterlattepensjon																											
	Aleneb. minstepensjonister																											
	Mottakere av alderspensjon																											
	Sosialhjelpsmottakere																											
	Personer med flyktningbakgrunn eks studenter																											
	Norskfødte med innvandrerforeldre fra Afrika, Asia, etc. eks studenter																											
	Norskfødte med innvandrerforeldre fra EU, etc. eks studenter																											
	Innvandrere fra Afrika, Asia, etc. eks studenter																											
	Innvandrere fra EU, etc. eks studenter																											
	Aleneboende over 66 år																											
	Aleneboende 50-66 år																											
	Aleneboende 35-49 år																											
	Aleneboende under 35 år eks studenter																											
	Barn under 18 år																											
	Par med barn 0-17 år																											
	Enslige forsørgere																											
	Hele befolkningen ekskl. de med innvandrerbakgrunn og personer i studenthusholdninger																											
	Hele befolkningen uten studenter																											
	Hele befolkningen																											
Hele befolkningen	100	98	79	5	36	21	5	4	5	5	8	10	0	1	6	3	18	2	0	6	1	0	2	1	0			
Hele befolkningen uten studenter	100	100	81	5	37	21	5	4	5	6	8	10	0	1	6	3	18	2	0	6	1	0	2	1	0			
Hele befolkningen ekskl. de med innvandrerbakgrunn	100	100	100	5	35	20	4	3	5	7						1	22	2	0	7	1	0	2	1	0			
Enslige forsørgere	100	98	73	100		56					6	18	0	1	12	14	0		2	9	4	0	6	5	1			
Par med barn 0-17 år	100	100	77		100	46					9	13	0	1	8	3	0		0	2	1	0	2	1	0			
Barn under 18 år	100	99	75	15	80	100					8	15	0	1	9	5	1		0	3	1	0	2	2	0			
Aleneboende under 35 år	100	75	53			0	75				10	11	0	2	6	7		1	0	4	2	0	4	3	0			
Aleneboende 35-49 år	100	99	66					100			20	13	0	0	7	8		4	0	15	3		5	4	1			
Aleneboende 50-66 år	100	100	84						100		9	7	0	0	4	5	7	8	2	30	2		4	3	0			
Aleneboende over 66 år	100	100	95							100	3	2	0	0	1	1	99	19	0	2	0	1	0	0				
Innvandrere fra EU, etc.	100	99		4	42	22	8	9	6	2	99				2	2	6	1	0	2	3	0	2	1	0			
Innvandrere fra Afrika, Asia, etc.	100	96		10	48	31	7	5	3	1		96			57	17	3	1	1	7	4	0	4	6	2			
Norskfødte med innvandrerforeldre fra EU, etc.	100	95		5	32	19	7	3	5	5			95			3	16	2	0	6	1		2	1	0			
Norskfødte med innvandrer fra Afrika, Asia, etc.	100	90		5	34	22	13	2	0	0			90		4	0	0	0	4	2		3	2	0				
Personer med flyktningbakgrunn	100	95		12	48	33	7	4	3	1	2	93			95	25	3	2	0	8	4	1	5	8	3			
Sosialhjelpsmottakere	100	92	37	24	29	31	13	9	8	1	4	49	0	1	43	100	2	4	0	13	10	0	13	20	5			
Mottakere av alderspensjon	100	100	96	0	1	1			2	30	3	2	0	0	1	0	100	6	0	2	0	0	0	0	0			
Aleneb. Minstepensjonister	100	100	86				3	9	24	64	4	10	0	0	7	8	64	100	2	36	0	2	0	2	0			
Mottakere av etterlattepensjon	100	100	76	27	4	19	0	1	30	3	5	19	0	0	7	4	5	8	100	2	3	0	8	3	0			
Mottakere av uføretrygd	100	100	86	8	12	11	5	9	24	2	2	11	0	1	8	7	5	9	0	100	0	0	1	6	0			
Langtidsledige	100	96	48	16	29	24	10	10	8	0	17	29	0	2	20	26	6	0	1	1	100	0	3	3	1			
Mottakere av supplerende stønad	100	100	4	0	1	1	0			59	7	90			79	18	87	50	0	2	0	100		0				
Mottakere av arbeidsavklaringspenger	100	100	74	16	26	22	11	8	9	0	7	18	0	1	13	18	3	0	1	3	1		100		0			
Nedsatt arbeidsevne	100	96	54	19	25	25	13	11	9	0	3	37	0	1	32	44	1	2	1	26	3	0		100	15			
Hovedinntektstaker mottar kvalifiseringsstønad	100	100	25	30	37	39	11	8	3		2	72	0	1	64	65	0	0	0	1	3		4	81	100			

¹ For definisjon av ulike grupper, se kapittel 2.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Tabell A2 Overlapp mellom ulike grupper i data fra Levekårsundersøkelsen EU-SILC 2021. Prosent

	Alle 16-44 år	Alle 45-66 år	Alle 67 år og eldre	Alle 16-66 år	Enslige forsørgere	Par med barn og lav inntekt (1. kvintil)	Alle par med barn	Aleneboende under 35 år	Alle aleneboende	Sosialhjelps-mottakere	Andre minstepensjonister	Aleneboende minstepensjonister	Uføretrygdede 16-66 år	Mottar AAP 16-44 år	Mottar AAP 45-66 år	Mottar AAP 16-66 år	Innvandrere fra EU etc.	Innvandrere fra Asia, Afrika etc.	Antall svar
I alt	43	38	19	81	4	4	27	9	26	2	2	1	7	1	2	3	5	7	6 032
Alle 16-44 år	100	.	.	100	6	7	42	21	27	4	1	0	2	3	.	3	7	10	2 580
Alle 45-66 år	.	100	.	100	4	2	23	.	21	2	2	1	14	.	4	4	4	7	2 298
Alle 67 år og eldre	.	.	100	.	0	0	0	.	36	1	6	4	2	.	.	0	3	2	1 154
Alle 16-66 år	53	47	.	100	5	5	33	11	24	3	1	1	8	2	2	4	5	8	4 878
Enslige forsørgere	65	34	1	99	100	.	.	.	.	10	2	.	6	3	2	5	7	12	243
Par med barn og lav inntekt (1. kvintil)	82	18	0	100	.	100	100	.	.	13	1	.	4	3	0	4	11	28	232
Alle par med barn	67	33	0	100	.	14	100	.	.	2	0	.	2	2	1	2	6	9	1 616
Aleneboende under 35 år	100	.	.	100	.	.	.	100	100	4	.	0	3	3	.	3	4	10	547
Alle aleneboende	44	31	26	74	.	.	.	34	100	4	.	5	9	2	2	3	5	7	1 600
Sosialhjelpsmottakere	64	31	5	95	18	20	23	15	40	100	4	4	15	8	6	14	8	43	161
Andre minstepensjonister	10	37	54	46	4	2	6	.	.	5	100	.	45	1	3	4	4	11	125
Aleneboende minstepensjonister	5	38	58	43	.	.	.	1	100	7	.	100	41	1	1	2	1	9	87
Uføretrygdede 16-66 år	15	78	6	94	3	2	9	4	36	5	14	9	100	2	4	6	2	8	410
Mottar AAP 16-44 år	100	.	.	100	10	11	34	22	38	16	1	1	10	100	.	100	3	15	73
Mottar AAP 45-66 år	.	100	.	100	5	1	15	.	26	8	4	1	18	.	100	100	4	10	96
Mottar AAP 16-66 år	43	56	1	99	7	5	23	9	32	12	3	1	15	43	56	100	4	12	171
Innvandrere fra EU etc.	56	33	11	90	6	8	31	6	27	4	2	0	2	1	1	2	100	.	297
Innvandrere fra Asia, Afrika etc.	60	36	4	96	7	16	3	13	26	15	3	2	8	3	2	5	.	100	418

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC, Statistisk sentralbyrå.

Tabell A3 Antall observasjoner i datagrunnlaget til tabellene¹. Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. 2008-2020

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Hele befolkningen	4 747 954	4 808 982	4 869 149	4 932 930	4 990 860	5 046 327	5 102 481	5 155 302	5 201 574	5 243 286	5 280 717	5 323 501	5 353 337
Hele befolkningen uten studenter	4 652 105	4 704 961	4 756 689	4 812 393	4 866 107	4 948 395	5 001 062	5 053 468	5 095 416	5 130 925	5 166 774	5 207 512	5 226 906
Barnefamilier													
Enslige forsørgere	290 458	294 455	295 021	293 429	303 824	301 590	307 543	292 036	292 656	294 396	287 584	287 823	288 457
Par med barn 0-17 år	1 918 431	1 925 174	1 936 999	1 952 179	1 944 541	1 937 273	1 938 390	1 953 622	1 957 899	1 957 119	1 952 768	1 944 845	1 933 705
Barn under 18 år	1 100 696	1 106 290	1 111 065	1 114 938	1 119 036	1 123 557	1 123 551	1 125 119	1 128 217	1 126 657	1 120 422	1 116 512	1 109 625
Trygdemottakere													
Alderspensjonister	571 464	573 135	597 938	675 141	728 416	778 532	822 545	848 787	874 210	895 741	917 175	936 651	958 097
Uføretrygdede ²	239 028	233 864	243 323	264 408	266 862	265 229	268 982	288 823	292 576	298 840	309 711	320 667	325 527
Etterlattepensjonister (gjenlevende ektefelle)	29 347	27 152	28 138	30 152	28 598	27 949	26 858	25 392	23 928	22 912	21 994	21 156	19 962
Aleneboende minstepensjonister	79 233	79 038	80 318	81 240	78 550	75 829	74 150	72 669	75 804	75 283	76 055	83 815	84 548
Aleneboende minstepensjonister med alderspensjon	61 332	60 418	60 823	61 035	58 197	55 875	53 524	50 099	52 450	50 905	49 203	55 439	54 488
Aleneboende uføretrygdede med minstepensjon	15 287	15 854	16 787	18 541	18 948	18 918	19 665	22 252	23 047	24 221	26 638	28 398	30 172
Langtidsledige	20 608	37 052	47 720	45 456	40 565	43 352	50 814	53 427	56 569	53 288	45 447	41 325	64 217
Mottakere av arbeidsavklaringspenger ³	130 091	152 539	181 023	177 067	168 831	164 893	151 183	144 893	141 936	135 422	118 722	110 266	120 314
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre ekskl. studenter													
Innvandrere fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	196 694	218 673	246 446	278 409	302 838	333 351	357 023	373 061	378 000	382 960	390 760	401 595	409 714
Innvandrere fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	293 923	313 238	329 887	346 587	368 060	386 661	405 871	426 868	454 466	478 377	496 081	515 671	519 843
Norskfødte med innvandrerforeldre fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	4 652	4 756	4 901	5 018	5 128	5 546	5 665	7 365	7 399	7 660	7 715	7 874	7 941
Norskfødte med innvandrerforeldre fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	11 401	12 770	14 111	15 903	17 855	19 777	21 971	24 550	27 006	30 207	33 317	37 131	41 301
Personer med flyktningbakgrunn	186 013	197 787	207 090	215 643	226 944	239 281	249 266	263 771	284 292	299 599	307 088	312 951	312 227
Personer med flyktningbakgrunn og introduksjonsstønad	20 028	22 305	24 196	24 759	26 060	26 949	28 964	34 101	43 247	52 764	52 163	45 230	33 942
Aleneboende													
Aleneboende under 35 år ekskl. studenter	239 299	237 546	232 301	239 383	250 722	234 791	238 844	235 627	236 521	240 313	245 579	255 637	261 552
Aleneboende 35-49 år	166 918	169 860	170 355	173 313	177 320	182 062	185 153	182 584	182 928	184 620	187 554	191 859	195 825
Aleneboende 50-66 år	200 530	206 934	211 358	216 506	221 891	223 993	228 384	229 203	233 317	238 586	245 328	252 322	259 836
Aleneboende 67 år og eldre	235 652	236 650	238 759	242 250	245 209	250 099	255 191	257 844	263 405	269 290	275 130	282 256	292 640
Andre grupper													
Sosialhjelpsmottakere i alt	142 080	154 716	155 625	153 974	150 351	158 963	164 286	167 648	175 266	182 392	183 931	178 080	167 623

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Herav:													
Aleneboende													
sosialhjelpsmottakere	48 299	52 275	52 088	51 002	49 919	50 698	52 757	53 352	54 962	56 632	57 026	56 678	55 507
Langtidsmottakere av sosialhjelp	44 360	53 339	53 532	50 667	50 609	54 412	57 984	59 827	59 261	69 874	72 898	71 271	66 377
Personer med nedsatt arbeidsevne som ikke mottar AAP	:	:	47 343	47 693	48 069	50 454	57 440	59 573	61 554	61 452	70 167	74 394	75 701
Mottakere av kvalifiseringsstønad	:	:	16 935	15 754	13 990	12 510	12 252	12 561	12 261	12 446	12 552	13 550	13 875
Mottakere av supplerende stønad	2 592	2 814	2 912	2 969	3 037	3 188	3 275	3 227	3 038	2 692	2 600	2 603	2 613

¹ For definisjon av grupper, se kapittel 2.

² Før 2015 viser denne indikatoren tall for uførepensjonister.

³ Før 2010 vises det her tall for personer i husholdninger der hovedinntektstaker er langtidssyk

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Vedlegg B: Indikatorer

Tabell B1. Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)¹. S80/S202. 2006-2020

Gruppe	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Utvik- ling siste 5 år	Utvik- ling siste år
Hele befolkningen uten studenter	3,4	3,5	3,6	3,4	3,4	3,5	3,5	3,5	3,6	3,9	3,7	3,7	3,8	3,7	3,7	0,02	0,01
Enslige forsørgere	2,8	2,8	2,9	2,9	2,9	2,9	2,9	3,0	3,1	3,2	3,2	3,2	3,2	3,1	3,1	-0,04	0,00
Par med barn 0-17 år	2,9	3,0	3,0	2,9	3,0	3,0	3,0	3,0	3,1	3,3	3,2	3,2	3,4	3,2	3,2	-0,07	-0,06
Barn under 18 år	3,1	3,2	3,2	3,1	3,2	3,1	3,2	3,2	3,3	3,5	3,5	3,5	3,7	3,5	3,4	-0,05	-0,07
Aleneboende under 35 år	5,4	5,7	6,2	6,6	7,2	7,4	7,3	7,6	7,6	7,5	6,9	6,4	6,1	6,4	6,0	-0,87	-0,33
Aleneboende 35-49 år	4,9	4,9	5,3	4,9	4,8	5,0	4,7	4,9	5,0	5,2	5,0	4,9	4,9	5,2	5,4	0,42	0,16
Aleneboende 50-66 år	3,9	4,1	4,2	4,0	3,9	3,8	3,9	4,1	4,2	4,6	4,3	4,3	4,4	4,4	4,5	0,18	0,04
Aleneboende 67 år og eldre	2,6	2,7	2,7	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,6	2,8	2,7	2,7	2,7	2,6	2,7	-0,03	0,02
Innvandrere fra EU/EØS, Nord- Amerika, Australia og New Zealand	:	:	:	:	6,7	6,7	6,0	5,7	5,8	5,5	5,0	4,8	4,8	5,1	5,3	0,30	0,24
Innvandrere fra Afrika, Asia, Latin- Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	:	:	:	:	4,4	4,5	4,6	4,7	4,7	4,8	4,8	4,5	4,3	4,3	4,2	-0,57	-0,13
Norskfødte med innvandrerforeldre fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	:	:	:	:	4,5	3,9	3,8	3,6	3,8	4,7	4,1	4,7	4,2	4,3	4,2	0,08	-0,16
Norskfødte med innvandrerforeldre fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	:	:	:	:	4,4	4,0	3,9	3,8	3,8	3,9	3,9	3,9	3,7	3,6	3,7	-0,20	0,09
Personer med flyktningbakgrunn	:	:	:	:	3,6	3,7	3,9	4,1	4,1	4,2	4,3	3,8	3,6	3,6	3,5	-0,76	-0,07
Flyktningbakgrunn og introduksjonstønad	:	:	:	:	2,7	2,6	2,6	2,6	2,6	2,8	3,0	2,4	2,2	2,3	2,2	-0,74	-0,07
Sosialhjelpsmottakere	2,8	2,8	2,9	2,8	2,7	2,6	2,7	2,7	2,7	2,9	2,9	2,6	2,5	2,6	2,6	-0,33	-0,01
Herav:																	
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	3,7	3,5	3,6	3,6	3,4	3,3	3,3	3,3	3,4	3,5	3,5	3,2	3,1	3,1	3,2	-0,30	0,08
Langtidsmottakere av sosialhjelp	2,5	2,5	2,6	2,6	2,5	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,2	2,2	2,1	2,1	2,1	-0,04	0,00
Alderspensjonister	2,8	3,0	2,9	2,8	2,8	3,1	3,2	3,2	3,3	3,6	3,4	3,4	3,4	3,3	3,3	-0,05	0,03
Aleneboende minstepensjonist	1,8	1,8	1,8	1,7	1,7	1,7	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8	-0,01	0,01
Herav:																	
Med alderspensjon	1,7	1,7	1,7	1,6	1,6	1,6	1,7	1,7	1,8	1,7	1,7	1,7	1,8	1,7	1,8	0,04	0,02
Med uføretrygd	1,8	1,8	1,8	1,8	1,7	1,7	1,8	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	-0,01	0,01
Etterlattepensjonister (gjenlevende ektefelle)	2,9	2,9	3,0	3,1	2,8	2,9	2,8	2,7	2,8	2,9	2,8	2,9	2,9	2,8	2,8	0,01	0,04
Uføretrygdede	2,5	2,6	2,7	2,5	2,4	2,4	2,4	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	0,04	0,03
Langtidsledige	3,8	4,0	4,2	3,5	3,3	3,7	3,4	3,6	3,6	3,8	4,0	4,2	4,4	4,3	4,7	0,71	0,37

Gruppe	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Utvik- ling siste 5 år	Utvik- ling siste 5 år
Mottakere av arbeidsavklaringspenger ³	2,8	2,9	3,0	2,7	2,7	2,7	2,8	2,9	2,9	3,1	3,1	3,1	3,1	3,2	3,3	0,21	0,10
Personer med nedsatt arbeidsevne uten arbeidsavklaringspenger	.	.	.	.	2,7	2,9	3,0	3,1	3,2	3,2	3,2	3,1	3,0	3,0	3,1	-0,10	0,03
Mottakere av kvalifiseringsstønad	.	.	.	.	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1	2,0	2,0	2,0	2,0	-0,10	-0,03
Personer som mottar supplerende stønad	1,8	1,8	1,7	1,8	1,8	1,8	1,7	1,8	1,8	1,8	2,0	1,8	1,8	1,7	1,7	-0,31	0,01

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2. Personer i studenthusholdninger er utelatt

² S80/S20 er forholdet mellom gjennomsnittsinntekten til femdelen med høyest inntekt og femdelen med lavest inntekt. Avrundet til nærmeste desimal. Omfatter også negative beløp.

³ Før 2010 vises det her tall for langtidssyke

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Tabell B2. Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)¹. P90/P10². 2006-2020

Gruppe	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Utvik- ling siste 5 år	Utvik- ling siste 5 år
Hele befolkningen uten studenter	2,6	2,7	2,7	2,6	2,6	2,7	2,7	2,7	2,8	2,8	2,8	2,8	2,8	2,8	2,8	0,01	0,00
Enslige forsørgere	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	2,3	2,3	2,4	2,9	2,4	2,4	2,4	2,4	2,4	-0,01	-0,03
Par med barn 0-17 år	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,4	2,4	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	-0,02	-0,02
Barn under 18 år	2,4	2,4	2,4	2,4	2,4	2,5	2,5	2,6	2,6	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7	0,02	-0,01
Aleneboende under 35 år	4,2	4,4	4,8	5,3	6,0	6,3	6,3	6,9	6,7	6,5	5,9	5,2	4,9	5,2	4,6	-1,31	-0,55
Aleneboende 35-49 år	3,4	3,4	3,4	3,3	3,3	3,3	3,3	3,4	3,4	3,5	3,3	3,3	3,3	3,4	3,4	0,10	0,00
Aleneboende 50-66 år	2,7	2,8	2,7	2,6	2,6	2,6	2,7	2,8	2,8	2,8	2,8	2,9	2,9	2,9	2,9	0,11	0,01
Aleneboende 67 år og eldre	2,1	2,2	2,1	2,1	2,1	2,0	2,0	2,0	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1	2,0	-0,04	-0,02
Innvandrere fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	:	:	:	:	5,0	5,0	4,5	4,2	4,1	3,9	3,6	3,4	3,4	3,6	3,7	0,10	0,11
Innvandrere fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	:	:	:	:	3,1	3,2	3,3	3,4	3,4	3,4	3,4	3,3	3,1	3,1	3,1	-0,36	-0,08
Norskfødte med innvandrereforeldre fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	:	:	:	:	2,9	2,9	2,9	2,8	2,8	2,9	2,9	2,9	2,9	2,9	3,0	0,12	0,08
Norskfødte med innvandrereforeldre fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	:	:	:	:	3,2	3,1	3,1	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	2,9	2,9	2,9	-0,06	0,02
Personer med flyktningbakgrunn	:	:	:	:	2,7	2,8	2,9	3,0	3,0	3,1	3,1	2,9	2,8	2,8	2,8	-0,38	-0,04
Flyktningbakgrunn og introduksjonsstønad	:	:	:	:	2,3	2,2	2,3	2,3	2,3	2,5	2,6	2,1	1,9	2,0	1,9	-0,72	-0,06

Gruppe	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Utvik- ling siste 5 år	Utvik- ling siste år
Sosialhjelpsmottakere	2,4	2,4	2,4	2,4	2,3	2,2	2,3	2,2	2,3	2,4	2,4	2,2	2,1	2,1	2,1	-0,27	-0,03
Herav:																	
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	3,2	3,0	3,1	2,9	2,8	2,7	2,8	2,8	2,8	2,9	2,9	2,6	2,5	2,6	2,6	-0,32	0,02
Langtidsmottakere av sosialhjelp	2,2	2,2	2,3	2,3	2,1	2,1	2,0	2,0	2,0	2,0	1,9	1,9	1,9	1,9	1,9	-0,06	-0,01
Alderspensjonister	2,3	2,4	2,3	2,3	2,3	2,5	2,6	2,7	2,7	2,8	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7	-0,06	-0,02
Aleneboende minstepensjonist	1,5	1,5	1,5	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	-0,05	-0,01
Herav:																	
Med alderspensjon	1,4	1,4	1,4	1,4	1,3	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,3	1,3	1,3	1,3	-0,03	-0,01
Med uføretrygd	1,6	1,6	1,5	1,5	1,5	1,5	1,4	1,4	1,4	1,5	1,4	1,5	1,4	1,4	1,4	-0,01	0,01
Etterlattepensjonister (gjenlevende ektefelle)	2,4	2,4	2,3	2,4	2,2	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,2	2,3	2,3	2,3	2,3	0,04	-0,01
Uføretrygdede	2,1	2,1	2,1	2,0	2,0	2,0	2,0	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1	0,02	0,00
Langtidsledige	2,8	2,9	2,9	2,6	2,6	2,7	2,7	2,8	2,9	3,0	3,1	3,2	3,4	3,3	3,3	0,14	-0,09
Mottakere av arbeidsavklaringspenger ³	2,4	2,4	2,5	2,3	2,3	2,3	2,4	2,4	2,5	2,6	2,6	2,6	2,6	2,7	2,7	0,13	0,02
Personer med nedsatt arbeidsevne uten arbeidsavklaringspenger	.	.	.	.	2,3	2,4	2,5	2,6	2,6	2,6	2,6	2,6	2,5	2,5	2,5	-0,11	0,01
Mottakere av kvalifiseringsstønad	.	.	.	.	1,9	1,8	1,9	1,8	1,8	1,8	1,9	1,9	1,8	1,8	1,7	-0,16	-0,03
Personer som mottar supplerende stønad	1,6	1,6	1,5	1,6	1,6	1,6	1,5	1,6	1,5	1,5	1,8	1,6	1,5	1,5	1,6	-0,21	0,02

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2. Personer i studenthusholdninger er utelatt

² P90/P10 er forholdstallet mellom inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 9 og desil 10 (P90) og inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 1 og desil 2 (P10). Avrundet til nærmeste desimal. Omfatter også negative beløp.

³ Før 2010 vises det her tall for langtidssyke

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Tabell B3. Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)¹. Gini-koeffisient². 2006-2020

Gruppe	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Utvik- ling siste 5 år	Utvik- ling siste år
Hele befolkningen uten studenter	0,239	0,246	0,247	0,237	0,240	0,241	0,242	0,243	0,250	0,266	0,255	0,255	0,256	0,253	0,255	0,000	0,002
Enslige forsørgere	0,199	0,204	0,207	0,205	0,204	0,206	0,209	0,214	0,219	0,229	0,226	0,228	0,228	0,225	0,226	0,000	0,001
Par med barn 0-17 år	0,213	0,219	0,218	0,210	0,214	0,215	0,215	0,217	0,224	0,240	0,230	0,229	0,235	0,227	0,226	-0,004	-0,001
Barn under 18 år	0,221	0,228	0,227	0,219	0,225	0,224	0,226	0,227	0,235	0,249	0,241	0,241	0,247	0,240	0,239	-0,002	-0,001
Aleneboende under 35 år	0,293	0,300	0,304	0,304	0,313	0,315	0,315	0,318	0,319	0,319	0,307	0,304	0,298	0,298	0,294	-0,013	-0,004
Aleneboende 35-49 år	0,293	0,295	0,297	0,287	0,287	0,290	0,286	0,289	0,293	0,301	0,291	0,291	0,291	0,294	0,299	0,008	0,005
Aleneboende 50-66 år	0,267	0,280	0,280	0,266	0,270	0,265	0,270	0,276	0,284	0,304	0,286	0,286	0,287	0,289	0,292	0,007	0,003
Aleneboende 67 år og eldre	0,199	0,207	0,204	0,186	0,191	0,193	0,194	0,198	0,205	0,216	0,207	0,211	0,210	0,204	0,205	-0,002	0,001
Innvandrere fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	:	:	:	:	0,318	0,317	0,307	0,302	0,309	0,300	0,286	0,281	0,279	0,282	0,287	0,001	0,005
Innvandrere fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	:	:	:	:	0,263	0,268	0,272	0,278	0,281	0,284	0,282	0,277	0,272	0,272	0,270	-0,011	-0,002
Norskfødte med innvandrereforeldre fra EU/EØS, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	:	:	:	:	0,299	0,257	0,257	0,247	0,255	0,294	0,265	0,311	0,269	0,274	0,277	0,012	0,002
Norskfødte med innvandrereforeldre fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	:	:	:	:	0,260	0,252	0,248	0,245	0,248	0,252	0,252	0,255	0,246	0,241	0,248	-0,004	0,007
Personer med flyktningbakgrunn	:	:	:	:	0,239	0,244	0,251	0,258	0,260	0,263	0,266	0,255	0,250	0,248	0,246	-0,021	-0,002
Flyktningbakgrunn og introduksjonsstønad	:	:	:	:	0,182	0,179	0,180	0,180	0,176	0,187	0,193	0,164	0,154	0,161	0,157	-0,036	-0,005
Sosialhjelpsmottakere	0,193	0,193	0,196	0,196	0,187	0,182	0,187	0,185	0,187	0,196	0,195	0,181	0,179	0,180	0,180	-0,015	0,000
Herav:																	
Aleneboende sosialhjelpsmottakere	0,230	0,223	0,228	0,230	0,216	0,211	0,213	0,213	0,215	0,220	0,217	0,206	0,204	0,205	0,208	-0,009	0,003
Langtidsmottakere av sosialhjelp	0,177	0,181	0,184	0,189	0,176	0,167	0,167	0,166	0,162	0,161	0,154	0,150	0,149	0,151	0,151	-0,003	0,000
Alderspensjonister	0,216	0,226	0,221	0,207	0,213	0,231	0,237	0,241	0,247	0,265	0,252	0,250	0,249	0,247	0,249	-0,003	0,002
Aleneboende minstepensjonist	0,125	0,126	0,121	0,114	0,110	0,113	0,117	0,119	0,122	0,122	0,119	0,122	0,120	0,116	0,118	-0,002	0,002
Herav:																	
Med alderspensjon	0,114	0,115	0,107	0,095	0,096	0,101	0,104	0,111	0,118	0,113	0,113	0,115	0,117	0,114	0,117	0,004	0,004
Med uføretrygd	0,120	0,121	0,117	0,123	0,109	0,111	0,119	0,107	0,102	0,111	0,106	0,113	0,106	0,105	0,106	0,000	0,001
Etterlattepensjonister (gjenlevende ektefelle)	0,204	0,210	0,204	0,214	0,204	0,205	0,202	0,197	0,197	0,208	0,204	0,206	0,204	0,196	0,202	-0,002	0,006

Gruppe	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Utvik- ling siste 5 år	Utvik- ling siste år
Uføretrygdede	0,188	0,199	0,198	0,186	0,181	0,182	0,182	0,185	0,187	0,189	0,184	0,186	0,185	0,183	0,186	0,002	0,003
Langtidsledige	0,253	0,257	0,261	0,234	0,228	0,244	0,238	0,248	0,248	0,262	0,266	0,274	0,282	0,280	0,291	0,025	0,012
Mottakere av arbeidsavklaringspenger ³	0,199	0,206	0,213	0,198	0,201	0,202	0,209	0,213	0,218	0,232	0,228	0,232	0,232	0,235	0,241	0,013	0,007
Personer med nedsatt arbeidsevne uten arbeidsavklaringspenger	.	.	.	.	0,195	0,206	0,219	0,222	0,228	0,231	0,229	0,223	0,223	0,221	0,223	-0,006	0,002
Mottakere av kvalifiseringsstønad	.	.	.	.	0,145	0,142	0,145	0,142	0,141	0,141	0,143	0,138	0,137	0,136	0,136	-0,007	-0,001
Personer som mottar supplerende stønad	0,117	0,110	0,104	0,110	0,111	0,109	0,103	0,108	0,108	0,116	0,130	0,120	0,112	0,103	0,104	-0,026	0,001

¹ For definisjon av indikatorer og grupper, se kapittel 2. Personer i studenthusholdninger er utelatt

² Gini-koeffisienten er et summarisk mål som varierer fra 0 (minst ulikhet) til 1 (størst ulikhet). Omfatter også negative beløp.

³ Før 2010 vises det her tall for langtidssyke

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger, Statistisk sentralbyrå.

Tabell B4 Økonomiske vansker etter ulike grupper av husholdninger. Prosent. 2010-2021

		2010	2013	2016	2020	2021	Utvikling siste 8 år	Utvikling siste 5 år	Utvikling siste år
Alle	Vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes	7	7	6	8	8	1	2	0
	Har ikke mulighet til å klare en uforutsett utgift	..	..	..	22	24	..	..	2
	Har minst ett betalingsproblem	..	..	..	6	7	..	..	1
Enslig forsørger	Vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes	17	25	18	19	21	-4	3	2
	Har ikke mulighet til å klare en uforutsett utgift	..	..	..	47	49	..	..	2
	Har minst ett betalingsproblem	..	..	..	18	20	..	..	2
Par med barn og lav inntekt (1. kvintil)	Vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes	11	17	11	13	17	0	6	4
	Har ikke mulighet til å klare en uforutsett utgift	..	..	..	38	43	..	..	5
	Har minst ett betalingsproblem	..	..	..	18	20	..	..	2
Alle par med barn	Vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes	5	5	3	4	5	0	2	1
	Har ikke mulighet til å klare en uforutsett utgift	..	..	..	18	20	..	..	2
	Har minst ett betalingsproblem	..	..	..	6	7	..	..	1
Mottakere av arbeids- avklaringspeng er 16-66 år	Vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes	25	28	20	20	27	-1	7	7
	Har ikke mulighet til å klare en uforutsett utgift	..	..	..	48	54	..	..	6
	Har minst ett betalingsproblem	..	..	..	24	30	..	..	6
Uføretrygdede	Vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes	15	13	12	16	18	5	6	2
	Har ikke mulighet til å klare en uforutsett utgift	..	..	..	39	42	..	..	3
	Har minst ett betalingsproblem	..	..	..	11	9	..	..	-2
Sosialhjelps- mottakere	Vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes	35	46	36	49	48	2	12	-1
	Har ikke mulighet til å klare en uforutsett utgift	..	..	..	84	83	..	..	-1
	Har minst ett betalingsproblem	..	..	..	34	37	..	..	3
Aleneboende minstepensjon ister	Vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes	16	13	16	21	20	7	4	-1
	Har ikke mulighet til å klare en uforutsett utgift	..	..	..	57	44	..	..	-13
	Har minst ett betalingsproblem	..	..	..	7	7	..	..	0
Alle aleneboende	Vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes	10	10	9	11	10	0	1	-1
	Har ikke mulighet til å klare en uforutsett utgift	..	..	..	30	30	..	..	0
	Har minst ett betalingsproblem	..	..	..	7	8	..	..	1
Innvandrere fra EU etc.	Vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes	..	9	7	12	12	3	5	0
	Har ikke mulighet til å klare en uforutsett utgift	..	..	..	26	29	..	..	3
	Har minst ett betalingsproblem	..	..	..	10	8	..	..	-2
Innvandrere fra Afrika, Asia etc.	Vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes	..	29	23	28	28	-1	5	0
	Har ikke mulighet til å klare en uforutsett utgift	..	..	..	52	53	..	..	1
	Har minst ett betalingsproblem	..	..	..	14	18	..	..	4
Vedvarende lavinntekt 18 år og over	Vanskelig eller svært vanskelig å få endene til å møtes	16	18	18	23	15	-3	-3	-8
	Har ikke mulighet til å klare en uforutsett utgift	..	..	..	47	42	..	..	-5
	Har minst ett betalingsproblem	..	..	..	15	11	..	..	-4

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC. Statistisk sentralbyrå.

Tabell B5 Ikke råd til materielle eller sosiale goder etter ulike grupper av husholdninger. Prosent. 2010-2021

		2010	2013	2016	2020	2021	Utvikling siste 8 år	Utvikling siste 5 år	Utvikling siste år
Alle	Mangler minst en materiell gode	..	..	..	17	19	..	..	2
	Ikke råd til å disponere privatbil	7	7	6	7	8	1	1	1
	Mangler minst en sosial gode	7	7	6	7	8	1	2	1
	Ikke råd til en ukes ferie i løpet av et år	9	8	7	8	9	1	2	1
Enslig forsørger	Mangler minst en materiell gode	..	..	..	36	34	..	..	-2
	Ikke råd til å disponere privatbil	13	12	10	12	11	-1	1	-1
	Mangler minst en sosial gode	..	..	..	32	34	..	..	2
	Ikke råd til en ukes ferie i løpet av et år	22	26	20	26	23	-3	3	-3
Par med barn og lav inntekt (1. kvintil)	Mangler minst en materiell gode	..	..	..	28	33	..	..	5
	Ikke råd til å disponere privatbil	3	5	5	3	4	-1	-1	1
	Mangler minst en sosial gode	..	..	..	23	31	..	..	8
	Ikke råd til en ukes ferie i løpet av et år	12	16	13	14	21	5	8	7
Alle par med barn	Mangler minst en materiell gode	..	..	..	10	12	..	..	2
	Ikke råd til å disponere privatbil	1	1	2	1	1	0	-1	0
	Mangler minst en sosial gode	..	..	..	7	10	..	..	3
	Ikke råd til en ukes ferie i løpet av et år	4	5	3	4	6	1	3	2
Mottakere av arbeidsavklaringspenger 16-66 år	Mangler minst en materiell gode	..	..	..	45	47	..	..	2
	Ikke råd til å disponere privatbil	18	15	12	20	23	8	11	3
	Mangler minst en sosial gode	..	..	..	36	35	..	..	-1
	Ikke råd til en ukes ferie i løpet av et år	28	27	24	29	29	2	5	0
Uføretrygdede	Mangler minst en materiell gode	..	..	..	35	39	..	..	4
	Ikke råd til å disponere privatbil	11	9	7	15	19	10	12	4
	Mangler minst en sosial gode	..	..	..	29	32	..	..	3
	Ikke råd til en ukes ferie i løpet av et år	20	17	16	22	24	7	8	2
Sosialhjelpsmottakere	Mangler minst en materiell gode	..	..	..	76	75	..	..	-1
	Ikke råd til å disponere privatbil	28	33	36	35	44	11	8	9
	Mangler minst en sosial gode	..	..	..	68	64	..	..	-4
	Ikke råd til en ukes ferie i løpet av et år	45	56	45	58	56	0	11	-2
Aleneboende minstepensjonister	Mangler minst en materiell gode	..	..	..	41	54	..	..	13
	Ikke råd til å disponere privatbil	9	8	7	20	25	17	18	5
	Mangler minst en sosial gode	..	..	..	32	41	..	..	9
	Ikke råd til en ukes ferie i løpet av et år	22	21	17	26	36	15	9	10
Alle aleneboende	Mangler minst en materiell gode	..	..	..	35	32	..	..	-3
	Ikke råd til å disponere privatbil	13	12	10	13	14	2	4	1
	Mangler minst en sosial gode	..	..	..	15	14	..	..	-1
	Ikke råd til en ukes ferie i løpet av et år	12	13	11	12	12	-1	1	0
Innvandrere fra EU etc.	Mangler minst en materiell gode	..	..	..	20	23	..	..	3
	Ikke råd til å disponere privatbil	..	10	7	8	8	-2	-1	0
	Mangler minst en sosial gode	..	..	..	17	19	..	..	2
	Ikke råd til en ukes ferie i løpet av et år	..	8	13	11	11	3	-2	0
Innvandrere fra Afrika, Asia etc.	Mangler minst en materiell gode	..	..	..	46	47	..	..	1
	Ikke råd til å disponere privatbil	..	27	23	23	25	-2	2	2
	Mangler minst en sosial gode	..	..	..	36	38	..	..	2
	Ikke råd til en ukes ferie i løpet av et år	..	30	15	27	33	3	18	6
Vedvarende lavinntekt 18 år og over	Mangler minst en materiell gode	..	..	..	41	44	..	..	2
	Ikke råd til å disponere privatbil	22	23	26	25	30	7	4	5
	Mangler minst en sosial gode	..	..	..	31	22	..	..	-9
	Ikke råd til en ukes ferie i løpet av et år	17	22	22	22	17	-5	-5	-5

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC. Statistisk sentralbyrå.

Tabell B6 Yrkesaktivitet for ulike grupper av husholdninger. Prosent og gjennomsnitt. 2010-2021

							Utviklin	
							Utvikling	Utviklin
		2010	2013	2016	2020	2021	siste 8 år	siste 5 år
		2010	2013	2016	2020	2021	siste 8 år	siste 5 år
Alle	Ingen helårsaktive i husholdningen	22	19	21	24	23	4	2
	12 måneder eller mer med heltidsyrkesaktivitet i husholdningen	71	73	71	71	70	-3	-1
	Gjennomsnittlig antall måneder heltidsaktivitet	12,0	12,5	12,1	12,3	11,9	-0,6	-0,2
	Gjennomsnittlig antall måneder arbeidsledighet	0,4	0,5	0,5	0,5	0,7	-0,2	-0,0
	Ingen helårsaktive i husholdningen	26	24	25	33	25	1	0
Enslig forsørger	12 måneder eller mer med heltidsyrkesaktivitet i husholdningen	60	62	60	59	62	0	2
	Gjennomsnittlig antall måneder heltidsaktivitet	7,8	7,8	7,7	7,8	8,2	0,4	0,5
	Gjennomsnittlig antall måneder arbeidsledighet	0,3	0,8	0,7	1,0	1,0	0,2	0,3
	Ingen helårsaktive i husholdningen	14	8	7	11	17	9	10
Par med barn og lav inntekt (1. kvintil)	12 måneder eller mer med heltidsyrkesaktivitet i husholdningen	82	81	86	84	79	-2	-7
	Gjennomsnittlig antall måneder heltidsaktivitet	13,0	13,2	14,1	14,6	13,0	-0,2	-1,1
	Gjennomsnittlig antall måneder arbeidsledighet	1,3	1,5	1,5	1,6	2,3	0,8	0,8
	Ingen helårsaktive i husholdningen	5	2	2	3	4	2	2
Alle par med barn	12 måneder eller mer med heltidsyrkesaktivitet i husholdningen	94	95	96	96	94	-1	-2
	Gjennomsnittlig antall måneder heltidsaktivitet	18,1	18,6	19,4	19,8	19,0	0,4	-0,4
	Gjennomsnittlig antall måneder arbeidsledighet	0,4	0,4	0,4	0,5	0,8	0,4	0,4
	Ingen helårsaktive i husholdningen	50	43	46	67	49	6	3
Mottakere av arbeidsavklaringspenger 16-66 år	12 måneder eller mer med heltidsyrkesaktivitet i husholdningen	37	41	37	26	38	-3	1
	Gjennomsnittlig antall måneder heltidsaktivitet	5,7	6,1	5,6	4,2	5,5	-0,6	-0,1
	Gjennomsnittlig antall måneder arbeidsledighet	0,5	1,6	1,9	1,2	2,3	0,7	0,4
	Ingen helårsaktive i husholdningen	64	60	62	74	61	1	-1
Uføretrygdede	12 måneder eller mer med heltidsyrkesaktivitet i husholdningen	21	25	25	19	26	1	1
	Gjennomsnittlig antall måneder heltidsaktivitet	2,9	3,3	3,4	2,8	3,5	0,2	0,1
	Gjennomsnittlig antall måneder arbeidsledighet	0,2	0,4	0,5	0,3	0,4	0	-0,1
	Ingen helårsaktive i husholdningen	62	59	61	74	66	7	5
Sosialhjelpsmottakere	12 måneder eller mer med heltidsyrkesaktivitet i husholdningen	24	20	24	15	23	3	-1
	Gjennomsnittlig antall måneder heltidsaktivitet	4,6	3,7	4,0	3,2	3,7	0	-0,3
	Gjennomsnittlig antall måneder arbeidsledighet	2,4	3,4	4,3	1,8	2,1	-1,3	-2,2
	Ingen helårsaktive i husholdningen	39	36	37	41	40	4	3
Alle aleneboende	12 måneder eller mer med heltidsyrkesaktivitet i husholdningen	51	54	55	52	52	-2	-3
	Gjennomsnittlig antall måneder heltidsaktivitet	6,6	7,1	6,9	6,8	6,7	-0,4	-0,2
	Gjennomsnittlig antall måneder arbeidsledighet	0,3	0,4	0,5	0,4	0,4	0	-0,1
	Ingen helårsaktive i husholdningen	..	8	14	15	16	8	2
Innvandrere fra EU etc.	12 måneder eller mer med heltidsyrkesaktivitet i husholdningen	..	82	80	79	79	-3	-1
	Gjennomsnittlig antall måneder heltidsaktivitet	..	13,6	12,8	12,8	12,8	-0,8	0
	Gjennomsnittlig antall måneder arbeidsledighet	..	0,4	1,0	0,7	0,8	0,4	0,4
	Ingen helårsaktive i husholdningen	..	24	38	34	32	8	-6
Innvandrere fra Afrika, Asia etc.	12 måneder eller mer med heltidsyrkesaktivitet i husholdningen	..	61	50	56	57	-4	7
	Gjennomsnittlig antall måneder heltidsaktivitet	..	9,6	7,9	9,7	9,5	-0,1	1,6
	Gjennomsnittlig antall måneder arbeidsledighet	..	1,1	1,8	1,3	1,8	0,7	0
	Ingen helårsaktive i husholdningen	61	60	73	72	72	12	-1
Vedvarende lavinntekt 18 år og over	12 måneder eller mer med heltidsyrkesaktivitet i husholdningen	31	23	16	18	17	-4	1
	Gjennomsnittlig antall måneder heltidsaktivitet	4,9	4,2	2,7	3,3	3,0	-1,2	0,3
	Gjennomsnittlig antall måneder arbeidsledighet	1,2	2,2	1,2	1,4	0,8	-1,4	-0,4

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC. Statistisk sentralbyrå.

Tabell B7 Boligtype og boligstandard for personer i ulike lavinntektsgrupper. Prosent. 2010-2021

		2010	2013	2016	2020	2021	Utvikling siste 8 år	Utvikling siste 5 år	Utvikling siste år
Alle	Andel personer som bor i husholdning som eier	81	81	81	80	78	-3	-3	-2
	Andel som bor trangt	5	7	7	7	6	-1	-1	-1
	Andel med minst ett boligproblem	..	..	..	23	..	..	..	..
Enslig forsørger	Andel personer som bor i husholdning som eier	65	69	69	65	61	-8	-8	-4
	Andel som bor trangt	4	5	6	4	5	0	-1	1
	Andel med minst ett boligproblem	..	..	..	32	..	..	..	..
Par med barn og lav inntekt (1. kvintil)	Andel personer som bor i husholdning som eier	74	73	79	72	66	-9	-13	-6
	Andel som bor trangt	21	30	22	35	33	-3	11	-2
	Andel med minst ett boligproblem	..	..	..	28	..	..	..	..
Alle par med barn	Andel personer som bor i husholdning som eier	92	91	93	92	90	-1	-3	-2
	Andel som bor trangt	8	10	9	10	10	0	1	0
	Andel med minst ett boligproblem	..	..	..	20	..	..	..	..
Mottakere av arbeidsavklaringspenger 16-66 år	Andel personer som bor i husholdning som eier	71	72	69	64	56	-16	-13	-8
	Andel som bor trangt	7	10	7	10	7	-3	0	-3
	Andel med minst ett boligproblem	..	..	..	39	..	..	..	..
Uføretrygdede	Andel personer som bor i husholdning som eier	80	82	80	73	74	-9	-7	1
	Andel som bor trangt	2	3	3	4	5	2	2	1
	Andel med minst ett boligproblem	..	..	..	30	..	..	..	..
Sosialhjelpsmottakere	Andel personer som bor i husholdning som eier	30	24	31	20	15	-9	-16	-5
	Andel som bor trangt	19	31	22	23	22	-9	-0	-1
	Andel med minst ett boligproblem	..	..	..	36	..	..	..	..
Aleneboende minstepensjonister	Andel personer som bor i husholdning som eier	60	55	64	53	55	0	-9	2
	Andel som bor trangt	3	2	2	4	9	7	7	5
	Andel med minst ett boligproblem	..	..	..	26	..	..	..	..
Alle aleneboende	Andel personer som bor i husholdning som eier	61	61	61	59	56	-5	-5	-3
	Andel som bor trangt	10	11	10	12	10	-1	0	-2
	Andel med minst ett boligproblem	..	..	..	29	..	..	..	..
Innvandrere fra EU etc.	Andel personer som bor i husholdning som eier	..	58	58	52	56	-2	-4	4
	Andel som bor trangt	..	15	12	11	12	-3	0	1
	Andel med minst ett boligproblem	..	..	..	25	..	..	..	..
Innvandrere fra Afrika, Asia etc.	Andel personer som bor i husholdning som eier	..	55	52	52	49	-6	-3	-3
	Andel som bor trangt	..	36	26	27	23	-13	-3	-4
	Andel med minst ett boligproblem	..	..	..	30	..	..	..	..
Vedvarende lavinntekt 18 år og over	Andel personer som bor i husholdning som eier	49	38	34	34	28	-10	-6	-6
	Andel som bor trangt	22	26	16	26	27	1	11	1
	Andel med minst ett boligproblem	..	..	..	35	..	..	..	..

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC. Statistisk sentralbyrå.

Tabell B8 Boligutgifter for personer i ulike lavinntektsgrupper. Kroner og prosent. 2010-2021

		2010	2013	2016	2020	2021	Utvikling siste 8 år	Utvikling siste 5 år	Utvikling siste år
Alle	Årlig husleie. Gjennomsnitt for leiere. Kroner	55 700	63 700	69 700	82 400	87 400	23 700	17 700	5 000
	Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	57 400	68 800	64 000	78 300	122 700	53 900	58 700	44 400
	Høy boutgiftsbelastning	23	25	25	27	29	4	4	2
	Opplever boutgiftene som svært tyngende	5	5	5	5	..	..	..	..
	Årlig husleie. Gjennomsnitt for leiere. Kroner	65 000	80 800	99 800	111 900	102 400	21 600	2 600	-9 500
Enslig forsørger	Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	64 500	77 300	89 300	101 000	92 100	14 800	2 800	-8 900
	Høy boutgiftsbelastning	34	42	46	56	45	3	-1	-11
	Opplever boutgiftene som svært tyngende	12	19	16	11	..	..	..	..
	Årlig husleie. Gjennomsnitt for leiere. Kroner	75 700	82 300	91 400	101 400	123 600	41 300	32 200	22 200
	Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	76 500	89 300	95 000	101 300	113 100	23 800	18 100	11 800
Par med barn og lav inntekt (1. kvintil)	Høy boutgiftsbelastning	23	26	24	28	33	7	9	5
	Opplever boutgiftene som svært tyngende	8	9	8	10	..	..	..	..
	Årlig husleie. Gjennomsnitt for leiere. Kroner	79 900	85 500	92 000	119 500	125 300	39 800	33 300	5 800
	Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	103 000	125 500	119 500	143 600	154 000	28 500	34 500	10 400
	Høy boutgiftsbelastning	13	16	13	15	16	0	3	1
Alle par med barn	Opplever boutgiftene som svært tyngende	4	3	3	4	..	..	..	..
	Årlig husleie. Gjennomsnitt for leiere. Kroner	64 900	65 900	86 300	90 500	94 400	28 500	8 100	3 900
	Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	50 700	65 500	60 100	80 000	84 900	19 400	24 800	4 900
	Høy boutgiftsbelastning	36	34	43	48	47	13	4	-1
	Opplever boutgiftene som svært tyngende	18	17	13	12	..	..	..	..
Mottakere av arbeids- avklarings- penger 16-66 år	Årlig husleie. Gjennomsnitt for leiere. Kroner	56 000	60 000	69 800	81 600	89 000	29 000	19 200	7 400
	Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	31 600	43 300	38 900	46 600	62 300	19 000	23 400	15 700
	Høy boutgiftsbelastning	23	25	26	32	38	13	12	6
	Opplever boutgiftene som svært tyngende	12	7	8	10	..	..	..	..
	Årlig husleie. Gjennomsnitt for leiere. Kroner	64 000	75 800	85 100	92 700	103 900	28 100	18 800	11 200
Uføre- trygdede	Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	56 400	55 700	66 400	83 500	29 100	27 800	17 100	17 100
	Høy boutgiftsbelastning	51	54	63	70	71	17	8	1
	Opplever boutgiftene som svært tyngende	24	22	24	20	..	..	..	..
	Årlig husleie. Gjennomsnitt for leiere. Kroner	35 700	49 600	49 200	67 200	75 400	25 800	26 200	8 200
	Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	3 600	12 800	15 200	21 700	18 200	5 400	3 000	-3 500
Sosialhjelps mottakere	Høy boutgiftsbelastning	27	34	29	43	45	11	16	2
	Opplever boutgiftene som svært tyngende	13	11	12	12	..	..	..	..
	Årlig husleie. Gjennomsnitt for leiere. Kroner	50 600	57 500	63 500	73 800	78 400	20 900	14 900	4 600
	Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	35 300	40 900	41 200	50 900	157 900	117 000	116 700	107 000
	Høy boutgiftsbelastning	38	40	39	41	44	4	5	3
Alene- boende minste- pensjonister									
Alle alene- boende									

		2010	2013	2016	2020	2021	Utvikling siste 8 år	Utvikling siste 5 år	Utvikling siste år
Inn- vandrere fra EU etc.	Opplever boutgiftene som svært tyngende	7	7	6	7	..	..	..	..
	Årlig husleie. Gjennomsnitt for leiere. Kroner	..	76 800	79 700	89 400	105 700	28 900	26 000	16 300
	Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	..	76 900	69 500	83 400	87 500	10 600	18 000	4 100
	Høy boutgiftsbelastning	..	34	30	32	29	-5	-1	-3
	Opplever boutgiftene som svært tyngende	..	5	5	4	..	..	..	..
Inn- vandrere fra Afrika, Asia etc.	Årlig husleie. Gjennomsnitt for leiere. Kroner	..	76 900	80 100	90 300	96 000	19 100	15 900	5 700
	Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	..	89 900	85 500	104 400	117 300	27 400	31 800	12 900
	Høy boutgiftsbelastning	..	45	50	46	49	..	9	3
	Opplever boutgiftene som svært tyngende	..	19	17	18	..	..	..	..
	Årlig husleie. Gjennomsnitt for leiere. Kroner	51 900	51 100	67 600	76 500	75 000	23 900	7 400	-1 500
Vedvarende lavinntekt 18 år og over	Renter og avdrag. Gjennomsnitt for eiere. Kroner	23 600	32 100	31 500	48 100	53 100	21 000	21 600	5 000
	Høy boutgiftsbelastning	46	52	65	67	72	20	7	5
	Opplever boutgiftene som svært tyngende	10	12	13	13	..	..	..	..

Kilde: Levekårsundersøkelsen EU-SILC. Statistisk sentralbyrå.

Figurregister

Figur 3.1.1	Utviklingen i andelen personer med årlig lavinntekt. Andelen personer med ekvivalentinntekt under hhv. 50% og 60% av median ekvivalentinntekt (EU-skala). 1986-2020. Prosent.....	23
Figur 3.1.2	Utviklingen i andelen personer med årlig lavinntekt. Lavinntekt basert på inntektsgrenser for 2010. Prosent.....	24
Figur 3.1.3	Utviklingen i lavinntektsgapet. 2010-2020. Prosent.....	25
Figur 3.3.1	Andel personer med årlig lavinntekt (EU-skala) etter å ha justert for ulike formuesbeløp. Husholdningens formue per forbruksenhet i prosent av lavinntektsgrensen. 2020. Prosent	33
Figur 3.3.2	Andel personer med lavinntekt før og etter justering for formue. 2020. Prosent	34
Figur 3.4.1	Husholdningens gjeld for personer med lavinntekt. Gjennomsnitt og median. 2020. Kroner.....	35
Figur 3.4.2	Husholdningens usikrede gjeld for personer med lavinntekt. Gjennomsnitt og median. 2020. Kroner	36
Figur 3.6.1	Utviklingen i inntektsulikhet målt ved Gini-koeffisienten. Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala). 1986 - 2020.....	38
Figur 3.6.2	Utviklingen i inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala). Gjennomsnitt. Indeks i faste 2020-kroner. 1986=100	40
Figur 4.9.1	Andelen norskfødte personer i alderen 30-39 år med innvandrerbakgrunn i husholdninger med vedvarende lavinntekt. Etter foreldrenes landbakgrunn. 2020. Prosent	64
Figur 5.1.1	Antall barn under 18 år i husholdninger med årlig med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). Totalt, barn med og uten innvandrerbakgrunn. 2004-2020. Antall personer ..	72
Figur 5.1.2.	Overføringer (inkl. syke- og foreldrepenger) og yrkesinntekt som andel av samlet inntekt før skatt for husholdninger i lavinntektsgruppen (EU-skala 60 prosent). 2006-2020. Prosent.....	79
Figur 5.2.1	Median inntekt etter skatt for aleneboende, omregnet til faste 2020-kroner	91
Figur 5.2.2	Andel personer med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). 2008-2020.....	92
Figur 5.2.3	Andelen personer i husholdninger med lavinntekt (EU-skala 60 prosent) som tilhører en husholdning som mottar bostøtte. 2008-2020. Prosent.....	96
Figur 5.3.1	Antall sosialhjelpsmottakere. 1997-2020	108
Figur 5.4.1	Andel personer i husholdninger med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). Befolkningen i alt, innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, ekskludert studenter. 2004-2020. Prosent.....	125
Figur 5.4.2	Andel personer med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). Innvandrere fra EU/EØS, Sveits, USA, Canada, Australia og New Zealand, etter hovedinntektstakers botid i Norge. 2005-2020. Prosent.....	126
Figur 5.4.3	Andel personer med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). Innvandrere fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand, etter hovedinntektstakers botid i Norge. 2005-2020. Prosent	126
Figur 5.4.4	Andel personer med lavinntekt (EU-skala 60 prosent), etter hovedinntektstakers første innvandringsgrunn og lengde på botid i Norge. 2020. Prosent	128
Figur 5.4.5	Andel personer som tilhører en husholdning der yrkesinntekt (lønn og næringsinntekt) er største inntektskilde. 2020. Prosent	131
Figur 5.4.6.	Andel personer i husholdninger der hovedinntektstaker er innvandrer, etter hovedinntektstakers landbakgrunn, som eier primærbolig. Alle og personer med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). 2020. Prosent.....	138
Figur 5.5.1	Minstepensjonistenes husholdningssammensetning, 2020. Prosent.....	148
Figur 5.5.2	Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) for minstepensjonister i ulike husholdningstyper. Median. Kroner. 2020.....	149

Figur 5.7.1	Realvekst i husholdningsinntekt etter skatt per forbruksenhet for uføretrygdede og befolkningen i alt. 2010-2020. 2010=100.....	168
Figur 5.8.1	Andel personer med lavinntekt (EU-skala 60 prosent), blant personer med nedsatt arbeidsevne, etter husholdningstyper. 2020. Prosent	180
Figur 5.9.1.	Antall personer i husholdninger der hovedinntektstaker er langtids arbeidsledig. 2008-2020	192
Figur 5.9.2.	Andel personer i husholdninger med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). Hele befolkningen og personer i husholdninger der hovedinntektstaker er langtidsledig. 2008-2020. Prosent.....	193
Figur 5.10.1	Andel med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). Personer i husholdninger der hovedinntektstaker mottar supplerende stønad. 2008-2020. Prosent.....	200
Figur 5.10.2	Median inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala). Personer i husholdninger der hovedinntektstaker mottar supplerende stønad. 2008-2020. Nominelle kroner....	201
Figur 6.1.1	Endring i lavinntekt (EU-skala 60) fra 2008 til 2019 basert på en fast lavinntektsgrense (lavinntektsgrensen for 2005)	209
Figur 6.2.1	Andelen personer under 18 år med årlig lavinntekt i de nordiske land. 2005-2019. Prosent.	210
Figur 6.4.1	Andelen personer med vedvarende lavinntekt. Noen europeiske land. 2017/2018/2019. Prosent	212
Figur 6.7.1	Andel personer i risiko for sosial eksklusjon etter alder. Nordiske land. 2019. Prosent.	217

Tabellregister

Tabell 2.3.1	Forbruksvekt og samlet husholdningsinntekt etter skatt som gir lik ekvivalensinntekt per forbruksenhet, etter antall personer i husholdningen. EU-skala	13
Tabell 2.4.1	Årlig median inntekt etter skatt per forbruksenhet og gjennomsnittlig årlig median inntekt etter skatt per forbruksenhet for ulike treårsperioder 2000-2020. Etter EUs skala. Løpende og faste priser. Kroner	15
Tabell 2.4.2	Lavinntektsgrenser i kroner (årsinntekt), basert på ulike avstander til medianinntekt etter skatt (EU-skala). Ulike husholdningstyper. 2020	16
Tabell 3.2.1	Sammenligning av personer i husholdninger der hovedinntektstaker blir vektlagt eller ikke. Antall og andel med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). ¹ Ulike grupper. 2020	27
Tabell 3.2.2	Andel personer i husholdninger med årlig lavinntekt. Ulike grupper. 1996 - 2020. Prosent	30
Tabell 3.2.3	Antall personer i husholdninger med årlig lavinntekt. Ulike grupper. 2004, 2006, 2008, 2010, 2012, 2014 - 2020	31
Tabell 3.3.1	Personer i ulike aldersgrupper med husholdningsinntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) under hhv. 50 og 60 prosent av medianen. Husholdningens finansformue og nettoformue. Median. Kroner. 2020.....	32
Tabell 3.5.1	Samlet gjennomsnittlig pensjonsformue i 2018 for bosatte personer 55-61 år med og uten lavinntekt ¹	37
Tabell 3.6.1	Fordelingen av husholdningens inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala), for personer. Andel av totalinntekten. 1986 - 2020. Prosent.....	39
Tabell 3.6.2	Fordelingen av husholdningens inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala), for personer. Fylker. 2020. Rangert etter Gini-koeffisienten.....	41
Tabell 4.3.1	Utviklingen i vedvarende lavinntekt. 1996-2020. Andel personer med inntekt etter skatt per forbruksenhet under henholdsvis 50 prosent og 60 prosent av mediangjennomsnittet i perioden. To ulike ekvivalensskalaer. Standardavvik i parentes	44
Tabell 4.3.2	Utviklingen i vedvarende lavinntekt. Andel personer med ekvivalentinntekt (EU-skala) under den årlige lavinntektsgrensen og som var under lavinntektsgrensen i minst 2 av de 3 foregående årene	46
Tabell 4.4.1	Sammensetning av gruppen med vedvarende lavinntekt 2018 - 2020, og befolkningen i alt. Husholdningstyper. Antall og prosent	47
Tabell 4.5.1	Personer 25-65 år etter tallet på yrkestilknyttede husholdningsmedlemmer og egen yrkestilknytning. Andel med vedvarende lavinntekt. Alder refererer seg til siste året i referanseperioden. 1999 – 2020. Prosent	48
Tabell 4.5.2	Andelen personer 18-66 år med vedvarende lavinntekt, etter utdanningsnivå. 2007-2020. Prosent.....	49
Tabell 4.6.1	Personer i husholdninger som mottar sosialhjelp og bostøtte og som har høy rentebelastning. Andel med vedvarende lavinntekt. Prosent	50
Tabell 4.7.1	Boligtype og boligstandard for husholdninger med vedvarende lavinntekt. Personer 18 år og over. 2006-2008 – 2019-2021. Prosent og gjennomsnitt.....	52
Tabell 4.7.2	Boligøkonomi for husholdninger med vedvarende lavinntekt. Personer 18 år og over. 2006-2008 – 2019-2021. Prosent og kroner.....	53
Tabell 4.7.3	Betalingsvansker for husholdninger med vedvarende lavinntekt. Personer 18 år og over. 2006-2008 – 2019-2021. Prosent.....	54
Tabell 4.7.4	Materielle og sosiale mangler for husholdninger med vedvarende lavinntekt. Personer 18 år og over. 2006-2008 – 2019-2021. Prosent	55
Tabell 4.7.5	Helseforhold for personer 18 år og over med vedvarende lavinntekt. 2006-2008 – 2019-2021. Prosent.....	56

Tabell 4.7.6	Tilknytning til arbeidslivet blant husholdninger med vedvarende lavinntekt. Personer i yrkesaktiv alder 18-66 år. 2006-2008 – 2019-2021. Prosent	57
Tabell 4.8.1	Andel personer med vedvarende lavinntekt etter ulike kjennemerker. 1999-2020. Prosent	59
Tabell 4.9.1	Andelen innvandrere med vedvarende lavinntekt, etter botid. Treårsperioden 2018-2020. Prosent.....	62
Tabell 4.9.2	Andelen kvinner og menn 0-39 år i husholdninger med vedvarende lavinntekt. Treårsperioden 2018-2020. Prosent.....	63
Tabell 4.10.1	Andel barn i husholdninger med vedvarende lavinntekt. Alder refererer seg til siste året i treårsperioden.....	66
Tabell 4.10.2	Antall barn i befolkningen. Alder refererer seg til siste året i treårsperioden.....	67
Tabell 4.10.3	Andel barn under 18 år i husholdninger med vedvarende lavinntekt. Bydeler i de fire største byene. 2013-2020. Prosent	69
Tabell 5.1.1	Prosentvis andel og antall med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). 2017-2020.....	71
Tabell 5.1.2	Indikatorer for yrkestilknytning. 2017-2020. Prosent	73
Tabell 5.1.3	Indikator for utdanning. 2017-2020. Prosent.....	74
Tabell 5.1.4	Indikatorer for økonomisk utsatthet. 2017-2020. Prosent.....	75
Tabell 5.1.5	Indikatorer for rente- og gjeldsbelastning. 2017-2020. Prosent.....	76
Tabell 5.1.6	Inntektssammensetning for hele befolkningen, barn og barnefamilier. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2020. Prosent og kroner	77
Tabell 5.1.7	Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala). 2017-2020	80
Tabell 5.1.8	Boligtype og boligstandard for enslige forsørgere. 1991, 2001, 2011, 2018-2021. Prosent og gjennomsnitt.....	81
Tabell 5.1.9	Boligtype og boligstandard for par med barn og lav inntekt (1. kvintil), og alle par med barn. 2001, 2011, 2018-2021. Prosent og gjennomsnitt.....	82
Tabell 5.1.10	Boligøkonomi for enslige forsørgere. Kroner og prosent	83
Tabell 5.1.11	Boligøkonomi for par med barn og lav inntekt (1. kvintil), og alle par med barn. 2001, 2011, 2018-2021. Kroner og prosent.....	84
Tabell 5.1.12	Betalingsvansker for husholdninger med barn. 2003. 2013. 2019-2021. Prosent.....	85
Tabell 5.1.13	Materielle og sosiale mangler for barnefamilier. 2003, 2013, 2019-2021. Prosent	87
Tabell 5.1.14	Tilknytning til arbeidslivet for husholdninger med barn. 2010, 2019-2021. Prosent og gjennomsnitt.....	89
Tabell 5.2.1	Prosentvis andel og antall med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). 2017-2020.....	92
Tabell 5.2.2	Indikatorer for yrkestilknytning. 2017-2020. Prosent	94
Tabell 5.2.3	Indikatorer for utdanning. 2017-2020. Prosent	95
Tabell 5.2.4	Indikatorer for økonomisk utsatthet. 2017-2020. Prosent.....	97
Tabell 5.2.5	Indikatorer for rente- og gjeldsbelastning. 2017-2020. Prosent.....	98
Tabell 5.2.6	Inntektssammensetning for hele befolkningen (ekskl. studenter) og aleneboende, etter kjønn og aldersgruppe. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2020. Prosent og kroner	99
Tabell 5.2.7	Inntektssammensetning for aleneboende, etter kjønn og aldersgruppe. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2020. Prosent og kroner	100
Tabell 5.2.8	Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala). 2017-2020	101
Tabell 5.2.9	Boligtype og boligstandard for aleneboende. 1991, 2001, 2011, 2018-2021. Prosent og gjennomsnitt	103
Tabell 5.2.10	Boligøkonomi for aleneboende. 1991, 2001, 2011, 2018-2021. Kroner og prosent	104
Tabell 5.2.11	Betalingsvansker for aleneboende. 2003, 2011, 2018-2021. Prosent.....	105
Tabell 5.2.12	Materielle og sosiale mangler for aleneboende. 2003, 2011, 2018-2021. Prosent.....	106
Tabell 5.2.13	Tilknytning til arbeidslivet for aleneboende. 2007, 2019-2021. Prosent og gjennomsnitt.....	107
Tabell 5.3.1	Prosentvis andel og antall med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). 2017-2020.....	109
Tabell 5.3.2	Indikatorer for yrkestilknytning. 2017-2020. Prosent	110

Tabell 5.3.3	Indikatorer for utdanning. 2017-2020. Prosent	111
Tabell 5.3.4	Indikatorer for økonomisk utsatthet. 2017-2020. Prosent.....	112
Tabell 5.3.5	Indikatorer for rente- og gjeldsbelastning. 2017-2020. Prosent.....	113
Tabell 5.3.6	Inntektssammensetning for hele befolkningen (ekskl. studenter) og mottakere av sosialhjelp og for lavinntektshusholdninger. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2020. Prosent	114
Tabell 5.3.7	Inntektssammensetning mottakere av sosialhjelp og kvalifiseringsstønad, og for lavinntektshusholdninger. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2020. Prosent og kroner	115
Tabell 5.3.8	Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala). 2017-2020	116
Tabell 5.3.9	Boligtype og boligstandard for sosialhjelpsmottakere. 2003, 2007, 2011, 2018-2021. Prosent og gjennomsnitt.....	117
Tabell 5.3.10	Boligøkonomi for sosialhjelpsmottakere. 2003, 2007, 2011, 2018-2021. Kroner og prosent	118
Tabell 5.3.11	Betalingsvansker for sosialhjelpsmottakere. 2003, 2011, 2019-2021. Prosent.....	119
Tabell 5.3.12	Materielle og sosiale mangler for sosialhjelpsmottakere. 2003, 2011, 2018-2021. Prosent	120
Tabell 5.3.13	Helseforhold for sosialhjelpsmottakere. 2006, 2011, 2018-2021. Prosent	120
Tabell 5.3.13	Tilknytning til arbeidslivet for husholdninger som har mottatt sosialhjelp. 2007, 2019-2021. Prosent og gjennomsnitt	121
Tabell 5.4.1	Prosentvis andel og antall med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). 2017-2020.....	124
Tabell 5.4.2	Antall personer i alt og andel personer med lavinntekt (EU-skala 60 prosent) etter hovedinntektstakers landbakgrunn, etter om hovedinntektstaker er innvandrere eller norskfødt med innvandrerforeldre. 2017 og 2020. Antall og prosent	129
Tabell 5.4.3	Andel personer som tilhører en husholdning uten noen yrkestilknyttede. 2017-2020	130
Tabell 5.4.4	Indikatorer for utdanning. 2017-2020. Prosent	132
Tabell 5.4.5	Indikatorer for økonomisk utsatthet. 2017-2020. Prosent.....	134
Tabell 5.4.6	Indikatorer for rente- og gjeldsbelastning. 2017-2020. Prosent.....	136
Tabell 5.4.7	Andel personer i husholdninger som eier primærbolig. 2017-2020. Prosent	137
Tabell 5.4.8.	Inntektssammensetningen for hele befolkningen (ekskl. studenter) og husholdninger der hovedinntektstaker er innvandrere, etter landbakgrunn. Andel av samlet inntekt (prosent) og gjennomsnitt i kroner. 2020	139
Tabell 5.4.9	Inntektssammensetningen for husholdninger der hovedinntektstaker har flyktningbakgrunn. Andel av samlet inntekt (prosent) og gjennomsnitt i kroner. 2020	140
Tabell 5.4.10	Inntektssammensetningen for husholdninger der hovedinntektstaker er norskfødt med innvandrer-foreldre, etter landbakgrunn. Andel av samlet inntekt (prosent) og gjennomsnitt i kroner. 2020	141
Tabell 5.4.11	Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala). 2017-2020	142
Tabell 5.4.12	Boligtype og boligstandard for innvandrere. 2012, 2018-2021. Prosent og gjennomsnitt.....	144
Tabell 5.4.13	Boligøkonomi for innvandrere. 2012, 2018-2021. Kroner og prosent.....	145
Tabell 5.3.14	Betalingsvansker for innvandrere. 2012, 2018-2021. Prosent.....	145
Tabell 5.4.16	Tilknytning til arbeidslivet for innvandrere. 2012, 2018-2021. Prosent og gjennomsnitt.....	147
Tabell 5.5.1	Prosentvis andel og antall med lavinntekt. EU-skala. 2013-2020	150
Tabell 5.5.2	Indikatorer for yrkestilknytning. 2017-2020. Prosent	151
Tabell 5.5.3	Indikator for utdanning. 2017-2020. Prosent.....	151
Tabell 5.5.4	Indikatorer for mottakere av bostøtte og sosialhjelp. 2013-2020. Prosent	153
Tabell 5.5.5	Indikatorer for rente- og gjeldsbelastning. 2017-2020. Prosent.....	154

Tabell 5.5.6	Inntektsregnskap for hele befolkningen (ekskl. studenter) og husholdninger der hovedinntektstaker er minstepensjonist. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2020. Kroner og prosent	155
Tabell 5.5.7	Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala). 2017-2020	156
Tabell 5.5.8	Boligtype og boligstandard for minstepensjonister. 2003, 2011, 2019-2021. Prosent og gjennomsnitt	157
Tabell 5.5.9	Boligøkonomi for minstepensjonister. 2003, 2011, 2019-2021. Kroner og prosent....	158
Tabell 5.5.10	Betalingsvansker for minstepensjonister. 2003, 2011, 2019-2021. Prosent.....	159
Tabell 5.5.11	Materielle og sosiale mangler for minstepensjonister. 2003, 2011, 2019-2021. Prosent	160
Tabell 5.5.12	Helseforhold for minstepensjonister. 2004, 2011, 2019-2021. Prosent.....	160
Tabell 5.6.1.	Prosentvis andel og antall med lavinntekt. EU-skala. 2017-2020	162
Tabell 5.6.2.	Indikatorer for yrkestilknytning. 2017-2020. Prosent	162
Tabell 5.6.3.	Indikator for utdanning. 2017-2020. Prosent.....	163
Tabell 5.6.4.	Indikatorer for økonomisk utsatthet. 2017-2020. Prosent.....	163
Tabell 5.6.5.	Indikatorer for rente- og gjeldsbelastning. 2017-2020. Prosent.....	164
Tabell 5.6.6.	Inntektsregnskap for hele befolkningen og husholdninger der hovedinntektstaker er etterlattepensjonist. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2020. Kroner og prosent	165
Tabell 5.6.7.	Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala). 2017-2020	166
Tabell 5.7.1	Prosentvis andel og antall personer med lavinntekt. EU-skala. 2017-2020	167
Tabell 5.7.2	Indikatorer for yrkestilknytning. 2017-2020. Prosent	169
Tabell 5.7.3	Indikatorer for utdanning. 2017-2020. Prosent	169
Tabell 5.7.4	Indikatorer for bostøtte og sosialhjelp. 2017-2020. Prosent	171
Tabell 5.7.5	Indikatorer for rente- og gjeldsbelastning. 2017-2020. Prosent.....	172
Tabell 5.7.6	Inntektsregnskap for befolkning, husholdninger der hovedinntektstaker mottar uføretrygd og unge uføre. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2020. Kroner og prosent	173
Tabell 5.7.7	Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala). 2017-2020	174
Tabell 5.7.8	Boligtype og boligstandard for uføretrygdde. 1991, 2001, 2011, 2018-2021. Prosent og gjennomsnitt	175
Tabell 5.7.9	Boligøkonomi for uføretrygdde. 1991, 2001, 2011, 2018-2021. Kroner og prosent..	176
Tabell 5.7.10	Betalingsvansker for uføretrygdde. 2003, 2011, 2018-2021. Prosent	176
Tabell 5.7.11	Materielle og sosiale mangler for uføretrygdde. 2003, 2011, 2018-2021. Prosent....	177
Tabell 5.7.13	Tilknytning til arbeidslivet for husholdninger der respondenten er uføretrygdet. 2007, 2011, 2018-2021. Prosent og gjennomsnitt	178
Tabell 5.8.1	Prosentvis andel og antall med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). 2017-2020.....	180
Tabell 5.8.2	Indikatorer for yrkestilknytning. 2017-2020. Prosent	181
Tabell 5.8.3	Indikatorer for utdanning. 2017-2020. Prosent	182
Tabell 5.8.4	Indikatorer for økonomisk utsatthet. 2017-2020. Prosent.....	182
Tabell 5.8.5	Indikatorer for rente- og gjeldsbelastning. 2017-2020. Prosent.....	183
Tabell 5.8.6	Inntektssammensetning for hele befolkningen ekskl. studenter og personer med nedsatt arbeidsevne med og uten arbeidsavklaringspenger (AAP). Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2020. Prosent og kroner	184
Tabell 5.8.7	Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala). 2017-2020	185
Tabell 5.8.8	Boligtype og boligstandard for mottakere av arbeidsavklaringspenger. 2009, 2019-2021. Prosent og gjennomsnitt	186
Tabell 5.8.9	Boligøkonomi for mottakere av arbeidsavklaringspenger. Kroner og prosent.....	187
Tabell 5.8.10	Betalingsvansker for mottakere av arbeidsavklaringspenger. 2008, 2019-2021. Prosent	188
Tabell 5.8.11	Materielle og sosiale mangler for mottakere av arbeidsavklaringspenger. 2008, 2019-2021. Prosent	189

Tabell 5.8.12	Helseforhold for mottakere av arbeidsavklaringspenger. 2008, 2019-2021. Prosent.	190
Tabell 5.8.12	Tilknytning til arbeidslivet for mottakere av arbeidsavklaringspenger. 2008, 2019-2021. Prosent og gjennomsnitt	191
Tabell 5.9.1	Antall personer i alt og andel med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). Personer i husholdninger der hovedinntektstaker er langtidsledig. 2017-2020.....	193
Tabell 5.9.2.	Indikatorer for yrkestilknytning. 2017-2020	194
Tabell 5.9.3.	Indikatorer for utdanning. 2017-2020. Prosent	195
Tabell 5.9.4	Indikatorer for økonomisk utsatthet. 2017-2020. Prosent.....	195
Tabell 5.9.5	Indikatorer for rente- og gjeldsbelastning. 2017-2020. Prosent.....	196
Tabell 5.9.6.	Inntektssammensetningen for hele befolkningen (ekskl. studenter) og personer i husholdninger der hovedinntektstaker er langtidsledig. Andel av samlet inntekt (prosent) og gjennomsnitt i kroner. 2020	197
Tabell 5.10.1	Prosentvis andel og antall med lavinntekt (EU-skala 60 prosent). 2017-2020.....	199
Tabell 5.10.2	Indikatorer for yrkestilknytning. 2017-2020. Prosent	201
Tabell 5.10.3	Indikatorer for utdanning. 2017-2020. Prosent	202
Tabell 5.10.4	Indikatorer for økonomisk utsatthet. 2017-2020. Prosent.....	202
Tabell 5.10.5	Indikatorer for rente- og gjeldsbelastning. 2017-2020. Prosent.....	203
Tabell 5.10.6	Inntektssammensetning for hele befolkningen (ekskl. studenter) og husholdninger der hovedinntektstaker mottar supplerende stønad. Andel av samlet inntekt (prosent) og gjennomsnitt i kroner. 2020	204
Tabell 6.1.1	Andelen personer med årlig lavinntekt i ulike land i Europa. Andelen personer med en disponibel inntekt per forbruksenhet under 60 prosent av den nasjonale medianinntekten (etter sosiale overføringer). EU-definisjon. 2006-2017/2019. Prosent	208
Tabell 6.3.1	Forholdet mellom gjennomsnittlig inntekt til de 20 prosent av befolkningen med høyest inntekt, og de 20 prosent av befolkningen med lavest inntekt (S80/S20). 2006-2019.....	211
Tabell 6.5.1	Andel personer som bor i en husholdning med lav arbeidsintensitet. 2006, 2008, 2010, 2012, 2014, 2017-2019. Prosent	214
Tabell 6.7.1	Andel personer i risiko for fattigdom eller sosial eksklusjon. 2006, 2008, 2010, 2012, 2014, 2017-2019. Prosent	216
Tabell 6.7.2	Andel husholdninger som ikke klarer en uforutsett utgift. 2006, 2008, 2010, 2012, 2014, 2017-2019. Prosent	218
Tabell 6.7.3	Andel personer som bor trangt. 2006, 2008, 2010, 2012, 2014, 2017-2019. Prosent .	219
Tabell A1	Overlapp mellom ulike grupper. Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. 2020. Prosent.....	224
Tabell A2	Overlapp mellom ulike grupper i data fra Levekårsundersøkelsen EU-SILC 2021. Prosent	225
Tabell A3	Antall observasjoner i datagrunnlaget til tabellene. Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. 2008-2020.....	226
Tabell B1.	Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)1. S80/S202. 2006-2020	228
Tabell B2.	Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala). P90/P10. 2006-2020 ..	229
Tabell B3.	Fordeling av inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala). Gini-koeffisient. 2006-2020	231
Tabell B4	Økonomiske vansker etter ulike grupper av husholdninger. Prosent. 2010-2021	233
Tabell B5	Ikke råd til materielle eller sosiale goder etter ulike grupper av husholdninger. Prosent. 2010-2021	234
Tabell B6	Yrkesaktivitet for ulike grupper av husholdninger. Prosent og gjennomsnitt. 2010-2021	235

Tabell B7	Boligtype og boligstandard for personer i ulike lavinntektsgrupper. Prosent. 2010-2021	236
Tabell B8	Boligutgifter for personer i ulike lavinntektsgrupper. Kroner og prosent. 2010-2021	237